

**ÖZBEK NİNNİLERİNİN SÖZ VARLIĞI
(TRANSKRİPSİYON- AKTARMA- İNCELEME- SÖZLÜK)**

Yaren ÖZGÜN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Ahmet KARAMAN
Haziran, 2021
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZBEK NİNNİLERİNİN SÖZ VARLIĞI
(TRANSKRİPSİYON- AKTARMA- İNCELEME- SÖZLÜK)

Hazırlayan
Yaren ÖZGÜN

Danışman
Doç. Dr. Ahmet KARAMAN

AFYONKARAHİSAR 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Özbek Ninnilerinin Söz Varlığı (Transkripsiyon- Aktarma- İnceleme- Sözlük)**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

../../2021

İmza

Yaren ÖZGÜN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Yaren ÖZGÜN
	Numarası	180678101
	Anabilim Dalı	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı
	Programı	Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Özbek Ninnilerinin Söz Varlığı (Transkripsiyon-Aktarma-İnceleme-Sözlük)	
Tez Savunma Sınav Tarihi	14.06.2021	
Tez Savunma Sınav Saati	18:00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

ÖZBEK NİNNİLERİNİN SÖZ VARLIĞI (TRANSKRİPSİYON- AKTARMA- İNCELEME- SÖZLÜK)

Yaren ÖZGÜN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

Haziran, 2021

Danışman: Doç. Dr. Ahmet KARAMAN

Ninniler; yaşayış tarzı, gelenek-görenekler, inanışlar, anne-çocuk ilişkileri ve aile-toplum ilişkileri hakkında bilgiler veren bir kaynaktır. Bu ürünler sözlü kültür ortamında yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar taşınmıştır. Çocukları uyutmak, sevmek, avutmak için bir ezgiyle söylenen ve anonim olan ninniler önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada Özbek sözlü edebiyatı türlerinden biri olan ninniler (alla) ve derlenen ninnilerin tematik söz varlığı incelenmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde yöntem açıklanmış ve çalışma hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümünde Türk Halk Edebiyatı ve Özbek Halk Edebiyatında ninninin yeri ve önemi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise derlenmiş olan Özbek ninnilerinin transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise Özbek ninnilerinin konu ve şekil bakımından değerlendirmesi yapılmış ve tematik olarak söz varlığı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özbek Türkçesi, Sözlü Edebiyat, Ninni, Söz Varlığı.

ABSTRACT

VOCABULARY OF UZBEK LULLABIES (TRANSCRIPTION- TRANSLATION-ANALYSIS-LEXICON)

Yaren ÖZGÜN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY SOCIAL SCIENCES INSTITUTE
CONTEMPORARY TURKISH DIALECTS AND LITERATURES**

June, 2021

Advisor: Assoc. Prof. Dr.Ahmet KARAMAN

Lullabies are a resource that provides information about lifestyle, traditions-customs, beliefs, mother-child relationships, and family-community relationships. These products have been passed down from generation to generation over the centuries in the oral culture environment and carried to the present day. Lullabies, which are sung to a tune to put children to sleep, love, comfort, and are anonymous, have an important place. In this study, lullabies (alla), one of the types of Uzbek oral literature, and the thematic vocabulary of compiled lullabies were examined. In the introduction section of the study, the method is explained and information about the study is given. In the first part, information about the place and importance of Lullaby in Turkish folk literature and Uzbek folk literature is given. In the second part, the transcription of Uzbek lullabies, which were compiled, and their transfer to Turkish. In the third part, Uzbek lullabies were evaluated in terms of subject and shape and thematically the existence of words was examined.

Keywords: Uzbek Turkish, Oral Literature, Lullaby, Presence Of Words.

ÖN SÖZ

Özbek Türklerinin zengin bir halk edebiyatı geleneği vardır. Merkezi bir konuma sahip olmalarından kaynaklı Özbek sözlü edebiyatının ürünleri de bir hayli çeşitlidir. Sözlü edebiyatın bir alt ürünü olan ve çocuk edebiyatında önemli ve büyük bir yer kaplayan ninnilerin de Özbek edebiyatındaki yeri ve değeri büyüktür. Ninniler sadece basit sözlü nazım parçaları değil, insan neslinin devamının işareti ve içinden çıktığı toplumun geleneksel değerlerini yansıtan ve gelecek nesillerin kültürel yapısını oluşturan temel taşlarındandır. Bu çalışmada Özbek sözlü edebiyatındaki ninnilerden hareketle Özbek Türkçesinin söz varlığının tespiti yapılmıştır.

Çalışmanın "Giriş" bölümünde çalışma hakkında bilgiler verilmiştir. "I. Bölümü"nde öncelikle Türk sözlü edebiyatında "ninni" türü hakkında bilgi verilmiş, ninninin şekil ve içerik özellikleri ele alınmıştır, sonra diğer Türk boylarında bu türü karşılayan adlandırmalar ve kelimeler de bölüme eklenmiştir. Daha sonra Özbek sözlü edebiyatındaki ninnilerle ilgili açıklamalar yapılmıştır. "II. Bölüm"de Özbek ninnilerinin transkripsiyonu ve Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. "III. Bölüm"de ninnilerin konu, yapı ve şekil özellikleri ele alınmıştır. Ninnilerde işlenmiş olan konular örneklerle güçlendirilmiştir. Şekil özellikleri açısından, kafiye, redif, vezin örneklerle incelenmiştir. Daha sonra ise ninnilerin tematik söz varlığı incelenmiş ve alıntı sözler tespit edilmiştir. Çalışmanın "Sonuç" bölümünde verilerden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Bu bölümden sonra metinlerde geçen kelimeler için "Sözlük" hazırlanmıştır. Faydalanılan eserler "Kaynakça" bölümünde sıralanmıştır. "Orijinal Metin" kısmı, çalışmanın "Ekler" bölümünde yer almaktadır.

Çalışma boyunca desteğini üzerimden hiç eksik etmeyen, her türlü imkanı sağlayan, beni bu yaşa kadar binbir emeklerle getiren canım aileme; yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, ne zaman başım sıkışsa bir çaresini bulan, öğrenciliğimde ve çalışmam boyunca desteğini hep gösteren saygıdeğer hocam ve tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ahmet KARAMAN'a; bilgisini ve birikimini benimle paylaşan, önerdiği kaynaklarla ve fikirleriyle beni yönlendiren kıymetli hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Yaren ÖZGÜN
2021, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI SAYFASI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK VE ÖZBEK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ

1. TÜRK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ	3
2. ÖZBEK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ	13

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZBEK NİNNİLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

1.ÖZBEK NİNNİLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE AKTARIMI.....	20
1.1. Çaqalâq Beşikkâ Belänmäsdän Qazâ Qılgändä	144
Yeni Doğmuş Bebek Beşiğe Yerleşmeden Öldüğü Zaman	144
1.2. ÄYTİM-ÄLQIŞLÄR (DUALAR)	146
1.2.1. Çaqalâqni Birinçi Bâr Beşikkâ Solâyâmgändä	146
Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Beşiğe Koyulduğu Zaman.....	146
1.2.2 Çaqalâqni Beşikdän Äläyâtgändä.....	153
Yeni Doğmuş Bebek Beşikten Alındığı Zaman.....	153
1.2.3. Çaqalâqqa İsirıq Tütälgändä	155
Yeni Doğmuş Bebeğe Tütsü Yakıldığı Zaman	155
1.2.4. Çaqalâqni İlk Bâr Çomiltirgändä.....	158
Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Banyo Yaptığı Zaman	158
1.2.5. Çaqalâq Beş Künlik Bolgändä	160
Yeni Doğmuş Bebek Beş Günlük Olduğu Zaman	160
1.2.6. Çaqalâq Toqqız Künlik Bolgändä	162
Yeni Doğmuş Bebek Dokuz Günlük Olduğu Zaman	162
1.2.7. Çaqalâqni Birinçi Märtä Tâniştirgändä	163
Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Tanıştırıldığı Zaman	163
1.2.8. Bäläning İlk Bâr Tişi Köringändä	166
Çocuğun İlk Dişi Görüldüğü Zaman	166
1.2.9. Bälä Birinçi Märtä Otirgändä.....	168
Çocuk İlk Kez Oturduğu Zaman	168
1.2.10. Bälä Äyâq Çıqargändä.....	168
Çocuk Yürümeye Başladığı Zaman	168
1.2.11. Bälägä Yängi Kiyim Kiydirilgändä	170

Çocuğa Yeni Kıyafet Giydirildiği Zaman	170
1.2.12. Qızılâqning Saçını İlk Bâr Yüvib-Tärägändä.....	172
Kız Çocuğunun Saçı İlk Kez Tarandıği Zaman	172
1.2.13. Bâlâni Âvqatlântirgändä.....	172
Çocuk Yemek Yediği Zaman.....	172
MÜZÄYYÄNÄ ÄLÄYIVÄ//	173
ÄLLÄLÄR	173

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNCELEME

1. ÖZBEK NİNNİLERİNİN SÖZ VARLIĞI	179
1.1 KONU VE İÇERİK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME	179
1.2. YAPI VE ŞEKİL BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME	186
2. SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME	189
2.1. Fiillerle İlgili Söz Varlığı.....	190
2.1.1. Fiiller (Fe'llär)	190
2.1.2. Birleşik Fiiller (Qoşma Fe'llär)	194
2.2. Aile, Akrabalık, Dostluk ve Arkadaşlık İle İlgili Söz Varlığı.....	197
2.3. Zamanlar İle İlgili Söz Varlığı.....	198
2.4. Meslekler İle İlgili Söz Varlığı.....	199
2.5. Organ ve Uzuvarla İlgili Söz Varlığı	199
2.6. Hayvanlar İle İlgili Söz Varlığı	199
2.7. Bitkiler İle İlgili Söz Varlığı.....	200
2.8. Soyut Kelimelerle İlgili Söz Varlığı.....	201
2.9. Gökyüzü Cisimleri ve Gök Olayları İle İlgili Söz Varlığı.....	202
2.10. Yeryüzü ve Yeryüzü Şekilleri İle İlgili Söz Varlığı	203
2.11. Doğa Olaylarıyla İlgili Söz Varlığı.....	203
2.12. Su Kaynakları İle İlgili Söz Varlığı.....	203
2.13. Mekan ile İlgili Söz Varlığı	204
2.14. Madenler İle İlgili Söz Varlığı	204
2.15. Eşyalar İle İlgili Söz Varlığı.....	204
2.16. Giyecek ve Aksesuarlar İle İlgili Söz Varlığı	205
2.17. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Söz Varlığı	205
2.18. Özel İsimler İle İlgili Söz Varlığı.....	207
2.18.1. Kişi Adları	207
2.18.2. Yer Adları	207
2.19. Sayılarla İlgili Söz Varlığı.....	207
2.19.1. Sayı Sıfatları (Sân Sifâtlävçi)	207
2.19.1.1. Asıl Sayı Sıfatları (Sânâq sânlär).....	207
2.19.1.2. Sıra Sayı Sıfatları (Tärtib sânlär).....	210
2.19.1.3. Topluluk Sayı Sıfatları (Cämlävçi Sânlär)	210
2.20. Zamirler (Älmâşlär)	211
2.20.1. Şahıs Zamirleri (Kişilik Älmâşi)	211
2.20.2. İşaret Zamirleri (Körsätış Älmâşi).....	218
2.20.3. Soru Zamirleri (Sorâq Älmâşi)	223
2.20.4. Belirsizlik Zamirleri (Belgisiz Älmâşi)	225
2.20.5. Dönüşlülük Zamirleri (Özlik Älmâşi)	226
2.21. Bağlaçlar (Bâglävçi)	228
2.21.1. Sıralama Bağlaçları.....	228

2.21.2. Denkleştirme Bağlaçları	229
2.21.3. Cümle Başı Bağlaçları	229
2.21.3.1. Fakat Anlamını Taşıyanlar	229
2.21.3.2. Sonuç ve Açıklama İfade Edenler	229
2.22. Edatlar (Kömäkçi)	230
2.22.1. Son Çekim Edatları	230
2.22.1.1. Yalın haldeki isim ve bazı zamirlerle birleşen edatlar	230
2.22.1.2. Çıkma hali eki almış isim ve zamirlerle birleşen edatlar	232
2.22.2. Sona Gelen Edatlar	232
2.23. Ünlem (Ündäv)	235
2.23.1. Duygu Ünlemleri	235
2.23.2. Seslenme Ünlemleri	236
2.23.3. Cevap Ünlemleri	236
2.24. Tekrar Grubu (Cüft ätlär)	237
2.24.1. Anlamları aynı olan kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu	237
2.24.2. Zıt anlamlı kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu	237
2.24.3. Yakın anlamlı kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu	237
2.25. Alıntı Sözler	237
2.25.1. Arapçadan Geçen Kelimeler	237
2.25.2. Farsçadan Geçen Kelimeler	240
2.25.3. Rusçadan Alıntı Sözler	244
SONUÇ	268
KAYNAKÇA	271
EKLER	273
EK 1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	273
EK 2. ORJİNAL METİN	274

TABLÖLÄR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Sayı Sıfatlarıyla İlgili Söz Varlığı	211
Tablo 2. Zamirler İle İlgili Söz Varlığı	228
Tablo 3. Bağlaçlar İle İlgili Söz Varlığı	229
Tablo 4. Edatlar İle İlgili Söz Varlığı	235
Tablo 5. Ünlemler İle İlgili Söz Varlığı.....	236

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Fiillerle İlgili Söz Varlığı	197
Şekil 2. Birleşik Fiillerle İlgili Söz Varlığı	197
Şekil 3. Genel Bulgular İle İlgili Söz Varlığı	206
Şekil 4. Alıntı Kelimelerle İlgili Söz Varlığı	244

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

mec. : Mecaz
s. : Sayfa
vs.: Vesaire

GİRİŞ

Türk milleti köklü bir sözlü geleneğe sahiptir. Bu köklü geleneğin önemli ürünlerinden biri de ninnidir. Ninni; çocuğu rahatlatarak uyutmak, ağlayan çocuğu susturmak, çocuk sevgisini ifade etmek, onu terbiye etmek maksadıyla, belli bir ezgiye bağlı olarak söylenen, genellikle manzum sözlerden ibaret bir türdür (Kılıç, 2007: 1).

Özbek sözlü edebiyatında ninni türü “alla” kelimesiyle ifade edilmektedir. Alla kelimesinin çeşitli sözlüklerdeki karşılığı şu şekildedir:

Alla: 1. ninni; 2. kucaklaşmak (O'zbekcha/İnglizcha Lug'at, 2005:9)

Bir başka Türkçe-Özbekçe sözlükte alla, birinci anlamıyla ninni olarak karşımıza çıkarken allanın yardımcı fiillerle kullanımı da “alla bol-“; takla atmak, takla atarak düşmek, “alla kıl-“; evirip çevirip yere yıkmak, kaldırıp yere yığmak (güreşte vs.), tufaya düşürmek, ustaca kandırmak anlamlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı sözlükte “allala- fiili ninni söyleyerek uyutmak şeklinde ifade edilmiştir (O'zbekcha-Türkcha Lug'at, 2016'dan akt. Temizkan ve Solmaz, 2018: 246).

Başka bir sözlükte, yine alla sözü üç anlamda verilmiştir:

1. Çocuğu uyutma sırasında solist üslubuyla söylenen türkü. Özbek, Uygur, Tacik halkları arasında alla adıyla geçer. Gelenekte sıradan ezgiler, bazen de konuşur gibi söyleme tarzında beşik veya salıncağı sallama hızına uygun olarak icra edilir. Metni, esasen, dörtlü; icra üslubu serbest, doğaçlama şiiirdir. Alla annenin çocuğa olan sevgi ve muhabbeti, ümit ve arzuları, iyi niyet ve dileklerini anlatmanın yanı sıra ruhi durumları da ifade eder. Bu sebeple bazen alla numuneleri ağıt ahengine yakın bir çizgide olur.

2. Çocuğun beşik döneminde beşiği sallayan kadınlar tarafından söylenen türkü. İcra özellikleri bayram merasim keyfiyetine uygun; tören dairesi usulünde söylenmesi mümkün.

3. Özbekistan'ın bazı hudutlarında alla adı denilen merasim türküleridir. Masi, Buhara vilayeti Alat ve Karakol tarafları ve de Hazerm'de cenaze merasimi sırasında kadınlar (veya özel çağırılan allacı) tarafından irticalen söylenen türkü ve bir başka tahminlere göre; alla sözü “Allah” sözünden gelip, Yaradandan çocuğu kendi himayesine alıp koruması dileğine bağlanmıştır (Özbekistan Millî Ansiklopedisi, 349'dan akt. Temizkan ve Solmaz, 2018: 247).

Özbeklerin, yakın zamana kadar alla yerine “belü belü” tabirini kullandıkları bilinmektedir. Ninnilerin, doğumundan üç yaşına kadarki dönemde anneleri tarafından çocuklara söylenmeleri sebebiyle ana sütüne benzetilmektedir. Gerçekten de ninnilerde ana sütünün temizliği ve paklığı vardır. Bu temizlik ve paklıkta, çocukların aile için önemi ve itibarının, masumluğunun, temizliğinin, günahsızlığının, zararsızlığının kısacası çocuksuluğunun büyük payı vardır. Neticede ninni, hem genel olarak Özbek folkloru içerisinde bir form, hem de Özbek çocuk folkloru içerisinde bir türün adıdır (Keskin, 2009: 153).

Özbek çocuk folklorundaki ninnilerin küçük manzum parçalar olmasına rağmen oldukça yoğun bir anlatımı vardır. Ninnilerde toplumun kültürel birikimi, gelenek-göreneklere, inançları, umutları, hüznüleri, sevinçleri bir arada bulunur (Keskin, 2009: 154). Bundan dolayı çocuk edebiyatı türleri arasındaki ninniler, hem kültürel birikimin izini sürmede hem de ait olduğu dilin söz varlığına katkılarından dolayı önemli bir yere sahiptir.

Çocuk edebiyatı türleri, söz varlığı unsurlarının kazandırılmasında, eğitim ortamı zenginliği oluşturur. Her bir türün, kendi özellikleri doğrultusunda içerdiği bir söz varlığı mevcuttur. Bireyin eğitim ortamlarında karşılaştığı edebî tür çeşidi arttıkça, edindiği söz varlığı unsurları da farklılaşacak ve zenginleşecektir (Baş, 2010: 157).

Çalışmamızda ele aldığımız tür olan ninnilerde de her annenin kendine özgü olarak yavrusundan, arzusundan, gelecekte beklenenlerinden vs. bahsettiği anlatış biçimi vardır. Böylece çocuklar da annelerinin söylediği ninniler vasıtasıyla ana dillerindeki söz varlığı unsurlarıyla etkileşime geçerler. Ninniler sayesinde bireyler, bebeklikten itibaren ana dillerinin söz varlığı öğeleriyle tanışır. Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan ninnilerin dil gelişimine büyük bir derecede katkısı olduğunu ve bireyleri erken yaşlardan itibaren söz varlığı öğeleriyle tanıştırdığını bu çalışmamızla bir kez daha kanıtlamak istiyoruz.

Bu çalışma ile Özbek sözlü edebiyatının bir ürünü olan ninnilerden hareketle Özbek Türkçesinin söz varlığı özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu tez kapsamında “Ahuncan Safarov’un Boychechak” ve “Muzayyana Alaviya’nın Ozbek Xalq Qoshiqlari” adlı eserlerinden toplam 140 adet ninninin transkripsiyon ve aktarması yapılmış; örnekler verilerek konularına göre sınıflandırılmış; son ve çalışmanın asıl amacı olarak da tematik söz varlığı incelemesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK VE ÖZBEK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ

1. TÜRK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ

Ninni kelimesinin, Türkçede ne zamandan itibaren kullanıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, Kaşgarlı Mahmut, Divânü Lügati't –Türk'te ninni karşılığı olarak; “balu balu” diye okuyabileceğimiz bir kavram kullanmıştır. Bu terim; “Ninni. Kadınlar beşikte çocuğu uyutmak için böyle söylerler.” şeklinde açıklanmıştır. (Şimşek, 2016: 34). Ninnilerin yalnızca bebeklere ve çocuklara söylendiğini biliyoruz. Bundan dolayı da Divanü Lügati't Türk'te çocuk anlamına gelen “bala” kelimesinden hareketle, “balu balu” teriminin kullanıldığını düşünebiliriz.

Divanü Lügat'it Türk'ün 11. yy.da yazıldığı göz önünde bulundurulduğunda ninni kelimesinin söz konusu yüzyıldan sonra oluştuğunu ya da dilimize girdiğini, ayrıca eserin yazılış tarihinden önceki dönemlerde de eski Türk kültüründe adı başka şekillerde geçmekle birlikte bir ninni söyleme geleneğinin bulunduğunu söylemek mümkündür (Coşkun, 2013: 501).

Anadolu sahasında ise bu kelimeyle ilgili olarak Karacaoğlan'ın;

Mestânedir Karac' oğlan mestâne

Güzel olan gül gönderir dostuna

Yatır beni kız dizinin üstüne

Nen eyle de kaşın gözün süzerek. (Çelebioğlu, 1995: 10) dörtlüğünde “nen eylemek” şeklinde geçen bir deyime rastlanmaktadır. Bu da bize Karacaoğlan'ın yaşadığı dönemden bir önceki yüzyılda yaklaşık olarak 16. yüzyılda ninni yerine halk ağzında “nenni” kelimesinin kullanıldığı, aynı şekilde yine bu dönemde “nenni söylemek” fiilinin bulunduğu konusunda ipuçları vermektedir (Coşkun, 2013: 501).

Anadolu sahasında; “nen/nenni çalmak”, “nen eylemek”, “nennilemek”, “laylay”, “elle”, “nenne”, “eldiği”, “leyley”, “ayya”, “nanıy”, “alay” vb. adlarla söylenir. Türkiye Türkçesinde edebi dilde ninni olarak kullanılan bu söz, ağızlarda “neni”, “nen”, “nennen” şeklinde kullanılmaktadır. Ninniye; Kars'ta “lalay-nanay”, Erzincan ve Erzurum'da “elo” denir. Ayrıca, “ninni” terimi bazı yörelerde farklı

anlamalarda kullanılmaktadır. Sözgeleş; Muğla'da “küçük çocuk”, Isparta'da “oyuncak bebek” ve Malatya'da “gözbebeği” anlamındadır (Çelebioğlu, 1995: 13).

Türkiye Türkçesinde çoğunlukla “ninni” çok az da “beşik türküsü” şeklinde ifade edilen kavramın diğer Türk topluluklarındaki karşılıkları; Azerbaycan Türkçesinde “layla”, Türkmen Türkçesinde “hüvdi”, Kerkük Türkçesinde “leyle”, Kırım Türkçesinde “beşik yırı”, Kazak Türkçesinde “besik jırı”, Kırgız Türkçesinde “beşik ırı”, Özbek Türkçesinde “alla”, Karakalpak Türkçesinde “beşik cırı”, Uygur Türkçesinde “elley, beşik elleyi”, Tatar Türkçesinde “bişek cırı”, Başkurt Türkçesinde “bişek yırı”, “Kumuk Türkçesinde “beşik yırı, kakak”, Altay Türkçesinde “kabay kojon”, Tuva Türkçesinde “öpey ırı”, Çuvaş Türkçesinde “sipka yurrisem” şeklindedir (Uğurlu, 2012: 166).

Hayata yeni gözlerini açmış bir çocuğun kulaklarında çınlayan ilk musiki ses olan ninnilerle ilgili, çeşitli kaynaklarda birbirini tamamlayan veya birbirinin benzeri birçok tanım yer almaktadır.

Ninnileri en güzel şekliyle tanımlayan diğer bir isim olan Amil Çelebioğlu ise; “Ninniler en az iki-üç aylıktan üç-dört yaşına kadar annenin çocuğuna, onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak yahut ağlamasını susturmak için hususi bir beste ile söylediği ve o andaki halet-i ruhiyesini yansıtır mahiyette, umumiyetle mâni türünde bir dörtlükten meydana gelen bir çeşit türkülerdir.” der (Çelebioğlu, 1995: 9). Çelebioğlu'nun bu tanımı yaparken ninnilerin genel özelliklerinden yararlandığını eşsiz bir tanım yaptığını söylemek mümkündür.

Anonim halk şiiri üzerine geniş bir eser hazırlayan Doğan Kaya ise; “Ninniler uyutulmaya çalışılan çocuğa veya çocuğu hoplatıp severken söylenen ve bir takım duygu, düşünce, inanç, umut ve hayalleri, sevinç ve acıları ihtiva eden; çoğunlukla dört mısra ile söylenen ve mısra sonlarına bir takım klişe sözler ilave edilerek ezgi ile terennüm edilen manzum sözlerdir.” (Kaya, 1999: 341) diyerek, ninninin bütün özelliklerini barındıran bir tanım yapmıştır.

Ayşe Farsakoğlu Eroğlu ise ninnileri bütünüyle şu şekilde tanımlamıştır; “Ninniler, annelerin veya diğer yakınların genellikle bebeği uyuturken bazen de onu sevip oyalarken, kendilerine has ezgi ile söyledikleri, çoğu kere söyleyenin çocuk hakkında dilek ve umutlarını yansıtan, ayrıca çocuğun ve söyleyenin o andaki durumlarını yansıtan, genellikle dörtlüklerden oluşan, başlarında ve sonlarında ahengi

tamamlayan, dolgu ve klişe sözler ihtiva eden halk edebiyatı ürünleridir.” (Farsakoğlu Eroğlu, 2006: 27).

Yaratım ve aktarım bağlamında ninni terimini Mehmet Temizkan ve Erhan Solmaz (2018:241) ise şöyle tanımlamıştır: “Annenin bebeğiyle diyalogda olduğu her an ve her yerde yaratım ortamı bulan, anneler tarafından bebeklerini uyutma, onları yatıştırma, sevgi gösterme, onlarla dertleşme vs. fonksiyonlarının yanı sıra bebeğe kültürel değerlerin aşılandığı, hece ölçüsüyle dörtlükler hâlinde olabileceği gibi ölçüsüz de icra edilebilen, ikilemeler ve formel ifadelerle ahengi sağlanan ve ezgili söylenen kısa ve yoğun olan sözlü yaratmalara ninni denir.”

Biz de bu tanımlardan yola çıkarak söz konusu olan ninni türünü şöyle tanımlayabiliriz:

“Ninni; anneleri tarafından, yeni doğmuş bebekleri ve çocukları daha çok uyutmak için, kimi zaman uyandırmak için söylenen; genellikle hece ölçüsüyle, bazen de ölçüsüz bir şekilde söylenen; dörtlüklerden oluşan annelerin çocuklarıyla ilgili hayallerini, arzularını, yaşadığı sıkıntıları vs. paylaştığı ezgili türkülerdir.”

Ninnilerde işlenmiş olan konulardan bahsederek; ninnilerin konusunu “çocuk” teşkil eder. Sağlıklı doğmadan gelen sevinç, fiziki güzellik, soy-sop, iyi huy, sünnet, öğrenim, nişan, gelin olma, evlenme, geleceğe ait dilekler; yalnızlık, gurbette kalan baba, koruyucu melekler, veliler, Hızır vb. madde, motif ve merasimler ninnilerin muhtevasında belli-başlı unsurlardır (Elçin, 1986: 271).

Ninnilerde, çocukla ilgili geleceğe dair umutlar, beklentiler, hayaller dile getirilerek çiçeklere, mücevherlere benzetilen çocuğun, okuyacağı, büyüyüp adam olacağı; asker, paşa, doktor olacağı, çifte davullarla düğünün yapılacağı, dönemin önde olan ailelerinden birinin kızıyla/oğluluyla evleneceği ifade edilir (Şimşek, 2016: 38).

Ninnilerde yerel öğelerle, örf, âdet ve geleneklerimizin yanında tarihi ve sosyal birçok özellikle karşılaşırız. Musikisi, ritmi ve sözleri ne olursa olsun ninniler, çocuğa; “annenin yanındasın, emin yerdesin, rahat uyu” mesajını iletir ve anne-çocuk arasındaki iletişimi, uyumu ve birliği sağlar. Anne ile çocuk arasındaki iletişimin güçlenmesini sağlayan ninniler, aynı zamanda çocuklara şiir sevgisinin aşılmasında, anadili daha iyi öğretmede, doğru konuşma konusunda ve müzik sevgisinin aşılmasında önemli bir yere sahiptir (Şimşek, 2016: 38).

Ninnilerin çocuklar üzerindeki en önemli işlevlerinden birisi de çocuğun ana dil öğrenimine katkı sağlaması ve dil becerisini güçlendirmesidir. Çocuğun dil öğreniminde çevresindekilerin ve bilhassa da annenin çocukla kurduğu sesli iletişimin ayrı bir yeri vardır. Bebeğin dünyaya geldikten sonra annesiyle olan etkileşimi ve iletişimi, ana dili gelişiminin ilk ve en önemli göstergesidir. Temel dil becerilerinin kazanılmasında ninni, ilk kullanılan sözlü üründür diyebiliriz.

Ninni; dil ve müzik ortak özellikleri ekseninde ele alındığında hem söz hem müziği kapsayan, dil öğrenmede olduğu kadar müziksel alt yapının oluşumunda da önemli bir rol üstlenen konumda yer almaktadır (Yılmazoğlu, 2020: 27).

Ninniler, kesin ve net kuralları olmayan bir söyleyişe sahiptir. Nakarat kısmındaki çeşitlilik de bunu gösterir. Anne, mırıldanması sırasında her türlü sözü tekrar edebilir. Dolayısıyla ninninin söyleme kuralını ninniye söyleyenin belirlemesi gibi bir durum söz konusudur. Bu belirleyişte etkili olan unsur da söyleyicinin kültürel anlamda beslendiği çevrenin özellikleridir. Bununla beraber ninni söyleyen ne kadar dışa açıksa yani ne kadar değişik ortamlarda bulunup, değişik kişilerle görüşüyor ve yeni şeyler duyuyorsa ve kendisi de bir şeyler ilave edebiliyorsa ninnilerdeki tekrar kısmı o kadar çeşitlilik gösterebilir (Uğurlu, 2012: 66).

Ninniler yalnızca çocukların değil aynı zamanda annelerin dille kurdukları sembolik iletilerle doludur. Bu yönleriyle ninniler, ayrıca annenin yaşamsal deneyimlerini dile getiren bir boyut kazanır (Çevirme, 2004). Ninnilerin genel olarak çocuklar için üretilmiş ve söylenmiş bir tür olarak kabul görülse de işin özünde, annelerin ve kadınların kendi duygu-düşüncelerini ve günlük hayatta yaşadıklarını yansıttığı birer tür haline geldiğini söylemek mümkündür.

Kadının toplum içindeki statüsü; geleneksel kültür, aile hayatı ve çocuk çerçevesinde ele alınması gereken bir olgudur. Annenin, genel anlamda ailenin, temel sorunu çocuğu toplumun beklentilerine göre yetiştirmektir. Ortaya çıkan değişiklikler yine aile tarafından manipüle edilmelidir. Bu görevi üstlenen kişi kadındır. Çünkü kültür aktarımında etkin rolü üstlenen kişi kadındır (Cansız, 2010: 25).

Ninnilerin söyleyicileri genellikle okuma yazma bilmeyen, hatta yaşadığı bölgeden dışarıya dahi çıkmamış olan Anadolu kadınlarıdır. Ancak adı bilinmeyen bu gizli sanatçılar, kelimeleri öylesine özenle seçmişler, öylesine güzel bir araya getirmişlerdir ki az sözle derin anlam ifade eden mısralar peş peşe sıralanmıştır. İşte, bu

mısralar sanat açısından incelendiğinde âşıkların, şairlerin hatta divan şairlerinin şiirlerinde kullandıkları edebî sanatların benzerlerinin yer aldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Elbette ki, yavrusunu susturmaya veya uyutmaya çalışan bir anne, mecaz, tezat yahut teşbih sanatı yapma endişesi içerisine girmemiştir. Ama bilinçaltında var olan şiir söyleme geleneğinin etkisiyle, bazı edebi sanat türleri kendiliğinden ortaya çıkmıştır (Şimşek, 2016: 40).

Ninniler bebeğin uyumasına olanak sağlayan her türlü yumuşak ezgiyle söylenebilmektedir. Ninniler konuları açısından ele alındıklarında bununla ilgili de kesin bir çerçeve çizilemediği görülür. Ancak bebeği anneyi ve onun aile yaşantısını ilgilendiren duygularını aktarmasını sağlayan her konu ninnide yer alabilir. Yani konu kadının süzgecinden geçerek ninnide yer alır. Tüm bunlar göstermektedir ki ninnilerin yaratılmasında ve aktarılmasında ezginin, konunun, bağlamın biçimlenmesinde etkili olan annedir yani kadındır (Cansız, 2010: 21).

Ninnilerin tasniflerini incelediğimizde Anadolu sahasındaki ninnilerin, diğer manzum eserlerin aksine biçim özelliklerine dayalı olarak değil de konu ve içerik özelliklerine dayalı olarak sınıflandırıldığını görmekteyiz. Çünkü ninniler işleviyle ön plana çıkan bir türdür. Bu yüzden yapısal özelliklerinden ziyade ne anlatmak istediği sınıflandırmalara yansımıştır. Türk Edebiyatında ninniler ile ilgili daha önce yapılmış olan tasniflerin en başında Çelebioğlu'nun tasnifi yer almaktadır.

Çelebioğlu'nun ninnilerle ilgili eseri, konuyla ilgili sonraki çalışmalara model ve temel referans kaynağı olduğundan, bu eserin sistematığı de sonraki çalışmalar üzerinde etkili olmuştur.

Çelebioğlu ninnileri konu ve içeriklerine göre üç ayrı grupta sınıflandırmıştır.

1. Çocukların Cinsiyeti Dikkate Alınarak Söylenen Ninniler:

- Kız çocukları için söylenen ninniler,
- Erkek çocukları için söylenen ninniler,
- Erkek çocuklara da kız çocuklara da söylenen ninniler.

2. Ninni Söylenen Durumlara Göre Yapılan Gruplandırmalar:

- Çocuğu uyuturken söylenen ninniler

-Bebeğin kundağını açıp hoplatıp onu sevmek için söylenen ninniler, hoppalamalar, okşamalar, avutmaçlar;

-Bebeğin emeklemesi, yürümesi, konuşmaya başlaması, dişinin çıkması vs. dolayısıyla söylenen ninniler, okşamalar;

-Çocuğun veya yakınlarının hastalanması veya ölümü sebebiyle söylenen ninniler.

3. İşlenen Temalar Açısından Ninniler:

- Dini, kudsi ve fikri mahiyette ninniler,
- Efsane ve ağıt türünde ninniler,
- Dilek ve temenni mahiyetinde ninniler,
- Sevgi ve alaka ifade eden ninniler,
- Övgü ve yergi mahiyetinde ninniler,
- Şikayet ve teessür ifade eden ninniler,
- Ayrılık ve gurbet ifade eden ninniler,
- Va'd mahiyetinde ninniler,
- Tehdit ve korkutma mahiyetinde ninniler (Çelebioğlu, 1995: 20).

Doğan Kaya'nın tasnifi de Çelebioğlu'ndan izler taşımaktadır. Hem ninnilerle ilgili tasnif hakkında bir fikir vermesi ve hem de ninni türü edebi eserlerin duygu, ifade ve muhteva zenginliğini göstermesi açısından Kaya'nın tasnifine de yer vermek faydalı olacaktır.

Kaya'ya göre ninniler,

a- Yapılarına göre ninniler

b- İhtiva ettiği konulara göre ninniler

c- Söylenilen kişilere göre ninniler

d- Söylenme zamanı ve ortamına göre ninniler olmak üzere birkaç yönden tasnife tabi tutulabilir.

Ninniler yapı bakımından hecelerine ve mısralarına göre iki başlık altında incelenmiştir. Hecelerine göre incelenirken, klişe sözler ninni metninden ayrı

düşünülmüş ve ninnilerin çoğunluğunun yedi heceli olduğu ve mani şeklinde kafiyelendiği ifade edilmiştir. Ayrıca beş, sekiz ve on bir heceli ninnilerin de olduğu belirtilmiştir. Mısralarına göre inceleme ise, ikilik şeklinde ninnilerle başlayıp on sekiz mısralı ninnilerle sona ermektedir.

Söz konusu sınıflandırmada ninniler konularına göre incelenirken aşağıdaki alt başlıklara ayrılmıştır. Doğan Kaya, Çelebioğlu'nun ninnilerin konularına göre tasnifindeki 9 maddelik sınıflandırmasını 19'a çıkarmıştır.

- Geleceğe ait hayaller, umutlar, arzular, dilekler ve idealler,
- Öğütler,
- Geçmişte cereyan eden hadiseler,
- Peygamber ve velilerden beklenen yardım,
- Ölümün doğurduğu acı ve dertler,
- Hayvanlar,
- Dua-beddua,
- Sevinç-acı,
- Sevgi ve ilgi,
- Akraba,
- Övgü-yergi,
- Şikayet-teessür,
- Ayrılık-gurbet,
- Kan davası-kin-düşmanlık,
- Va'd,
- Tehdit-korkutma,
- Giyim-kuşam,
- Din ve kutsallık,
- Efsane ve ağıt türünde ninniler.

Bu sınıflandırmanın söylenilen kişilere göre ninniler başlığında; kız çocukları için söylenen, erkek çocukları için söylenen, hem kız hem de erkek çocuklar için

söylenen ve ebedi uykuya yatan ölümler için söylenen ninniler olmak üzere dört alt başlık açılmıştır.

Ninnilerin söylenme zamanı ve söylendikleri ortam ile ilgili olarak ise; çocuk uyuturken söylenen ninniler; hoppalamalar, okşamalar, avutmaçlar mahiyetinde çocuk uyandıktan sonra onu severken söylenen ninniler ve bebeğin emeklemesi, yürümesi, konuşmaya başlaması, dişinin çıkması hususlarında söylenen ninniler olmak üzere üç alt başlığa yer verilmiştir (Kaya, 1999: 353-354).

Sözlü kültür ortamında ve geleneksel aile yapısı çerçevesinde yer alan kadının içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel mekânlar, annenin söylediği ninnileri etkilemektedir. Sözlü gelenekte uzun yıllar içerisinde ortaya çıkan ve aktarılan ninniler, annenin kendi çevresini algıladığı şekilde biçimlenir. Bu algı, yine sözlü geleneğin yarattığı söz kalıpları ile uyumludur. Bir başka deyişle anne, kendi yaşamının her aşamasını ninniye aktarırken ninni söyleme geleneğinin yarattığı söz kalıplarını kullanır ki bu kalıp ifadeler sözlü kültürde oluşmuştur. Yalnız söz kalıpları değil ayrıca ninnilerin icrasında da bazı kalıplaşmalar vardır ki yine sözlü kültür ortamında öğrenilir ve aktarılır (Cansız, 2011: 63).

Hece ölçüsüyle ve sade bir dille söylenen, tekerlemelerle ve bilmecelerle zenginleştirilen ninnilerin başında ve sonunda şu şekilde kalıplaşmış sözlere yer verilir:

- a. Dandini dandini dastana; Dandini dandini danalı bebek,
- b. Eee.... dedim (yavrum),
- c. Hu hu hu Allah,
- ç. Hu hu hu kuşu,
- d. Kızım kızım benim kızım,
- e. Ninni dedim (derim)

Ninnilerin sonunda yer alan kalıp ifadeler:

- a. Eee... eeee...,
- b. Hû.... Hû....,
- c. Nenni nenni nenni; Ninni ninni ninni,
- ç. Piş piş piş

d.Uyusun da büyüsün.

Ninniler, hece vezniyle söylenir. Ancak, sözlü kültür ortamında ağızdan ağıza dolaşarak günümüze kadar gelen ninnilerin hece ölçüsünde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Bundan dolayı ninnilerde hece vezninin temel özellikleri olan mısralardaki hece sayısının eşitliğine, durağa, belirli kafiye şekillerine vs. rastlanılmayabilir. Buna bağlı olarak ölçü, kafiye yapısı ve mısra sayısı her zaman düzenli değildir. 7, 8 veya 9'lu hece ölçüsü ile söylenen ninniler de vardır.

Yedili veya sekizli hece ölçüsüyle söylenen mâni şeklindeki ninnilerde kafiye şeması aaxa şeklindedir. Ancak aaaa, aaax ya da xaxa şeklinde kafiyelenen ninniler de vardır. Bunları şu şekilde örneklendirebiliriz:

Mâni şeklinde olan ninniler (aaxa):

Nenni dedim yatasın,

Kızıl güle batasın.

Kızıl gül bir ağaçtır,

Duldasında yatasın. (Çağlaroğlu ve Baştuğ, 2013: 3)

Koşmanın ilk dörtlüğü şeklinde olan ninniler (abab / xaxa):

Ay gökte bak gülümser,

Minicik yavrum ninni.

Her yıldız sana uyu der,

Minicik yavrum ninni. (Çağlaroğlu ve Baştuğ, 2013: 1)

Bütün mısraları kendi arasında kafiyeli olan ninniler (aaaaa):

Gökte yıldız yüz altmış ninni,

Mevlam neler yaratmış ninni,

Anasını çerden çöpten ninni,

Bebesini nurdan yaratmış ninni. (Çağlaroğlu ve Baştuğ, 2013: 7)

Koşmanın ikinci ve daha sonraki dörtlükleri gibi kafiyeli olan ninniler (aaax):

Uyu gözlerin süzölsün,

Kirpiğine inci dizilsin,

Alnına hayır yazılsın

Ninni gonca gülüm ninni. (Çağlaroğlu ve Baştuğ, 2013: 2)

Genelde dörtlüklerden oluşan halk edebiyatı ürünlerinde, aliterasyonlar, ses tekrarları, kafiye ve rediflerle akıcılığın sağlanması ve aktarımın kolaylaştırılması da amaçlamaktadır. Bu unsurlara dikkat edilerek ortaya konulan sözlü yaratmalar, ürün yazıya geçmiş olmasa da büyük ölçüde nesilden nesile aktarılmıştır. Bu sözlü kültür ürünlerinin yazıya geçirilmemiş olması ve her söyleyenin kendinden bir şeyler katması, sözlü ürünün varyantlaşması sonucunu doğurmuştur. Ninnileri de bu bağlamda değerlendirmek gerekir (Temizkan ve Solmaz, 2018: 245).

Teşbih sanatının kullanıldığı ninnilerden örnek vermek gerekirse;

Dandini daylak sen uyu

Ensesi kavlak sen uyu

Küp karınlı sen uyu

Lahana bacak sen uyu

Carıt bacak sen uyu (Kaya, 1999: 354)

Aşağı bağın omcası,

Yukarı bağın yoncası,

Sensin gönlümün eğlencesi,

Büyösün içimin goncası, ninni... (Koz, 2005: 18)

2. ÖZBEK HALK EDEBİYATINDA NİNNİ

Sözlü kültür ortamının bireysel yaratmalarından olan ninni; annenin bebeğini uyutmak, teskin etmek amacıyla özel bir ezgi ile söylediği halk bilgisi ürünüdür. Temel işlevi bebeği uyutmak olsa da ninni, doğduğu toplumun kültürel belleğini bebeğe aktarır. Bunlar bebeğin düşünce dünyasını, hayal ve zevklerini şekillendiren değerlerdir. Toplumun en küçük bireyi olan bebeğe bu değerlerin yansıtılması gelecekte daha mutlu ve aidiyet bilinçleri oluşmuş bireylerin yetişmesi adına önemlidir (Solmaz, 2020: 222).

Özbek çocuk folklorunda annelerin, bazen de abla-hala-teyze gibi diğer aile fertlerinin çocuklara beşikteyken veya beşik dışındayken söyledikleri koşuklara “alla” denir. Alla, ninni kelimesinin Özbek Türkleri arasında yaygın olan biçimidir. Ninnilerin Özbek Türklerindeki karşılığı olan allalar, “beşik koşukları” şeklinde de adlandırılmaktadır (Keskin, 2009: 153).

Özbek Türklerinde ninni, çocuğu uyuturken söylenen, sevgi bildiren ve çocuğu avutan kelimelerle yaratılan, her mısrada, her bendin başında ve sonunda tekrarlanan alla kelimesiyle de ahenk yaratan türküdür ve bu türkü, çocuk üç dört yaşına gelinceye kadar söylendiği için “beşik koşığı” adını alır (Küçkartay, 2000: 514). Ayrıca ninniler “anne şefkatiyle yoğrulan “yürek sedası” olarak da tanımlanır (Yıldız, 2003: 319).

Özbek bilim adamları ninnileri ağırlıklı olarak beşik koşukları içerisinde değerlendirmişlerdir. Anadolu sahasında olduğu gibi Özbek sahasında da ninniler “türkü” başlığı altında tasnif edilmektedir. Büyüklerin, çocukları nazlama şiirleri yaratmaları olan alla, “dua”, “nazlama”, “avutma” ve “kıзма” gibi nazlama motifine ilmek ilmek bağlı türler olarak anne edebiyatı tarzında şekillenmiştir. Böyle söylenmesinin sebebi şudur; bu türlere mensup eserlerin icadkarları ve icracılarında anneler başrol oynamıştır (İmamov, 1990: 288).

Ninniler Özbek geleneğinde çocukların emzikli döneminden üç yaşını doldurduğu ana kadar söylenmektedir (İmamov, 1990: 288). Çocuk üç yaşını doldurana kadar ona ninni söylenmesi ninnilerin beşik türkü olarak nitelendirilmesinin de bir sebebi olabilir.

Özbek bilim adamları ninninin ne zaman ortaya çıktığı hususunda kesin bir bilgi vermemekle beraber annenin sezgisel olarak bebeğin sadece yeme-içme ve gündelik ihtiyaçlarını karşılamının yetersiz olduğunu anladığı vakit ortaya çıktığı görüşündedirler (İmamov, 1990: 288-295).

Ahunçan Safarov beşik koşuklarının içine “allalar” ve “aytım-alkışlar”ı dahil etmiştir. Gani Cahangirov ise çocuğun doğduktan sonra konuşmayı-yürümeyi öğrenmesine kadar geçen süreçte, büyüklerin çocukları eğitmek için ürettikleri malzemenin bütününi beşik koşukları şeklinde adlandırmaktadır. Buna göre Gani Cahangirov, Özbek çocuk folklorunda “beşik koşukları” başlığı altında değerlendirilecek türleri “allalar”, “avunmaçaklar”, “vakebend ibret-ögit sözleri” şeklinde belirlemiştir (Keskin, 2009: 153).

Özbek ninnileri konuları ve içerikleri bakımından Türk dünyasındaki ninnilerden farklı olarak ele alınır. Anadolu sahasında ninnilerin konuları genellikle sevgi, ilgi, öğüt vs. ifade eden ninniler olarak değerlendirilirken İmamov, Mirzayev, Sarımsakov, Safarov Özbek Halk Poetik İcadı adlı eserlerinde ninnileri kompozisyon bakımından “tek teması olan ninniler” ve “tek teması olmayan ninniler” şeklinde ikiye ayırmaktadırlar (Temizkan ve Solmaz, 2018: 248).

Tek temalı ninniler; Özbek çocuk folklorunda belirli bir olay üzerine kurulmuş olan, baştan sona bir konuyu işleyen, konu bütünlüğüne sahip olan ninnilerdir. Gerçek veya gerçekleşebilir bir konuyu işleyen bu tür ninnilerin bir kısmı diyalog esasına dayanır ve diyalogda da hem söyleyen, hem de dinleyip tekrar cevap veren üretici annedir. Çocuksa sadece pasif dinleyici hükmündedir. Özbek ninnilerinde yapısal olarak en gelişmiş ve olgun ninnilerin bu “belirli bir olay temelinde kurulan ninniler” olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu ninniler, annenin içinde bulunduğu ruh haline göre bir konunun temele alınıp bunun etrafında söz söyleme ve ninniye bir bütün halinde icra etme esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu tür ninniler her annenin söyleyebileceği ninniler olma niteliği taşımamaktadır. Tüm bu sebeplerle geleneksel ninnilerden farklı bir yere konulan olay merkezli ninniler, Özbek çocuk folklorunun ninni hazinesinin önemli bir yanını ortaya koyan kıymetli ürünlerdir (Keskin, 2009: 155).

Päst-pästginä tepädän,

Aşağıya tepeden

Tâydim-tüşdim-â, ällä.

Düşüm, indim ninni,

Qolimgä qayçı älib-â,

Elime makas aldım,

Sengä qoziçoğım-â, ällä,

Sana, kuzucuğum, ninni,

Çâpân biçdim-â, ällä,

Elbise diktim, ninni

Çok temalı ninniler; tek bir içeriğe sahip değildir. Özbek çocuk folklorunda sıkça karşılaşılan bu tipteki ninnilerin en önemli özelliği, ninninin yegane bir konu üzerine kurulmuş olmayışı, söylenişinin belirli bir olay akışı şeklinde gerçekleşme biçimidir. Böylece bu ninnilerde bir konu bütünlüğü yoktur ve ninninin her bir bölümünde ayrı bir konu işlenebilir (Keskin, 2009: 154).

Özbek anneleri daha çok böyle ninni söylerler. Bu ninnilerde her bir dörtlük bağımsız anlam ifade eder. Ama hepsi aynı çocuğa söylendiği için pek de birbirinden uzak olmaz. Bu dağınıklıkların nedeni annenin o andaki durumu ve keyfiyle ilgilidir. Kendi dertlerini ve çocuğunun geleceğini düşünmeye başlayan annelerin fikirleri ikiye bölünür. Hem çocuğunu hem kendini düşünmeye başlar. Bu durumda annedeki dağınıklık bütünleşmeye başlar.

Sähärlär uyğânärmän,	Sabahları uyanırım,
Turib sängä süyänärmän.	Durup sana yaslanırım.
Süyängänim sän özing,	Dayanağım sensin,
Rähm qıl mängä, qozim,	Merhamet et bana kuzum,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey,
Ällä, ällä, ädingnän.	Ninni, ninni, adıyla.
Ävlänciying bâdinän,	Salıncağın boyuyla,
Änâcâning örgilsin,	Anneciğin kurban olsun,
Kökilingni târinän,	Saçındaki örgünün teline,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey,
Ällä dedim, hüy dedim,	Ninni dedim, Allah dedim
Hüydän säni tilädim.	Allah'tan seni diledim.
Säni mängä bergändän,	Seni bana verdiği zaman,
Uzun yâşing tilädim,	Uzum ömürler diledim,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.
Ällä desäm, hüy desäm	Ninni desem, Allah desem
Şungä özim qul bolsäm.	Onun kulu olsam.

Ällä degän qullärning	Ninni söyleyen kulların
Yänindä män yürisäm,	Yanında ben yürüsem,
Ällâ-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.
Sähärlärning sälqını	Sabahın serinliği
Soldirdi gül bärğini.	Soldurdu gülün bağrını,
Kimä äytib yigläyin,	Kime anlatıp ağlayayım,
Yürägimni därdini,	Yüreğimin derdini,
Ällâ-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.

Özbek ninnileri, bu ikili tasnif dışında da çeşitli biçimlerde tasnif edilmiştir. “Avalavçı allalar” çocuğu içinde bulunduğu ortamdaki nesnelere tanıştırmak için söylenen şımartma maksadı da taşıyan ninnilerdir. “Maişiy allalar” hayatın gerçeklikleriyle alakalı, sosyo-kültürel konuları işleyen ninnilerdir. Maişiy ninniler, annenin iç dünyasını yansıttığı ailevi, sosyal ve toplumsal meseleleri ele alan ninnilerdir. Bunlarda çocuğuna ninni söylemeye başlayan anne bir süre sonra çocuğu unutup sosyal ve toplumsal meseleleri, kendi dertlerini, sıkıntılarını, arzu ve umutlarını anlatmaya başlamayabilmektedir. Tarihiy allalar, maişiy allalar temelinde yazılmış, tarihi konuların ele alan sosyal içerikli ninnilerdir. Maişiy allalara nazaran daha az örneği bulunan tarihi ninnilerde de daha çok sosyal ve toplumsal konular ele alınmaktadır. Tek fark olarak, ele alınan konuların eski dönemlerde cereyan etmiş olması, yani “tarihi” olması gerekmektedir (Keskin, 2009: 155).

Özbeklerde çocuğun ilk döneminde iki şey çok önemlidir: Çocuğa alla okumak ve çocuğun anne sütüyle beslenmesi. Alla yalnızca çocuğu avutmak veya ona hoşça vakit geçirtmek için kullanılan bir şey değil, aynı zamanda çocuğun sağlıklı olarak yetişmesi için söylenen bir sağaltma unsurudur. Buna bağlı olarak, Özbek çocuk beşik toyunda misafirlerin yanında bazen de özel davetliler bulunur. Merasimlerde özel olarak tutulan bu kadınlar çeşitli allalar, Özbek destanlarından parçalar okuyarak, halk hikayeleri anlatarak oyun renklenmesine katkıda bulunurlar (Keskin, 2009: 139).

Özbek ninnilerinin her mısrasından veya her bendinden sonra “ällä bäläm ällä ye, cänim bäläm ällä” sözleri tekrarlanır. Özbek Türklerinde ninniler genellikle dörtlük şeklinde söylenir. Fakat ninni söyleyen kişinin icra sırasında asıl ninni dörtlüklerine başka mısralar da ilave etmesi mümkün olduğundan bazı ninniler dört mısradan fazla

sayıdaki mısralardan oluşmuş bentler halinde söylenebilmektedir. Hece ölçüsünün 7'li ve 8'li kalıplarına ninnilere yaygın olarak rastlanmakla birlikte 6, 9, 12'li hece ölçüsüyle söylenen ninniler de vardır (Yıldız, 2003: 319-322).

Özbek ninnilerinde en çok bahsi geçen konuların başında annelerin, çocuklarına olan sevgisi gelir. Hatta her ailenin çocuklu olması gerektiği ninnilerde dile getirilmiştir. Bu düşünceyi de çocuklu evi gül bahçesine, çocuksuz evi ise çöle benzeterek kanıtlamışlardır. Diğer bir konu ise annelerin çocukları hakkındaki hayalleri, istekleri ve iyi bir meslek sahibi olmalarıdır. Elbette bundan çok bahsedilmesinin sebebi çocuklarına el bebek gül bebek bakan annelerin, gelecekte evlatlarının çok iyi yerlere gelmesini beklemesidir. Özbek ninnilerinde göze çarpan başka bir konu ise üzerine kuma getirilen annenin çektiği çileleri ve üzüntüyü yalnızca evladıyla paylaşmasıdır. Daha önceden de söylediğimiz gibi ninni, artık annelerin ve kadınların yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini yansıttıkları birer ürün haline gelmiştir. Bir diğer konu da annenin işlerden ve tek başına çocuk büyütmeyle ilgili duyduğu hüzdür. Babası işte çalıştığı için yavrusuna tek başına bakmak haliyle çok yorucudur, bu fikrini de ninnide belirtmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ninniler genel olarak çocuklar için üretilmiş ve söylenmiş bir tür olarak kabul görürse de işin özünde, annelerin ve kadınların kendi duygu-düşüncelerini ve günlük hayatta yaşadıklarını yansıttığı birer tür haline gelmiştir. Ahuncan Safarov da ninnileri, “çocuğa söylenen sözler”den çok “annenin kendi koşuğu” şeklinde değerlendirmektedir (Keskin, 2009: 157).

Özbek sözlü edebiyatının en eski ve ayrılmaz bir parçası çocuk folklorudur. Çocuk folklorunun yaratılışında anne babalarla birlikte çocuklar da faal olarak katılmışlardır. İlmî edebiyatlarda çocuk folklorunun başında ninniler getirilir. Bu konudaki örnekler içinde, "aytım-alkışlar" ayrı bir yer tutar. Çünkü “aytım-alkışlar”, çocuğun beşik çağına ait çeşitli törenlerinde söylenir, bu yüzden kesinlikle millî karaktere sahiptir. "Bebek beş ve dokuzuncu gününde ilk olarak yıkandığında, beşiğe ilk sefer ve her bağlanıp açıldığında, ilk olarak anne, baba ve yakınlarına gösterildiğinde, ilk dişi çıktığında, yürümeye başladığında, yeni elbise giydirildiğinde, ilk kez yemek yedirildiğinde, kız çocuğunun saçını ilk tarama yıkandığında, ilk kez tırnağı kesildiğinde..." ninniler söylenir (İmamov vd., 1990: 291).

Özbeklerde “heya” denilen bir ninni tarzı da vardır. “Heya”lar, hayvancılıkla uğraşan Özbekler arasında yaygındır. Heyalar erkekler tarafından söylendiği için bu söyleyiş “erkeklerin ninnisi” olarak adlandırılır. Kadınlar ev işleriyle meşgul olduğundan, çocuğu uyutmak erkeklere düşmüştür ve bu durumda babalar ya da dedeler çocuğu dizlerine alıp sallama temposuna göre heya söyleyip uyuturlar (Uğurlu, 2012: 10).

Heya yavrum, heyang nerde,

Dedenin verdiği deve nerede,

Dedenin verdiği deve varsa,

Ona baktığın nerede,

Baktığın deve varsa,

Yamaç ve çöllerin nerede,

Heya yavrum hey (Safarov, 1999’dan akt. Uğurlu, 2012: 10).

Verdiğimiz bilgilerden hareketle Özbek ninnilerinin kültür aktarımında önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Türk aile yapısı, örf, adet ve gelenekleri, yaşam şartları, aile içi ilişkiler ve daha pek çok şey ninniler aracılığıyla çocuklara aktarılmaktadır.

Özbek kadınının içinde bulunduğu toplumsal hayatın ve yaşadığı ortamın verdiği sıkıntılar haliyle ninnilere de yansımıştır. Özbek kadınlarının geleneksel aile yapısının içinde hayatlarını sürdürmesinden dolayı eşiyle ya da kayınvalidesiyle olan sorunlarını hiç kimseye anlatamaması çok normaldir. Bu süreçte de annenin yardımına ninni yetişmektedir. Anne, ninniler vasıtasıyla sıkıntılarında arınmayı çare olarak görür ve bebeğine gün içinde yaşadığı olaylardan ve duygulardan bahseder. Bildiğimiz üzere bütün kültürlerde ninnilerin bebekleri sakinleştirme etkisi vardır. Söylenen duygusal sözler, bebeklerin stresini azaltmasına böylece uykuya dalmasını sağlar. Ancak küçük yaşlardan itibaren bebeklere aile ve hayat içinde gerçekleşen talihsiz olayları ninnilere aktarmanın bebeğin psikolojik gelişimini olumsuz etkileyebileceğini düşünmekteyiz.

Özbek ninnilerinin ilk işlevi bebeklerin rahatça uykuya dalmasını sağlamaktır. İkinci işlevi ise bireylere küçük yaşlardan itibaren temel dil becerileri kazandırmak ve söz varlıklarını geliştirmektir. Özbek kadınlarının sosyo-kültürel ortamlarından kaynaklı olarak

Özbek ninnilerinde gördüğümüz bir diğer işlev de ninni söyleyen annenin veya kadının olumsuz duygularını, dertlerini ve sıkıntılarını dile getirmek olmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZBEK NİNNİLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

1.ÖZBEK NİNNİLERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE AKTARIMI

(s.5)Äylänäyin äydinim,

El içidä säydinim.

Qolimdägi tuyğunim,

Gäpgä tüşgän quzğunim,

Älla, bäläm, älla-yäy,

Cänim, bäläm, älla-yäy.

Kurban olayım aydınlığım,

Halk içinde soydaşım.

Kolumdaki şahinim,

Söze gelen kuzgunum,

Ninni yavrum, ninni-ey,

Canım yavrum, ninni ey.

Äylänäyin, äppägim,

Mislingin izläb täpmägim.

Toy-yıgınlär boyländä

Ätin äyüb çäpmägim.

Ällä, bäläm, ällä-yäy,

Cänim, bäläm, ällä-yäy.

Kurban olayım ak kuzum,
Aynısını arayıp bulayım.
Düğünler- eğlenceler olduğu zaman
Ata acıyıp kendim koşayım.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey

Äylänäyin, bäläm-äy,
Äylänsin sendän enäng-äy,
Yaxşı-yâmân küningdä,
Xudâying bolsin pänäng-äy
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Kurban olayım yavrum ey,
Kurban olsun annen sana ey,
İyi-kötü gününde,
Allah olsun koruyucun ey.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Sinli, sinli, sinbätlim,
Nä' rä şerdäy häybätlim.
Quşdäy şunqâr kelbätlim,
Uluğ şâhdäy sävlätlim.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,

Cānim, bālām, āllā-yāy.

Boylu poslu, “sinbätlim”,
Kükre aslan gibi heybetlim.
Bozdoğan gibi görkemlim,
Ulu padişah gibi azametlim.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

(s.6) Äylänäyin, äydäyin,
Qāşi säri yäydäyin
Tälpingäning qolimdä
Tärlän qarçigaydäyin.
Ällä, bālām, āllā-yāy,
Cānim, bālām, āllā-yāy.

Etrafinda döneyim ay gibi,
Kaşı yukarıda yay gibi
Çırpınırsın elimde
Ala şahin gibi.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Qoli ärslän biläklim,
Bätir, qāplän yüräklim.
Yaxşi-yāmân künimdä,

Mengä cüdä keräklim.

Ällä, bäläm, ala-yäy,

Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Kolu aslan bileklim,

Kahraman, kaplan yüreklim.

İyi-kötü günümde,

Bana en gereklim.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Canım yavrum, ninni-ey.

Äylänäyin, qarâgım,

Üydä yangän çarâgım.

Dostim körsä yârâşib,

Duşmanimgä yârâgım.

Ällä, bäläm, ällä-yäy,

Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Kurban olayım gözüm,

Evde yanan lambam.

Dostumu görsem barışıp,

Düşmanıma silahım.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Canım yavrum, ninni-ey.

Qârä qâşi qundüzim,

Közi tångdä yulduzim.
Toy-häyitlär bolgändä,
Qıygän toni qırmızım.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cänim, bäläm, ällä-yäy.

Kara kaşlı kunduzum,
Gözü şafakta yıldızım.
Düğün-bayram olduğu zaman,
Biçilen kaftanı kırmızım.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Özing gävhar dänädäy,
Türtib emgän tänädäy.
Qolimdä çorçib oynäsäng,
Qoldä suqsur-sonädäy.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cänim, bäläm, ällä-yäy.

Kendisi inci tanesi gibi,
Dürtüp emen düve gibi.
Elimde korkarak oynasan,
Eldeki ördek gibi.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Çâpingäning boridäy,
Borilärning zoridäy.
Yigit bolär çirâgım,
Özi erning eridäy.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Koşan kurt gibi,
Kurtların en büyüğü gibi.
Yiğit olur ışığım,
Kendi erin eri gibi.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Suyli, sinli, siyâqlım,
Âlgır bürgüt qâbâqlım.
Çängälining yâzgäni-
(s.7) Qırğıy¹, bährin tırnâqlım.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Sevgili, boylu-poslu, siyahlım,
Zorlu, hızlı kartalım.
Pençelemek için,
Av kuşu, bahri tırnaklım.

¹ âv quşı (av kuşu).

Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

Qarägänni qorqıtär,
Qarämägänni berkitär.
Toydä topgä qaräsä,
Qoydäy qılib hürkitär.
Ällä, bäläm, ällä-yäy,
Cânim, bäläm, ällä-yäy.

Baktıgını korkutur,
Bakmadıgına güven verir.
Düğünde topluluğa baksa,
Koyun gibi ürkütür.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey.

* * *

Bülbül quşning bäläsi,
Ällä, qozim, ällä.
Daraxtdä bolär üyäsi,
Ällä, bäläm, ällä.
Daraxt başını sel âlsa,
Şäydälär bolär ânäsi,
Ällä, bäläm, ällä.

Bülbülün yavrusu,

Ninni kuzum, ninni.

Ağaçta olur evi,

Ninni yavrum, ninni.

Ağacın başını sel alsın,

Aşıklar olur annesi.

Ninni yavrum, ninni.

Tâgdâ kiyikning bâlâsi,

Ällä bâlâm, ällä.

Bâgdâ üzümning görâsi,

Ällä, bâlâm, ällä.

Toppisidâ ükipâr-

Bu kimning nevarâsi?!

Ällä, bâlâm, bâlâm.

Dağda geyiğin yavrusu,

Ninni yavrum, ninni.

Bâgdaki üzümün karası,

Ninni yavrum, ninni.

Doppasında baykuş tüyü,

Bu kimin torunu?

Ninni yavrum, ninni.

Yânämänü küyämän,

Ällä, bâlâm, ällä.

Oçâqqa tüşgän çälâdek,

Ällä, bäläm, ällä.
Zä'färändek särgayibmän
Bändidä qalgän älmädek,
Ällä, bäläm, ällä.

Yanarım ve tutuşurum,
Ninni yavrum, ninni.
Ocağa düşen odun gibi,
Ninni yavrum, ninni.
Safran gibi sararırım
Dalında duran elma gibi,
Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä, bäläm, cânım, bäläm,
Qoziçâqlarım, ällä, ällä-yâ, ällä,
Ävunçâqlarım, ällä,
Qaräb turgän qaräglärim,
Yänib turgän çirâglärim, ällä-yâ, ällä.

Ninni yavrum, canım yavrum,
Kuzucuklarım ninni, ninni-ey, ninni,
Avuntularım, ninni,
Bakıp duran karanlığım,
Yanıp duran lambalarım ninni-ey, ninni.

(s.8) Tâl içidän tänläb älgän

Tål çävkânlârim ällä.
Gül içidän iskâb âlgân
Gül räyhânlârim, ällä, ällä-yâ, ällä.

Söğüt ağacından seçilen,
Söğüt sopalarım ninni.
Çiçeklerin içinde kokan,
Gül ve reyhanlarım ninni-ey, ninni.

Biring ogli, biring qız-
Qoşälâqlârim, ällä.
Ösib-uning, âläy bâhrä,
Çaqalâqlârim, ällä, ällä-yâ, ällä.

Biri oğlan, biri kız,
İkizlerim ninni.
Büyütüp onları, sağlayayım kazanç,
İkizlerim ninni, ninni-ey, ninni.

Änälârnîng mehri bilân
Keng câhânlâr bolâr râvşân.
Sizlâr mäktâbgä bârgünçä
Çöl-biyâbân bolâr gülşân, ällä, ällä-yâ, ällä.

Annelerinin sevgisiyle,
Bütün dünya olur pırıl pırıl.

Sizler okula başladığınız zaman,
Çöl olur gülistan, ninni, ninni-ey, ninni.

Erkäläymän men här mähäl,
Älläläymän sähär vaqti.
Biring qandim, biring äsäl,
Änä baxti-bälä baxti, ällä, ällä-yâ, ällä.

Şımartacağım sizi her zaman,
Ninni söyleyerek uyutacağım seher vakti.
Biri şeker, biri bal,
Anne şanslı, çocukları şanslı, ninni, ninni-ey, ninni.

Dildäğini äytib bersäm,
Tilim yetişmäs, ällä.
Şadlığimni äytib bersäm,
Ümrim yetişmäs, ällä, ällä-yâ, ällä.

Gönlümdekini anlatsam,
Dilim yetmez, ninni.
Büyüklüğümü anlatsam,
Ömrüm yetmez, ninni.

* * *

İkki bülbül säyräşädur,
Tâğu tâşlarda yürübän, ällä.
Çänqasä suvlär içädur

Bâğu bostândä yüribân, ällä.

Ällä-yâ, ällä,

Mâ'rifätxân, büving äylänsin, bäläm-â, ällä.

İki bülbül ötüşür durur,

Dağ-taş yürüyerek, ninni.

Susayınca su içer durur,

Bağ-bahçe yürüyerek, ninni.

Ninni-ey, ninni,

Marifethan, deden kurban olsun sana, yavrum-ey, ninni.

Suv tinigi bundä qâldi,

Bârib içdi lâyini-yâ, ällä.

Süygâni bul yerdä qâldi,

Bârib âldi özgâni-yâ, ällä,

Ällä-yâ, ällä,

Mâ'rifätxân, büving äylänsin, bäläm-â, ällä

Berrak su burada kaldı,

Gidip içti çamurunu-ey, ninni.

Sevdiği burada kaldı,

Gidip aldı kendi için-ey, ninni,

Ninni-ey, ninni,

Marifethan, deden kurban olsun sana, yavrum-ey, ninni.

Tâkçädägi qatıqni

Äyrän qılğän Tâşxân, ällä.

(s.9) Kimyâxâanning üyini

Väyrän qılğän Tâşxân, ällä,

Ällä-yâ, ällä,

Mä'rifätxân, büving äylänsin, bäläm-â, ällä

Raftaki yoğurdu,

Ayran yapsın Taşhan, ninni.

Kimyagerin evini (labaratuvarı)

Harabeye çevirsın Taşhan, ninni.

Ninni-ey ninni.

Marifethan, deden kurban olsun sana, yavrum-ey ninni.

Zärgä toldi biläğim,

Zärdäbgä toldi yüräğim-â, ällä.

Qârä lâsdir köyläğim,

Qânlârgä toldi yüräğim-â, ällä.

Ällä-yâ, ällä,

Mä'rifätxân, büving äylänsin, bäläm-â, ällä

Altınla doldu bileğim,

Kanla doldu yüreğim-ey, ninni.

Kara geyiktendir giysim,

Kanlarla doldu yüreğim-ey, ninni.

Ninni-ey, ninni,

Marifethan, deden kurban olsun sana, yavrum-ey.

* * *

Ällä äytib uxlätsäm-ey, cân ällä,
Bällär berib uxlätsäm-ey, cân ällä.
Ällä, ällä, âşigim-ey,
Kimgä yetgäy nâlişim-ey,
Özingdän başqa yoqdir kişim-ey, ällä.

Ninni söyleyip uyutsam-ey, can ninni,
Ballar verip uyutsam-ey, can ninni.
Ninni, ninni, aşkım-ey,
Kime ulaşacak şikayetim-ey,
Senden başka yoktur kimsem-ey, ninni.

Ällä äytärmän âtingä-ey, cân ällä,
Uymäli tonlär boyingä-ey, cân ällä.
Qozi-qoçqâr soyilgäy
Şu bälacänimning toyinä-ey, ällä.

Ninni söylerim adına-ey, can ninni,
Uymalı kaftanlar boyuna-ey, can ninni.
Kuzu-koç kesilecek,
Şu yavrucuğumun düğününe-ey, ninni.

Hüy ällä, hüy räzzâq-ey, cân ällä,
Ümri-küning bolsin uzâq-ey, cân ällä.

Hey ninni, Hey Allah, can ninni,
Ömrün uzun olsun-ey, can ninni.

* * *

Ällä, ällä äytämän,
Üstinggä tonim yâpämän.
Kämbağallik dârdini
Kimlârgä bârib äytämän?!

Ninni, ninni söyleyeceğim,
Üstüne kaftan dikeceğim.
Yoksulluğun derdini
Kimlere gidip anlatacağım?

Seni ällälab bâqamän,
Üstinggä körpä yâpämän.
Ertä bilän turgäningdä,
Qay köçädän tâpämän?!

Sana ninniler söyleyerek bakacağım,
Üstüne yorgan dikeceğim.
Öncelikle durduğunda,
Hangi sokakta bulacağım?

Yum közingni, yulduzim,
Yumgin közingni, yulduzim.
Ällä-äällä degändä,

Yiğláb ötar kündüzim.

Yum gözünü yıldızım,

Yum gözünü yıldızım!

Ninni- ninni deyince,

Ağlayarak geçer gündüzüm.

* * *

(s. 10) Ällä, ällä-yâ, âydin yaxşı,

Qaygu-ğamdän şädlik yaxşı.

Qadri bolmägän qarindâşdän

Qadr bilgän yât yaxşı,

Ällä-yâ, ällä.

Ninni, ninni-ey, aydınlık güzel,

Sevinç, kaygı ve kederden güzel.

Kıymet bilmeyen kardeşten

Kıymet bilen yabancı güzel,

Ninni-ey, ninni.

Ällä, ällä, tänglär âtar,

Älläsidadâ bäläm yâtär.

Sähär vaqti bülbül ötar,

Mening hâlim bülbüldän bättär,

Ällä, bäläm, ällä.

Ninni, ninni, şafaklar söker,

Ninniyle uyur yavrum.
Seher vakti bülbül geçer,
Benim halim bülbülden beter,
Ninni yavrum, ninni.

Œu yerdn yrim tdimi,
Nlm flkk yetdimi?
Kz yaŒim dry bolib,
Yrim yolini tutdimi?!
ll-y, ll.

Œuradan yarim geçti mi,
ığlığım gökyüzüne ulaŒtı mı?
GzyaŒım nehir olup,
Yarimin yolunu tuttu mu?
Ninni-ey, ninni.

Bğımning güli gin,
lsi hm kikin.
Kikinsiz, llsiz,
He kim tms blsiz,
ll, cnim, ll.

Bahçemde gl  tanecik,
Her  de küçücük.
Kcksz, lalesiz,

Kimse olmaz çocuksuz,
Ninni canım, ninni.

Däryâ tolib lâyländi,
Bittä balıq äyländi.
Balıqmi deb qaräsäm,
İlân bolib tâvländi,
Ällä-yâ, ällä.

Nehir dolarak bulandı,
Bir tane balık dolandı..
Balık mı diye bakınca,
Yılan olup parladı.
Ninni-ey, ninni.

Qozi bâqqan qoy etsin,
Tâpgänigä toy etsin.
Toy-toylärgä ulänsin,
Dävlät başinggä ornäşsin.
Ällä, cänim, ällä.

Kuzu bakan, koyun etsin,
Bulduğuna düğün etsin.
Düğünlere düğün eklensin,
Devletin başına yerleşsin.
Ninni canım, ninni.

Gül boldim, bülbül boldim,
Beli bağli qul boldim,
Yâmân yârning dâstidân
Yâna-yânâ kül boldim.
Ällä-yâ, ällä.

Gül oldum, bülbül oldum,
Beli bağli kul oldum,
Kötü yarin elinden,
Yana yana kül oldum.
Ninni-ey, ninni.

* * *

(s. 11) Ällä äytib uxlätämân,
Ällä, qozim, ällä.
Qandây seni yüpätämân,
Ällä, bâlâm, ällä.

Ninni söyleyip uyutacağım,
Ninni kuzum, ninni.
Seni nasıl avutacağım?
Ninni yavrum, ninni.

Kiçkinäsân, lâläsân,
Ällä, bâlâm, ällä.
Qaçân kättä boläsân,
Ällä, bâlâm, ällä.

Miniciksin, lalesin,
Ninni yavrum, ninni.
Ne zaman büyüyeceksin?
Ninni yavrum, ninni.

Ällä, ällä ärästäsän,
Ällä, qozim, ällä.
Günâhi yoq nârästäsän,
Ällä, qozim, ällä.

Ninni, ninni, tertemizsin,
Ninni kuzum, ninni.
Günahı olmayan bir sübyansın,
Ninni kuzum, ninni.

Bâğ içidä çämân güllär,
Ällä, qozim, ällä.
Säyräydi şäydâ bülbüllär,
Ällä, qozim, ällä.

Çiçek bahçesinin içinde güller,
Ninni kuzum, ninni.
Ötüşürdü aşık bülbüller,
Ninni kuzum, ninni.

Sendän kelär gül isi,

Ällä, bäläm, ällä.

Äta-änämning birisi,

Ällä, bäläm, ällä.

Senden gelir gül kokusu,

Ninni yavrum, ninni.

Annesi ile babasının birtaneciği,

Ninni yavrum, ninni.

Sengä ällälär äytämän,

Ällä, qozim, ällä.

Sâyäläringdä yâtämän,

Ällä, bäläm, ällä.

Sana ninniler söyleyeceğim,

Ninni kuzum, ninni.

Gölgende yatacağım,

Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä, bäläm, yâtärsiz,

Yastuğlärgä bätärsiz.

Bu yastuğın kütärsäm,

Güldän tüzä yätärsiz...

Ninni yavrum, yatarsınız,

Yastıklara batarsınız.

Bu yastığı kaldırırsam,
Gülden temiz yatarsınız.

Künlärdän häm kün aşgän,
Äldin-keyin yol aşgän.
Şu dünyädä barmikin,
Öz bäläsüdän ädäşgän?

Günlerden de gün geçer,
Önce sonra yol geçer.
Şu dünyada var mıdır ki,
Kendi yavrusundan vazgeçen?

Ällä, bäläm, şer ekän,
Uruş qursin der ekän.
Uruş bolgän câylärdä
Pälvänlärädän zor ekän.

Ninni yavrum, aslan imiş,
Savaş başlasın der imiş,
Savaşın olduğu yerlerde
Pehlivanlardan büyük imiş.

(s. 12) Ällä qılsin bäläm-a,
Uyqusidä ârâm âlsin-a.
Ällä, ällä degändä,

Cimginä uxläb qâlsin-a.

Ällä, bäläm, ällä-yâ,

İkki közim, ällä-yâ.

Yere yatsın yavrum-ey,

Uykusunda rahat etsin-ey.

Ninni ninni deyince,

Usulca uyuyup kalsın-ey.

Ninni yavrum, ninni-ey,

İki gözüm, ninni-ey.

* * *

Men sengä ällä deyin,

Ällängdä ârâm âlib,

Uxläb kättä bolgin sen,

Şävkätcânim, ällä.

Ben sana ninni söyleyeyim,

Ninniyle rahatlayıp,

Uyu da büyü sen,

Şevkatcanım, ninni.

Betimning qızili, bäläm,

Tilimning uzuni, bäläm.

Ällä, bäläm, ällä.

Yüzümün kızılı, yavrum,

Dilimin uzununu, yavrum.

Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä, ällä, ähdi bår, ällä,
Uyquning hãm vaqti bår, ällä.
Ällä äytgãn ânängni, ällä.
Qåp-qåräygãn baxti bår, ällä.

Ninni ninni, sözü var, ninni,
Uykunun da vakti var, ninni.
Ninni söyleyen annenin, ninni.
Kapkara bahtı var, ninni.

Kündâşimning yogıdä, ällä,
Qaläyi erdi kâvuşim, ällä.
Kündâşligi qurisin, ällä,
Bälälärgä qâldi başım, ällä.

Kumamin yokluğunda, ninni,
Gümüş idi terliğim, ninni.
Kumalığı kurusun, ninni,
Belalara kaldı başım, ninni.

Lälä güllär bår edi, ällä,
Suvlärğä sâlsäm solimäs, ällä.
Kündâşlikning dârdidän, ällä,
Közlärdä yâşım qurimäs, ällä.

Laleler, güller var idi, ninni,
Sularla beslesem kurumaz, ninni.
Kumamın derdinden, ninni,
Gözlerimdeki yaş kurumaz, ninni.

Yürägimning dårdlari, ällä,
Qızıl güldäy qatmä-qat, ällä.
Yüräkinämning otigä, ällä,
Dozax oti mäs faqat, ällä.

Yüreğimin dertleri, ninni,
Kırmızı gül gibi kat kat, ninni.
Yüreğimin ateşine, ninni,
Cehennem ateşi denk sadece, ninni.

* * *

Men seni ällä qıläy, ällä,
Kötärib kätta qıläy, ällä.
Ällä-cänning rähäti, ällä,
Uyqu-közning quvväti, ällä.

Ben seni yere yatırayım, ninni,
Bakıp büyüteyim, ninni.
Ninni canın huzuru, ninni,
Uyku gözün kuvveti, ninni.

(s. 13) Örik yağaç beşiging, ällä,

Örgilib ketsin ânäng, ällä.
Tut yâgâçdän beşiging, ällä,
Termulib ötsin ânäng, ällä,
Ällängdä âlgin ârâm, ällä,
Ulgayip ös sübhü şâm, ällä.
Yaxşilik bilän mudâm, ällä,
Dunyâdä târقاتgil nâm, ällä.
El sevârim, ällä,
Bol çevârim, ällä!

Kayısı ağacından beşiğın, ninni,
Kurban olsun annen, ninni.
Dut ağacından beşiğın, ninni,
Gözünü senden ayırmısın annen, ninni,
Ninniyle rahatla, ninni,
Uyu da büyü sabah-akşam, ninni.
Daima güzellikle, ninni,
Dünyaya nam sal, ninni.
Vatanseverim, ninni,
Ol torunum, ninni!

* * *

Qızıl gülning şâhidä, ällä,
Gunçâmisân, nârmisân, ällä,
Munliğ ânäng baxtigä, ällä,
Qoziçâğım, bârmisân, ällä?

Kırmızı gülün şahında, ninni,
Gonca mısın, nar mısın?
Kederli annenin bahtına, ninni,
Kuzucuğum, var mısın?

Men seni ällä qılây, ällä,
Kötärib kättä qılây, ällä.
Kötärib kättä qılib, ällä,
Oqıtıb mullä qılây, ällä.

Ben seni yere yatırayım, ninni,
Bakıp büyüteyim, ninni.
Bakıp büyütüp, ninni,
Okutup hoca edeyim, ninni.

Täng sähär uyqum buzıb, ällä,
Âq süt berib bāqay seni, ällä.
Kättä bolgän çağläringdä, ällä,
Lāaqal eslä meni, ällä.

Seher vakti uykumu bozup, ninni,
Ak süt verip bakayım sana, ninni.
Büyüdüğün zaman, ninni,
Hiç olmazsa hatırla beni, ninni.

Esläsäng, eslāmäsäng, ällä,

Yüksälib ös, şâdmän, ällä.

Yurt pisänd etsä seni, ällä,

Qayğudän äzâdmän, ällä.

Hatırlasan da hatırlamasan da, ninni,

Büyü ki sevineyim, ninni.

Vatan değer verirse sana, ninni,

Kederden uzak olurum, ninni.

Däştü Sährädä otin, ällä,

Tergänlärिमni kim bilur, ällä.

Häs-rätü ärmän bilän, ällä,

Cân bergänimni kim bilur, ällä.

Ällä-yâ, ällä.

Sahra Çölü'ndeki ateşi, ninni,

Topladığımı kim bilir, ninni.

Hasret ve pişmanlıkla, ninni,

Can verdiğimi kim bilir?

Ninni-ey, ninni.

* * *

Qârä közim, ällä,

Şirin sözim, ällä.

Hävädä uçgän turnälär, ällä,

Başginämdän ötsälär, ällä.

Qanâtigä xat yâzsäm, ällä,

Dädacânigä eltsälär, ällä.

Kara gözlüm, ninni,

Tatlı sözlüm, ninni.

Havada uçan turnalar, ninni,

Başımın üstünden geçseler, ninni.

Kanadına mektup yazsam, ninni,

Dedeciğine gönderseler, ninni.

(s. 14) Süyäsäng, sorilär boläy, ällä,

Ot yâqsäng morilär boläy, ällä.

Bâşingdä pârvânälär bolib, ällä,

Üyingdä çorilär boläy, ällä.

Yaslanacaksan oturak olayım, ninni,

Ateş yakacaksan baca olayım, ninni.

Başında pervane olup, ninni,

Evinde köle olayım, ninni.

* * *

Men bârämän elimgä, ällä, bäläm,

Belbâglär bergin belimgä, ällä.

Älti äydä kelmäsäm, ällä, bäläm,

Qarâb qoygin yolimgä, ällä.

Ben gideceğim memleketime, ninni yavrum,

Kuşaklar bağla belime, ninni.

Altı aya gelmezsem, ninni yavrum,
Bakmaya devam edin yoluma, ninni.

Xâr bäläm, xârmändä bäläm, ällä,
Zâr bäläm, zârmändä bäläm, ällä.

Mazlum yavrum, küçümsenen yavrum, ninni,
Sitemkar yavrum, kimsesiz yavrum, ninni.

Men bälämni bâqamän, ällä-yâ, ällä,
Üstigä baxmäl yapämän, ällä-yâ, ällä.
Âtäng qurgur kelmäydi, ällä-yâ, ällä,
Qaysi güzärdän tâpämän, ällä-yâ, ällä?!

Ben yavruma bakacağım, ninni-ey, ninni,
Üstüne kadife örteceğim, ninni-ey, ninni.
Baban “qurgur” gelmezse, ninni,
Hangi yoldan bulacağım? Ninni-ey, ninni.

Etäk çöldän kelgänmän, ällä,
Bedâv âtni âlgänmän, ällä.
Bäläm, âtäng zulmigä-yâ, ällä,
Bir säni deb köngänmän, ällä!

Çölün eteklerinden gelmişim, ninni,
Hızlı atı almışım, ninni.

Yavrum babanın zulmüne-ey, ninni,
Bir sen varsın diye razı olmuşum, ninni!

* * *

Ällä, ällä, läyişim,
Kimlärgä yetgäy nalışım?!
Ällä äytäy hârigünçä,
Tändä cânim qarigünçä.
Seni mengä bekläb bergäy,
Rizqu rözing köpläb bergäy,
Ällä, qozim, ällä.

Ninni, ninni, çamurum,
Kimlere ulaşacak çığlığım?
Ninni söyleyeyim yoruluncaya kadar,
Bedenim yaşlanıncaya kadar.
Seni bana gizleyerek verecek,
Günün rızkını çokca verecek,
Ninni kuzum, ninni.

Ällä äytib ârâm beräy,
Qoziçâğımgä dârmân beräy.
Âzıqı yoqdir, yol yirâq,
Yol çirâğım, bilmädim.
Âzıq âlib kelmädim,
Yol gamini yemädim,
Ällä, qozim, ällä!

Ninni söyleyip huzur vereyim,
Kuzucuğuma derman vereyim.
Yemeği yoktur, yol uzak,
Aydınlık yolum, bilmedim.
Yemek almadım,
Yolun kederini yemedim,
Ninni kuzum, ninni!

Qızıl güllərdən xırmənim,
Dərdinə kerək dərmanım.
Dərmanlar bergəy, dərmanım,
(s. 15) Qozicənim heç ölməgəy.
Əllə demək-haq demək,
Haqdən seni tilərmən,
Əllə, qozim, əllə.

Kırmızı güllərdən harmanım,
Derdime gerek dermanım.
Dermanlar verecek, ilaç olacak,
Kuzucuğum hiç ölmeyecek.
Ninni demek, hak demek,
Haktan seni dilerim,
Ninni kuzum, ninni.

Qozicənim qoylar bolgəy,
Yıgənənim toylar bolgəy.

Y ng n  ir gim s nm g y.
Y qqan  ir gim s ns -s nsin,
Qozic nim  lm sin,
 ll , c nim,  ll ,
 ll , qozim,  ll .

Kuzucuğum koyun olacak,
AĞlayışım d Ğ n olacak.
Yanan lambam s nmeyecek.
Yakan lambam s nerse s ns n,
Kuzucuğum  lmesin,
Ninni canım, ninni,
Ninni kuzum, ninni.

* * *

 ll   yt y t ng  tg n  ,
Uyqum kelm s k n b tg n  .
Qozi oğum,  ll ,
Nuri diyd m,  ll .

Ninni s yleyeyim tan ağarincaya kadar,
Uykum gelmez g n batıncaya kadar.
Kuzucuğum, ninni,
G z m n nuru, ninni.

 ll ,  ll ,  ll d n- y,
K kill ri till d n- y.

Oqib kelgäy mullädän-äy,
Ällä, qozim, ällä.

Ninni ninni, ninniden-hey,
Örgüleri altından-hey.
Okuyup gelecek hocadan-hey,
Ninni kuzum, ninni.

Qarçığay quşning bäläsidadäy,
Daraxt başı üyäsidadäy.
Daraxt başın yel alsä,
Şäydullädır ânäsi-ey,
Ällä, bäläm, ällä.

Şahin yavrusu gibi,
Ağacın başındaki ev gibi.
Ağacın başını yel alsa,
Aşıktır annesi-hey,
Ninni yavrum, ninni.

* * *

Gülüm-a, ânä gülüm,
Bâğımdä bülbülimsän,
Beş inimning içindä
Yâlgızginä singlimsän,
Ällä-yâ, ällä.

Gülüm-ey, anne gülüm,
Bahçemdeki bülbülümün,
Beş erkek kardeşimin içinde,
Tek kız kardeşimsin,
Ninni-ey, ninni.

Âpäsining erkäsi,
Uxläb qâlsin, ällä-yâ.
Bâlsin insân sâräsi,
Âbro âlsin, ällä-yâ, ällä.

Ablasının kıymetlisi,
Uyusun, ninni-ey.
Olsun seçkin bir insan,
Nüfuz alsın, ninni-ey, ninni.

* * *

(s. 16) Ällä dey-dey, hüy deymän.
Şu oğlingä toy deymän.
Toylärini beklär esin,
Duâsi bungä tegsin.

Ninni söyleyeceğim, hey diyeceğim,
Şu oğluma düğün diyeceğim.
Düğünleri gizlersen,
Duası buna değsin.

Ällä desäm bolärmi,
Momin köngli tolärmi.
Momin köngli tolgändä,
Eräm rähmi kelärmi?!

Ninni söylesem olur mu?
Müslümanın gönlü dolar mı?
Müslümanın gönlü doydugu zaman,
İremin merhameti gelir mi?

Şu oğlim bir qızıl güldür,
Gülgä qongän bülbüldür.
Qızıl gülim solmäsin,
Şuginäginäm ölmäsin.

Şu oğlum kırmızı bir güldür,
Güle konan bülbüldür.
Kırmızı gülüm solmasın,
Şuncacığım ölmesin.

Färzänd degän bir gül bolär,
Şâmü sähär bülbül bolär.
Ätä-änägä qul bolär, ällä,
Ätä-änä şungä päyväst, ällä.

Çocuk denilen bir gül olur,

Seher akşamı bülbül olur.
Anne babasına kul olur, ninni,
Annesi babası onunla bütünleş, ninni.

Oğlınâm bâr bolsin, ällä,
Qoyni tolä nâr bolsin, ällä.
Nâri tuşib qâlgändä, ällä,
Bähâviddin yâr bolsin, ällä.

Oğulcuğum var olsun, ninni,
Koynu narla dolsun, ninni.
Nar düştüğünde, ninni,
Telaşsız yar olsun, ninni.

Oğlınâm yaşında, ällä,
Tülki telpäk başında, ällä.
Xudâ ümr bergändä, ällä,
Dävlät şuning başında, ällä.

Oğulcuğumun yaşında, ninni,
Tilki kürkünden şapkası başında, ninni.
Tanrı ömür verdikçe, ninni,
Devlet onun başında, ninni.

* * *

Älläning âti haqdir,
Haqdän tiläklar köpdür.

Yetirsä tilägimni, ällä,
Ölsä ärmänim yoqdir.

Ninninin adı haktır,
Haktan istenen çöktür.
Yerine getirirse dileğimi, ninni,
Ölürsem pişmanlığım yoktur.

Ällä deyin män sängä,
Uyqu kelsin közinggä.
Ällä deymän här zämân,
Uxläb turgin, Äycähân.
Uxläb tursäng bu zämân,
Külgingdän tolär cähân.

Ninni söyleyeyim ben sana,
Uyqu girsin gözüne.
Ninni söyleyeceğim her zaman,
Uyu, Aycihan.
Uyursan şimdi,
Gülüşünle dolar dünya.

(s.17) Ällä, ällä, ältirâq,
Özıqım yoq, yol yirâq.
Äzıq bersäng, qaytäli,

Ävliyâgä cup² yirâq äytäli,
Ällä deyin män sängä,
Uyqu kelsin közinggä.

Ninni ninni, “ältirâq”,
Yemeğim yok, yol uzak.
Yemek verirsen, dönmeli,
Evliyaya daha uzak demeli,
Ninni söyleyeyim ben sana,
Uyku girsin gözüne.

Mäning cânım yâtibdi,
Gül yâstıgıgä bätibdi.
Gül yâstıgın tebrätmäng,
Oynäb-külib yâtibdi.

Benim canım yatardı,
Gül yastıgıa batardı.
Gül yastığı salladığımda,
Güle oynaya yatardı.

Ällä äytäyin sängä,
Qulâqlär sâlgın mängä.
Qulâqlär sâlsäng mängä,
Iqbâl tiläymän sängä.

² cuft (çift).

Ninni söyleyeyim ben sana,

Kulak ver bana.

Kulak verirsen bana,

Şans dileyeceğim sana.

Ällä, ällä, ädingdänäy,

Älvancıyning bådindänäy.

Änäginäng äylänsin-å

Közginängning yåşingdänäy.

Ällä deyin män sängä,

Uyqu kelsin közinggä.

Ninni ninni, adıyla,

Salıncağın rüzgarıyla.

Anneciğın kurban olsun-ey,

Gözünün yaşına kadar..

Ninni söyleyeyim ben sana,

Uyku girsın gözüne.

* * *

Ällä, bäläm, ällä-yå,

Cänim bäläm, ällä-yå.

Körär közim, ällä-yå,

Sözlär sözim, ällä-yå.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Canım yavrum, ninni-ey.

Görür gözüm, ninni-ey,
Söyler sözüm, ninni-ey.

Gülim ällä, gülim ällä,
Güli muğcäginäm ällä.
Gülim kättä bolsin, illå.
Äcäb müğcäginäm³, ällä.

Gülüm ninni, gülüm ninni,
Gonca gülüm ninni.
Gülüm büyüsün, illa.
Müjdeli haberim, ninni.

Köçälärdä oynäb yürsin,
Mäktäblärdä oqıb kelsin,
(s.18) Mulliyü müdärris bolsin,
Märtäbäsi uluğ bolsin.

Sokaklarda oynasin,
Mekteplerde okusun,
Öğretmen olsun,
Mertebesi yüksek olsun.

Yüzginämning qızilisän, ällä,
Tilginämning uzunisän, ällä,

³ gonçä (gonca).

Ärmänimning postägida ümr boyi

Urvågımsän, tuz-unımsän, ällä.

Yüzümün alısın, ninni,

Dilimin uzunusun, ninni,

Pışmalığımın postunda ömür boyu

Kırıntımsın, tuzum-unımsun, ninni.

* * *

Sähär vaqti bolıbdi, ällä-yâ, ällä,

İçim ğamgâ tolibdi, ällä-yâ, ällä.

Qaddim güldäy solıbdi, ällä-yâ, ällä,

Bäläğınäm, ällä.

Seher vakti olmuştu, ninni-ey, ninni,

Yüreğim kederle dolmuştu, ninni-ey, ninni.

Boyum gül gibi solmuştu, ninni-ey, ninni,

Yavrucuğum, ninni.

Suvsiz mäydân elläring, ällä-yâ, ällä,

Suvsirägän çölläring, ällä-yâ, ällä.

Negä yetâr qolläring, ällä-yâ, ällä,

Bäläğınäm, ällä.

Susuz meydan milletın, ninni-ey, ninni,

Susamış çöllerin, ninni-ey, ninni.

Nereye ulaşır ellerin, ninni-ey, ninni,

Yavrucuğum, ninni.

Men ketärmän elimä, ällä-yâ, ällä,

Bâgläng româl belimä, ällä-yâ, ällä.

Româlni bâglây desäm-â, ällä-yâ, ällä,

Urđi piçâq qâlimä-yâ, ällä,

Bâlâginäm, ällä.

Ben giderim memleketime, ninni-ey, ninni,

Bâğlayın kuşağı belime, ninni-ey, ninni.

Kuşağı bağlayayım desem, ninni-ey, ninni,

Bıçak vurdu elime-ey, ninni,

Yavrucuğum, ninni.

* * *

Toti quşning bäläsi,

Qamişdändir qal'äsi.

Uçib ketsä ânäsi,

Cävläñ ürär bäläsi,

Ällä, cânim, ällä.

Papağanın yavrusu,

Sazdandır kalesi.

Uçsa annesi,

Taşır yavrusu,

Ninni yavrum, ninni.

Kiçkinäsän, lâläsän,
Qaçân dästyâr boläsän?!
Sensän mäning sänâyim,
Sensiz yoqdir pänâyim,
Ällä, cânım, ällä.

Küçücüksün, lalesin,
Ne zaman yardım edeceksin?
Sensin benim senam,
Sensiz yoktur korumam.
Ninni canım, ninni.

Âq üyümning âynäsi,
Qârâ üyümning boyräsi,
(s.19) Hâyât yükin kötärgändä,
Qadâq qolimning mäynäsi⁴!
Ällä, cânım, ällä.

Ak evimin penceresi,
Kara evimin şekli.
Hayatın yükü kalktığı zaman,
Nasırlı elimin sığırçığı!
Ninni canım, ninni.

Ätä-änäm ätägäni,

⁴ quş (kuş).

Sâyängdän cãy ber, yãtgãni.

Sâyängdän cãy bermäsäng,

Yaxşı bãş ălib ketgănim,

Ăllă, cănim, ăllă.

Annem ile babam ad koymak için,

Gölgenden yer ver, yatmak için.

Gölgenden yer vermezsən,

Alır başımı giderim.

Ninni canım, ninni.

* * *

Bülbül säyrăr yăzină, ăllă-yă, ăllă,

Qulluq quş ăvâzina, ăllă-yă, ăllă.

Bermäng bülbülă ăzăr, ăllă-yă, ăllă,

Bülbül beăzăr quşdır, ăllă-yă, ăllă.

Bülbül öter yazın, ninni-ey, ninni,

Şükür kuşun sesine, ninni-ey, ninni.

Bülbülü azarlamayın, ninni-ey, ninni,

Bülbül zararsız bir kuştur, ninni-ey, ninni.

Bülbül säyrăr çämändă, ăllă-yă, ăllă,

Şu băgri keng vătändă, ăllă-yă, ăllă.

Uni ăslă çoçitmäng, ăllă-yă, ăllă,

Săyrăsin şu çämändă, ăllă-yă, ăllă.

Bülbül öter bahçede, ninni-ey, ninni,
Şu bağı geniş vatanda, ninni-ey, ninni.
Onu asla korkutmayın, ninni-ey, ninni,
Ötsün bu bahçede, ninni-ey, ninni.

Bülbül uçar qalimdän, ällä-yâ, ällä,
Här kim qorqar ölimdän, ällä-yâ, ällä.
Şu bülbülim säyräsä, ällä-yâ, ällä,
Ölim qaçar yolimdän, ällä-yâ, ällä.

Bülbül uçar elimden, ninni-ey, ninni,
Herkes korkar ölümden, ninni-ey, ninni.
Şu bülbülüm ötse, ninni-ey, ninni,
Ölüm kaçır yolumdan, ninni-ey, ninni.

Qızıl gülning xırmânisän, ällä-yâ, ällä,
Cânginämning därmânisän, ällä-yâ, ällä.
Bülbülginäm, ällä qılgin, ällä-yâ, ällä,
Gül ümrinng därmânisän, ällä-yâ, ällä.

Kırmızı gülün harmanısın, ninni-ey, ninni,
Canımın dermanısın, ninni-ey, ninni.
Bülbülüm ninni söyle, ninni-ey, ninni,
Gül ömrümün dermanısın, ninni-ey, ninni.

* * *

Sän-kü mäning birginäm, ällä-yâ, ällä,

Başimdägi gülginäm, ällä-yâ, ällä.
Gülginämni yitirdim, ällä-yâ, ällä,
Yiğläb künim ötkirdim, ällä-yâ, ällä.

Sen ki benim biriciğim, ninni-ey, ninni,
Başımdaki çiçeğim, ninni-ey, ninni.
Çiçeğimi kaybettim, ninni-ey, ninni,
Ağlayarak günümü geçirdim, ninni-ey, ninni.

Mening bāçām, yāşginām, ällä-yâ, ällä,
Yānimdä yoldāşginām, ällä-yâ, ällä.
Ällä cānimning uçı, ällä-yâ, ällä,
Sāning tillāring çüçü, ällä-yâ, ällä.

Evladım, gözyaşım, ninni-ey, ninni,
Yanımdaki yoldaşım, ninni-ey, ninni.
Ninni canımın içi, ninni-ey, ninni,
Senin dillerin tatlı, ninni-ey, ninni.

(s.20) Sāngināning hār sözing, ällä-yâ, ällä,
Māngināgā bāllārdān çüçü, ällä-yâ ällä.
Qarşidān kelibdi sāvçi, ällä-yâ, ällä,
Bellārigā bāsdim qamçi, ällä-yâ, ällä.

Senin her sözün, ninni-ey, ninni,
Bana ballardan tatlı, ninni-ey, ninni.

Karşıdan gelir görücü, ninni-ey, ninni,
Bellerine vurdum kamçı, ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä qılsın, ällä,
Şirin sözüm, ällä.
İkki közim, ällä,
Qulun tâyim, ällä.

Ninni söylesin, ninni,
Tatlı sözüm, ninni.
İki gözüm, ninni,
Minik sıpam, ninni.

Därding dälägä, ällä,
Qatâr tüyägä, ällä.
Tüyä yıqılsın, ällä,
Därding tökilsin, ällä.

Derdin tarlaya, ninni,
Sıra deveye, ninni.
Deve yıkılsın, ninni,
Derdin çözülsün, ninni.

Ällä, ällä, ällä-yâ,
Cânim bäläm, ällä-yâ,
Közüm nuri, ällä,

Dilim huzuri, ällä.

Ninni ninni, ninni-ey,
Canım yavrum, ninni-ey,
Gözümün nuru, ninni,
Gönlümün huzuru, ninni.

Ällä, qulunim, ällä,
Mängü olänim, ällä.
Qulüntâyginäm, ällä,
Kencätâyginäm, ällä.

Ninni sıpam, ninni,
Benim oğlum, ninni.
Sıpacığım, ninni,
Yavrucuğum, ninni.

Dondiğım cänim, ällä,
Bir qâşıq qänim, ällä.
Mehri bähârim, ällä,
Kencä şunqârim, ällä.

Tombul yavrum, ninni,
Bir kaşık kanım, ninni.
Sevgi baharım, ninni,
Cesur yavrum, ninni.

* * *

Ümrinning şirin âni,
Âq buğdäyning nâni.
Hämmä yâmân körsäyäm,
Ânäcânining câni, ällä-yâ, ällä.

Ömrümün tatlı anı,
Beyaz buğdaydan ekmeği.
Hep kötü görsem,
Anneciğinin canı, ninni-ey, ninni.

Qızıl gülning câni,
Dilimning mehmâni.
Därding âläy özim,
Ânäcânining câni, ällä-yâ, ällä.

Kırmızı gülün canı,
Gönlümün misafiri.
Derdini ben alayım,
Anneciğinin canı, ninni-ey, ninni.

Sen bağımning bähâri,
Sen ümriming nähâri.
Sen qalbimning âhâri,
Ânäcâni şunqâri, ällä-yâ, ällä.

Sen bahçemin baharı,
Sen ömrümün şafağı.
Sen kalbimin cilası,
Anneciğinin mertti, ninni-ey, ninni.

* * *

(s.21) Ällä-yâ, ällä,
Äppâq qızım, ällä,
Qaymâq qızım, ällä.
Gözâl qızım, ällä.
Äsâl qızım, ällä.
Äqçä qızım, ällä,
Zoğçä qızım, ällä.
Sänäm qızım, ällä,
Tämtäm qızım, ällä.
Erkä qızım, ällä,
Serkä qızım, ällä.
Çämän qızım, ällä,
Sämän qızım, ällä.
Şäkär qızım, ällä,
Däkär qızım, ällä.
Bâtmân qızım, ällä,
Şâdmân qızım, ällä.

Ninni-ey, ninni,
Ak kızım, ninni,
Kaymak kızım, ninni.

Güzel kızım, ninni,
Bal kızım, ninni.
Akça kızım, ninni,
Karga kızım, ninni.
Cilveli kızım, ninni,
Tatlı kızım, ninni.
Nazlı kızım, ninni,
Keçi kızım, ninni.
Çiçek bahçesi kızım, ninni,
Boz kızım, ninni.
Şeker kızım, ninni,
Pekmez kızım, ninni.
Koca kızım, ninni.
Neşeli kızım, ninni.

Ällä-yâ, ällä,
Yâtsin qızım, ällä.
Şirin uxlâb, ällä,
Qâtsin qızım, ällä.

Ninni-ey, ninni,
Yatsın kızım, ninni,
Tatlıca uyuyup, ninni,
Büyüsün kızım, ninni.

* * *

Ällä, bäläm, ällä-yâ,

Körär közim, ällä.
Yıgılaring bår bolsin,
Şu oğlim şunqâr bolsin.
Yaxşi-yâmân künlärdä
Bilging nâmus-âr bolsin.
Ällä, bäläm, ällä-yâ, ällä!

Ninni yavrum, ninni-ey,
Görür gözüm, ninni.
Gözyaşlarım var olsun,
Şu oğlum mert olsun.
İyi-kötü günlerde
Bilgin namus olsun.
Ninni yavrum, ninni-ey, ninni!

* * *

Uxlä, qozim, ällä-yâ,
Şäkär sözim ällä.
Ükäm yıglâr tündä häm,
Ällä äytädi âyim,
Qoşıqläri mülayim.
Äbbâ qılsin, ällä-yäy,
Uxläb bersin, ällä-yäy!
(s.22) Ällä, ällä, ällä-yäy,
Hâzir işläşgä pällä-yäy.
İşlärni tāmâm qilib,
Keyin qılāmiz yällä.

Uyu kuzum, ninni-ey,
Tatlı sözüm, ninni.
Kardeşim gece de ağlar,
Ninni söyler ayım,
Şarkıları mülayim.
Ninni söylesin, ninni-ey,
Uyuyuversin, ninni-ey!
Ninni ninni, ninni-ey,
Şimdi çalışmaya devam-ey.
İşleri tamamladıktan sonra,
Söyleyeceğiz türküyü.

* * *

Ällä, âtäsi keldi,
Uxläb yätäsi keldi.
Ällä-ällä, âdindän,
Älvänciyning bâdindän.
Mâmâsi ällä äytär,
Neväräsi âdindän.

Ninni, babası geldi,
Uyuyup yatası geldi.
Ninni, ninni, ateşiyle,
Salıncağın boyuyla.
Büyükannesi ninni söyler,
Torununun adıyla.

Ällä, âtäsi keldi,
Uxläb yâtäsi keldi.
Ällä äytäyin özinggä,
Qulâq bersäng-çi sözimä.
Ümrlär tilärmän özinggä.
Cänimgä bersin tözim-a.

Ninni, babası geldi,
Uyuyup yatası geldi.
Ninni söyleyeyim özüne,
Kulak verirsen sözüme,
Ömürler dilerim özüne.
Bana sabır versin-ey.

Ällä, âtäsi keldi,
Uxläb yâtäsi keldi.
Ällä äytib xuş boldim,
Közi bağli quş boldim.
Keçälär ällä äytib,
Bäçäginäm xuş boldi.

Ninni, babası geldi,
Uyuyup yatası geldi.
Ninni söyleyip hoş oldum,
Gözü bağli kuş oldum.
Geceleri ninni söylediğim

Çocuğum hoş oldu.

Ällä, âtäsi keldi,

Uxläb yätäsi keldi.

Bäçämni âläsim kelädi.

Şu bäçämni cäninä

Cänim qoqasim kelädi.

Ninni, babası geldi,

Uyuyup yatası geldi.

Çocuğumu alasım gelir.

Şu çocuğumun canına

Canımı katasım gelir.

Ällä, âtäsi keldi,

Uxläb yätäsi keldi.

Ällä äytsäm yätärming⁵,

Gül yastığa bätärming⁶?!

Gül yastıqni kötärsäm,

Uxläb-uxläb yätärming?!

Ninni, babası geldi,

Uyuyup yatası geldi.

Ninni söylesem yatar mıydın?

Gül yastığa batar mıydın?

⁵ yätärmiding (yatar mıydın).

⁶ bätärmiding (batar mıydın).

Gül yastığını götürsem,

Uyuyup yatar mısın?

* * *

(s.23) Daraxtlärgä säldim älvänc⁷, äylanäy-yâ, ällä,

Kelgän-ketgän uçsin deb, äylanäy-yâ, ällä.

U tãmändä örik bâr, äylanäy-yâ, ällä,

Bu keçä üydä yârim bâr, äylanäy-yâ, ällä.

Ağaçlara kurdum salıncak, kurban olayım-ey, ninni,

Gelen giden uçsun diye, kurban olayım-ey, ninni.

O tarafta kayısı var, kurban olayım-ey, ninni,

Bu gece evde yarım var, kurban olayım-ey, ninni.

Yoqlâmäs oğlimni âtäsi, äylanäy-yâ, ällä,

Uxläb şu dâng qâtsä-çi, äylanäy-yâ, ällä.

Oğlim âlsä bir päri-yey, äylanäy-yâ, ällä.

Häli zämân tâng âtsä-çi, äylanäy-yâ, ällä.

Uğramaz oğlumun babası, kurban olayım-ey, ninni,

Uyuyup selse, kurban olayım-ey, ninni.

Oğlum olsa bir peri, kurban olayım-ey, ninni,

Zamanında şafak sökse, kurban olayım-ey, ninni.

* * *

Ällä, bäläm, baxti bâr,

Här nimäning vaqti bâr.

⁷ argumçâq (salıncak).

Ätänggä lä'nät tåş ätgän,
Häyvänmidur bu yätgän?!
Ällä, bäläm, ällä.

Ninni yavrum, şansı var,
Her şeyin vakti var.
Babana lanet taşı atmış,
Hayvan mıdır bu yatan?
Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä, ällä, ällämgä,
Tegilmänglär bärämğä.
Bärracânim, yât, ällä,
Gül yâstıqqa bät, ällä.
Gül yâstıqni kötärmäng,
Şâyimärdân ketälär!
Şâyimärdân yol bolsin,
Här tikänning başidä
Şu bāçām bülbül bolsin.

Ninni ninni, ninnime,
Dokunmasınlar kuzuma.
Kuzucuğum yat, ninni,
Gül yastığa bat, ninni.
Gül yastığı kaldırmayın,
Yiğitçe girecekler!

Yiğitçe yol olsun,
Her dikenin başında
Şu yavrum bülbül olsun.

Cânim-cânim cânânâ,
Quşlârgâ sepdim dâñâ.
Kök âtimni minib çıqsâm,
Hämmâ ungâ devânâ.
Dârding ursin cânimgâ,
Oğıl-qızıng yânimdâ.
Dârding ursin dârdaqqa,
Köçädâgi mârâkkâ.
Sân-kü mäning häbibim,
Hâr dârdingâ tâbibim.

Canım-canım canana,
Kuşlara septim yem,
Gök atıma binsem,
Herkes ona divane.
Derdin vursun canıma,
Oğlun-kızın yanımda.
Derdin vursun dağa taşa,
Sokaktaki yiğide.
Sen ki benim sevdiğim,
Her derdime tabibim.

* * *

(s. 24) Ällä mäning bir gülüm-â,
Gülgä qångän bülbülim-â,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni benim bir gülüm-ey,
Güle konan bülbülüm-ey,
Ninni-ey, ninni.

Ällä, äytärmän, özinggä-yâ,
Uyqulär kelsin közinggä-yâ,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni söylerim özüne-ey,
Uyku girsin gözüne-ey,
Ninni-ey, ninni.

Ällä, cänim âtingdän-ey,
Nur yâğılsin mürtingdän-ey,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni canım babandan-ey,
Nur yağsın bıyığından-ey,
Ninni-ey, ninni.

Ällä, cänim ârâm âl-ey,

Közing yumib, uxláb qâl-e,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni canım huzur al-ey,
Gözünü yumup, uyuyup kal-ey,
Ninni-ey, ninni.

Ällä, seni yälqasin-â,
Pänâhidä saqläsin-â,
Ällä-yâ, allä.

Ninni seni uyuştursun-ey,
Himayesinde saklasın-ey,
Ninni-ey, ninni.

Ällä degän, âtingdän-ey,
Züryâd bergän egängdän-ey,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni söyleyen babandan-ey,
Fazla veren sahibinden-ey,
Ninni-ey, ninni.

Qaynâq qânim, sän mäni-ey,
Âtäm-ânäm sän mäni-ey,
Ällä-yâ, ällä.

Kaynayan kanım, sen beni-ey,
Annem babam sen beni-ey,
Ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä deymän, cân, bäläm,
Ällälär áring bolsin-â, ällä,
Qoyningdä náring bolsin-â, ällä,
Nárláring yıqılgändä-yâ, ällä,
Dädäcâning yáring bolsin-â, ällä,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni söyleyeyim, can yavrum,
Ninniler namusun olsun-ey, ninni,
Koynunda narın olsun, ninni,
Narların düştüğünde-ey, ninni,
Babacığın yarin olsun-ey, ninni,
Ninni-ey, ninni.

Qızıl güldäy açılgin-â, ällä,
Pistä-bådâmlär çaqqın-â, ällä,
Dädäng işdän kelgändä-yâ, ällä,
Äldidän çápib çıqqın-â, ällä.
Ällä deymän, cân bäläm-â,
Ällä-yâ, ällä.

Kırmızı gül gibi açıl-ey, ninni,

Fıstık-badem kır-ey, ninni,
Baban işten geldiği zaman-ey, ninni,
Önden koşup çık-ey, ninni.
Ninni söyleyeceğim, can yavrum-ey,
Ninni-ey, ninni.

* * *

(s.25) Sähärlär uyğânärmän,
Turib sängä süyänärmän.
Süyängänim sän özing,
Rähm qıl mängä, qozim,
Ällä-â, hüy-e.
Ällä, ällä, âdingnän.
Ävlânciying bâdinän,
Änâcâning örgilsin,
Kâkilingni târinän,
Ällä-â, hüy-e.
Ällä dedim, hüy dedim,
Hüydän säni tilâdim.
Säni mängä bergändän,
Uzun yaşing tilâdim,
Ällä-â, hüy-e.
Ällä desäm, hüy desäm
Şungä özim qul bolsäm.
Ällä degän qullärning
Yânindä män yürisäm,
Ällä-â, hüy-e.

Sähärlärning sälqını
Soldirdi gül bärgini.
Kimä äytib yıǵläyin,
Yürägimni därdini,
Ällâ-â, hüy-e.

Sabahleyin uyanırım,
Durup sana yaslanırım.
Dayanağım sensin,
Merhamet et bana kuzum.
Ninni-ey, Allahım-ey.
Ninni, ninni, adıyla,
Salıncağın boyuyla,
Anneciğın çok sevsin,
Saçındaki örgünün telini,
Ninni-ey, Allahım-ey,
Ninni dedim, Allah dedim,
Allah'tan seni diledim.
Seni bana verdiği zaman,
Uzun ömürler diledim.
Ninni-ey, Allahım-ey.
Ninni desem, Allah desem,
Onun kulu olsam.
Ninni söyleyen kulların,
Yanında ben yürüsem,
Ninni-ey, Allahım-ey.

Sabahın serinliği,
Soldurdu gülün bağrını,
Kime anlatıp ağlayayım,
Yüreğimin derdini.
Ninni-ey, Allahım-ey.

Ällâ dârmân âzândä,
Közim sendä här ândä.
Râhm etmäsäng häm, qozim
Seni saqlägüm cândä,
Ällâ-â, hüy-e.

Ninni derman ezanda,
Gözüm her an sende.
Rahat etmesen de kuzum,
Seni saklayayım canımda.
Ninni-ey, Allahım-ey.

* * *

Nidâ qıldım, nidâ qıldım, ällä,
Seni yoqdän binâ qıldım, ällä.
Bu yoldä dostü duřmangä, ällä,
Özimni âşinâ qıldım, ällä.

Bağırdım çağırdım, ninni,
Seni yoktan var ettim, ninni.
Bu yolda dost ve dūřmana, ninni,

Kendimi arkadaş ettim, ninni.

Özing gülzâr bâğimsân, ällä,

Ümrlik sâğınç tâğimsân, ällä.

Zil qârângu keçälardä, ällä,

Yândirgän çirâgimsân, ällä.

Sen gül bahçemsin, ninni,

Ömürlük özlem dağımsın, ninni.

Zifiri karanlık gecelerde, ninni,

Yakılan lambamsın, ninni.

(s.26) Dästä gülni дәst kötәrdim, ällä.

Küç-mädärim bâriçä, ällä.

Saqlädim güllärni sengä, ällä,

Säbrü qarârim bâriçä, ällä.

Gül demetini ele götürdüm, ninni,

Gücüm kuvvetim olduğu kadar, ninni.

Sakladım gülleri sana, ninni,

Sabrım dolana kadar, ninni.

* * *

Ällä, qozim, ällä,

Qoziçoğım, ällä.

Qoziçoğım qoy bolsin-e, ällä,

Qoylär toygä buyursin-e, ällä,

Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Ällä, qozim, ällä,
Qoziçâgım, ällä.
Yorğalä, tây, ât mindiräy, ällä.
Sân bilän işqım tindiräy, ällä.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Ällä, qozim, ällä,
Qoziçâgım, ällä.
Toyläringdä qoy soyäyin, ällä,
Qoy emäs, qoçqâr soyäyin, ällä.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.

Ninni kuzum, ninni,
Kuzucuğum, ninni.
Kuzucuğum koyun olsun-ey, ninni,
Koyunlar düğüne buyursun-ey, ninni,
Ninni yavrum, ninni-ey.
Ninni kuzum, ninni,
Kuzucuğum, ninni.
Rahvan koşan ata bindireyim, ninni.
Seninle aşkıımı dindireyim, ninni.
Ninni yavrum, ninni-ey.
Ninni kuzum, ninni,
Kuzucuğum, ninni.
Düğünlerde koyun keseyim, ninni,
Koyun değıl, koç keseyim, ninni.

Ninni yavrum, ninni.

* * *

Päst-pästginä tepädän,

Tâydim-tüşdim-â, ällä.

Qolingä qayçi âlib-â,

Sengä qoziçoğım,

Çâpân biçdim-â, ällä,

Cânim, bâlâm-â, ällä.

Aşağıya tepeden,

Kaydım düştüm-ey, ninni.

Elime makas alıp-ey,

Sana kuzucuğım,

Kaftan diktim-ey, ninni,

Canım yavrum-ey, ninni.

Yengläri târ kelmäsin deb,

Qolingä qarâp-â, ällä.

Çâpân biçgân qolimni-yâ,

Mening täylâğım-â, ällä,

Âyi bârdır-â, ällä,

Cânim, bâlâm-â, ällä.

Kolları dar gelmesin diye,

Koluna bakıp-ey, ninni.

Kaftan diken elimi-ey,

Benim kara yağızım-ey, ninni,
Annesi vardır-ey, ninni,
Canım yavrum-ey, ninni.

* * *

Bülbül quşimning bäläsi,
Ältindändir qal'äsi,
Ällä-yâ, ällä.
Sütdän äppâq, güldän islim,
(s.27) Şirinlikdä yoqdir misli,
Ällä-yâ, ällä.
Älti oğlänning sultâni,
Sengä qâqındıq şu cânım,
Ällä-yâ, ällä.
Ärzulärim ältin tâci,
Mening cânım şuning bâci,
Ällä-yâ, ällä.

Bülbülümün yavrusu,
Altındandır kalesi,
Ninni-ey, ninni.
Sütten ak, gülden kokulu,
Tatlılıkta yoktur benzeri,
Ninni-ey, ninni.
Altı oğlumun sultanı,
Sana fedadır şu canım,
Ninni-ey, ninni.

Arzularım altın tacı,
Benim canım şunun vergisi,
Ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä, älläsi gälär,
Yâtsä uyqusi gälär,
Uzâq yoldän qır âşib,
Ämmä, xäläsi gälär,
Ällä-yâ, ällä.
Ällä, ällä âtäli,
Sâyäsindä yätäli,
Sâyäsindä yâtmäsä,
Sâtib âlib yätäli,
Ällä-yâ, ällä.
Ällä, ällä ärmânim,
Şuginädir dârmânim,
Xızmätingdä bolây män,
Baş üstigä fârmâning,
Ällä-yâ, ällä.

Ninni, ninnisi gelir,
Yatsa uykusu gelir,
Uzak yoldan tepeleri aşarak,
Teyzesi, halası gelir,
Ninni-ey, ninni.
Ninni, ninni söylemeli,

Gölgesinde yatmalı,
Gölgesinde yatmazsa,
Satın alıp yatmalı,
Ninni-ey, ninni.
Ninni, ninni, pişmanlığım,
Şuncacıktır dermanım,
Hizmetinde olayım,
Baş üstüne emrinin,
Ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä därmän özinggä-yâ, ällä,
Uyqu kelgäy közinggä-yâ, ällä.
Uyqu kelsä közinggä-yâ, ällä,
Qulâq bergin sözinggä-yâ, ällä.
Ällä, cänim, äytäyin-â, ällä,
İzginämgä qaytäyin-â, ällä.
Älländi-yâ, älländi-yâ, ällä,
Suvgä qarâb sälländi-yâ, ällä.
Şuginä cänim yâşindä-yâ, ällä.
Qalpâğı bâr başindä-yâ, ällä.
Yâlgız emäs şu cänim-â, ällä,
Özim turäy qâşindä-yâ, ällä.
Ällä tutdi unimi-yâ, ällä,
Körsätgäysiz yolimi-yâ, ällä.
Körsätmäsäng yolimi-yâ, ällä,
Solmägäysiz ölimmi-yâ, ällä.

Ninni derman özüne-ey, ninni,
Uyku girecek gözüne-ey, ninni.
Uyku gelse gözüne-ey, ninni,
Kulak versin sözüme-ey, ninni.
Ninni canım, söyleyeyim-ey, ninni,
İzime geri döneyim-ey, ninni.
Ninnilendi-ey, ninnilendi-ey, ninni,
Suya bakıp yerleşti-ey, ninni.
Şuncacık canım yaşında-ey, ninni,
Kalpağı var başında-ey, ninni.
Yalnız değil şu canım-ey, ninni,
Kendim durayım kaşında-ey, ninni.
Ninni tuttu sesimi-ey, ninni,
Göreceksiniz yolumu-ey, ninni.
Göremezseniz yolumu-ey, ninni,
Koymayacaksınız ölümü-ey, ninni.

* * *

(s.28) Ällä, cänim, äppägim,
Gül içindä yäprägim.
Süymädiklär süymäsin,
Özim süygän äppägim.
Ällä deb ällälämän,
Seni deb yälvärämän.
Ölim tüssä yädimgä,
İlândek tolgänämän.
Ällä, ällä, ältiräg-e,

Ölimdän sen tur yirâg-e.

Sen uçün cânim fidâ-e,

Sen üyimdä bol çirâg-e,

Ällä-yâ, ällä!

Ninni canım, ak yavrum,

Gülün içindeki yaprağım.

Sevmeyenler sevmesin,

Kendim seveyim ak yavrum.

Ninni söyleyip uyuturum,

Sen diye yalvarırım.

Ölüm düşse aklıma,

Yılan gibi dolanırım.

Ninni, ninni, “ältirâg”-ey,

Ölümden dur sen uzak-ey.

Sana canım feda-ey,

Sen evime ol ışık-ey,

Ninni-ey, ninni!

* * *

Keçäläri uygânädurmän, ällä,

İlân kâbi tolgânädurmän, ällä,

Cânim bäläm, ällä-yâ, ällä.

Güli çarbâğımdursän, ällä,

Süyängän tâğımdursän, ällä,

Cânim bäläm, ällä-yâ, ällä.

Bundä sirä yoq turgim, ällä,

Ämmâ kelmäs heç ölgim-â, ällä.
Ne uçün bâygä tüşdim-â, ällä,
Qâp-qârâ lâygä tüşdim-â, ällä.
Bây üyi zindân ekân-â, ällä,
Taqdirim xazân ekân-â, ällä,
Cânim bâlâm, ällä-yâ, ällä.

Geceleri uyanır dururum, ninni,
Yılan gibi dolanır dururum, ninni,
Canım yavrum, ninni-ey, ninni.
Gül bahçemsin, ninni,
Yaşlandığım dağımsın, ninni,
Canım yavrum, ninni-ey, ninni.
Burada yoktur durak-ey, ninni,
Fakat gelmez hiç ölüm-ey, ninni.
Niçin zenginliğe düştüm-ey, ninni,
Kapkara çamura düştüm-ey, ninni.
Zengin evi, zindan imiş-ey, ninni,
Takdirim hazan imiş-ey, ninni,
Canım yavrum, ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä, bâlâm, ällä-yâ,
Uxlä, bâlâm, ällä-yâ.
Pâdşâ zämâni qursin,
Bâyılär imâni qursin,
Şirin sözim ällä-yâ.

Kättä bolgin, ällä-yâ,
Küçgä tolgin, ällä-yâ.
Âtäng öçini âlgin-â,
(s.29) Âtäng ornidä qâlgin-â
Cânim cigârim, ällä-yâ.

Ninni yavrum, ninni-ey,
Uyu yavrum, ninni-ey.
Padişah dönemi kursun,
Zenginler imanı kursun,
Tatlı sözüm ninni-ey.
Büyü, ninni-ey,
Güçle dol, ninni-ey.
Babanın öcünü al-ey,
Babanın yerinde kal-ey
Canım ciğerim, ninni-ey.

Cânküyârim, ällä-yâ.
El süyârim, ällä-yâ,
Zâlimlâr dâdini ber,
Mâzlumlârgâ mädâd ber,
Câcciginâm, ällä-yâ.
Cancığerim, ninni-ey,
Vatanseverim, ninni-ey,
Zalimlere sızı ver,
Mazlumlara umut ver,

Miniğim, ninni-ey.

* * *

Kelä qâlsin älläsi-yâ, ällä,
Dädäcânining bäläsi-yâ, ällä,
Dädäcâni qaygä ketdi-yâ, ällä,
Änäcânisin läläsi-yâ, ällä.
Keçäläri qorqıb çıqamän-â, ällä,
Dädäcânini oyläb-â, ällä.
Vähimädän dimıqamän-â, ällä,
Dähşätidän qaqsäydi läb-â, ällä.
Qurib ketsin pädşälär-â, ällä,
Qahri qattıq aşnälär-â, ällä.
Özing tezrâq ulgayib-â, ällä,
Qırân keltir ulärgä-yâ, ällä!
Dädäng qasâs deb ketdi-yâ, ällä,
Dädäng älämdä ketdi-yâ, ällä,
Uxläb-uxläb ulgaygin-â, ällä,
Öç vaqti kelib yetdi-yâ, ällä.
Pädşâ taxti quläydidän kün kelär,
Yäyräb-oynäb quläydidän kün kelär!
Üyimiz häm şundä quvânçgä tolär,
Ällä, oglım, sening häm baxting külär!
Ällä-yâ, ällä.

Geledursun ninnisi-ey, ninni,
Babacığının yavrusu-ey, ninni,

Babacığı nereye gitti? -Ey, ninni,
Anneciğinin lalesi-ey, ninni.
Geceleri korktuğumdan çıkamam-ey, ninni,
Babacığını düşünüp-ey, ninni.
Korkudan nefes alamam-ey, ninni,
Dehşetle titredi dudağım-ey, ninni.
Kuruyup gitsin padişahlar-ey, ninni,
Öfkesi sert arkadaşlar-ey, ninni.
Kendisi hızlıca büyüyüp-ey, ninni,
Kıran girsin onlara-ey, ninni!
Baban intikam diyerek gitti-ey, ninni,
Baban kederden gitti-ey, ninni,
Uyu da büyü-ey, ninni,
İntikam alma vakti geldi-ey, ninni.
Padişahın tahtının düştüğü gün gelir,
Özgürce oynayacağımız gün gelir!
Evimiz de böylece güvenle dolar,
Ninni oğlum, senin de bahtın güler!
Ninni-ey, ninni.

* * *

Yüzimning yâruğı, közimning nuri,
Belimning quvvâti, dilim sürüri.
Elimning quvânçi, tâğdek gururi,
Erkâ bâlâm, âppâgım, ällä,
Sevgän bâlâm, tâyçâgım, ällä.
Örgilây közingdän, erkâ fârzändim,

Nâvvâtım, âsâlim, şâkârim, qandım.
Ümringni tilâyman, köngil xursândım,
Qoziçoğım, âppâğım, âllâ,
Yânib turgân çirâğım, âllâ.

Yüzümün aydınlığı, gözümün nuru,
Belimin kuvveti, gönlümün tatlısı.
Halkımın güvenci, dağ gibi gururu,
Sevgili olayım, ak yavrum, ninni,
Seven olan, taycığım, ninni.
Kurban olayım gözüne, kıymetli evladım,
Şekerim, balım, tatlım.
Ömrünü dilerim, gönül hoşnudum,
Kuzucuğum, ak yavrum, ninni,
Yanıp duran ışığım, ninni.

* * *

(s.30) Dilimdägi himmätim, âllâ,
Âğzimdägi nâvvâtım, âllâ.
Däryâ suvgâ tolâyâtir, âllâ,
Oğlim mengâ külâyâtir, âllâ,
Oğlim mengâ qarâb külsâ, âllâ,
Könglim nurgâ tolâyâtir, âllâ.

Gönlümdeki cömertim, ninni,
Ağzımdaki şekerim, ninni.
Nehir suyla doluyordu, ninni,

Oğlum bana gülüyordu, ninni,
Oğlum bana bakıp güldüğünde, ninni,
Gönlüm nurla doluyordu, ninni.

Dilimdgi himmtim, ll,
gzimdgi nvvtim, ll.
Ŗirin zmning Ŗirsi, ll,
Blxı tutning q mevsi, ll.
Solim bhrning hvsi, ll,
Blm bağrımning sevsi, ll.

Gönlümdeki cömertim, ninni,
Ağzımdaki Ŗekerim, ninni.
Tatlı zmn Ŗekeri, ninni,
Beyaz dutun ak meyvesi, ninni.
Güzel baharın havası, ninni,
Yavrum bağrımın sevgilisi, ninni.

Dilimdgi himmtim, ll,
gzimdgi nvvtim, ll.
Bağımning güli solmsin, ll,
Kiçkin cnim lmsin, ll.
DuŖmanlri bir klmsin, ll,
Ŗu gülim heç yulmsin, ll.

Gönlümdeki cömertim, ninni,

Ağzımdaki şekerim, ninni.
Bahçemdeki gül solmasın, ninni,
Ufacık canım ölmesin, ninni.
Düşmanlarım bir olup gülmesin,
Şu gülüm hiç kopmasın, ninni.

Dilimdägi himmätim, ällä,
Ağzımdägi nâvvätim, ällä,
Başım pânâsi, bälâm-â, ällä,
Közim qarâsi, bälâm-â, ällä.
Ällä äytäy, uxlägin-â, ällä,
Baxtim sârâsi, bälâm-â, ällä.

Gönlümdeki cömertim, ninni,
Ağzımdaki şekerim, ninni,
Başımın koruması, yavrum-ey, ninni,
Gözümün karası, yavrum-ey, ninni,
Bahtımın iyisi, yavrum-ey, ninni.

* * *

Tinglä, ällä äytäyin, ällä,
Seni âvutmâq uçün, ällä.
Oyinçaqni oynättdim, ällä,
Seni âvutmâq uçün, ällä.
Közing yumgin, ällä-yâ,
Däming âlgin, ällä-yâ.

Dinle, ninni söyleyeyim, ninni,
Seni avutmak için, ninni.
Oyuncağını oynattım, ninni,
Seni avutmak için, ninni.
Gözünü yum, ninni-ey,
Nefes al, ninni-ey.

Bäländ-bäländ tâğlâr üzrâ, ällâ,
Kişnâşâdi qulun tâylâr, ällâ,
Pärvârişgâ âlsin seni, ällâ.
Men yoq bolsäm, yillar, âylâr, ällâ.
(s.31) Ällâ, bâtirim, ällâ-yâ,
Ümrîm-tâcirim, ällâ-yâ.

Yüksek yüksek dağların üzerinde, ninni,
Kişneyen yavru atlar, ninni,
Baksın sana, ninni.
Ben yok olsam aylarca, yıllarca, ninni.
Ninni yiğidim, ninni,
Ömrüm, ninni-ey.

* * *

Ällâ, bälâm, ällâ-yâ,
Tâğ yürâklîm, ällâ-yâ,
Ärslân bilâklîm, ällâ-yâ,
Xâlis tilâklîm, ällâ-yâ.

Ninni yavrum, ninni-ey,
Dağ yüreklim, ninni-ey,
Aslan bileklim, ninni-ey,
Tarafsız dileklim, ninni-ey.

Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Qorıqlâvçı ânäng bâr.
Ällälâvçı mämäng bâr,
Şukrânälär, bábäng bâr.

Ninni yavrum, ninni-ey,
Koruyucu annen var.
Ninnici büyükannen var,
Şükranlar, baban var.

Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Erkä, bäläm, ällä-yâ.
Änäsi pänâhidä,
Serkä bäläm, ällä-yâ.

Ninni yavrum, ninni-ey,
Sevgili yavrum, ninni-ey.
Annesinin himayesinde,
Lider yavrum, ninni-ey.

Ällä, bäläm, ällä-yâ,

Ümrlik bolsin, ällä-yâ.

Şarâfâtli zämândä

Iqbâli külsin, ällä-yâ.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Ömürlük olsun, ninni-ey.

Şerefli zamanda

Geleceği gülsün, ninni-ey.

* * *

Ällä, bäläm, älläsi,

Qamişdändir qal'äsi.

Qamiş başı qayrilsä,

Cävlän ürär änäsi.

Ninni yavrum, ninnisi,

Kamiştandır kalesi.

Kamişın başı kırılrsa,

Taşır annesi.

Ällä, ällä, äppâgım,

Güllär için yäpräğı.

Qızıl gülni butâğı,

Änä-şuning ädâğı.

Ninni ninni, ak yavrum,

Güller içinde yaprağı.

Kırmızı gülün dalı,
Annesinin adağı.

Ällä, ällä, toxtäsin,
Qızil gülüm solmäsin.
Duşmanlärim külmäsin,
Şuginä oğlim ölmäsin.

Ninni ninni, dursun,
Kırmızı gülüm solmasın.
Düşmanlarım gülmesin,
Şuncacık oğlum ölmesin.

Ällä, ällä, ärmänim,
Qızil gülüm, xırmänim.
Ällä qılsın şu cänim,
Cänimning şu därmäni.

Ninni ninni, pişmanlığım,
Kırmızı gülüm, harmanım.
Yere yıksın şu canımı,
Canımın şu dermanı.

* * *

(s.32) Ällä-äällä, äppägim,
Gül içidä yäprägim.
Yäpräqläri solmägäy,

Päymänäsi tolmägäy.

Ninni ninni, ak yavrum,
Gül içinde yaprağım.
Yaprakları solmayacak,
Kadehi dolmayacak.

Ällä-ällä, âmân bol,
Därdli qulgä därmân bol.
Ällä-ällä, ârâstâ,
Günâhi yoq nârâstâ.

Ninni ninni, sağ ol,
Dertli kula derman ol.
Ninni ninni düzenli,
Günahı olmayan sübyan.

Ällä-ällä, âtingdän,
Âtäng ketmäs yâdimdän.
Ällä-ällä, hâribmân,
Râhming kelgäy, ğaribmân.

Ninni ninni babandan,
Baban gitmez hatrımdan.
Ninni ninni yorgunum,
Merhametin gelecek, ğaribim.

* * *

Bâgdägi gülüm, ällä,
Üydägi bülbülim, ällä.
Änäsi yäpräğim, ällä,
Bäläsi yumşāğim, ällä.

Bahçedeki gülüm, ninni,
Evdeki bülbülüm, ninni.
Annesi yaprağim, ninni,
Yavrusu yumuşağim, ninni.

* * *

Kökdä äy yärqıräydi, ällä,
Deräzädän qaräydi, ällä.
Közläring yumgin, qozim,
Yât, quvânçim, qundüzim.

Gökyüzünden ay parladı, ninni,
Pencereden baktı, ninni.
Gözlerini yum, kuzum,
Yat neşem, kunduzum.

Ällä, ällä, älvändi, ällä,
Sâçlärim däryâ bändi, ällä.
Men bu yerdä turâlmäsmän,
Sen-kü äyâğim bändi, ällä.

Ninni ninni, kırmızıydı, ninni,
Saçlarım nehre tutsak, ninni.
Ben burada duramam,
Sen ki ayağıma tutsak, ninni.

* * *

Bu dünyada seni sevdim, ällä,
Başqa tiläk yoq mendä-yâ, ällä.
Sendän özgä yâr boynigä, ällä,
Tüşär biläk yoq mendä-yâ, ällä.

Bu dünyada seni sevdim, ninni,
Başka dilek yok bende-ey, ninni.
Senden başka sevgili boynuna, ninni,
Düşen bilek yok bende-ey, ninni.

Bähâr kelib qâr ketmäsä, ällä,
Gül açılıp yaşnämäs, ällä.
Heç kim mendek dârding bilän, ällä,
Ĝamläringgä aşnämäs-â, ällä.

Bahar gelip kar gitmese, ninni,
Gül açılıp filizlenmez, ninni.
Hiç kimse ben gibi derdiyle, ninni,
Dertlerine benzemez-ey, ninni.

* * *

(s.33) İşänmäsdän yerü kökkä

Äguşimdä älläläy,
Yüzläringä tınıq közgülü,
Közläringdän äylänäy,
Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Sâf âsmândä mä'sum bâqqan
Tolin âydir yoldâşım.
Mehring bilän lâvillägän,
Köksimdä sen quyâşım.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Näfâsinggä qalbim toyib,
Mäyin-mäyin küyläymän,
Dilbâr tündä körüb yârqın
Tângläringni oyläymän.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Ây hâm sengä termülädi,
Bâşing üzrâ men ânäng.
Yer seni deb äylänädi,
Âlâm sening pârvânäng.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.

Güvenmez yerden göğe,
Kucağımda ninni söyleyeyim,
Yüzümde berrak ayna,
Gözlerine kurban olayım,
Ninni yavrum, ninni-ey.
Temiz gökyüzünde masum bakan,

Dolunaydır yoldaşım.
Sevgin ile alevlenen,
Göğsümde sen güneşim.
Ninni yavrum, ninni-ey.
Nefesinle kalbimi doyurup,
Usul usul yanarım,
Sevgiliyi gece yorgun görüp
Sabahları düşünürüm.
Ninni yavrum, ninni-ey,
Ay sana gözünü diker,
Başının üzerine de ben annen.
Yer seni diyerek kurban olur,
Evren senin pervanen.
Ninni yavrum, ninni-ey.

* * *

Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Ällä, erkäm, qulüntây.
Ällä qılsin pälvânim,
Belänçäging tebrätây.
Ällä, bäläm, ällä-yâ.
Tiläbginä älgänim,
Dombâq oğlim, Ümidboy,
Belänçäging üstigä
Äymämäni qarätây.
Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Sen uxläsäng pişilläb,

Änäŋ häm äläŋ äŋäm.

Ätäŋ häm kelär işläb,

Däm älgın, yüräk pâräm,

Ällä, bäläm, ällä-yâ.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Ninni kıymetlim, minik tayım.

Evirip çevirsın pehlivanım,

Kundağın sallayayım.

Ninni yavrum, ninni-ey.

Dileğın olayım,

Tombul oğlum, Ümidboy,

Kundağın üstünde

Dolunaya bakayım.

Ninni yavrum, ninni-ey,

Sen nefes alıp uyursan,

Annen de olur rahat.

Baban da çalışıp gelir,

Nefes al, canparem,

Ninni yavrum, ninni-ey.

* * *

Äŋŋ boyı lälüzâr, ällä-yâ, ällä,

Çâr ätrâfi mevüzâr, ällä-yâ, ällä,

Cingäläk saç oğılçäm, ällä-yâ, ällä.

Dâim bolsın beüzâr, ällä-yâ, ällä.

Kanal boyunca lale bahçesi, ninni-ey, ninni,

Dört tarafı meyve bahçesi, ninni-ey, ninni,

Kıvırcık saçlı oğlum, ninni-ey, ninni.

Daim olsun sakinliğin, ninni-ey, ninni.

(s.34) Baxmäl postin kiyäsän, ällä-yâ, ällä,

Zor pählävân boläsän, ällä-yâ, ällä.

Tezrâq vâygä yetgin, ällä-yâ, ällä,

Änäcâning, mehribâning bâqasän, ällä-yâ, ällä.

Kadife postunu giyeceksin, ninni-ey, ninni,

Büyük pehlivan olacaksın, ninni-ey, ninni.

Hızlıca kemale eriş, ninni-ey, ninni,

Anneciğine, sevgiline bakacaksın, ninni-ey, ninni.

Közləri xuddi âtäcâni közi, ällä-yâ, ällä,

Yüzləri xuddi âtäcâni yüzi, ällä-yâ, ällä.

Tilläring çıqsä, äziz erkätây, ällä-yâ, ällä,

Sözlägän sözingning bolärmi tuzi, ällä-yâ, ällä.

Gözleri tıpkı babacığının gözü, ninni-ey, ninni,

Yüzü tıpkı babacığının yüzü, ninni-ey, ninni.

Dillerin çıksa, aziz şımarık, ninni-ey, ninni,

Söylediğin sözün olur mu hiç tuzu, ninni-ey, ninni.

Keçäləri miccä qâqmây çıqamän, ällä-yâ, ällä,

Kökräk sütün bilän seni bāqamān, āllā-yā, āllā.

Kättä bolib zor pählävān bolärsän, āllā-yā, āllā,

Sen tüfāyli işqımgā ot yāqarmān, āllā-yā, āllā.

Geceleri kirpik kırpmadan çıkacağım, ninni-ey, ninni,

Sütümle sana bakacağım, ninni-ey, ninni.

Büyüyüp pehlivan olursan, ninni-ey, ninni,

Senden dolayı aşkıma ateş yakarım, ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä, ällä, ällä cân,

Ällä cânim, mehribân.

Hâzir işgâ qarây-â, ällä,

İşlärni tāmām qılây-â, ällä,

Keyin qılāmiz-â, yällä,

Ällä-yā, ällä.

Ällä, ällä, ällä cân,

Ällä cânim, mehribānim.

Sabr qıl, cânim qurbân,

Tügäydi işim şu ân,

Özim sengä girgittân,

Hä, ällä-yā, ällä.

Ällä, ällä, ällä cân,

Ällä cânim, mehribân.

Bārgäning bāzâr bolgäy,

Yolläring gülzâr bolgäy,

Iqbāling müdām külgäy,

Ällä-yâ, cânım, ällä.

Ninni ninni, ninni can,

Ninni cânım, sevgilim.

Şimdi işime bakayım-ey, ninni,

İşleri tamamlayayım-ey, ninni,

Sonra yapacağız-ey, şarkı,

Ninni-ey, ninni.

Ninni ninni, ninni can,

Ninni cânım, sevgilim.

Sabret, cânım kurban,

Bitti işim şu an,

Sen benim biriciğim,

Ninni-ey, ninni.

Ninni ninni, ninni can,

Ninni cânım, sevgilim.

Gittiğin pazar olacak,

Yolların gül bahçesi olacak,

Geleceğim devamlı gülecek,

Ninni-ey, cânım, ninni.

* * *

Sâç ornigä sümbülüm, ällä,

Bâğımdägi bülbülüm, ällä.

İçim ğaşgä tolgändä, ällä,

Âçuvçi qulfi dilim, ällä.

Saçındaki sümbülüm, ninni,
Bahçemdeki bülbülüm, ninni.
İçim rahatsızlıkla dolduğunda, ninni,
Açılır kilidi gönlümün, ninni.

Ällä, ällä yäräşsin, ällä,
Boynigä gül oräşsin, ällä,
Ätläslärdän tonlär tiksäm, ällä,
Çin boyigä yäräşsin, ällä.

Ninni ninni barışsın, ninni,
Boynuna gül dolansın, ninni,
Kumaşlardan donlar diksem, ninni,
Doğruca endamına yakışsın, ninni.

(s.35) Qızıl gül nâvdäsüdän, ällä,
Kämär qılây belinggä, ällä.
Sâçlärim täläsüdän, ällä,
Bâğıç qılây toninggä, ällä.

Kırmızı gülün filizinden, ninni,
Kemer yapayım beline, ninni.
Saçlarımın telinden, ninni,
Kravat yapayım kaftanına, ninni.

* * *

Ällä qılsın, âvunçâğım, ällä,

Ällä qılsın, sevinç çağım, ällä.

Közmünçağım, ällä.

Qoziçağım, ällä.

Ällä deb tebrätäy äyimçäni,

Ällä deb uxlätäy begimçäni.

Uxläsä-uyqum, ällä,

Läbdägi külgüm, ällä,

Közginäm nuri, yüräğim qâni,

Vucudım quvväti, tänäm därmâni.

Otirsäm-ornim, ällä,

Qulâğım, burnim, ällä.

Älläsi kelsin, uxläsin, ällä,

Cânginäm şungä mıxlänsin, ällä.

Bärrä tâyim, ällä,

Yulduz, äyim, ällä.

Evirip çevirsın, avuntum, ninni,

Yere yıksın, sevincim, ninni.

Gözboncuğım, ninni.

Kuzucuğım, ninni.

Ninni söyleyip sallayayım nazlımı,

Ninni söyleyip uyutayım hanımefendimi.

Uyusa uykum, ninni,

Dudaktaki külüm, ninni,

Gözümün nuru, yüreğimin kanı,

Vücudumun kuvveti, gövdemin dermanı.

Oturduğum yerim, ninni,
Kulağım, burnum, ninni.
Ninnisi gelsin, uyusun, ninni,
Cancağızım şuna mıhlansın, ninni.
Kuzucuğum, ninni,
Yıldızım, ayım, ninni.

* * *

Şirin bâlâm, allâ,
Cânü dilim, allâ.
Taxti râvâni bolsin,
Âtâ-ânâsi külsin,
Mâvlüdâcânim, allâ.
Şirin bâlâm, allâ,
Cânü dilim, allâ.
Qızıl gülüm solmâsin,
Kelin bolib süzilsin,
Mâvlüdâcânim, allâ.

Tatlı yavrum, ninni,
Can-ı gönlüm, ninni.
Tahtı güzel olsun,
Annesi babası gülsün,
Mevlütcanım, ninni.
Tatlı yavrum, ninni,
Can-ı gönlüm, ninni.
Kırmızı gülüm solmasın,

Gelin olup süzölsün,
Mevlütcanım, ninni.

* * *

Uxlä erkin, äl ärâm,
Ällä, ällä, cân bälâm.
Mendän züryâd, mendän nâm,
Bâgdä açilgân lâlâm, ällä.
Derezädän ây bâqadi,
Üygä saçib kümüş nur,
Ällä sengä xuş yâqadi,
(s.36) Diling tâpâdi huzur.
Bâşginängdä oltirâmân
Ällä äytib tün boyi.
Yürägimni päyvând qılây
Sengä cânım şu köyi,
Qârâ közim, ällä,
Şirin sözim, ällä.

Özgürce uyu, huzurlu ol,
Ninni ninni, can yavrum.
Benden fazla, benden rütbeli,
Bahçede açılan lalem, ninni.
Pencereden ay bakar,
Eve gümüş nur saçıp,
Ninni senin hoşuna gider,
Gönlün huzur bulur.

Başında oturacağım
Ninni söyleyip gece boyu.
Yüreğimle birleştireyim
Senin bu derdini.
Kara gözüm, ninni,
Tatlı sözüm, ninni.

* * *

Şirin erkäm, âppâgım, ällä,
Cân dilim, köz qarâgım, ällä.
Ây häm bâtdi, çirâgım, ällä,
Qoziçoğım, ällä.
Kündüz rāsâ oynäding, ällä,
Şâd qoşıqlâr küylading, ällä.
Yäräşibdi köyläging, ällä.
Âvunçâgım, ällä.
Köldägi ördäkinäm, ällä,
Çöldägi çürräkinäm, ällä.
Bülbülim, gurräkinäm, ällä,
Şox tâyçâgım, ällä,
Ällä-yâ, ällä.

Kıymetlim, ak yavrum, ninni,
Gönlüm, gözboncuğum, ninni.
Ay da battı, ışıgım, ninni,
Kuzucuğum, ninni.
Gündüz çok oynadın, ninni,

Neşeli şarkılar söyledin, ninni.

Yakıştı kıyafetin, ninni.

Avuntum, ninni.

Göldeki ördeğim, ninni,

Çöldeki çöreğim, ninni.

Bülbülüm, kumrum, ninni,

Yaramaz yavru atım, ninni,

Ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä, bäläm-ey,

Güli läläm-ey.

Tezrâq kättä bol,

Muştâq âläm-ey,

Ällä, ällä-yey,

Yârqın keläcäk,

Seni kütäcäk,

Tâzä qalbinggä

Sevinç toläcäk,

Ällä, ällä-yey.

Ällä, erkätây,

Âgzing tolä mây

Baxting münävvar,

Şarâfâtgä bây,

Ällä, ällä-yey.

Ällä, erkätây,

Muştoq sengä ây,

Uxläsäng, qalbing

Äçädi çirây,

Ällä, ällä-yey.

Ninni yavrum-ey,

Gülüm, lalem-ey.

Hızlıca büyü,

Bekler kainat-ey,

Ninni, ninni-ey,

Parlak gelecek,

Seni bekleyecek,

Temiz kalbine

Neşe dolacak,

Ninni, ninni-ey.

Ninni, şımarık,

Ağzın yağla dolu

Bahtın ışıl ışıl,

Asalete zengin,

Ninni, ninni-ey.

Ninni, şımarık,

Ay seni bekler,

Uyusan, kalbin

Açar yüzün,

Ninni, ninni-ey.

* * *

(s.37) Cân bäläm, erkätâyim.

Bülbülginäm, ällä.

Uxläb qâlsin şu âyim,

Sümbülginäm, ällä.

Can yavrum, yaramazım.

Bülbülüm, ninni.

Uyuyup kalsın şu ayım,

Sümbülüm, ninni.

Cân bäläm, dombâqqınäm,

Mehri yârginäm, ällä.

Uxläsin âppâqqınäm,

Şunqârginäm, ällä.

Can yavrum, tombulum,

Sevgi ışığı, ninni.

Uyusun, ak yavrum,

Yiğidim, ninni.

Ânâcânisi gülbâğı, ällä,

Erkâtâyginäm, ällä.

Âtâcânisi zor tâğı, ällä,

Yâp-yârug âyginäm, ällä.

Anneciğı gül bahçesi, ninni,

Yaramazım, ninni.

Babacığı büyük dağ, ninni,

Parlak ayım, ninni.

* * *

Uxlä, uxlä, Hilälä,

Uxlädi qırdä lälä, ällä-yâ, ällä.

Bäs qıl endi, yıđlämä,

Qaçıb ketär äymâmä, ällä-yâ, ällä.

Uxlä, qızım Hilälä,

Uxlägän bärçä bälä, ällä-yâ, ällä.

Uxlädi qırdä lälä,

Sen häm uxlä, Hilälä, ällä-yâ, ällä.

Uyu, uyu, Hilale,

Uyudu tepede lale, ninni-ey, ninni.

Dur şimdi, ağlama,

Kaçıp gider dolunay, ninni-ey,

Uyu, kızım Hilale,

Uyumuş bütün çocuklar, ninni-ey, ninni.

Uyudu tepede lale,

Sen de uyu, Hilale, ninni-ey, ninni.

* * *

Åsmändägi äyim, ällä,

Mening qârä çâyım, ällä,

Ällä, bäläm, ällä.

Cânim bäläm, ällä.

Gökyüzündeki ayım, ninni,

Benim kara çayım, ninni,

Ninni yavrum, ninni.

Canım yavrum, ninni.

Sähär çağı bolibdi,

İçim nurgä tolibdi.

Ällä, bäläm, ällä,

Cânim bäläm, ällä.

Seher vakti oldu,

İçim nurla doldu.

Ninni yavrum, ninni,

Canım yavrum, ninni.

Cigärimning pâräsi, ällä,

Közginämning qâräsi, ällä.

Ällä, bäläm, ällä,

Cânim bäläm, ällä.

Ciğerimin paresi, ninni,

Kuzucuğumun karası, ninni.

Ninni yavrum, ninni,

Canım yavrum, ninni.

* * *

(s.38) Yât bäläm, uxlä, qozim.

Üylärdä açdı çirâq,
Uxlär äsäl ärilär,
Uxlär balıqlär tinçrâq.
Kökdä äy yärqıräydi,
Deräzädän qaräydi.
Közläring yumgin, qozim,
Yât, quvânçim, qundüzim,
Ällä-yâ, ällä.

Yat yavrum, uyu, kuzum.
Evlerde yandı ıfık,
Uyur bal arıları,
Uyur balıklar sessizce.
Gökyüzünde ay parlardı,
Pencereden bakardı.
Gözlerini yum, kuzum,
Yat neşem, kunduzum,
Ninni-ey, ninni.

Suv sepgändek üylär tinç,
Qârângı hücrälär tinç,
Heç dârvâzâ tıq etmäs,
Siçqân uxlär, mıq etmäs.
Kimdir âh târtsä undä,
Ne işimiz bâr ungä.
Közläring yumgin, qozim,

Ävunçağım, qundüzim,

Ällä-yâ, ällä!

Su serpiştirilene kadar evler sessiz,

Karanlık hücreler sessiz,

Kapı hiç tık etmez.

Sıçan uyur, mik etmez.

Kimdir ah çeken o halde?

Ne işimiz var onunla?

Gözlerini yum kuzum,

Tesellim, kunduzum,

Ninni-ey, ninni!

Quşçäm gamsız yaşaydı,

Uning här däm vaqti çağ.

Şirinliklär molü köl,

Köpdir qızıq oyunçaq.

Kuşum gamsız yaşardı,

Onun her dem vakti zamanı.

Tatlılıkları bereketli bir göl,

Çoktur ilginç oyuncağı.

Bäri sengädir, qozim,

Yıgläma heç, yulduzim.

Baxtiyâr ötsin ümring,

Yât, quvânçim, qundüzim,
Ällä-yâ, ällä.

Her şey senin içindir kuzum,
Ağlama hiç, yıldızım.
Mutlu geçsin ömrün,
Yat, neşem, kunduzum,
Ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä, bäläm Baxtiyâr,
Här nârsâning vaqti bâr,
Közimning nuri özing,
Kelâcâgim baxtiyâr,
Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Gülü lâlâm, ällä-yâ.

Ninni, yavrum Bahtiyar,
Her şeyin bir vakti var,
Gözümün nurudur kendisi,
Geleceğim bahtiyar,
Ninni yavrum, ninni-ey,
Gülüm, lalem, ninni-ey.

Özing mengä qanât bol,
Yürâgimgä mädäd bol,
Tâgni tâlqân qılgüdek,

(s.39) Plvn bdp bol.

Syr tgm, ll-y,

Sevr bgm, ll-y.

Sen bana kanat ol,

Yreğime umut ol,

Parampara yapana kadar,

Edepli bir pehlivan ol.

Sever dağm, ninni-ey,

Sever bgm, ninni-ey.

Tezrq ktt bolgin sen,

Tezrq kg tolgn sen.

Sglm bolib dim

Yngnmd yrgn sen.

Pildirgm, ll-y,

mr rqgm, ll-y,

ll-y, ll!

Hzlıca by sen,

Hzlıca gle dol sen.

Sglm olup daima

Yangnmda yr sen,

Frldağm, ninni-ey,

mr atkm, ninni-ey,

Ninni-ey, ninni!

* * *

Änämänü änämän, ällä,
Bäläm uçün yänämän, ällä,
Bäläm tinçlikdä össä, ällä,
Ärzulärgä qänämän, ällä.
Tâgdä nuqul ösibdi, ällä,
Qarağay bilän ärçä, ällä.
Yâmân niyät duşmani, ällä,
Qılämiz pârçä-pârçä, ällä.
Bäläcânim, bağrimda, ällä,
Erkäläymän, oynätib, ällä.
Vätän-tinçlik bâğımdä, ällä.
Bülbül quşdek säyrätib, ällä.
Partiyä hürlik berdi, ällä,
Dostlik häm birlik berdi, ällä.
Yâşi qari-hämmägä, ällä,
Baxtni ümrlik berdi, ällä.

Anneyim ben, anneyim ninni,
Çocuğum için yanarım, ninni,
Yavrum huzurla büyüse, ninni,
İsteklere doyamam, ninni.
Dağda sürekli büyür, ninni,
Çam ile selvi, ninni.
Kötü niyetli düşmanı, ninni,
Ederiz parça parça, ninni.

Yavrucuğum bağrımnda, ninni,
Vatan bahçemde, ninni.
Bülbül gibi öterek, ninni.
Partiye özgürlük verdi, ninni,
Dostluk da birlik verdi, ninni.
Yaşı büyük herkese, ninni,
Şanslı ömür verdi, ninni.

* * *

Ulgay, bäläm, gül vätändä, ällä,
Bâtir bolib ösgil, qozim, ällä.
Seni körüb bu çämändä, ällä,
Yäyräy-quvânäy, yulduzim, ällä.

Büyü yavrum, gül vatanda, ninni,
Kahraman olup büyü kuzum, ninni.
Seni görüb bu çiçek bahçesinde, ninni,
Keyif alayım yıldızım, ninni.

Râhätिंगgä-uluğ vätän, ällä,
Tinçlinginggä xalq päsban, ällä.
Sening uçün hämmä bir tän, ällä,
Seniki yerü äsmän, ällä.

Rahatınca büyük vatan, ninni,
Sessizliğine halk gardiyan, ninni.
Senin için bütün bir vücut, ninni,

Sen ki gökyüzünün yiğiti, ninni.

Köz tütär xalq, bütün ölkä, ällä,

Keläcäğim, arzum deb, ällä.

Ösib, bürkä uni gülgä, ällä,

Kättä bolgäç, şu qarzim deb, ällä.

Gözünü diker halk, bütün ülke, ninni

Geleceğim, arzum diyerek, ninni.

Büyüyüp, saracak onu gülle, ninni,

Büyüyünce, şu borcum diyerek, ninni.

* * *

(s.40) Ällä äytib, cân bäläm, ärdägläymän, ällä,

Heç qaçân men yâningdän äyirmäymän, ällä.

Ärâm älib uxlägin, cânim bäläm, ällä,

Seni bâqıb heç qaçân qaygurmäymän, ällä.

Ninni söyleyip can yavruma göz kulak olacağım, ninni,

Hiçbir zaman yanından ayrılmayacağım, ninni.

Rahatça uyu canım yavrum, ninni,

Seni hiçbir zaman üzmeyeceğim, ninni.

Ätäng bilän ânängning qârä közi, ällä,

Säyräb turgän bülbüldäy şirin sözi, ällä.

Tez ösib kättä bolgin, cânim, bäläm, ällä,

Mening tiläk-maqsädim, şuning özi, ällä.

Annesi ile babasının kara gözlüsü, ninni,
Ötüp duran bülbül gibi tatlı dillisi, ninni.
Hızlıca büyü canım yavrum, ninni,
Benim dileğim, budur, ninni.

Qaşginängning qıyğâçi qalämmidi, ällä,
Közginängning qârâsi gävhärmidi, ällä,
Bâşingdägi bäyrâğing älämmidi⁸, ällä,
Râdiälär säyräydi sen uçündür, ällä.

Kaşlarının çekiği kalem miydi? Ninni.
Gözünün karası cevher miydi? Ninni.
Başındaki bayrağı kırmızı mıydı? Ninni.
Radyolar çalardı senin için, ninni.

Yâki u tâci dâvlât sârvärmidi, ällä?!
Yâşnâgân gül xırmâni sen uçündür, ällä,
Kâinâtning quçâğı sen uçündür, ällä,
Hämmä ilm oçâğı sen uçündür, ällä.

Yoksa o devletin tacı önder miydi ninni.
Filizlenen gülün harmanı senin içindir, ninni,
Evrenin kucağı senin içindir, ninni,
Bütün ilim yuvası senin içindir, ninni.

⁸ qızilmidi (kızıl mıydı).

Xalqımızın mehnəti sen uçündür, ällä,
Måskväning şühräti sen uçündür, ällä.
Gagarindek Yer yoldâşıda uçib yürgin, ällä,
Köksing bilän fäzälärni quçib yürgin, ällä.

Halkımızın emeği senin içindir, ninni,
Moskova'nın şöhreti senin içindir, ninni.
Yoldaşın Gagarin gibi uç, ninni,
Gökyüzü ile uzayı kucaklayıp yürü, ninni.

* * *

Uxlä, qozim, yulduzim, ällä,
Qârä qozim-qundüzim, ällä.
Äppâgımsän, cânımsän, ällä,
Dilimdä âramımsän, ällä.

Uyu kuzum, yıldızım, ninni,
Kara kuzum kunduzum, ninni.
Ak yavrumsun, canımsın, ninni,
Gönlümdeki huzurumsun, ninni.

Özing gülzâr bâğımsän, ällä,
Süyänişgä tâğımsän, ällä.
Qârângı keçälärdä, ällä,
Yândirgän çirâğımsän, ällä.

Sen gül bahçemsin, ninni,

Yaslandığım dağimsın, ninni.
Karanlık gecelerde, ninni,
Yaktığım lambamsın, ninni.
Yolbärlärdäy yüräklim, ällä,
Qâplânlärdäy biläklim, ällä.
Yaxşı-yâmân künimdä, ällä,
Mengä cüdä keräklim, ällä.

Aslan yüreklim, ninni,
Kaplan bileklim, ninni.
İyi kötü günümde, ninni,
Bana en gereklim, ninni.

* * *

(s.41) Bâlâm, quvnâb ösäsân, ällä,
Dâim sengä baxting yâr, ällä.
Ĝam-külfâtni bilmäysân, ällä,
Vätäningdir hür diyâr, ällä.

Yavrum sevinip büyüyesin, ninni,
Her zaman şanslısın yarım, ninni.
Zorluğu bilmezsen, ninni,
Vatanındır özgür diyar, ninni.

Ällä desäm, bâr bolgil, ällä,
Mengä nâmus-âr bolgil, ällä.
Kättä bolgân çoğingdä, ällä,

Xalqqa vafadâr bolgil, allâ.

Ninni söylesem, var ol, ninni,

Bana namus ol, ninni.

Büyüme çağında, ninni,

Millete vefadar ol, ninni.

Baxtiyârim, kiçkintâyim, allâ,

Kättâ bolsäng, çevâr bolgin, allâ,

Uluğ Lenin sürätini, allâ,

Häväs bilân çizâr bolgin, allâ.

Bahtiyarım, yavrucuğum, ninni,

Büyüyünce ressam ol, ninni,

Ulu Lenin'in resmini, ninni,

Hevesle çizer ol, ninni.

* * *

Tâgdân oynâb âqqan dâryâ, allâ,

Ärıqdân şudgârgâ âqsın, allâ.

Suvdek sâxâvâtli bolib, oğlim, allâ,

Kökrâginâ yulduz taqsın, allâ.

Dağdan hareket edip akan nehir, ninni,

Arıktan tarlaya aksın, ninni.

Su gibi cömert olup, oğlum, ninni,

Göğsüne yıldız taksın, ninni.

* * *

Äylänäyin älläsi, ällä,
Qaçân tegâr fâydäsi, ällä.
Qâragım kättä bolsä, ällä,
Şundä tegâr fâydäsi, ällä.

Kurban olayım ninnisi, ninni,
Ne zaman dokunur faydası, ninni.
Gözüm büyüse, ninni,
Ona dokunur faydası, ninni.

* * *

Åsmândä uçgân quşlâr, ällä,
Sekin çıkar tâvüşlâr, ällä.
Mäni sâlmä qaygugä, ällä,
Bâlâm toysin uyqugä, ällä.

Gökyüzünde uçan kuşlar, ninni,
Yavaş çıkar sesler, ninni.
Beni doldurma kedere, ninni,
Yavrum doysun uykuya, ninni.

* * *

Ällä, âppâq gävähâr qızım, ällä,
Åvunçâgım, ây, yulduzim, ällä.
Men sening ânäng müştipâr, ällä,
Sensän mening ikki közim, ällä.

Ninni bembeyaz inci kızım, ninni,

Tesellim, ayım, yıldızım, ninni.

Ben senin çaresiz annen, ninni,

Sensin benim iki gözüm, ninni.

* * *

(s.42) Yetdik yänä bärämälikkä, ällä,

Änäng kelür hämämlikkä, ällä,

Yâ bütünläy qâlur bundä, ällä,

Yâki kelgän bir dämlikka, ällä,

Qol uzätib älsa, şu çâg, ällä,

Erkälänib yuzigä bâq, ällä.

Ulaştık yine canlılığa, ninni,

Annen gelir dostluğa, ninni,

Ya tamamıyla kalır burada, ninni,

Ya da gelir bir anlığına, ninni,

Elini uzatıp alsın şu vakit, ninni,

Şımartıp yüzüne bak, ninni.

* * *

Suqsur degän quş bolär, ällä,

Târtsäm päti boş bolär, ällä.

Ätängdän gär xat kelsä, ällä,

Mening könglim hüş bolär, ällä.

Ördek diye kuş olur, ninni,

Çeksem tüyü boş olur, ninni.

Babandan mektup gelse, ninni,
Benim gönlüm hoş olur, ninni.

* * *

Ällä äytsäm, yüräging, ällä,
Toyib-toyib qânärmi, ällä.
Yüräkdägi älämlär, ällä.
Äläv bolib yânärmi, ällä?!

Ninni söylesem, yüreğın, ninni,
Doyup doyup dolar mı, ninni.
Yürekteki dertler, ninni.
Alev alıp yanar mı? Ninnni.

Örgilämän özingdän, ällä,
Şämçirägdek közingdän, ällä
Qoğırçığım, ällä
Qoziçığım, ällä.

Çok severim özünden, ninni,
Kandil lambası gibi gözünden, ninni,
Kuklacığım, ninni
Kuzucuğım, ninni.

* * *

Erkin-erkin yürğın, ällä,
Dävr-dävrân sürgın, ällä.
Uzâq yaşâb çırığım, ällä,

Körmägänimni körgin, ällä.

Özgür özgür yürü, ninni,

Devir devran sür, ninni.

Uzun yaşa ışığım, ninni,

Görmediğimi gör, ninni.

* * *

Qız-dunyâning zeb-ziynâti,

Oğıl-xânädän дәvlâti, ällä.

(s.43) Dilimdägi himmätim,

Ägzimdägi nâvvâtım, ällä.

Kız, dünyanın süsü ziyneti,

Oğlan, hanedan devleti, ninni.

Gönlümdeki cömertim,

Ağzımdaki şekerim, ninni.

* * *

Ey yârânlâr, heç kimning

Bâgdâ güli solmâsin, ällä.

Bâgdâ güli solsä hâim, ällä,

Hârgiz bälâsi ölmâsin, ällä.

Ey dostlar, hiç kimsenin

Bahçesinde gül solmasın, ninni,

Bahçesinde gülü solsa da, ninni,

Kimsenin yavrusu ölmesin, ninni.

* * *

Süysä süysin, deb bergän,
Mehri qonsin, deb bergän,
Arabi xurcünni âlib,
Mâyizü kişmişni sâlib,
Şähärlär bârsin, deb bergän,
Ällä, bäläm, ällä-yâ,
Közi qâräm, ällä-yâ.

Severse sevsin, diye vermiş,
Sevgi konsun, diye vermiş,
Arabın hurcunu alıp,
Çekirdeksiz üzümü solup,
Şehirlere gitsin, diye vermiş,
Ninni yavrum, ninni-ey,
Gözü karam, ninni-ey.

* * *

Äylänsinning äyvâni bâr,
Tâmgä çıqsä, nârvâni bâr.
Uyqusi kelsä, älläsi bâr,
Emgisi kelsä, mämmäsi bâr,
Ällä, cânim, ällä-yâ.

Dairenin balkonu var,
Dama çıksa, merdiveni var.
Uykusu gelse, ninnisi var,
Emesi gelse, memesi var,

Ninni canım, ninni-ey.

* * *

Ällä, ällä, äppägim.

Gül içidä yäprägim.

Yäpräqläri särmägäy,

Päymänäsi tolmägäy.

Ninni ninni, ak yavrum.

Gül içinde yaprağım.

Yaprakları sararmayacak,

Vadesi dolmayacak.

* * *

Ällä, ällä, ämân ber,

Därdli qulgä därmân ber.

Ällä, ällä, ärästä,

Günâhi kâm nârästä.

Ninni ninni, sağlık ver,

Dertli güle derman ver.

Ninni ninni, tertemiz,

Günahsız sübyanın.

* * *

(s.44) Ällä, bäläm, baxti bâr,

Här nârsäning vaqti bâr.

Cânim bäläm, ällä,

Şirin bäläm, ällä,

İkki közim, ällä.

Ninni yavrum, şansı var,

Her şeyin bir vakti var.

Canım yavrum, ninni,

Tatlı yavrum, ninni,

İki gözüm, ninni.

* * *

Ällä qılsın bäläm-â,

Uyqudän arâm âlsin-â

Ällä, ällä, degändä,

Cimginä uxláb qâlsin-â.

Ällä, bäläm, ällä,

İkki közim, ällä.

Yere yatsın yavrum-ey,

Uykudan huzur alsın-ey

Ninni ninni, denince,

Sessizce uyuyup kalsın-ey.

Ninni yavrum, ninni,

İki gözüm, ninni.

* * *

Ällä, qozim, âl qozim,

Älmäläri nâr, qozim.

Äncirläri bäl, qozim,

Ällä, bäläm, ällä.

Ninni kuzum, al kuzum,
Elmaları nar, kuzum.
İncirleri bal, kuzum,
Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä desäm, yåd etsäm,
Ĝamgin könglim şåd etsäm.
Fäläk dârdidân dâd etsäm,
Ällä, qozim, ällä.

Ninni söylesem, yad etsem,
Kederli gönlümü sevindirsem,
Feleğın derdiyle sızlansam,
Ninni kuzum, ninni.

* * *

Älläni äytsäm, äldänärmikin-e?
Qulâq sâlib tinglärmikin-e?
Ällä, qozim-e, ällä.

Ninnini söylesem, aldanır mısın-?
Kulak verip dinler misin?
Ninni kuzum-ey, ninni.

Ällä äytib uxlätsäm-ey, ällä,
Bâllär berib uxlätsäm-ey, ällä,
Ällä, oşıgım-ey, ällä.

Ninni söyleyip uyutsam-ey, ninni,

Ballar verip uyutsam-ey, ninni,

Ninni, aşkım-ey, ninni.

* * *

Färzändlik üygä yâğar rähmät, ällä,

Färzandsızlar çekär zähmät, ällä.

Färzändlikning üyni körsäng-gülistân, ällä,

Befärzändning üyni körsäng-çölistân, ällä.

Çocuklu eve yağar rahmet, ninni,

Çocuksuzlar çeker zahmet, ninni.

Çocuklunun evini görsen gülistan, ninni,

Çocuksuzun evini görsen çölistan, ninni.

* * *

(s.45) Mämâyüsuf, cänim bäläm-â, ällä,

Kelgin yänimgä-yâ, ällä-yâ, ällä.

Tutgä çıqıb tut yegän bäläm-â, ällä,

Kelgin yänimgä-yâ, ällä-yâ, ällä.

Ong közini qurt yegän bäläm-â, ällä,

Kelgin yänimgä-yâ, ällä-yâ, ällä.

Mamayusuf, canım yavrum-ey, ninni,

Gel yanıma-ey ninni-ey, ninni.

Duta çıkıp dut yemiş yavrum-ey, ninni,

Gel yanıma-ey ninni-ey, ninni.

Sağ gözünü tırtıl yemiş yavrum-ey, ninni,

Gel yanıma-ey ninni-ey, ninni.

* * *

Ällä äytib uxlätäyin, män säni ,
Qoşıq äytib quvnätäyin män säni .
Qollärimdä oynätäyin män säni ,
Ällä, qulünim-â, ällä.

Ninni söyleyip uyutayım ben seni,
Şarkı söyleyip sevindireyim ben seni.
Ellerimde oynatayım ben seni,
Ninni sıpam-ey, ninni.

* * *

Müzni teşdim, suvni içdim,
Lây ekänin bilmädim, ällä.
Bâşidä çaqmâqı telpäk,
Käl ekänin bilmädim, ällä.

Buzu deştım, suyu içtim,
Toprak imiş bilemedim, ninni.
Başında kürk şapka,
Kelmişsin bilemedim, ninni.

Käl ekänin bilgänimdä,
Âşnä bolmäs edim-â, ällä,
Dästä-dästä gül yubârsä,
Qayrilib bâqmäs edim-â, ällä.

Kel olduğunu öğrendiğimde,

Tanıdık olmazdım-ey, ninni.

Deste deste gül gönderse,

Bükülüp bakmazdım-ey, ninni.

1.1. Çaqalâq Beşikkâ Belänmäsdän Qazâ Qılgändä

Yeni Doğmuş Bebek Beşiğe Yerleşmeden Öldüğü Zaman

(s.46)Bälâm köyläđi kökmidi, ällä-yâ, ällä,

Kämärçä bağı yoqmidi, ällä-yâ, ällä?

Äzräillär kelgändä-yâ, ällä,

Şerü märdlär yoqmidi, ällä?

Yavrumun kıyafeti mavi miydi, ninni-ey, ninni,

Kuşak bağı yok muydu? Ninni-ey, ninni.

Azrailler geldiğinde-ey, ninni,

Aslan yiğitler yok muydu? Ninni.

Üzätärlär elü xeşim, ällä-yâ, ällä,

Üstimdä yoqdir bir kişim, ällä-yâ, ällä.

Bu vätändä yâlgız başım, ällä-yâ, ällä,

Arqamdä qâlmäs bir kişim, ällä-yâ, ällä.

Uzatırlar akrabalarım, ninni-ey, ninni,

Üstümde yoktur bir kişi, ninni-ey, ninni.

Bu vatanda yalnız başıma, ninni-ey, ninni,

Arkamda kalmaz bir kişi, ninni-ey, ninni.

Sâçın yâzib ânäm yıđlär, ällä-yâ, ällä,

Beli bağılıq atəm yıqlar, ällä-yâ, ällä.

Lähäd ägzi suvälgändä-yâ, ällä,

Mening väsfim ädâ bolmäs-â, ällä.

Saçını yayıp annem ağlar, ninni-ey, ninni,

Beli bağılı babam ağlar, ninni-ey, ninni.

Mezarın iç kısmı sıvanırken, ninni-ey, ninni,

Benim tarifim bitmez-ey, ninni.

Bülbüligoyâ bolsäm, ällä-yâ, bir ällä,

Ğam-qayğuni xatgä alsäm, ällä-yâ, ällä.

Äzraïllär kelgändä-yâ, ällä,

Şu xatni tutsäm-â, ällä,

Rähmi kelmäsmikin-â, ällä-yâ, bir ällä.

Bülbül olsam, ninni-ey ninni,

Üzüntümü kederimi yazıya alsam, ninni-ey ninni.

Azraïller geldiğinde-ey, ninni,

Şu mektubu tutsam-ey, ninni,

Merhameti gelmez mi ki-ey, ninni-ey, ninni.

Ädâ boldim, ädâ boldim, ällä,

Ädâ bolgängä yıqlärmän, ällä.

Qarindâş yârü dostimdän, ällä,

Cüdâ bolgängä yıqlärmän, ällä.

Bittim, tükendim, ninni,
Bitene ağlarım, ninni.
Kardeş, yar ve dostumdan, ninni,
Ayrı kalana ağlarım, ninni.

Ġamlär başımdän aşädi, ällä,
Yüräğim tolib-toşädi, ällä.
Ġamning biri ketmäy turib, ällä,
Bâşqasi kelişgä şaşädi, ällä.

Dertler başımdan aşar, ninni,
Yüreğim dolup-taşar, ninni.
Dertlerin biri gitmeden, ninni,
Diğeri aceleyle gelir, ninni.

1.2. ÄYTİM-ÄLQIŞLÄR (DUALAR)

1.2.1. Çaqalâqni Birinçi Bâr Beşikkä Solâyâmgändä

Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Beşiğe Koyulduğu Zaman

-Şuginä cânim, bir cânim,
Boynimdägi märcânim.
Xudâ berdi sevsin deb,
Ältin beşikkä kirsin deb.
(s.47) Bundäy bağläymizmi?
-Yoq, yoq.
-Bundäy bağläymizmi?
-Hä, hä.
-Qâç, qâç bábäsi,
Keldi egäsi.

Âtâ-ânäng gäpiriřsä,
Qıçqiriřsä, yänä qorqmä!
Âpäläring, äkäläring
Baçqiriřsä, yänä qorqmä!
Âläpär it äkilläsä,
Qorqıb qâlmä!
Mâři müşük hürilläsä,
Qorqıb qâlmä!
Hängřer⁹ hängilläsä,
Yänä qorqmä!
Biräv bäländ ävâz sâlsä,
Çaçrıb qâlsä,
Yänä qorqmä!

şuncacık canım, bir canım,
Boynumdaki mercanım.
Tanrı verdi sevsin diye,
Altın beşiğe girsin diye.
Bunun gibi mi bağlayacağız?
-Hayır, hayır.
Bunun gibi mi bağlayacağız?
-Evet, evet.
-Kaç, kaç babası,
Geldi sahibi.
Annen baban konuşsa,

⁹ eřäk(eşek).

Bağırsa, yine korkma!
Ablaların, abilerin
Bağırsa, yine korkma!
Alaca köpek havlasa,
Korkup kalma!
Fareyi kedi kovalasa,
Korkup kalma!
Eşek anırsa,
Yine korkma!
Birisi yüksek sesle bağırsa,
Çağırsa,
Yine korkma!

* * *

Qaç, qaç, bábäsi,
Keldi egäsi.
Änäng dâdläsä,
Ätäng içib kelsä,
Qorqmä, sädqasi.
Kaç, kaç, babası,
Geldi sahibi.
Annen haykırsa,
Baban içip gelse,
Korkma, sadakası.

* * *

Äy kelädi-yâ bätgäni,
Oğlim kelädi yätgäni,

Tång-sähärdä şäbädä,
Xızmat qılsın uygätgäni.

Ay gelir-ey batmak için,
Oğlum gelir yatmak için,
Seher vakti rüzgar,
Hizmet etsin uyandırmak için.

Qaç, qaç, bábäsi,
Keldi egäsi.
Bu yändä yätäsänmi?
-Yoq.
-U yändä yätäsänmi?
-Hä, hä, bibicânisi,
Boldi, yätädi, bibicânisi.

Kaç kaç, babası,
Geldi sahibi.
Burada yatsın mı?
-Hayır.
-Orada yatsın mı?
-Evet, evet, babacığı,
Olur, yatar, babacığı.

* * *

(s.48) Ket, ket, bábäsi,
Keldi egäsi.

Tillä qal'äsi,
Güldäy bäläsi,
Taq-taqı gävârâ¹⁰,
Duşmanläri ävârä.

Git, git, babası,
Geldi sahibi.
Altın kalesi,
Gül gibi yavrusu,
Tak-tak beşik,
Düşmanları işsiz.

* * *

Ket-ket, bábäsi,
Keldi egäsi.
Uxláb däm älsin,
Quvnäb uygânsin.

Git git babası,
Geldi sahibi.
Uyuyup nefes alsın,
Sevinip uyansın.

* * *

Ketsin bábäsi
Keldi älläsi.
Tâşdäy qâtsin,

¹⁰ beşik.

Quşdäy tursin.

Gitsin babası,

Geldi ninnisi.

Taş gibi sertleşsin,

Kuş gibi dursun.

* * *

Egäläri keldi,

Bâbâvläri ketsin.

Xâbi¹¹ färâğatdä bolsin,

Huzur-hälâvâtdä bolsin.

Sahipleri geldi,

Dedeleri gitsin.

Uykusunda rahat olsun,

Huzurlu olsun.

* * *

Qaç, qaç, qaç, bocilär,

Keldi beşikning egäläri,

Bälämning özi keldi,

Ällä qılädi,

Mäzzä qılädi.

Kaçıp gidin bacıları,

Geldi beşiğin sahibi,

¹¹ uyqusi (uykusu).

Yavrumun kendisi geldi,

Evirip çevirir,

Lezzetli yapar.

* * *

Bâlâm kirsin beşikâ,

Babasi çıqsın eşikkâ.

Yavrum girsin beşiğe,

Babası çıksın eşiğe.

* * *

(s.49) Âlâdur, bâlâdur,

Bâlâ-qazâ, nârrâq tur.

Egâsi keldi,

Küçügi qâç!

Aladır, beladır,

Kaza-bela daha erkektir.

Abisi geldi,

Küçüğü kaç!

Beşigi taxtâ,

Ârqasi paxtâ

Egâsi keldi,

Küçügi qâç.

İcidâ yâtgâni

Bahrini âç.

Beşiği tahta,
Arkası pamuk
Sahibi geldi,
Yavru köpek kaç.
İçinde yatan
Okyanusu aç.

* * *

Âtä käsbing, enä käsbing,
Egäläri keldi, bábâvläri ketsin.
Uxláb qâlgın, cânim bâlâm.
Uyqung kelsä, mänä hüyäng,
Uxláb qâlgın, cânim bâlâm.

Baba mesleğın, anne mesleğın,
Sahibi geldi, dedeleri gitsin.
Uyu, canım yavrum.
Uykun gelirse, bana yaslan,
Uyu, canım yavrum.

1.2.2 Çaqalâqni Beşikdän Âläyâtgändä

Yeni Doğmuş Bebek Beşikten Alındığı Zaman

Taqar-tuqur gävâräsi,

Därdi dili âvâräsi.

Songrä üç märtä:

-Ös, ös, ös!- deyilib, ong qol bilän çaqalâq yâtgän orni siypälänib, bälä ârqa-beli uqalänädi.

Takır-tukur beşiği,

Dertli gönlü avare.

Sonra üç defa:

-Büyü, büyü, büyü!- denilip, sağ el ile yeni doğmuş bebeğin yattığı yer okşanıp,
çocuğun beli ovalanır.

* * *

Taq-tuqı gāvārā bolsin,

Duşmani âvārā bolsin.

Uyqusi beşikdə qâlsin,

Duşmani eşikdə qâlsin.

Tak tuk beşiği olsun,

Düşmanı avare olsun.

Uykusu beşikte kalsın,

Düşmanı eşikte kalsın.

* * *

Bâlâm ârqasi paxtâ,

Bâlâm beşiği taxtâ.

Taxtâsi yumşâqqinâ,

Şu bâlâm uşâqqinâ.

Yavrumun arkası pamuk,

Yavrumun beşiği tahta.

Tahtası yumuşacık,

Şu yavrum minicik.

(s.50) aqal qqa ap na

 lib keling, d dasi,

Y qasig  k zm naq

Taqib keling, d dasi.

Y qasi m yli bolsin,

Et gi l yli bolsin.

Bebege giysi

Alıp gel, babası,

Yakasına g zboncuğu

Tak, babası.

Yakası yağlı olsun,

Eteği kirli olsun.

* * *

B l m beşikd n ıqsın,

Uyqusi beşikd  qolsın.

Yavrum beşikten çıksın,

Uykusu beşikte kalsın.

1.2.3. aqal qqa  siriq T t lg nd 

Yeni Doğmuş Bebege T ts  Yakıldığı Zaman

H z risp ndning¹² d n si,

şu beg n hning ş n si,

 řmi¹³ eş,  şmi xeş,

H ms yax i¹⁴ gird  peş.

¹² isiriq (t ts ).

¹³ k z (g z).

H z risp nd h z r¹⁵ d ni,
H z r d rdg  d v yi,
 n sining k zi,
D d sining k zi.
Y m n k zl r yoq lsin,
B l -qaz  yoq lsin,
Œu b l m  m n q lsin.

T ts n n tanesi,
Œu s byanın goncası,
EŒin g z , akrabanın g z ,
KomŒunun etrafı  vg .
T ts n n bin tanesi,
Bin derde deva,
Annesinin g z ,
Babasının g z .
K t  g zler yok olsun,
Bela kaza yok olsun,
Œu yavrum sağ salim kalsın.

* * *

 siriq, isiriq,
  tn sin isiriq,
P tl sin isiriq.
B  ag  k z tegm sin,
Kim b  amg  k z qıls ,

¹⁴ qoŒni (komŒu).

¹⁵ ming (bin).

Közləri aqıb tüşsin.

Tütsü, tütsü,

Çatlasın tütsü,

Patlasın tütsü.

Çocuğuma nazar değmesin.

Kim çocuğuma nazar değdirirse,

Onun gözleri çıksın.

* * *

(s.51) İsirıq, isirıq,

Tâğlərä ket,

Tâşlərä ket.

Tütsü, tütsü,

Dağlara git,

Taşlara git.

İsirıq, dånäyü dånä,

Tütünüdån tolsin xånä.

Küyä qolsin häsädli köz,

Köçä qolsin garäzli köz.

Köçsin, köçsin, çölgä ketsin,

Âqsin, âqsin, kölgä âqsin.

Bäçäginäm yaşnáb bâqsin.

Tütsü, tohumun tanesi,

Duman ile dolsun ev.
Yansın hasetli göz,
Gitsin garezli göz.
Gitsin gitsin, çöle gitsin,
Aksın aksın, göle aksın.
Çocuğum güzelleşsin.

1.2.4. Çaqalâqni İlk Bâr Çomiltirgändä

Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Banyo Yaptığı Zaman

Suv pāk¹⁶, sän nâpāk,
Pāk suv sängä bolsin,
Säni nâpâkliging
Ämirü xânlärgä bolsin.

Su temiz, sen pis,
Temiz su senin olsun,
Senin pisliğin,
Emir hanların olsun.

* * *

Suv-lâğar¹⁷, bāçā-farbeh¹⁸,
Bâlāning tānigä mālham bolsin suv.
Bâlāning tānidān nâpâklikni yüv.
Hämmävaqt rāhätä bolsin şu bäläm,
Körmäsin sirâyäm heç därdü äläm.

Su azgın, çocuk şişman,

¹⁶ tüzä (temiz).

¹⁷ äzgün, âriq (azgın).

¹⁸ semiz (şişman).

Yavrumun tenine merhem olsun su.
Yavrumun tenindeki kiri yıka.
Her zaman rahat içinde olsun şu yavrum,
Görmesin hiç dünyanın derdini.

Yäkşänbä- bir män göşt,
Düşänbä- ikki män göşt,
Seşänbä- üç män göşt,
Çârşänbä- tört män göşt,
Päyşänbä- beş män göşt,
Suv-lâgar, bâçä-färbeh.

Pazar- ben bir etim,
Pazartesi- ben iki etim,
Salı- ben üç etim,
Çarşanba- ben dört etim,
Perşembe- ben beş etim,
Su azgın, çocuk şişman.

(s.52) Âllâhü,
Tâlqânü tü¹⁹
Lâlahânni
Yüzlerini
Suvdä yuv.

¹⁹ sen.

Allahım,

Sen

Lalehan'ın

Yüzünü

Suda yıka.

Terlä, terlä, qozim,

Terlämäsäng otgä tüş.

Çäp qulâğım,

Ong qulâğım, hu... u... uş...

Terle, terle, kuzum,

Terlemezsən ateşə düş.

Sol kulağım,

Sağ kulağım, hu... u... uş...

1.2.5. Çaqalâq Beş Künlik Bolgändä

Yeni Doğmuş Bebek Beş Günlük Olduğu Zaman

Beşdän ötdi, tâşdän ötdi,

Eski tegirmândän ötdi.

Çarıq keçib, çöldän ötdi.

Änäsining közmünçâğı,

Ätäsining âvunçoğı.

Beşten geçti, taştan geçti,

Eski değırmenden geçti.

Çarık giyip, çölden geçti.

Annesinin gözboncuğu,

Babasının avuntusu.

* * *

Beşdän ötdi bu bəcə,

Taşdän ötdi bu bəcə,

Endi ölmäydi bəcə.

Änäsining aş piçâğı,

Ätäsining qoş piçâğı.

Beşten geçti bu çocuk,

Taştan geçti bu çocuk,

Şimdi ölmez çocuk.

Annesinin yemek bıçağı,

Babasının et bıçağı.

* * *

Beşdän ötdi, taşdän ötdi,

Ätäsining göşt piçâğı,

Änäsining aş piçâğı,

Beşdän ötdi, çöldän ötdi,

Çarığını sudrâb köldän ötdi.

Beşten geçti, taştan geçti,

Babasının et bıçağı,

Annesinin yemek bıçağı,

Beşten geçti, çölden geçti,

Çarığını sürükleyip gölden geçti.

Beşdän ötdi, tâşdän ötdi,
Çârdevâr hâvlidän ötdi,
(s.53) Çâli bâr hâvlidän ötdi.
Âtäsining qoş piçâğı,
Ânäsining âş piçâğı,
Âpäsining âvunçâğı.

Beşten geçti, taştan geçti,
Hayvan yetiştiricisi avludan geçti,
İhtiyar avludan geçti.
Babasının et bıçağı,
Annesinin yemek bıçağı,
Ablasının tesellisi.

* * *

Bu keçä beş keçäsi,
Bu âtäsining bâçäsi.
Ânäsining közmünçâğı,
Âkäsining âvunçâğı.

Bu gece beş gecesi,
Babasının oğlu.
Annesinin gözboncuğu,
Abisinin tesellisi.

1.2.6. Çaqalâq Toqqız Künlik Bolgändä

Yeni Doğmuş Bebek Dokuz Günlük Olduğu Zaman

Toqqızdän ötdi bu bâçä,

Endiki ölmäs bu bacağı,
Bağlarning goräsi bacağı,
Bälälär coräsi bacağı,
Şu üyning toräsi bacağı,
Şämsü qamärü sitära
Hämrahi şu bacağı.

Dokuzu geçti bu çocuk,
Şimdi ölmez bu çocuk.
Bahçelerin mağarası çocuk.
Çocukların dostudur bu oğlan,
Şu evin beyefendisidir bu oğlan.
Güneş, ay ve yıldızın
Yol arkadaşıdır bu çocuk.

1.2.7. Çaçalâqni Birinçi Märtä Taniştirgändä Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Tanıştırıldığı Zaman

Hây-hâyäsi bårdir şuning,
Zäp dâyäsi bårdir şuning,
Märd ätäsi bårdir şuning,
Bek büväsi bårdir şuning,
Cân büvisi bårdir şuning,
Zor äkäsi bårdir şuning,
Cor äpäsi bårdir şuning,
Uzâq-uzâq cäylärdä
Baxşidäsi bårdir şuning.

Hey-heyi vardır şunun,

Mükemmel ebesi vardır şunun,
Yiğit babası vardır şunun,
Bey dedesi vardır şunun,
Can ninesi vardır şunun,
Büyük abisi vardır şunun,
Küçük ablası vardır şunun,
Uzak uzak yerlerde
Beşik kertmesi vardır şunun.

* * *

Âtâsi äytädiki:

“Belginämning quvväti”.

Ânäsi äytädiki:

“Üyginämning säräsi”.

(s.54) Äkâsi äytädiki:

“Tillä piçâgım dästâsi”.

Tâgasi äytädiki:

“Ädräs tonimning kissâsi”.

Âpäsi äytädiki:

“Yüräkinämning quvväti”.

Ämmâsi äytädiki:

“Eşikkinämning tämbâsi”.

Xâlâsi äytädiki:

“Româlgınämning nüsxâsi”.

Ämäkisi äytädiki:

“Cigärginämning bälâsi”.

Babası der ki:

“Belimin kuvveti”.

Annesi der ki:

“Evimin değerlisi.”

Abisi der ki:

“Altın bıçağımın sapı.”

Dayısı der ki:

“İpek kaftanımın cebi.”

Ablası der ki:

“Yüreğimin kuvveti.”

Halası der ki:

“Kapımın desteği.”

Teyzesi der ki:

“Eşarbımın oyası.”

Amcası der ki:

“Ciğerimin yavrusu.”

* * *

Qârâlidândir beşigi,

Qayrilib âlsin ânâsi.

Tillâ qamişdân beşigi,

Tâvlânib âlsin âtäsi.

Âlmâ daraxtdân beşigi,

Äylânib âlsin büvisi,

Şaftâlidândir beşigi,

Şapillâb öpsin büvisi,

Zârdâlidândir beşigi,

Zeyrãlib ãlsin ãpãsi,
Ciydã daraxtdãn beŖiđi,
Kõtãrã qãlsin ãkãsi.

Siyahtandır beŖiđi,
Kıvrılsın annesi.
Altın kamıŖtan beŖiđi,
Parıldasın babası.
Elma ağacından beŖiđi,
Kurban olsun dedesi.
Ŗeftalidendir beŖiđi,
Ŗapırdatıp öpsün ninesi.
Zerdalidendir beŖiđi,
KonuŖsun ablası.
İğde ağacındandır beŖiđi,
Kaldırsın abisi.

1.2.8. Bãlãning İlk Bãr TiŖi Kõringãndã

Çocuğun İlk DiŖi Göründüğü Zaman

Bãhãr keldi, qıŖ çıqdi,
Çaqalãqqa tiŖ çıqdi.
Kiçkintãy deb öylãmãng,
(s.55) Ungã hãm yumuŖ çıqdi,
Ãvqatini çãynãŖgã
Hãr kũni bir iŖ çıqdi.

Bahar geldi, kıŖ çıktı,

Bebeğimin dişi çıktı.

Ufaklık diye düşünme,

Ona da iş çıktı,

Yemeğini çiğnemeye

Her gün bir iş çıktı.

* * *

İkki tişinggä dur boläy,

Etgän işinggä qul boläy,

Xalâyıqning közi bolib,

Cânâcâning özim boläy.

İki dişine inci olayım,

Yaptığın işe köle olayım.

Halkın gözü olup,

Cancağızın ben olayım.

* * *

İkki tişingdän äylänäy,

Qılğan işingdän äylänäy.

Mädräsäning qubbäsidadäy

Londä başingdän äylänäy.

İki dişine kurban olayım,

Yaptığın işe kurban olayım.

Medresenin kubbesi gibi

Parça başına kurban olayım.

1.2.9. Bălă Birinçi Märtä Otirgändä

Çocuk İlk Kez Oturduğı Zaman

Otirsın-â otirsın,
Bâşini güldän töldirsın.
Şuginäni körgän qızlar,
Özini âsib öldirsın!

Otursun-ey, otursun,
Başını gülle doldursun.
Şuncağızı gören kızlar,
Kendini asıp öldürsün!

1.2.10. Bălă Âyâq Çıqargändä

Çocuk Yürümeye Başladığı Zaman

Ädâq-ädâq yürisin,
Tikän şungä kirmäsin.
Közi qattıq bändälär
Közi şungä tegmäsin.
Adım adım yürüsün,
Diken şuna batmasın.
Gözü kara kölelerin
Gözü ona değmesin.

* * *

Yügürsä, ânäsi körsä,
Yügürsä, âtäsi körsa,
Yügürüb bâzârgä bârsä,
Goştü birinc ketirsä,

Änäsi päzändä bolsä,
Bäläsi xorändä bolsä.

Yürüse, annesi görse,
Yürüse, babası görse,
Yürüyerek pazara gitse,
Etle piriñ getirse,
Annesi pişirse
Yavrusu yese.

* * *

(s.56) Kel-ä, kelä kelädi
Änäsining bäläsi,
Yänä-yänä kelädi
Enäsining bäläsi,
Özim örgüläy şunnän.

Gele, gele, gelir
Annesinin yavrusu,
Yana-yana gelir
Annesinin yavrusu,
Özüm çok sever onu.

Çâpib-çâpib yürgändä,
Çaqr häm şungä urmäsin,
Yügürib-yügürib yürgändä
Tikan häm şungä kirmäsin;

İyik bilän miyikkä,
Tâğdä yürğän kiyikkä.

Koşar adım yürüyünce,
Çağır da şuna çarpmasın,
Yürür adım yürüyünce
Diken de ona batmasın;
Yara ile bıyığa,
Dağda yürüyen geyiğe.

1.2.11. Bâlâgä Yängi Kiyim Kiydirilgändä

Çocuğa Yeni Kıyafet Giydirildiği Zaman

Sän konäyü²⁰ män yängi
Sän ölgünü män qälây.
Mäni ümrüm ming yillik,
Säni ümring bir yillik.

Sen eski ben yeni
Sen ölünce ben kalayım.
Benim ömrüm bin yıl,
Senin ömrün bir yıl.

* * *

Sän- bir yillik,
Män- ming yillik.
Kiyä-kiyä tözdiräylik,
Dügänälärimdän özdiräylik.

²⁰ eski.

Sen bir- yıllık,
Ben- bin yıllık.
Giye-giye tozmalı,
Kız kardeşlerimden geride kalmalı.

Tepä-tepä tözdiray,
Mingän âtim özdiräy.
Sän-bir yillik,
Män-ming yillik.

Giye giye eskiteyim,
Bindiğim atı geçeyim,
Sen bir yıllık,
Ben bin yıllık.

* * *

(s.57) Yoqasi mâyli bolsin,
Etägi lâyli bolsin.
Mâyli, bir yildä tözsin,
Özi-çi, ming yil külsin.

Yakası yağlı olsun,
Eteği kirli olsun.
Peki, bir yılda eskisin,
Kendisi, bin yıl gülsün.

* * *

Kimxâb çâpân äylänsin,

Pär gilämlär äylänsin,
Sändän dünyâ äylänsin.

Sırmalı kaftanlar etrafında dönsün,
Kuş tüyü halılar etrafında dönsün,
Dünya senin etrafında dönsün.

1.2.12. Qizälâqning Sâçini İlk Bâr Yüvib-Tärägändä

Kız Çocuğunun Saçı İlk Kez Tarandığı Zaman

Äydä- qulâç
Kündä- tutäm.
Sengä- kuyâv,
Mengä- pälâv.

Ayda- kulaç
Günde- tutam.
Sana- güvey,
Bana- pilav.

1.2.13. Bäläni Ävqatlântirgändä

Çocuk Yemek Yediğı Zaman

Desäm-çi, hä desäm-çi,
Çärvâqqa gül eksäm-çi.
Sedänäli nânini
Qaymâq bilän yesäm-çi.

Desem, evet desem,
Kırsala gül eksem.

Çörekotlu ekmeği
Kaymak ile yesem.

MÜZÄYYÄNÄ ÄLÄYIVÄ//

(s.199) ÄLLÄLÄR

Öçirmä çirâgımni,
Uşlâmä bilâgımni.
Uşlâsäng bilâgımni,
Küydirmä yürâgımni.
Ällä, bäläm, ällä,
Cânım bäläm, ällä.

Söndürme ışığıımı,
Tutma bileğimi.
Tutarsan bileğimi,
Yakıp kül etme yüreğimi.
Ninni yavrum, ninni,
Canım yavrum, ninni.

Men seni ällä deyin,
Ällängdä ârâm âlib,
Uxlâb kättä bolgin.
Şävkâtcânım ällä.

Ben sana ninni söyleyeyim,
Ninniyle huzurlu olup,
Uyu da büyü,

Şevkatcanım ninni.

Betimning qızili, bäläm,
(s.200) Tilimning uzuni, bäläm,
Ällä, bäläm, ällä.

Yüzümün kızılı, yavrum,
Dilimin uzununu, yavrum,
Ninni yavrum, ninni.

* * *

Ällä, älläyäy, äting yaxşi,
Ming qayğu ğamdän şädlik yaxşi,
Qadring bilmägän qarindâşdän,
Qadringni bilgän yât yaxşi.

Ninni ninni, adın iyi,
Bin tane kederden, sevinç daha iyi,
Kadrini kıymetini bilmeyen kardeşten,
Kıymetini bilen yabancı daha iyi.

Hoydin, hoydin tânglär âtar,
Tângdä ğâfil bändäng yâtär.
Sähär vaqti bülbül ötar,
Men häm bübüllärdän bättär.

Haydi haydi, şafak söker,

Şafakta habersiz kölen yatar.

Seher vakti bülbül geçer,

Ben de bülbüllerden beter.

Şu yerdän bülbül ötdimi,

Nâlâm ällägä yetdimi?

Bâgımning güli üçginä,

Üçginäsi häm kiçkinä.

Buradan bülbül geçti mi?

Sesim ninniye yetti mi?

Bahçemde gül üç tanecik,

Üçü de küçücük.

Hoydin, hoydin hoyländi.

Däryädä balıq lâyländi.

Balıqmikin deb qaräsäm,

İlân bolib tävländi.

Hey, hey, seslendi.

Nehirde balık kirlendi.

Balık mı diye bakarken,

Yılan olup parladı.

Qozi bâqqanlär qoy etgän,

Tâpgänini toy etgäy.

Toydan-toygä üläşgäy,
Dävlät başinggä ornäşgäy.

Kuzu bakanlar koyun etmiş,
Kazancıyla düğün edecek.
Düğünden düğüne ulaşacak,
Devletin başına yerleşecek.

* * *

Ällä, deb çiqsäm çöllärä,
Ällä, qozim, ällä.
Sâliglär sâlib ellärä,
Ällä, bâlâm, ällä.
Ällä äytib uxlätämän,
Ällä, qozim, ällä.
Qandây seni yupätämän.
Ällä, bâlâm, ällä.
Kiçkinäsän, lâläsän,
Ällä, bâlâm, ällä.
Qaçân kättä bâläsän,
Ällä, bâlâm, ällä.
Ällä, ällä, ârâstäsän,
(s.201) Ällä, qozim, ällä.
Günâhi yoq nârâstäsän,
Ällä, qozim, ällä.
Bâğ içidä çämän güllär,
Ällä, qozim, ällä.

Säyräydi şäydä bülbüller,

Ällä, qozim, ällä.

Sendän kelär gül isi,

Ällä, bäläm, ällä.

Ätä-änämning birisi,

Ällä, bäläm, ällä.

Qoydän qoçqâr toyinggä,

Ällä, bäläm, ällä.

Sengä ällälar äytäman,

Ällä, qozim, ällä.

Sâyäläringa yägämän,

Ällä, bäläm, ällä.

Ninni, diye düşsem çöllere,

Ninni kuzum, ninni.

Haciz koyup millete,

Ninni yavrum, ninni.

Ninni söyleyip uyutayım,

Ninni kuzum, ninni.

Seni nasıl avutayım,

Ninni yavrum, ninni.

Günahı olmayan sübyansın,

Ninni kuzum, ninni.

Bahçenin içinde güller,

Ninni kuzum, ninni.

Öter sevdalı bülbüller,

Ninni kuzum, ninni.

Senden gelir gül kokusu,

Ninni yavrum, ninni.

Koyundan koç düğününe,

Ninni yavrum, ninni.

Sana ninniler söylerim,

Ninni kuzum, ninni.

Gölgene yaslanayım,

Ninni yavrum, ninni.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNCELEME

1. ÖZBEK NİNNİLERİNİN SÖZ VARLIĞI

1.1 KONU VE İÇERİK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Özbek çocuk folklorunda annelerin, bazen de abla-hala-teyze gibi diğer aile fertlerinin çocuklara beşikteyken veya beşik dışındayken söyledikleri koşuklara “alla” denir. Alla, ninni kelimesinin Özbek Türkleri arasında yaygın olan biçimidir. Ninnilerin Özbek Türklerindeki karşılığı olan allalar, “beşik koşukları” şeklinde de adlandırılmaktadır (Keskin, 2009: 153).

Özbek ninnileri konuları ve içerikleri bakımından Türk dünyasındaki ninnilerden farklı olarak ele alınır. Anadolu sahasında ninnilerin konuları genellikle sevgi, ilgi, öğüt vs. ifade eden ninniler olarak değerlendirilirken İmamov, Mirzayev, Sarımsakov, Safarov Özbek Halk Poetik İcadı adlı eserlerinde ninnileri kompozisyon bakımından “tek teması olan ninniler” ve “tek teması olmayan ninniler” şeklinde ikiye ayırmaktadırlar (Solmaz, 2018: 248).

Tek temalı ninniler nadir görülür ancak ninniciliğin en gelişmiş örneğidir. Bu ninnilerin merkezinde içeriği sağlam olan bir olay bulunur.

Söz konusu ninniler, annenin içinde bulunduğu ruh haline göre bir konunun temele alınıp bunun etrafında söz söyleme ve ninniye bir bütün halinde icra etme esasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu tür ninniler her annenin söyleyebileceği ninniler olma niteliği taşımamaktadır. Tüm bu sebeplerle geleneksel ninnilerden farklı bir yere konulan olay merkezli ninniler, Özbek çocuk folklorunun ninni hazinesinin önemli bir yanını ortaya koyan kıymetli ürünlerdir (Keskin, 2009: 155).

(s.26) Päst-pästginä tepädän,

Aşağıya tepeden

Tâydım-tüşdim-â, ällä.

Düştüm, indim ninni,

Qolimgä qayçı älib-â,

Elime makas aldım,

Sengä qoziçogım,

Sana, kuzucuğum,

Çâpân biçdim-â, ällä,

Elbise diktim, ninni

Tek teması olmayan ninniler ise tek bir içeriğe sahip değildir. Özbek anneleri daha çok böyle ninni söylerler. Bu ninnilerde her bir dörtlük bağımsız anlam ifade eder. Ama hepsi aynı çocuğa söylendiği için pek de birbirinden uzak olmaz. Bu dağınıklıkların nedeni annenin o andaki durumu ve keyfiyetiyle ilgilidir. Kendi dertlerini ve çocuğunun geleceğini düşünmeye başlayan annelerin fikirleri ikiye bölünür. Hem çocuğunu hem kendini düşünmeye başlar. Bu durumda annedeki dağınıklık bütünleşmeye başlar.

Özbek çocuk folklorunda sıkça karşılaşılan bu tipteki ninnilerin en önemli özelliği, ninninin yegane bir konu üzerine kurulmuş olmayışı, söylenişinin belirli bir olay akışı şeklinde gerçekleşmeyiştir. Böylece bu ninnilerde bir konu bütünlüğü yoktur ve ninninin her bir bölümünde ayrı bir konu işlenebilir. Burada perakende ninnilerin temel niteliği, söylenenlerin “doğaçlama” olmasıdır. Bu tip ninnilerde anne kendi ile alakalı durum ve meseleleri doğaçlama olarak anlatacağı gibi doğrudan çocuğu ile ilgili şeyler de söyleyebilir (Keskin, 2009: 154).

(s.25) Sähärlär uygânärmän,	Sabahları uyanırım,
Turib sängä süyänärmän.	Durup sana yaslanırım.
Süyängänim sän özing,	Dayanağım sensin,
Rähm qıl mängä, qozim,	Merhamet et bana kuzum,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey,
Ällä, ällä, ädingnän.	Ninni, ninni, adıyla.
Ävlänciying bâdinän,	Salıncağın boyuyla,
Änäcäning örgilsin,	Anneciğın kurban olsun,
Kökilingni târinän,	Saçındaki örgünün teline,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey,
Ällä dedim, hüy dedim,	Ninni dedim, Allah dedim
Hüydän säni tilädim.	Allah'tan seni diledim.
Säni mängä bergändän,	Seni bana verdiğı zaman,
Uzun yaşing tilädim,	Uzum ömürler diledim,
Ällä-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.

Ällâ desäm, hüy desäm	Ninni desem, Allah desem
Şungä özim qul bolsäm.	Onun kulu olsam.
Ällâ degän qullärning	Ninni söyleyen kulların
Yânindä män yürisäm,	Yanında ben yürüsem,
Ällâ-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.
Sähärlärning sälqını	Sabahın serinliğı
Soldirdi gül bärğini.	Soldurdu gülün bärğini,
Kimä äytib yigläyin,	Kime anlatıp ağlayayım,
Yürägimni därdini,	Yüreğimin derdini,
Ällâ-â, hüy-e.	Ninni-ey, Allahım-ey.

Özbek ninnileri, bu ikili tasnif dışında da çeşitli biçimlerde tasnif edilmiştir. “Avalavçi allalar” çocuğu içinde bulunduğu ortamdaki nesnelere tanıştırmak için söylenen şımartma maksadı da taşıyan ninnilerdir. “Maişiy allalar” hayatın gerçeklikleriyle alakalı, sosyo-kültürel konuları işleyen ninnilerdir. Maişiy ninniler, annenin iç dünyasını yansıttığı ailevi, sosyal ve toplumsal meseleleri ele alan ninnilerdir. Bunlarda çocuğuna ninni söylemeye başlayan anne bir süre sonra çocuğu unutup sosyal ve toplumsal meseleleri, kendi dertlerini, sıkıntılarını, arzu ve umutlarını anlatmaya başlamayabilmektedir. Tarihiy allalar, maişiy allalar temelinde yazılmış, tarihi konuların ele alan sosyal içerikli ninnilerdir. Maişiy allalara nazaran daha az örneği bulunan tarihi ninnilerde de daha çok sosyal ve toplumsal konular ele alınmaktadır. Tek fark olarak, ele alınan konuların eski dönmelerde cereyan etmiş olması, yani “tarihi” olması gerekmektedir (Keskin, 2009: 155).

Özbek ninnilerinde ağırlıklı olarak kadının yaşantı ve duyguları üzerine yorumların yer aldığı görülmektedir. Çizilen tablo kadının kocasından, fakirlikten yakınması ve mutsuzluğudur. Genellikle anneler dertlerini, çaresizliklerini ve şikayetlerini anlatacak kimseleri olmadığı için ninni aracılığıyla yavrularına sığınır. Annelerin hayatında gerçekleşen tüm olayların ninnilere yansıdığını görmek mümkündür. Bu yüzden ninnileri, annelerin çocuklarına içlerini dökme seansı olarak nitelendirebiliriz.

Gündelik yaşamda da büyük bir sorun olan kumalık ninnilere de yansımıştır. Eşinin üzerine kuma getirmesinden büyük bir üzüntü yaşayan anne, çocuğunu bu üzüntüsünü paylaşacak bir liman olarak görür ve şöyle bir ninni söyler:

(s.12) Ällä, ällä, ähdi bâr, ällä,
Uyquning häm vaqti bâr, ällä.
Ällä äytgän ânängni, ällä.
Qâp-qâräygän baxti bâr, ällä.

Ninni, ninni, sözü var, ninni,
Uykunun da vakti var, ninni.
Ninni söyleyen annenin, ninni.
Kap kara şansı var, ninni.

Kündâşimning yoğidä, ällä,
Qaläyi erdi kovüşim, ällä.
Kündâşligi qurisin, ällä,
Bälälärgä qâldi başım, ällä.

Kumamın yokluğunda, ninni,
Gümüş idi terliğim, ninni.
Kumalığı kurusun, ninni,
Belalara kaldı başım, ninni.

Lälä güllär bâr edi, ällä,
Suvlârgä sâlsäm solimäs, ällä.
Kündâşlikning dârdidän, ällä,
Közlärdä yaşım qurimäs, ällä.

Laleler, güller var idi, ninni,
Sularla beslesem kurumaz,
Kumamın derdinden, ninni,
Gözlerimde yaş kurumaz ninni.

Yüräğimning dârdläri, ällä,
Qızıl güldäy qatmä-qat, ällä.
Yüräkinämning otigä, ällä,
Dozax oti mäs faqat, ällä.

Yüreğimin dertleri, ninni,
Kırmızı gül gibi kat kat, ninni.
Yüreğimin ateşine, ninni,
Cehennem ateşi denk sadece,
ninni.

Ninnilerde annelerin bebekleri için en çok istedikleri, zamanı gelince okula gitmeleridir. Anneler çocuklarının mutlaka okumasını isterler belki de bunun sebebi kendilerinin okuyamayıp, eğitim alamamış olmasıdır.

(s.8) Änälärning mehri bilän

Annelerinin sevgisiyle

Keng cāhānlār bolār rāvşān
Sizlār māktābgā bārgünçā
Çöl-biyābān bolār gülşān, āllā.

Bütün dünya olur pırıl pırıl.
Sizler okula başladığınızda
Çöl olur gülistan, ninni.

Anneler çocuklarının iyi bir geleceklerinin ve meslek sahibi olmasını temenni ederler. Bu isteklerini de ninnilerin yardımıyla çocuklarına aktarırlar, böylece iyi bir geleceklerinin olmasına zemin hazırlarlar.

Köçälärdä oynāb yürsin,
Māktāblärdä oqıb kelsin,
Mülliyü müdārris bolsin,
Mārtābāsi uluğ bolsin.(s.17)

Sokaklarda yürüsün,
Mekteplerde okusun,
Öğretmen olsun,
Mertebesi yüksek olsun.

Çocuk, neslin devamını sağladığı için aile ve toplum arasında önemli bir yere sahiptir. Özbek ninnilerinde de evin bereketi ailenin çocuklu veya çocuksuz olmasına bağlanmıştır.

Färzāndlik üygā yāğar rāhmāt, āllā,
Färzāndsizlār çekār zāhmāt, āllā.
Färzāndlikning üyni körsāng-gülistān, āllā,
Befärzāndning üyni körsāng-çölistān, āllā. (s.44)

Çocuklu eve yāğar rahmet, ninni,
Çocuksuzlar çekər zahmet, ninni.
Çocuklunun evini görsen-gülistan, ninni,
Çocuksuzun evini görsen-çölistan, ninni.

Türklerde aile bağı ve akrabalık ilişkileri oldukça güçlüdür. Ninnilerde akrabalıkla ilgili kelime ve kavramların bu kadar fazla olmasının sebebi de budur.

Ātāsi äytādiki:

Babası der ki:

“Belginämning quvvāti”.

“Belimin kuvveti”.

Ānāsi äytādiki:

Annesi der ki:

“Üyginämning säräsi”.	“Evimin değerlisi.”
Äkäsi äytädiki:	Abisi der ki:
“Tillä piçâğım dästäsi”.	“Altın bıçağımın sapı.”
Tâğasi äytädiki:	Dayısı der ki:
“Ädräs tonimning kissäsi”.	“İpek kaftanımın cebi.”
Âpäsi äytädiki:	Ablası der ki:
“Yüräkinämning quvväti”.	“Yüreğimin kuvveti.”
Ämmäsi äytädiki:	Halası der ki:
“Eşikkinämning tämbäsi”.	“Kapımın desteği.”
Xäläsi äytädiki:	Teyzesi der ki:
“Romälginämning nüsxasi”.	“Eşarbımın oyası.”
Ämäkisi äytädiki:	Amcası der ki:
“Cigärginämning bäläsi.”(s.54)	“Ciğerimin yavrusu.”

Bütün vaktini bebeğiyle geçiren anne, onun gelişimini de dikkatli bir şekilde takip etmektedir. Kaç günlük olduğunu, ilk oturduğu veya yürümeye başladığı zamanları da anılaştırmak adına ninnilere aktarmıştır.

Otirsın-â otirsın,	Otursun-ey, otursun,
Bâşini güldän töldirsın.	Başını gülle doldursun.
Şuginäni körgän qızlär,	Şuncağızı gören kızlar,
Özini âsib öldirsın! (s.55)	Kendini asıp öldürsün!

Bir halk inancı olan nazarın günlük yaşantımızda önemli bir yeri bulunmaktadır. Ninnilerde nazarın dile gelmesi annenin bebeğine gelecek zarara karşı önlem almak istemesiyle ilgilidir. Kötü bakışlardan rahatsız olan ve yavrusunu olumsuz etkileyeceğine inanan anne, ninnilerde de bundan bahsetmiştir.

Ädâq-ädâq yürisin,	Adım-adım yürüsün,
Tikän şungä kirmäsin.	Diken şuna batmasın.
Közi qattıq bändälär,	Gözü kara kölelerin,

Közi şungä tegmäsin. (s.55)

Gözü ona değmesin.

Annelerin bir başka rahatsız olduğu konu da babaların bebeğin bakımıyla hiç ilgilenmemesidir. Özbek kadını, bebeğine yalnız bakmaktan şikayet ederek yavrusuna babasının duyarsızlığından dert yanmıştır.

Ällä, bäläm, baxti bär,

Ninni yavrum, şansı var,

Här nimäning vaqti bär.

Her şeyin vakti var.

Ätanggä lä'nät taş ätgän,

Babana lanet taşı atmış,

Häyvänmidur bu yätgän?!

Hayvan mıdır bu yatan?

Ällä, bäläm, ällä. (s.23)

Ninni yavrum, ninni.

Elbette ninnilerin tümünde babalardan şikayet edilmez, annelerin uzakta olan eşlerine duydukları özlemden de bahsedilir. Baba, evin maddi sorumluluğun babada olmasından kaynaklı kimi zaman gurbete çalışmaya gidebilir, anne de babaya yani eşine duyduğu özlemi ninniyle dile getirir.

Suqsur degän quş bolär, ällä,

Ördek diye kuş olur, ninni,

Tärtäm päti boş bolär, ällä.

Çeksem tüyü boş olur, ninni.

Ätängdän gär xat kelsä, ällä,

Babandan mektup gelse, ninni,

Mening könglim hüş bolär, ällä.

Benim gönlüm hoş olur.

(s.42)

Dini inanç da ninnilerde yerini almıştır. Annenin, Allah'ın korumacılığından ve dar günlerinde çocuğunun yanında olduğunu ninnilerde dile getirmesinin başlıca sebebi; bebeğine Allah sevgisini aşılması ve küçük yaşlardan itibaren bebeğinin dini inancını oluşturmasıdır.

Äylänäyin, bäläm-äy,

Kurban olayım yavrum ey,

Äylänsin sendän enäng-äy,

Kurban olsun annen sana ey,

Yaxşi-yämän küningdä,

İyi-kötü gününde,

Xudâyıng bolsin pänäng-äy (s.5)

Allah olsun koruyucun ey.

Daha önce de Özbek ninnilerinin konuları bakımından tek temalı ve çok temalı olarak ikiye ayrıldığına değinmiştik. Ancak çalışmamızın bu kısmında, daha ayrıntılı bir inceleme yaparak annelerin, bebeklerine ninni söylerken daha çok hangi konulardan bahsettiğine ve nasıl iletişim kurduğuna dair bilgiler verdik.

1.2. YAPI VE ŞEKİL BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Özbek ninnilerinde redif olmazsa olmazdır: Alla sözü her bir satırda veya satır altında, bazen ise birleşik şekilde (ällä-yâ, ällä tarzında) tekrarlanır. Bazen de birleşik şekli dörtlü ya da üçlüden sonra nakarat vazifesini yerine getirip allanın tesirini sağlar. Alla sözü birinci satırda hem başta hem sonda, ikincide; birinci satırın başında ve ikinci satırın arasında, bazen bentte; birinci satırın başında ve en sondaki satırın arasında tekrarlanıp kompozisyon kalıbını oluşturan zincir vazifesini de görür (İmamov vd. 1990: 290).

Oğlginäm bâr bolsin, ällä,	Oğlum var olsun, ninni,
Qoyni tolä nâr bolsin, ällä.	Koynu narla dolsun, ninni.
Nâri tuşib qâlgändä, ällä,	Nar düştüğünde, ninni,
Bähâviddin yâr bolsin, ällä.	Telaşsız yar olsun, ninni. (s.16)

Özbek ninnilerin sonuna veya aralarına çoğu defa “Ällä, bäläm, ällä” (ninni yavrum ninni), “Ällä-yâ, ällä” (ninni ey, ninni) gibi tekrar kalıpları eklenerek ahenk unsurları açısından birliktelik sağlanmaya çalışılır.

Sän-kü mäning birginäm, ällä-yâ, ällä,
Başimdägi gülginäm, ällä-yâ, ällä.
Gülginämni yitirdim, ällä-yâ, ällä,
Yiğläb künim ötkirdim, ällä-yâ, ällä. (s.19)

Sen ki benim biriciğim, ninni-ey, ninni,
Başımdaki çiçeğim, ninni-ey, ninni.
Çiçeğimi kaybettim, ninni-ey, ninni,
Ağlayarak günümü geçirdim, ninni-ey, ninni.

Özbek sözlü edebiyatında ninniler genellikle dörtlük şeklinde söylenir. Fakat ninni söyleyen kişinin icra sırasında asıl ninni dörtlüklerine başka mısralar da ilave etmesi mümkün olduğundan bazı ninniler dört mısradan fazla sayıdaki mısralardan oluşmuş bentler halinde söylenmiştir. Hece ölçüsünün 7'li ve 8'li kalıplarına yaygın olarak rastlanmakla birlikte 6, 9, 11'li hece ölçüsüyle söylenen ninnilere de rastlamak mümkündür.

Ket-ket, bábäsi,

Keldi egäsi.

Uxláb däm älsin,

Quvnáb uygänsin. (s.48)

Yukarıdaki ninni 5'li hece ölçüsüyle dörtlük halinde yazılmıştır. Kafiye örgüsü düz kafiyedir (aabb).

Ümrinning şirin äni,

Äq buğdäyning näni.

Hämmä yämän körsäyäm,

Änäcänining cäni, ällä-yä, ällä. (s.20)

Yukarıdaki ninni 6'lı hece ölçüsüyle, dörtlük olarak, mani tipi (aaba) kafiye örgüsü ile yazılmıştır. +i redif; +on tam kafiyedir.

Qoli ärslân biläklim,

Bätir, qäplân yüräklim.

Yaxşi-yämän künimdä,

Mengä cüdä keräklim. (s.6)

Yukarıdaki ninni 7'li hece ölçüsüyle, dörtlük olarak, mani tipi (aaba) kafiye örgüsüyle yazılmıştır. +lim redif; +ak tam kafiyedir.

Ällä, bäläm, şer ekän,

Uruş qursin der ekän.

Uruş bolgän cäylärdä

Pälvänlärädän zor ekän. (s.11)

Yukarıdaki ninni 7'li hece ölçüsüyle, aaba kafiyeye örgüsüyle yazılmıştır. –ekän redif; +r yarım kafiyedir.

Taq-tuqı gävârâ bolsin,

Duşmani âvârâ bolsin.

Uyqusi beşikdâ qâlsin,

Duşmani eşikdâ qâlsin.(s.49)

Yukarıdaki ninni 8'li hece ölçüsüyle, dörtlük olarak, düz kafiyeye (aaaa) örgüsüyle yazılmıştır. –sin redif; +l yarım kafiyedir.

Hây-hâyâsi bârdır şuning,

Zâp dâyâsi bârdır şuning,

Mârd âtäsi bârdır şuning,

Bek büväsi bârdır şuning,

Cân büvisi bârdır şuning,

Zor âkâsi bârdır şuning,

Cor âpäsi bârdır şuning,

Uzâq-uzâq câylârdâ

Baxşidâsi bârdır şuning. (s.53)

Yukarıdaki ninni 8'li hece ölçüsüyle, nazım birimi bent olarak yazılmıştır. +si bârdır şuning redif; +a yarım kafiyedir.

Sâç ornigâ sümbülim, ällä,

Bâgımdâgi bülbülim, ällä.

İçim gâşgâ tolgânda, ällä,

Âçuvçi qulfi dilim, ällä. (s.34)

Yukarıdaki ninni 9'lu hece ölçüsüyle dörtlük halinde, düz kafiyeye (aaaa) örgüsüyle yazılmıştır. +im ällä redif; +l yarım kafiyedir.

Dilimdâgi himmätim, ällä,

Âğzimdâgi nâvvätim, ällä.

Şirin üzümning şirəsi, ällä,
Bälxı tutning âq mevâsi, ällä.
Solim bähârning hävâsi, ällä,
Bäläm bağrimning sevâsi, ällä. (s.30)

Yukarıdaki ninni 10'lu hece ölçüsüyle yazılmıştır, nazım birimi benttir. +si ällä redif; +a yarım kafiyedir.

Ällä qılsın, âvunçâğım, ällä,
Ällä qılsın, sevinç çâğım, ällä.
Közmünçâğım, ällä.
Qoziçâğım, ällä.
Ällä deb tebrätây âyimçâni,
Ällä deb uxlätây begimçâni.
Uxläsä-uyqum, ällä,
Läbdâgi kulgum, ällä,
Közginäm nuri, yürâgim qâni,
Vucudim quvvâti, tănäm därmâni.
Otirsäm-â'mim, ällä,
Qulâğım, burnim, ällä.
Älläsi kelsin, uxlâsin, ällä,
Cânginäm şungä mıxlânsin, ällä.
Bärrä tâyim, ällä,
Yulduz, âyim, ällä. (s.35)

Yukarıdaki ninni serbest vezin kullanılarak, redif ve kafiyelerden yararlanılarak oluşturulmuştur.

2. SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

Söz veya sözcükler, insanların evrendeki her varlığı veya düşüneyi soyutlayarak içselleştirmelerini, kültürlerine ve yaşamlarına etki eden dış dünyaya ve

kendi iç dünyalarına ait göstergeleri, imgeleri vb. anlamlandırmasını sağlayan ve dilin söz varlığını oluşturan en temel öğelerdir. “Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne tür değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir.” (Aksan, 2004: 11).

Söz varlığı, bir dil hakkında çıkarımlarda bulunabilmemiz açısından en önemli unsurlardan biridir. Çünkü bir dilin söz varlığına bakarak edebiyatı, kültürü, yaşayışı hakkında çıkarımlarda bulunabiliriz. Çalışmamızın da amacı Özbek sözlü edebiyatındaki ninnilerden hareketle Özbek Türkçesine dair bir söz varlığı tespitidir.

Söz varlığı ve söz varlığının alt dalları olan kelime hazinesi, deyimler, atasözleri ve diğer unsurlar, çocuk edebiyatı ürünlerinin meydana getirilmesinde ve çocuk edebiyatı ürünleri de bu unsurların oluşumu ve gelişiminde önemli bir yer teşkil eder (Baş, 2010: 138).

Çocuk edebiyatı türleri, söz varlığı unsurlarının kazandırılmasında, eğitim ortamı zenginliği oluşturur. Her bir türün, kendi özellikleri doğrultusunda içerdiği bir söz varlığı mevcuttur. Bireyin eğitim ortamlarında karşılaştığı edebî tür çeşidi arttıkça, edindiği söz varlığı unsurları da farklılaşacak ve zenginleşecektir (Baş, 2010: 157).

Çalışmamızda ele aldığımız tür olan ninnilerde de her annenin kendine özgü olarak yavrusundan, arzusundan, gelecekte beklenenlerinden vs. bahsettiği anlatış biçimi vardır. Böylece çocuklar da annelerinin söylediği ninniler vasıtasıyla anadillerindeki söz varlığı unsurlarıyla etkileşime geçerler.

Ninniler sayesinde bireyler, bebeklikten itibaren anadillerinin söz varlığı öğeleriyle tanışır. Çocuk edebiyatı ürünlerinden olan ninnilerin dil gelişimine büyük bir derecede katkısı olduğunu ve bireyleri erken yaşlardan itibaren söz varlığı öğeleriyle tanıştırdığını bu çalışmamızla bir kez daha kanıtlamak istiyoruz.

2.1. Fiillerle İlgili Söz Varlığı

2.1.1. Fiiller (Fe'llär)

Ädäş-

Ällälä-

Äkillä-

Äyä-

Äldän-

Äylän-

Äyri-	Dimıq-
Äyt-	Ek-
Beklä-	Elt-
Belän-	Em-
Ber-	Erkälä-
Biç-	Es-
Bil-	Eslä-
Bâglä-	Et-
Bäs-	Gäl-
Bât-	Gäpiriş-
Bol-	Hoylän-
Buyur-	İç-
Buz-	İskä-
Çänqa-	İşän-
Çaqr-	İşlä-
Çätnä-	İzlä-
Çäynä-	Keç-
Çek-	Kel-
Çıq-	Keltir-
Çiz-	Ket-
Çâp-	Kir-
Çoçi-	Kişnä-
Çomil-	Kiy-
Çorç-	Kon-
Dâdlä-	Kor-
De-	Körsät-

Kötär-	Öçir-
Kül-	Öl-
Küt-	Öldir-
Küy-	Öp-
Küydür-	Ör-
Küylä-	Örgil-
Lâvillä-	Ös-
Lâylän-	Öt-
Mıxlä-	Pişillä-
Min-	Qaqşä-
Mindir-	Qarä-
Âç-	Qarät-
Âl-	Qari-
Âq-	Qayril-
Âs-	Qayt-
Âş-	Qıçqır-
Ât-	Qıl-
Âvqatlântir-	Qıy-
Âvut-	Qon-
Oqı-	Qorıqlä-
Orä-	Qorq-
Ornäş-	Qoy-
Otir-	Qâç-
Oylä-	Qâl-
Oynä-	Qân-
Oz-	Qâq-

Qâr-	Süy-
Qârây-	Süyän-
Qârq-	Süzil-
Qât-	Şäpillä-
Quç-	Täniştir-
Qulä-	Tänlä-
Qur-	Tâp-
Quri-	Taq-
Quvnä-	Tärqat-
Sâç-	Târt-
Sâl-	Tâvlän-
Saqlä-	Tây-
Särgay-	Tebrät-
Sât-	Teg-
Säyrä-	Ter-
Sep-	Terlä-
Sev-	Termil-
Siypälä-	Teş-
Sol-	Tik-
Son-	Tilä-
Soy-	Tinglä-
Sözlä-	Tox-
Sudrä-	Toy-
Sür-	Tökil-
Süvä-	Töz-
Süvsirä-	Tüg-

Tügä-	Ye-
Tur-	Yet-
Tut-	Yıglä-
Türt-	Yıqıl-
Tüş-	Yitir-
Uç-	Yâğ-
Ulän-	Yâğıl-
Ulgay-	Yâlvâr-
Uqalä-	Yân-
Ur-	Yândir-
Uşlä-	Yâp-
Uxlä-	Yâq-
Uygân-	Yoqlä-
Uzät-	Yorgalä-
Xâri-	Yum-
Xurillä-	Yübâr-
Yärâş-	Yügür-
Yärqırä-	Yüksäl-
Yäşä-	Yül-
Yäşnä-	Yüpät-
Yât-	Yür-
Yây-	Zeyräl-
Yäyrä-	

2.1.2. Birleşik Fiiller (Qoşma Fe'llär)

İsim+Fiil

Ällä äyt-	Ällä de-
-----------	----------

Ällä qıl-	Mudärris bol-
Bâğıç qıl-	Müllä qıl-
Bâr bol-	Nidâ qıl-
Bâtir bol-	Nur yâğ-
Binâ qıl-	Äbbâ qıl-
Bülbül bol-	Äbro ol-
Cân ber-	Ädâ bol-
Cävlân ür-	Älim qâç-
Cây ber-	Ärâm ber-
Çâpân biç-	Ärâm âl-
Dâim bol-	Äşnä bol-
Dâm âl-	Äzıq ber-
Därmân ber-	Ot yâq-
Däryä bol-	Pählävân bol-
Dozax öt-	Pisänd et-
Gül bol-	Qadr bil-
Hüş bol-	Qâşıq äyt-
Iqbâl tilä-	Qır âş-
İlân bol-	Qırân kel-
Kämär qıl-	Qoy et-
Kättä qıl-	Qul bol-
Kelin bol-	Qulâq ber-
Köz qıl-	Quş bol-
Kul bol-	Râhm qıl-
Kün âş-	Sabr qıl-
Mädäd ber-	Sâğlam bol-

Sevinç tol-

Süt ber-

Şunqâr bol-

Tämâm qıl-

Tor kel-

Toy et-

Uluğ bol-

Uyqu kel-

Ümr ber-

Väfâdâr bol-

Xat yâz-

Xızımât qıl-

Xuş bol-

Yâr bol-

Yigit bol-

Yol âş-

Züryâd ber-

Fiil+Fiil

Ällälâb bâq-

Äytib ber-

Bârib iç-

Bârib âl-

Beklâb ber-

Çâpib çıq-

Çorçib oynâ-

Deb äylân-

İçib kel-

İskâb âl-

Kelâ qâl-

Köplâb ber-

Minib çıq-

Âlib kel-

Âlib ket-

Oqıb kel-

Oynâb âq-

Oynâb qul-

Örgilib ket-

Qarâb kül-

Qarâb qoy-

Qarâb tur-

Qayrilib bâq-

Qayrilib ol-

Qorqıb çıq-

Qorqıb qâl-

Quçib yür-

Qurib ket-

Quvnâb ös-

Säyrâb tur-

Tânlâb âl-

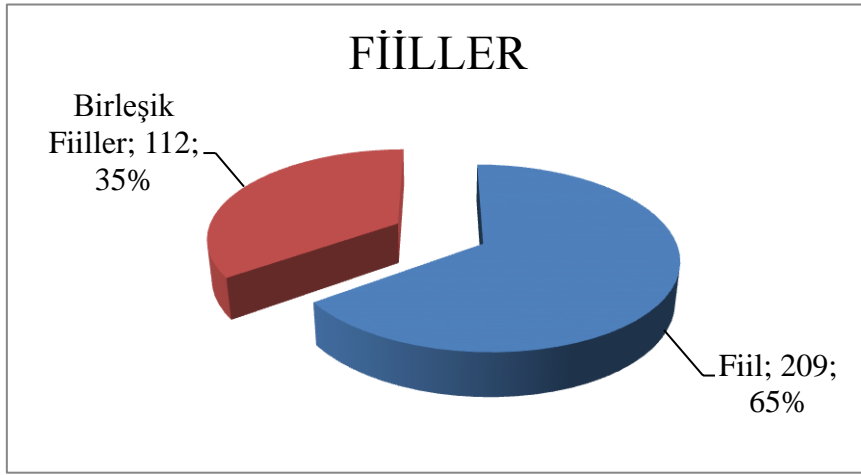
Taqıb kel-

Tâvlänib âl-
Termülib ot-
Uçib ket-
Ulgayıp ös-
Uxlâb qâl-

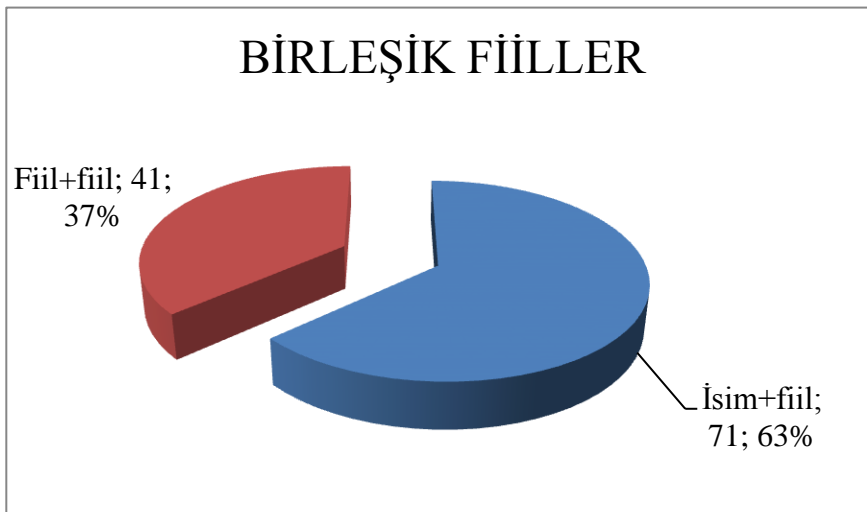
Uxlâb tur-
Yânib tur-
Yüksälib ös-
Zeyrâlib âl-

Fiillerle ilgili söz varlığı incelememizde; fiiller %65, birleşik fiillerle ilgili %35'lik bir oran tespit edilmiştir. Birleşik fiiller bölümünde ise; İsim+fiil %63, Fiil+fiil birleşmesiyle ilgili % 37'lik bir oran tespit edilmiştir.

Şekil 1. Fiillerle İlgili Söz Varlığı

Şekil 2. Birleşik Fiillerle İlgili Söz Varlığı

2.2. Aile, Akrabalık, Dostluk ve Arkadaşlık İle İlgili Söz Varlığı

Äkä: Ağabey.

Ämäki: Amca.

Ämmä: Teyze.
Äyä: Anne.
Bâbâv: Dede, büyükbaba.
Bâci: Kız kardeş.
Bâçä: Çocuk, erkek.
Bâlâ: Çocuk.
Bibi: Büyükanne, nine.
Büvä: Dede, büyükbaba.
Büvi: Büyükanne, nine.
Çaçalâq: Yeni doğmuş bebek.
Dädä: Baba, ata, peder.
Dost: Dost, arkadaş.
Hämäm: Arkadaş, ahbap, dost.

İni: Küçük erkek kardeş.
Kündâş: Kuma.
Mâmân: Büyükanne.
Nevärä: Torun.
Änä: Anne.
Äpä: Abla, büyük kız kardeş.
Äşinâ: Ahbap, arkadaş.
Oğıl: Oğul, erkek evlat.
Qarindâş: Kardeş.
Singil: Kız kardeş.
Ükä: Küçük kardeş.
Xälâ: Hala.
Yârân: Arkadaş, ahbap.

2.3. Zamanlar İle İlgili Söz Varlığı

Äslâ: Asla, hiçbir zaman.
Bâhâr: Bahar, ilkbahar.
Çâğ: Zaman, vakit, çağ.
Çârşänbä: Çarşamba.
Dâim: Her zaman, daima.
Düşänbä Pazartesi.
Endi: Şimdi, şu an.
Ertä: Erken, ilk.
Hâli: Hala, henüz, daha.
Keçä: Akşam, gece.
Keyin: Sonra, daha sonra.
Kün: Gün.

Kündüz: Gündüz.
Mängü: Ebedi, sonsuz.
Nâhâr: Şafak, tan vakti.
Nuqul: Daima, sürekli.
Ätär: Tan vaki, seher.
Päyşänbä: Perşembe.
Qış: Kış.
Sänä: Yıl.
Seşänbä: Salı.
Songrä: Sonra.
Sübhü: Sabah.
Şâm: Akşam.

Tün: Gece.

Yäkşänbä: Pazar.

Yâz: Yaz.

Yil: Yıl, sene.

2.4. Meslekler İle İlgili Söz Varlığı

Çârdevâr: Hayvan yetiştiricisi.

Çevâr: Terzi.

Dâyä: Ebe, bilgili kadın.

Müdärris: Müderris, öğretmen.

Pâlvân: Pehlivan.

Päzändä: Usta aşçı, aşçıbaşı.

Täbib: Tabib, hekim.

2.5. Organ ve Uzuvarla İlgili Söz Varlığı

Bağır: 1. Ciğer; 2. Bağır.

Bel: Bel.

Biläk: Bilek.

Burun: Burun.

Cigâr: Karaciğer.

Çängäl: Pençe.

Çâv: Kasık.

Çirây: Yüz, çehre.

Diydä: Göz.

Kökräk: Göğüs.

Köks: Göğüs.

Köz: Göz.

Läb: Dudak.

Mämmä: Meme, göğüs.

Miccä: Kirpik.

Miyıq: Bıyık.

Mürt: Bıyık.

Âğız: Ağız.

Âğuş: Kucak.

Qalb: Yürek, kalp.

Qâraq: Göz.

Qaş: Kaş.

Qol: El.

Qoyin: Bağır, göğüs, koyun.

Quçâq: Kucak.

Qulâq: Kulak.

Sâç: Saç.

Vucud: Gövde, beden; vücut.

Yeng: Yen, kol.

2.6. Hayvanlar İle İlgili Söz Varlığı

Ärslân: Aslan.

Balıq: Balık.

Bärrä: Kuzu.

Böri: Kurt.

Bülbül: Bülbül.
Bürgüt: Kartal.
Hängşer: Eşek.
İt: Köpek.
Kiyik: Geyik, karaca.
Küçük: Yavru köpek.
Lâs: Geyik.
Mäynä: Sığırcık
Muşuk: Kedi.
Ördäk: Ördek.
Qırğıy: Atmaca, kerkenez.
Qulün: Tay, sıpa, at yavrusu.
Qurt: Tırtıl.

Quş: Kuş.
Quzgun: Kuzgun.
Siçqân: Fare.
Sonä: At sineği.
Suqsür: Ördek.
Tây: Tay.
Tâyçä: Tay.
Turnä: Turna.
Tüyä: Deve.
Ükki: Baykuş, puhu kuşu.
Yolbärs: Kaplan.
Zâğçä: Küçük karga.

2.7. Bitkiler İle İlgili Söz Varlığı

Äncir: İncir.
Ärçä: Selvi.
Bärg: Yaprak.
Buğdây: Buğday.
Daraxt: Ağaç.
Ġunçä: Gonca.
Gül: Çiçek.
İsirıq: Tütsü.
Lâlâ: Lale.
Mâş: Maş, börülce.
Muğcäginä Gonca.
Qamiş: Kamış, saz.

Räyhân: Reyhan, fesleğen.
Sedänä: Çörek otu.
Sümbül: Sümbül.
Şäftäli: Şeftali.
Tâl: Söğüt.
Tut: Dut.
Üzüm: Üzüm.
Yäprâq: Yaprak.
Zä'färän: Safran.
Zärdâli Kayısı.

2.8. Soyut Kelimelerle İlgili Söz Varlığı

Ädäm: Eksiklik.

Äläm: Elem, üzüntü.

Äziz: Aziz.

Bärdäm: Dinç, canlı.

Bättär: Daha kötü, beter.

Beâzâr: Sakin, zararsız.

Begünâh: Suçsuz.

Bâädâp: Edepli.

Bây: Zengin.

Cân: Can.

Çâg: Zaman, vakit, çağ.

Çaqqân: Becerikli, mahir.

Därd: Dert, elem, sıkıntı.

Dermân: Güç, kuvvet.

Devânâ: Divane, deli.

Dil: Gönül.

Dost: Dost.

Dâng: Şan, ün, şöhret.

Duşman: Düşman.

Erkâtây: Şımarık.

Erkin: Özgür, serbest, hür.

Färâgat: Rahatlık.

Fidâ: Fedâ.

Günâh: 1. Günah; 2. Ayıp, suç.

Ğâfil: Gafil, habersiz.

Ğam: Gam, keder, sıkıntı, üzüntü.

Ğamgin: Kederli, hüzünlü, üzgün.

Ğarâz: Garez, kin.

Ğarib: Yoksul, fakir.

Gin: Kin.

Ğurur: Gurur, övünç.

Haq: Gerçek, hakikat.

Häsäd: Haset, kıskançlık.

Häs-rät: Hasret, keder, tasa.

Häväs: Heves, istek, arzu.

Huzur: Huzur, sefa, rahatlık.

Hür: Hür, özgür, serbest.

Iqbâl: İkbâl, baht, talih.

İmân: İman, inanç.

İşq: Aşk, sevgi.

Köngil: Gönül.

Küç: Güç, kuvvet.

Lä'nät: Lanet, bela.

Mädäd: Medet, yardım, çare.

Mähäl: Zaman, an, vakit, lahza.

Mängü: Ebedi, sonsuz, bengi.

Märd: Mert, yiğit.

Mehr: Sevgi, şefkat.

Mung: Keder, hüzümlü, gam.

Ârâm: Rahat, huzur.	Solim: Hoş, güzel.
Âvunçâq: Avuntu, teselli.	Şâd: Memnun, sevinçli.
Âzâd: Özgür, azat.	Şârâfât: Şeref, asalet, asillik.
Öç: İntikam, öç, hınç.	Şâvkât: Şevket, büyüklük, azamet, yücelik.
Peş: Övgü.	Şührât: Şöhret, ün, nam.
Pisând: Değer, kıymet, önem.	Taqdir: Kader, kısmet.
Qahr: Öfke, sinir.	Tilâk: Dilek, arzu, istek.
Qasâs: İntikam, öç.	Toz: Sabır, hoşgörü.
Qaygu: Keder, hüzn, dert.	Tuygu: Duygu, his.
Quvânç: Sevinç, neşe.	Uluğ: Ulu, büyük.
Quvvât: Güç, kuvvet.	Ümid: Ümit, umut.
Râhm: Merhamet, acıma.	Vâfâdâr: Vefalı.
Râhmât: Teşekkür, şükran, minnet.	Vâhimâ: Panik, telaş, korku.
Râhât: Rahat, keyif, sefa.	Xor: Rezil.
Rizq: Rızık.	Xuş: Hoş, iyi.
Sâbr: Sabır.	Yâmân: Kötü, fena.
Sânâ: Övgü, yüceltme.	Yaxşi: İyi, güzel.
Sârâ: Seçkin, güzide.	Zâfâr: Zafer, galibiyet.
Sâvlât: Büyüklük, azamet, ihtişam.	Zâhmât: Emek; zahmet.
Sevinç: Sevinç, neşe.	Zâlim: Zalim.
Sogınç: Özlem, hasret.	Zâmân: Zaman, vakit.
	Zulm: Zulüm, baskı, eziyet.

2.9. Gökyüzü Cisimleri ve Gök Olayları İle İlgili Söz Varlığı

Câhân: Dünya; cihan, evren.	Fâlâk: Felek, gökyüzü, gök, sema.
Çaqmâq: Şimşek.	

Fâzâ: Feza, alan, uzay; gökyüzü, gök.

Kâinât: Kainat, evren, alem.

Kök: 1. Mavi; 2. Gök, sema.

Âsmân: Gökyüzü.

Ây: Ay.

Qamâr: Ay.

Quyâş: Güneş.

Sâmâ: Sema, gökyüzü.

Sel: Sel, şiddetli yağmur.

Şâbädâ: Hafif rüzgar; esinti.

Şâms: Güneş.

Yulduz: Yıldız.

2.10. Yeryüzü ve Yeryüzü Şekilleri İle İlgili Söz Varlığı

Bâhâr: Bahar, ilkbahar.

Bâhr: Deniz, okyanus.

Bâğ: Büyük bahçe, bağ.

Çâmân: Çiçek bahçesi.

Çâşmä: Memba, pınar, kaynak.,

Çöl: Bozkır, step.

Çârbâğ: Kırsal bahçe.

Dälâ: Tarla, ekili alan.

Däryâ: Nehir, ırmak; derya.

Dâşt: Bozkır, çöl, sahra.

Gorâ: Mağara.

Gülbâğ: Çiçek bahçesi.

Gülşân: Güllük, gülistan, gül bahçesi.

Gülzâr: Çiçek bahçesi.

Mevâzâr: Meyve bahçesi, meyvelik.

Ârîq: Arık, su yolu.

Qır: Tepe; yayla.

Sâhrâ: Sahra, çöl.

Sây: Çay, dere.

Şudgâr: Tarla, bahçe.

Tâş: Taş.

2.11. Doğa Olaylarıyla İlgili Söz Varlığı

Çaqmâq: Şimşek.

Sel: Sel, sağanak, şiddetli yağmur.

Şâbädâ: Hafif rüzgar; esinti.

Tütün: Duman.

2.12. Su Kaynakları İle İlgili Söz Varlığı

Çâşmä: Memba, pınar, kaynak.

Däryâ: Nehir, ırmak; derya.

Ârîq: Arık, su yolu.

Sây: Çay, dere.

Suv: Su.

2.13. Mekan ile İlgili Söz Varlığı

Äyvân: Balkon.

Binâ: Bina.

Bostân: Bahçe.

Bâğ: Büyük bahçe, bağ.

Bâzâr: Pazar, çarşı.

Dozax: Cehennem.

Ġorâ: Mağara.

Köçâ: Sokak.

Lâhâd: Kabir, mezarın iç kısmı.

Mâdrâsa: Medrese.

Mâydân: Alan, meydan.

Orin: Yer, mekân, mevki.

Qır: Tepe; yayla.

Sâhrâ: Sahra, çöl.

Şudgâr: Tarla, bahçe.

Üy: Ev, oda.

Üyâ: Yuva, in.

Xânâ: Ev.

Yer: Yer, zemin; arazi, mekan.

Zindân: Zindan.

2.14. Madenler İle İlgili Söz Varlığı

Dür: İnci, sedef.

Kümüş: Gümüş.

Âltin: Altın.

Tillâ: Altın.

Zâr: Altın.

2.15. Eşyalar İle İlgili Söz Varlığı

Älvânc: Salıncak.

Bânând: Afiş.

Bäyrâq: Bayrak.

Beşik: Beşik.

Därvâzâ: Kapı.

Derâzâ: Pencere, cam.

Gävârâ: Beşik.

Gilâm: Halı.

Güldân: Vazo.

Körpâ: Yorgan, battaniye.

Közgü: Ayna.

Közmünçâq: Göz boncuğu.

Mori: Boru, baca.

Münçâq: Boncuk.

Äynä: Cam, pencere.

Oçoq: Ocaq, fırın.

Oyinçâq: Oyuncak.

Pärvänä: Pervane.

Päymänä: Kadeh.

Qaläm: Kalem.

Qayçi: Makas.

Qoğırçâq: Kukla.

Qâp: Çuval.

Rädiâ: Radyo.

Sâyâbân Güneşlik, şemsiye.

Sitârä: Örtü.

Tämbä: Kapı dayanağı.

Taxta: Ahşap; tahta.

Tâkçä: Raf.

Xurcün: Heybe, hurç.

Yärâğ: Silah.

Yâstıq: Yastık.

2.16. Giyecek ve Aksesuarlar İle İlgili Söz Varlığı

Ädräs: İpek kaftan.

Ärqâq: Atkı.

Baxmäl: Kadife.

Belbağ: Kuşak, kemer.

Bâğıç: Kravat.

Çârıq: Sandalet.

Doppä: İşlemeli takke, doppi.

Etäk: Etek.

Kämär: Kuşak, kemer.

Kissä: Cep, cüzdan.

Kiyim: Elbise, giyim.

Köyläk: 1. Gömlek; 2. Elbise, kıyafet.

Kâvuş: Deri terlik; hafif ayakkabı.

Paxtä: Pamuk.

Qalpâq: Kalpak, keçe şapka.

Româl: Şal, eşarp.

Telpäk: Kürk şapka.

Ton: Kaftan.

2.17. Yiyecek ve İçeceklerle İlgili Söz Varlığı

Äncir: İncir.

Äsäl: Bal.

Äyrân: Ayran.

Bädä: Şarap.

Bâl: Bal.

Buğdây: Buğday.

Çây: Çay.

Çürräk: Çörek.

Däkär: Pekmez.

Mâyiz: Kuru üzüm.

Mevâ: Meyve.

Mâş: Maş, börülce.

Mây: Yağ.

Nâvvât: Kaya şeker.

Örik: Kayısı.

Âlmâ: Elma.

Âş: Yemek.

Âvqat: Yemek.

Âzıq: Besin, yiyecek.

Pistâ: Fıstık.

Qand: Şeker.

Qatıq: Yoğurt.

Süt: Süt.

Suv: Su.

Şâftâli: Şeftali.

Şâkâr: Şeker.

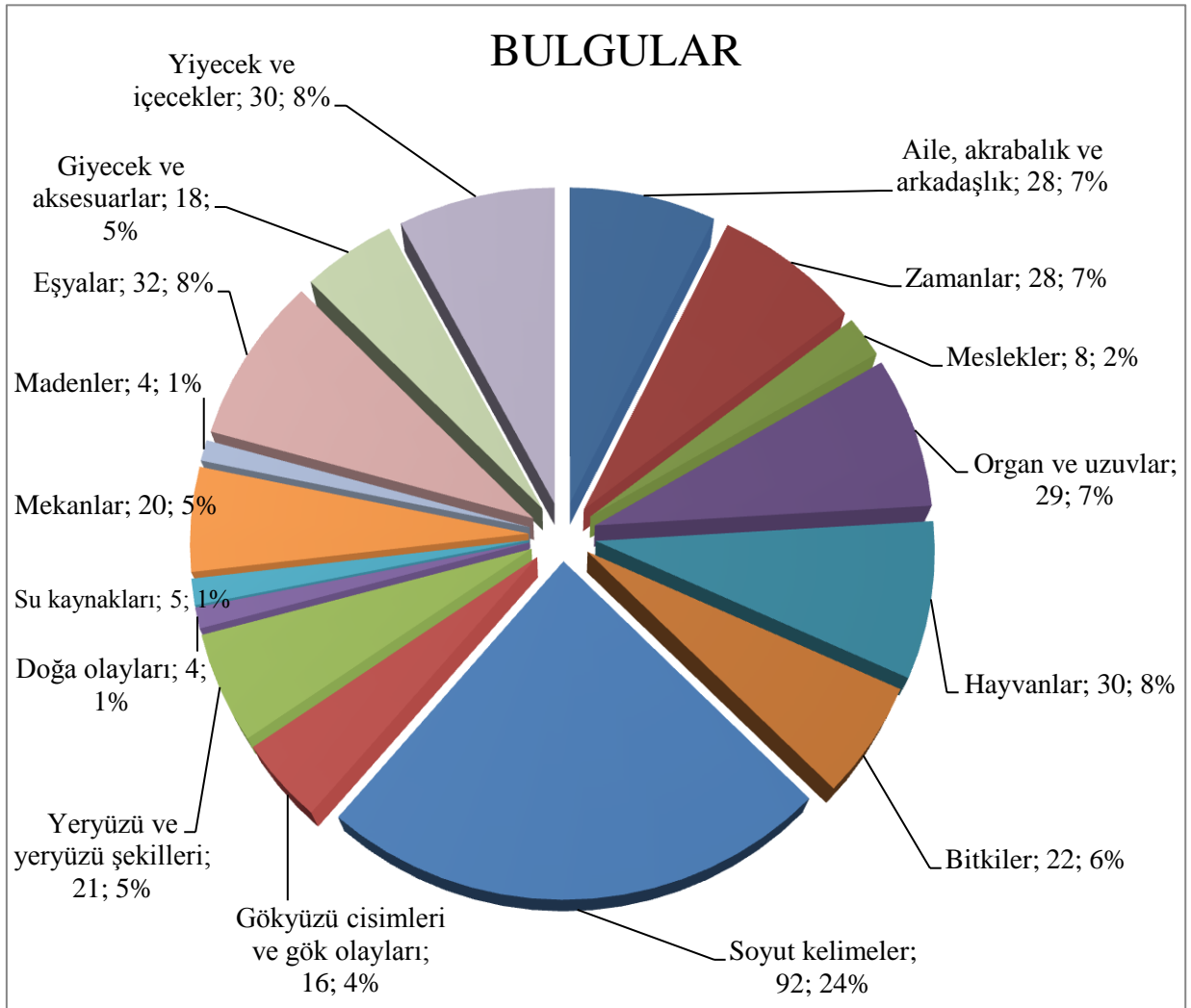
Tut: Dut.

Tuz: Tuz.

Üzüm: Üzüm.

Zârdâb: Peynir altı suyu,
kesilmiş süt.

Şekil 3. Genel Bulgular İle İlgili Söz Varlığı

Yukarıdaki şekilde, tespit edilmiş olan kelimeler kategorize edilerek hem sayıları hem de yüzdelik oranlarıyla birlikte verilmiştir.

2.18. Özel İsimler İle İlgili Söz Varlığı

2.18.1. Kişi Adları

Åycähân	Ümidbây
Baxtiyâr	Mä'rifätxân
Gägärin	Mämâyüsüf
Tâşxân	
Şävkätcân	

2.18.2. Yer Adları

Däştü Sährâ
Mâskvä

2.19. Sayılarla İlgili Söz Varlığı

2.19.1. Sayı Sıfatları (Sân Sifätlävçi)

Varlıkları, miktar, sıra, üleştirme, birliktelik vb. bakımlardan belirten sıfatlardır (Coşkun, 2014: 93).

2.19.1.1. Asıl Sayı Sıfatları (Sänâq sânlär)

Nesnelerin sayılarını gösteren sıfatlardır (Coşkun, 2014: 93).

Bir: Bir.

Färzänd degän bir gül bolär, (s.16)

“Çocuk denilen bir gül olur,”

Bir qâşıq qonim, ällä. (s.20)

“Bir kaşık kanım, ninni.”

Oğlim älsä bir päri-yey, äylänäy-yâ, ällä. (s.23)

“Oğlum olsa bir peri, kurban olayım-ey, ninni,”

Ällä mäning bir gülüm-â, (s.24)

“Ninni benim bir gülüm-ey,”

Sening üçün hâmmä bir tan, ällä, (s.39)

“Senin için bütün bir vücut, ninni,”

Yâki kelgän bir dämlikkä, ällä, (s.42)

“Ya da gelir bir anlığa, ninni,”

Üstimdä yoqdir bir kişim, ällä-yâ, ällä. (s.46)

“Üstümde yoktur bir kişi, ninni-ey, ninni.”

Ârçamdä qâlmäs bir kişim, ällä-yâ, ällä. (s.46)

“Arkamda kalmaz bir kişi, ninni-ey, ninni.”

-Şuginä cânim, bir cânim, (s.46)

“-Şuncacık canım, bir canım,”

Här küni bir iş çıqdi. (s.55)

“Her gün bir iş çıktı.”

Säni ümring bir yillik. (s.56)

“Senin ömrün bir yıllık.”

Sengä ätäb bir hävli, ällä, (s.201)

“Senin için bir avlu yaptırmış, ninni,”

İkki: İki.

Sensän mening ikki közim, ällä. (s.41)

“Sensin benim iki gözüm, ninni.”

Üç: Üç.

Bâğımning güli üçginä,

Üçäläsi häm kiçkinä. (s.10)

“Bahçemde gül üç tanecik,

Üçü de küçücük.”

Songrä üç märtä: (s.49)

“Sonra üç defa.”

Beş: Beş.

Beş inimning içindä (s.15)

“Beş erkek kardeşimin içinde”

Çaçalâq Beş Künlik Bolgändä (s.52)

“Yeni Doğmuş Bebek Beş Günlük Olduğu Zaman”

Bu keçä beş keçäsi, (s.53)

“Bu gece beş gecesi,”

Toqqız: Dokuz.

Çaçalâq Toqqız Künlik Bolgändä (s.53)

“Yeni Doğmuş Bebek Dokuz Günlük Olduğu Zaman”

Toqqızdän ötdi bu bəcə, (s.53)

“Dokuzu geçti bu çocuk,”

Ming: Bin.

Mäni ümrüm ming yillik, (s.56)”

“Benim ömrüm bin yıl,”

2.19.1.2. Sıra Sayı Sıfatları (Tärtib sânlär)

Sayı adlarından (i)nci ekiyle kurulan ve sıra kavramı bildiren sıfatlardır (Coşkun, 2014: 94).

Birinçi: Birinci.

Çaçalâqni Birinçi Bâr Beşikkä Solâyâmgändä (s.46)

“Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Beşiğe Koyulduğu Zaman”

Çaçalâqni Birinçi Märtä Tâniştirgändä (s.53)

“Yeni Doğmuş Bebek İlk Kez Tanıştırıldığı Zaman”

Bälä Birinçi Märtä Otirgändä (s.55)

“Çocuk İlk Kez Oturduğu Zaman”

2.19.1.3. Topluluk Sayı Sıfatları (Cämlävçi Sânlär)

Bunlar, belirttikleri varlıklar arasında bir yakınlık, bir birlik olduğunu gösteren, bir topluluğu ifade eden sayı sıfatlarıdır (Coşkun, 2014: 94).

Asıl sayılara –ala (-älä) ve –lab (-läb) ekleri eklenerek beraberlik ve topluluk bildiren sıfatlar teşkil edilebilir (Coşkun, 2014: 94).

Üçäläsi häm kiçkinä. (s.10)

“Her üçü de küçücük.”

Tablo 1. Sayı Sıfatlarıyla İlgili Söz Varlığı

SAYI SIFATLARI		
Asıl Sayı Sıfatları	Sıra Sayı Sıfatları	Topluluk Sayı Sıfatları
Bir, üç beş, toqqız, ming.	Birinçi.	Üçalä.

2.20. Zamirler (Älmâşlär)

2.20.1. Şahıs Zamirleri (Kişilik Älmâşi)

Men: Ben.

Men sengä ällä deyin, (s.12)

“Ben sana ninni söyleyeyim,”

Men seni ällä qılây, ällä, (s.12)

“Ben seni yere yatırayım, ninni,”

Lâaqal eslä meni, ällä. (s.13)

“En azından hatırla beni, ninni.”

Men bärämän elimgä, ällä, bäläm, (s.14)

Ben gideceğim memleketime, ninni yavrum,

Men bälämni bâqamän, ällä-yâ, ällä, (s.14)

“Ben yavruma bakacağım, ninni-ey, ninni,”

Seni mengä bekläb bergäy, (s.14)

“Seni bana gizleyerek verecek,”

Men ketärmän elimä, ällä-yâ, ällä, (s.18)

“Ben giderim memleketime, ninni-ey, ninni,”

Mening bäçäm, yaşginäm, ällä-yâ, ällä, (s.19)

“Evladım, gözyaşım, ninni-ey, ninni,”

Mening täylâğım-â, ällä, (s.26)

“Benim kara yağızım-ey, ninni,”

Mening cânim şuning bâci, (s.27)

“Benim canım bunun kardeşi,”

Oğlim mengä külâyâtir, ällä, (s.30)

Oğlim mengä qarâb külsä, ällä,

“Oğlum bana gülüyordu, ninni,

Oğlum bana bakıp güldüğünde, ninni,”

Men yoq bolsäm, yillär, âylär, ällä. (s.30)

“Ben yok olsam, aylarca, yıllarca, ninni.”

Men bu yerdä turâlmäsmän, (s.32)

“Ben burada duramam,”

Başqa tiläk yoq mendä-yâ, ällä. (s.32)

“Başka dilek yok bende-ey, ninni.”

Heç kim mendek dârding bilän, ällä, (s.32)

“Hiç kimse ben gibi derdiyle, ninni,”

Bâşing üzrâ men ânäng. (s.33)

“Başının üzerine de ben annen.”

Mendän züryâd, mendän nâm, (s. 35)

“Benden fazla, benden rütbeli,”

Mening qârâ çâyim, ällä, (s.37)

“Benim kara çayım, ninni,”

Özing mengä qanât bol, (s.38)

“Sen bana kanat ol,”

Heç qaçân men yâningdän ayrilmäymän, ällä. (s.40)

“Hiçbir zaman yanından ayrılmayacağım, ninni.”

Mening tiläk-maqsädim, şuning özi, ällä. (s.40)

“Benim dileğim, bunun kendisi, ninni.”

Mengä cüdä keräklim, ällä. (s.40)

“Bana en gereklim, ninni.”

Mengä nâmus-âr bolgil, ällä. (s.41)

“Bana namus ol, ninni.”

Men sening ânäng müştipär, ällä, (s.41)

“Ben senin çaresiz annen, ninni.”

Mening könglim hüş bolär, ällä. (s.42)

“Benim gönlüm hoş olur, ninni.”

Mening väsfim ädâ bolmäs-â, ällä. (s.46)

“Benim tarifim bitmez-ey, ninni.”

Men seni ällä deyin, (s.199)

“Ben sana ninni söyleyeyim,”

Men häm bülbüllärdän bättär. (s.200)

“Ben de bülbüllerden beter.”

Sen/Sän: Sen.

Sensän mäning sänâyim, (s.19)

“Sensin benim senam,”

Sen bağımning bähâri,

Sen ümriming nâhori.

Sen qalbimining âhâri, (s.20)

“Sen bahçemin baharı,

Sen ömrümün şafağı.

Sen kalbimin cilası,”

Qaynaq q nim, s n mani-ey,
 t m- n m s n mani-ey, (s.24)
“Kaynayan kanım, sen beni-ey,
Annem-babam sen beni-ey,”

Turib s ng  s y n rm n.
S y ng nim s n  zing, (s.25)
“Durup sana yaslanırım.
Dayanağım sensin,”

S n bil n işqım tindiray,  ll . (s.26)
“Seninle aşkımı dindireyim, ninni.”

 limd n sen tur yir g-e.
Sen u n c nim fid -e,
Sen  yimd  bol  ir g-e, (s.28)
“ l mden dur sen uzak-ey.
Sana canım feda-ey,
Sen evime ol işik-ey,”

K ksimd  sen quy şım. (s.33)
“G gs mde sen g neşim.”

Sen uxl s ng pişill b, (s.33)
“Sen nefes alıp uyursan,”

Sen tūfāyli işqımgā ot yāqarmān, āllā-yā, āllā. (s.34)

“Senden dolayı aşkıma ateş yakarım, ninni-ey, ninni.”

Sen hām uxlā, Hilālā, āllā-yā, āllā. (s.37)

“Sen de uyu, Hilale, ninni-ey, ninni.”

Sening üçün hāmmā bir tān, āllā, (s.39)

Seniki erü āsmān, āllā.

“Senin için bütün bir vücut, ninni,

Sen ki gökyüzünün yiğiti, ninni.”

Rādiālār sāyrāydi sen uçündür, āllā. (s.40)

“Radyolar çalardı senin için, ninni.”

Yāšnāgān gül xırmāni sen uçündür, āllā, (s.40)

“Filizlenen gülün harmanı senin içindir, ninni,”

Xalqımızing mehnāti sen uçündür, āllā,

Māskvāning şührāti sen uçündür, āllā. (s.40)

“Halkımızın emeği senin içindir, ninni,

Moskova'nın şöhreti senin içindir, ninni.”

Sensān mening ikki kōzim, āllā. (s.41)

“Sensin benim iki gözüm, ninni.”

Suv pāk, sān nāpāk, (s.51)

“Su temiz, sen pis,”

Sän konäyü män yängi

Sän ölgünü män qälây. (s.56)

“Sen eski ben yeni

Sen ölünce ben kalayım.”

U: O.

Uni äslâ çöçitmäng, ällä-yâ, ällä, (s.19)

“Onu asla korkutmayın, ninni-ey, ninni,”

Ne işimiz bâr ungä. (s.38)

“Ne işimiz var onunla.”

Ösib, bürkä uni gülgä, ällä, (s.39)

“Büyüyüp, saracak onu gülle, ninni,”

Yâki u tâci dâvlät sârvärmidi, ällä?! (s.40)

“Yoksa o devletin tacı önder miydi? Ninni.”

Ungä hâm yumuş çıqdi, (s.55)

“Ona da iş çıktı,”

Siz: Siz.

Sizlär mäktäbgä bârgünçä (s.8)

“Sizler okula başladığımız zaman”

Ulär: Onlar.

Qırân keltir ulärgä-yä, ällä! (s.29)

“Kıran girsın onlara-ey, ninni!”

2.20.2. İşaret Zamirleri (Körsätiř Älmäři)

Bu: Bu.

Suv tinigi bundä qıldı, (s.8)

“Berrak su burada kaldı,”

Duäsi bungä teksin. (s.16)

“Duası buna değsin.”

Uxläb tursäng bu zämän, (s.16)

“Uyursan şimdi,”

Häyvänmidur bu yotgän?! (s.23)

“Hayvan mıdır bu yatan?”

Men bu yerdä turälmäsmän (s.32)

“Ben burada duramam,”

Seni körib bu çämända, ällä, (s.39)

“Seni görüp bu çiçek bahçesinde, ninni,”

Yo bütünläy qılır bundä, ällä, (s.42)

“Ya tamamıyla kalır burada, ninni,”

Beşdän ötdi bu bâçä, (s.52)

“Beşten geçti bu çocuk,”

Toqqızdän ötdi bu bâçä,

Endiki ölmäs bu bâçä, (s.53)

“Dokuzu geçti bu çocuk,

Şimdi ölmez bu çocuk,”

Şu: Şu.

Şu bälâcânimning toyinâ-ey, ällä. (s.9)

“Şu yavrucuğumun düğününe-ey, ninni.”

Şu yerdän yârim ötdimi, (s.10)

“Şuradan yarim geçti mi,”

Şu dünyädä bârmikin, (s.11)

“Şu dünyada var mı ki?”

Şu oğlimgä toy deymän. (s.16)

“Şu oğluma düğün diyeceğim.”

Şu oğlim bir qızil güldir, (s.16)

“Şu oğlum kırmızı bir güldür,”

Şuginäm ölmäsin. (s.16)

“Şuncacığım ölmesin.”

Şu bağrı keng vātānda, āllā-yā, āllā. (s.19)

“Şu bağrı geniş vatanda, ninni-ey, ninni.”

Şu bülbülüm säyräsä, āllā-yā, āllā, (s.19)

“Şu bülbülüm öitse, ninni-ey, ninni,”

Şu oğlim şunqâr bolsin. (s.21)

“Şu oğlum cesur olsun.”

Şu bāçāmnin cāninā (s.22)

“Şu çocuğumun canına”

Şu bāçām bülbül bolsin. (s.23)

“Şu yavrum bülbül olsun.”

Sengä qāqındıq şu cānim, (s.27)

“Sana fedadır şu canım,”

Mening cānim şuning bâci, (s.27)

“Benim canım şunun vergisi,”

Şuginādir dārmānim, (s.27)

“Şuncacıktır dermanım,”

Şuginā cānim yaşında-yā, āllā. (s.27)

“Şuncacık canım yaşında-ey, ninni.”

Yâlgız emäs şu cânım-â, ällä, (s.27)

“Yalnız değil şu canım-ey, ninni,”

Şu gülüm heç yulmäsın, ällä. (s.30)

“Şu gülüm hiç kopmasın, ninni.”

Şuginä oğlim ölmäsın. (s.31)

“Şuncacık oğlum ölmesın.”

Ällä qılsın şu cânım,

Cânımning şu därmäni. (s.31)

“Yere yıksın şu canım,

Canımın şu dermanı.”

Tügäydi işim şu ân, (s.34)

“Bitti işim şu an,”

Cånginäm şungä mıxlänsın, ällä. (s.35)

“Cancağızım şuna mıhlansın, ninni.”

Uxläb qâlsın şu âyim, (s.37)

“Uyuyup kalsın şu ayım,”

Kättä bolgäç, şu qarzim deb, ällä. (s.39)

“Büyüyünce, şu borcum diyerek, ninni.”

Mening tiläk-maqsädim, şuning özi, ällä. (s.40)

“Benim dileğim, şunun kendisi, ninni.”

Qul uzätib älsä, şu çağ, ällä, (s.42)

“Elini uzatıp alsa, şu vakit, ninni,”

Şu xatni tutsäm-â, ällä, (s.46)

“Şu mektubu tutsam-ey, ninni,”

Şuginä cänim, bir cänim, (s.46)

“Şuncacık canım, bir canım,”

Şu begünähning şânäsi, (s.50)

“Şu sübyanın goncası,”

Hämmä vaqt rähätdä bolsin şu bäläm, (s.51)

“Her zaman rahat içinde olsun şu yavrum,”

Şu üyning töräsi bəcə, (s.53)

“Şu evin beyefendisidir bu oğlan,”

Hây-hâyäsi bårdir şuning,

Zap dâyäsi bårdir şuning,

Märd ätäsi bårdir şuning,

Bek büväsi bårdir şuning,

Cân büvisi bårdir şuning,

Zor akəsi bårdir şuning,
Cor apəsi bårdir şuning,
Uzâq-uzâq câylärdä
Baxşidäsi bårdir şuning. (s.53)
“Hey-heyi vardır şunun,
Mükemmel ebesi vardır şunun,
Yiğit babası vardır şunun,
Bey dedesi vardır şunun,
Can ninesi vardır şunun,
Büyük abisi vardır şunun,
Küçük ablası vardır şunun,
Uzak uzak yerlerde
Beşik kertmesi vardır şunun.”

Şuginäni körgän qızlar, (s.55)

“Şuncağızı gören kızlar,”

Tikän şungä kirmäsin. (s.55)

“Diken şuna batmasın.”

Bul: Bu.

Süygäni bul yerdä qâldı, (s.8)

“Sevdiği burada kaldı,”

2.20.3. Soru Zamirleri (Sorâq Âlmâşi)

Kim: Kim.

Bu kimning neväräsi?! (s.7)

“Bu kimin torunu?”

Kimgä yetgäy nolişim-ey, (s.9)

“Kime ulaşacak şikayetim-ey,”

Kimlärgä bärrib äytäman?! (s.9)

“Kimlere gidip anlatacağım?!”

Tergänlärimni kim bilür, ällä. (s.13)

“Topladığımı kim bilir, ninni.”

Cân bergänimni kim bilür, ällä. (s.13)

“Can verdiğimi kim bilir, ninni.”

Kimlärgä yetgäy nalişim?! (s.14)

“Kimlere ulaşacak çığlığım?!”

Kimgä äytib yıgläyin, (s.25)

“Kime anlatıp ağlayayım,”

Kimdir âh târtsä undä, (s.38)

“Kimdir ah çeken o halde,”

Ne: Ne.

Ne işimiz bär ungä. (s.38)

“Ne işimiz var onunla.”

Qaysi: Hangi.

Qaysi güzärdän tãpãmän, ällä-yâ, ällä?! (s.14)

“Hangi yoldan bulacağım, ninni.”

2.20.4. Belirsizlik Zamirleri (Belgisiz Ålmãşı)

Birãv: Biri, birisi.

Birãv bäländ ävãz sãlsä, (s.47)

“Birisi yüksek sesle bağırırsa,”

Bãri: Hepsi, her şey.

Bãri sengãdir, qozim, (s.38)

“Her şey senin içindir kuzum,”

Biri: Biri.

Biring ogli, biring qız- (s.8)

“Biri oğlan biri kız-“

Biring qandim, biring äsäl, (s.8)

“Biri şeker, biri bal,”

Heç kim: Hiç kimse.

Heç kim ötmäs bäläsiz, (s.10)

“Kimse olmaz çocuksuz,”

Heç kim mendek dãrding bilän, ällä, (s.32)

“Hiç kimse ben gibi derdiyle, ninni,”

Ey yârânlâr, heç kimning (s.43)

“Ey dostlar, hiç kimsenin”

Hâr kim: Her kim, her biri.

Hâr kim qorqar ölimdân, ällâ-yâ, ällâ. (s.19)

“Herkes korkar ölümden, ninni-ey, ninni.”

Hämmâ: Hepsi.

Hämmâ yâmân körsâyâm, (s.20)

“Hep kötü görsem,”

Hämmâ ungä devânâ. (s.23)

“Herkes ânâ divane.”

Yâşu qari-hämmägä, ällâ, (s.39)

“Yaşı büyük herkese, ninni,”

Hämmâ ilm oçoğı sen uçündür, ällâ. (s.40)

“Bütün ilim yuvası senin içindir, ninni.”

2.20.5. Dönüştülük Zamirleri (Özlik Âlmâşi)

Özim: Kendim.

Dârding âläy özim, (s.20)

“Derdini ben alayım,”

Şungä özim qul bolsâm. (s.25)

“Onun kulu olsam.”

Cânâcâning özim bolây. (s.55)

“Cancağızın ben olayım.”

Özing: Kendin.

Ällä äytäyin özingä, (s.22)

“Ninni söyleyeyim özüne,”

Ällä, äytärmän, özingä-yâ, (s.24)

“Ninni söylerim özüne-ey,”

Süyängänim sän özing, (s.25)

“Dayanağım sensin,”

Ällä därmän özingä-yâ, ällä, (s.27)

“Ninni derman özüne-ey, ninni,”

Közimning nuri özing, (s.38)

“Gözümün nurudur kendisi,”

Örgilämän özingdän, ällä, (s.42)

“Çok severim özünden, ninni,”

Özi: Kendisi.

Bälämning özi keldi, (s.48)

“Yavrumun kendisi geldi,”

Tablo 2. Zamirler İle İlgili Söz Varlığı

Kişi Zamirleri	İşaret Zamirleri	Soru Zamirleri	Belirsizlik Zamirleri	Dönüşlülük Zamirleri
Men	Bu	Kim?	Birâv	Özim
Sân/Sen	Şu	Ne?	Bâri	Özing
U	Bul	Qaysi?	Biri	Özi
Siz			Hâr kim	
Ular			Heç kim	
			Hämmä	

2.21. Bağlaçlar (Bağlâvçi)

2.21.1. Sıralama Bağlaçları

Bilän: Ve, ile.

Qarağay bilän ärçä, ällä. (s.39)

“Çam ile selvi, ninni.”

Âtäng bilän ânängning qârä közi, ällä, (s.40)

“Babası ile annesinin kara gözlüsü, ninni,”

İyik bilän miyıqkä, (s.56)

“Yara ile bıyığa,”

Yâ: Yahut, veya, yoksa.

Yâ bütünläy qâlür bundä, ällä, (s.42)

“Ya tamamıyla kalır burada, ninni,”

2.21.2. Denkleştirme Bağlaçları

Yâki: Veya, ya da.

Yâki u tâci dâvlât sârvârmidi, âllâ?! (s.40)

“Yoksa o devletin tacı önder miydi? Ninni.”

Yâki kelgân bir dâmlikkâ, âllâ, (s.42)

“Ya da gelir bir anlığına, ninni,”

2.21.3. Cümle Başı Bağlaçları

2.21.3.1. Fakat Anlamını Taşıyanlar

Ämmâ: Ama, fakat.

Ämmâ kelmâs heç ölgim-â, âllâ. (s.28)

“Fakat gelmez hiç ölüm-ey, ninni.”

Faqtat: Fakat.

Dozax oti mâs faqtat, âllâ. (s.12)

Cehennem ateşi denk sadece, ninni.

2.21.3.2. Sonuç ve Açıklama İfade Edenler

Lâaqa: Hiç olmazsa.

Lâaqa eslâ meni, âllâ. (s.13)

“Hiç olmazsa hatırla beni, ninni.”

Tablo 3. Bağlaçlar İle İlgili Söz Varlığı

Sıralama Bağlaçları	Denkleştirme Bağlaçları	Cümle Başı Bağlaçları	
Bilân Yâ	Yâki	Fakat Anlamı Taşıyan Bağlaçlar	Sonuç ve Açıklama İfade Eden Bağlaçlar

Tablo 4.(Devam) Bağlaçlar İle İlgili Söz Varlığı

Sıralama Bağlaçları	Denkleştirme Bağlaçları	Cümle Başı Bağlaçları	
Bilän Yâ	Yâki	Fakat Anlamı Taşıyan Bağlaçlar	Sonuç ve Açıklama İfade Eden Bağlaçlar
		Ämmâ	Lâaql
		Faqtat	

2.22. Edatlar (Kömäkçi)

2.22.1. Son Çekim Edatları

2.22.1.1. Yalın haldeki isim ve bazı zamirlerle birleşen edatlar

Äldin: Önce.

Äldin-keyin yol âşgän. (s.11)

“Önce sonra yol geçer.”

Bilän: İle.

Änälärning mehri bilän (s.8)

“Annelerinin sevgisiyle”

Ertä bilän turgäningdä, (s.9)

“Öncelikle durduğunda”

Yaxşilik bilän mudâm, ällä, (s.13)

“Daima güzellikle, ninni,”

Häsürätü ärmän bilän, ällä, (s.13)

“Hasret ve pişmanlıqla, ninni,”

Sän bilän işqım tindiräy, ällä. (s.26)

“Seninle aşkımlı dındireyim, ninni.”

Heç kim mendek dârding bilän, ällä, (s.32)

“Hiç kimse ben gibi derdiyle, ninni,”

Mehring bilän lāvillägän, (s.33)

“Sevgin ile alevlenen,”

Kökräk sütüm bilän seni bāqamän, ällä-yâ, ällä. (s.34)

“Sütümle sana bakacağım, ninni-ey, ninni.”

Köksing bilän fâzâlärni quçıb yürigin, ällä. (s.40)

“Gökyüzü ile uzayı kucaklayıp yürü, ninni.”

Häväs bilän çizär bolgin, ällä. (s.41)

“Hevesle çizer ol, ninni.”

-Ös, ös, ös!- deyilib, ong qol bilän çaqalâq yâtgän orni siypälänib, bälä ârqa-beli uqalänädi. (s.49)

“-Büyü, büyü, büyü!- denilip, sağ el ile yeni doğmuş bebeğın yattığı yer okşanıp, çocuğın beli ovalanıır.”

Qaymâq bilän yesäm-çi. (s.57)

“Kaymak ile yesem.”

Käbi: Gibi.

İlân käbi tolğanädürmân, ällä, (s.28)

“Yılan gibi dolanır dururum, ninni,”

Songrä: Sonra.

Songrä üç märtä: (s.49)

“Sonra üç defa.”

Tüfäyli: Sebebiyle, dolayısıyla.

Sen tüfäyli işqımgä ot yâqarmân, ällä-yâ, ällä. (s.34)

“Senden dolayı aşkıma ateş yakarım, ninni-ey, ninni.”

2.22.1.2. Çıkma hali eki almış isim ve zamirlerle birleşen edatlar

Bâşqa: Başka.

Özingdän bâşqa yoqdir kişim-ey, ällä. (s.9)

“Senden başka yoktur kimsem-ey, ninni.”

2.22.2. Sona Gelen Edatlar

Bunlar kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek onları önceki veya sonraki kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlardır. Sona gelen edatların kuvvetlendirme fonksiyonu, genellikle bağlama fonksiyonlarından daha baskındır (Coşkun, 2014: 190).

-çi: -mi, -de mi.

Bu kuvvetlendirme edatı, fiillerin şart şekilleriyle kullanıldığı zaman nazik bir emri ifade eder (Coşkun, 2014:191).

Qulâq bersäng-çi sözimä. (s.22)

“Kulak verirsen sözüme.”

Uxlāb şu dāng qotsā-çi, äylänäy-yâ, ällä. (s.23)

“Uyuyup seslense, kurban olayım-ey, ninni.”

Häli zämân tâng âtsä-çi, äylänäy-yâ, ällä. (s.23)

“Zamanında şafak sökse, kurban olayım-ey, ninni.”

Desäm-çi, ha desäm-çi, (s.57)

“Desem, evet, desem,”

Çärvâqqa gül eksäm-çi. (s.57)

“Kırsala gül eksem.”

Qaymâq bilän yesäm-çi. (s.57)

“Kaymak ile yesem.”

Häm: da, de.

Üçäläsi häm kiçkinä. (s.10)

“Her üçü de küçücük.”

Künlärdän häm kün âşgän, (s.11)

“Günlerden de gün geçer,”

Uyquning häm vaqti bâr, ällä. (s.12)

“Uykunun da vakti var, ninni.”

Üyimiz häm şundä quvânçgä tolär, (s.29)

“Evimiz de böylece güvenle dolar,”

Ânäng häm âlar ârâm. (s.33)

“Annen de olur rahat.”

Âtäng häm kelär işläb, (s.33)

“Baban da çalışıp gelir,”

Ây häm bâtdi, çirâgım, ällä, (s.36)

“Ay da battı, ışığım, ninni,”

Sen häm uxlä, Hilälä, ällä-yâ, ällä. (s.37)

“Sen de uyu, Hilale, ninni-ey, ninni.”

Dostlik häm birlik berdi, ällä. (s.39)

“Dostluk da birlik verdi, ninni.”

Ungä häm yumuş çıqdi, (s.55)

“Ona da iş çıktı,”

Çaqr häm şungä urmäsin, (s.56)

“Çağır da şuna çarpmasın,”

-kin: Pekiştirme görevini üstlenir ve cümleye tahmin ifadesi katar (Coşkun, 2014: 192).

Balıqmikin deb qaräsäm, (S.200)

“Balık mı diye bakarken,”

-kü: Bu edat, pekiştirme görevi üstlenir ve soru ifadesine sahiptir (Coşkun, 2014: 192).

Sän-kü mäning birginäm, ällä-yâ, ällä, (s.19)

“Sen ki benim biriciğim, ninni-ey, ninni,”

Sen-kü âyâgım bändi, ällä. (s.32)

“Sen ki ayağıma tutsak, ninni.”

Tablo 5. Edatlar İle İlgili Söz Varlığı

Son Çekim Edatları		Sona Gelen Edatlar
Yalın Haldeki İsim ve Bazı Zamirlerle Birleşen Edatlar	Çıkma Hali Eki Almış İsim ve Zamirlerle Birleşen Edatlar	-çi häm -kin
Âldin	Bâşqa	-kü
Bilän		
Käbi		
Songrä		
Tüfäyli		

2.23. Ünlem (Ündâv)

2.23.1. Duygu Ünlemleri

Âh: Ah.

Kimdir âh târtsä undä, (s.38)

“Kimdir ah çeken o halde,”

Dâd: İmdat, feryat ve yardım isteme duygusunu ifade eder (Coşkun, 2014: 195).

Fäläk dârdidân dâd etsâm, (s.44)

“Feleğin derdiyle sızlansam,”

2.23.2. Seslenme Ünlemleri

Ey: Ey!

Ey yârânlâr, heç kimning (s.43)

“Ey dostlar, hiç kimsenin”

2.23.3. Cevap Ünlemleri

Hâ: Evet.

-Bundây bağlaymizmi?

-Hâ, hâ. (s.47)

“Bunun gibi mi bağlayacağız?”

-Evet, evet.”

Desâm-çi, hâ desâm-çi, (s.57)

“Desem, evet, desem,”

Yoq: Hayır.

Bundây bağläymizmi?

-Yoq, yoq. (s.47)

“Bunun gibi mi bağlayacağız?”

-Hayır, hayır.”

Tablo 6. Ünlemler İle İlgili Söz Varlığı

Duygu Ünlemleri	Seslenme Ünlemleri	Cevap Ünlemleri
Åh	Ey	Hâ
Dâd		Yoq

2.24. Tekrar Grubu (Cüft ätlär)

2.24.1. Anlamları aynı olan kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu

ällä-ällä (s.9) “ninni-ninni”; yänä yänä (s.10) “yana yana”; qatmä-qat (s.12) “katkat”; cänim-cänim (s.23) “canım canım”; päst-päst (s.26) “aşağı”; bäländ-bäländ (s.30) “yüksek-yüksek”; mäyin-mäyin (s.33) “usul-usul”; pärçä-pärçä (s.39) “parça-parça”; erkin-erkin (s.42) “özgür”; dästä-dästä (s.45) “deste-deste”; ket-ket (s.48) “git-git”; uzâq-uzâq (s.53) “uzak-uzak”; ädâq-ädâq (s.55) “adım-adım”.

2.24.2. Zıt anlamlı kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu

yaxşı-yâmân (s.5) “iyi-kötü”; âldin-keyin (s.12) “önce-sonra”; kelgän-ketgän (s.23) “gelen-giden”.

2.24.3. Yakın anlamlı kelimelerin oluşturduğu tekrar grubu

Toy-yiğın (s.5) “düğün-eğlence”; toy- häyit (s.6) “düğün-bayram”; çöl-biyâbân (s.8) “çöl”; qozi-qoçqâr (s.9) “kuzu-koç”; qaygi-ğam (s.10) “kaygı-keder”; nâmus-âr (s.21) “ ar-namus”; pistä-bâdâm (s.24) “fıstık-badem”; küç-mädâr (s.26) “güç kuvvet”; tiläk-maqsäd (s.40) “dilek-maksat”; ğam-külfät (s.41) “zor”; дәvr-dävrân (s.42) “devir-devran”; zeb-ziynât (s.42) “süs-ziynet”; äytim-âlıqış (s.46) “dua”; tâng-sähâr (s.47) “seher”; huzur-hälâvât (s.48) “huzur”; bälâ-qazâ (s.50) “bela-kaza”.

2.25. Alıntı Sözlər

2.25.1. Arapçadan Geçen Kelimeler

Äcäb	Äyvân
Ädäm	Äziz
Äläm	Äzân
Älvân	Äzrâil
Ämmä	Bälâ
Äsäl	Binâ
Äslâ	Bâc
Ätrâf	Dävâ
Ävliyâ	Dävr

Diyâr	Hür
Dâim	Huzur
Dunyâ	İlm
Duâ	İmân
Erâm	İnsân
Fäläk	Iqbâl
Faqat	İşq
Fârâgat	Käsib
Fazâ	Kâinat
Fidâ	Lâaql
Fâydâ	Mädâd
Ġam	Mâdräsâ
Ġamgin	Mâktâb
Ġarâz	Mâlhâm
Ġarib	Märtâ
Ġâfil	Märtâbâ
Ġurur	Mazlum
Häsâd	Misl
Häsrät	Momin
Häväs	Mâs
Hävâ	Müdärris
Häybät	Mudâm
Hâyât	Mullâ
Häyvân	Münävvär
Himmät	Muştâq
Hâzir	Näfäs

Nähâr	Säbr
Nidâ	Sädaqa
Niyät	Sämâ
Nâmus	Sänâ
Nuqul	Sävlät
Nur	Saxâvât
Nüsxa	Sel
Âläm	Sori
Âmân	Sübhü
Ân	Sultân
Âşıq	Sümbül
Âvqat	Sürät
Qadr	Sürür
Qal'â	Şâm
Qalâm	Şäms
Qalb	Şarâfât
Qamâr	Şävkât
Qarz	Şührät
Qatâr	Täbib
Qubbä	Tämâm
Qurbân	Ümr
Quvvät	Väfâdâr
Râhm	Vähimä
Rizq	Vätân
Româl	Vucud
Râhät	Xalâyıq

Xalq

Xâlis

Xat

Zâmân

Xızmət

Zâlim

2.25.2. Farsçadan Geçen Kelimeler

Ädräs

Bâdä

Ämäki

Bâğ

Äncir

Bâk

Arabi

Bâp

Ärmân

Bâzâr

Bäçä

Bülbül

Bähâr

Cähân

Bäländ

Cigâr

Bändi

Cân

Bâr

Cây

Bärdäm

Cüdä

Bärg

Çämân

Bärrä

Çängäl

Bäs

Çärşänbä

Bättär

Çävkân

Baxmäl

Çaşmä

Baxt

Çirâq

Baxtiyâr

Çirây

Befärzänd

Çâr

Begünâh

Çârbâğ

Beâzâr

Çârdevâr

Bostän

Däm

Daraxt	Gülbâg
Därd	Güldân
Därmân	Gülşân
Därvâzä	Gülzâr
Däryâ	Günâh
Däst	Güzâr
Dästä	Ĝamgin
Dästyâr	Ĝaş
Däşt	Hämdäm
Dävlät	Hämmä
Devânä	Hämrah
Dil	Hämsâyä
Dilbär	Häzâr
Diydä	Käl
Dost	Käm
Dozax	Kämär
Dânä	Kämbağal
Dâyä	Kimxâb
Dur	Kissä
Düşänbä	Köçä
Duşman	Kâkil
Färzänd	Küçük
Gäp	Läb
Gävhar	Lälä
Giläm	Läläzär
Gird	Läs

Lây	Âynä
Märd	Âzäd
Mäydân	Âzâr
Mehr	Pählävân
Mehribân	Pânâh
Mevä	Pär
Mevâzâr	Pärçä
Miccä	Päri
Mâş	Pärväriş
Mori	Pärvânä
Muş	Päst
Närvân	Päymân
Nälä	Päymânä
Nâm	Päyşänbä
Nân	Päyvänd
Nâpâk	Päyvästä
Nârästä	Peş
Nävât	Pisänd
Âguş	Pistä
Âlâv	Postäk
Ârästä	Pâdşâ
Ârzu	Pâk
Âsmân	Pâlvân
Âş	Pârä
Âvârä	Pâsbân
Âvâz	Qand

Qırmızı	Taxt
Rävân	Taxtä
Româl	Tez
Roz	Tillä
Râsä	Top
Sämân	Tâc
Särä	Tâzä
Särkârdä	Tut
Särvär	Ümid
Sitârä	Vâfâdâr
Şaftâli	Vâyran
Şähär	Vâyä
Şäkär	Xazân
Şäydä	Xeş
Şer	Xırmân
Şirä	Xor
Şirin	Xorändä
Şox	Xâb
Şâd	Xânä
Şâh	Xâr
Şâm	Xuddi
Şânä	Xudâ
Şâyi	Xurcün
Şudgâr	Xursänd
Tân	Xuş
Tänä	Yäkşänbä

Yâki	Zârdâli
Yâr	Zeb
Yârân	Zindân
Zâr	Zâr
Zârdâb	Zor

2.25.3. Rusçadan Alıntı Sözcükler

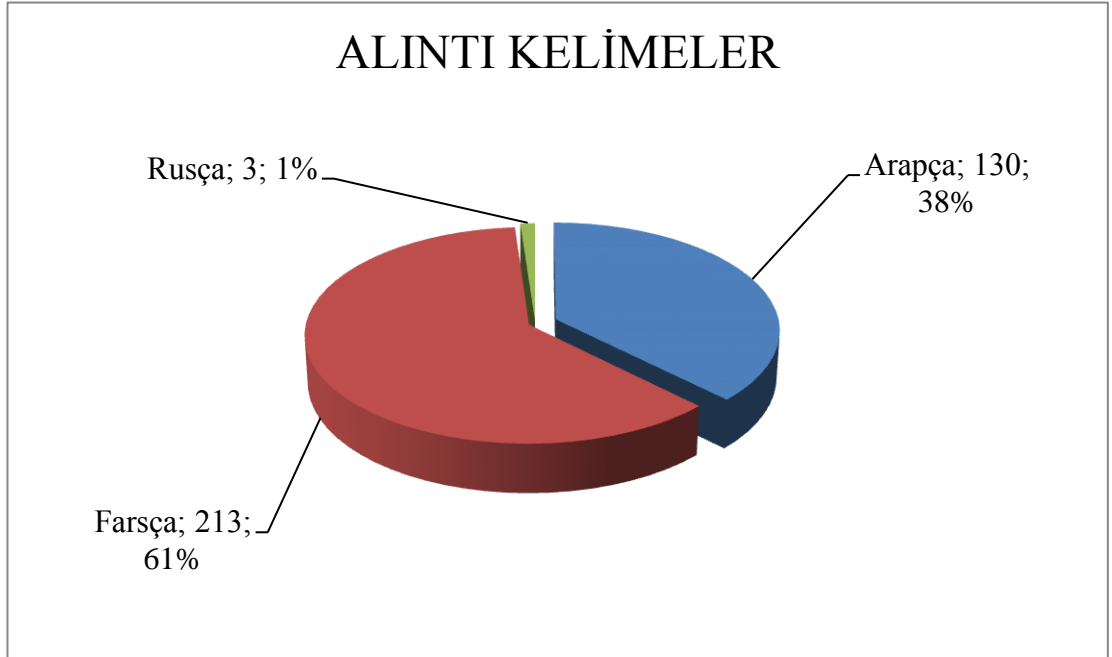
Nârmâ

Partiyâ

Râdiâ

Alıntı sözcükler ile ilgili sözcük varlığı bölümünde incelediğimizde Arapçadan geçen kelimeler % 47; Farsçadan geçen kelimeler %61; Rusçadan geçen kelimeler ise %1'lik bir orana sahiptir.

Şekil 4. Alıntı Kelimeler İle İlgili Sözcük Varlığı.

METNİN SÖZLÜĞÜ

A/Ä

äcâb: 1. şaşırtıcı; 2. hârikulade.

ädâ bol-: bitmek,

ädağ: adanılan şey, nezir.

ädäm: eksiklik.

ädâq: sonuç.

ädâş-: yanılmak,

ädräs: ipek kaftan.

ähd: yemin, söz.

äkä: ağabey.

äkillä-: havlamak, ulumak.

äläm: elem, üzüntü.

äldän:- aldanmak.

ällä: ninni.

ällälä:- ninni söylemek.

ältirâq: (s. 17)

älvân: kırmızı, kızıl.

älvânc: salıncak.

ämäki: amca.

ämir: emir.

ämmâ: ama, fakat, lakin.

ämmä: teyze.

äncir: incir.

Arabi: Arap.

ärçä: selvi.

ärdâglä-: göz kulak olmak,

ärîq: arık, su yolu.

ärmân: ukde, pişmanlık,

ärqâq: atkı.

ärslân: aslan.

äsäl: bal.

äsäläri: bal arısı.

äslâ: asla, hiçbir zaman.

ätlâs: kumaş.

äträf: civar, etraf.

ävliyâ: evliya, ermiş.

äyâ-: acımak, merhamet etmek.

äyâ: anne.

äylän-: dönmek;

äyrân: ayran.

äyri-: ayrılmak.

äyt-: demek, söylemek.

äyvân: balkon.

äzân: 1. ezan; 2. tan.

äziz: aziz, kıymetli.

Äzrâil: Azrail.

B

bäçä: çocuk, erkek.

bağır: 1. ciğer; 2. bağır.

bähâr: bahar, ilkbahar.

bähâviddin: telaşsız.

bähr: deniz, okyanus.

bährä: avantaj, kazanç.

bälâ: müsibet, bela.

bäländ: uzun, yüksek.

balıq: balık.

bälxı: beyaz.

bänänd: afiş.

bändä: kul, köle.

bändi: tutsak.

bär: etek.

bâr: var.

bärçä: hep, bütün.

bärdäm: dinç, canlı.

bärg: yaprak.

bäri: hep.

bäriçä: olduğu kadar.

bärrä: kuzu.

bäs: yeter, yeterli.

bättär: daha kötü, beter.

baxmäl: kadife.

baxşi: aşık.

baxt: şans, talih.

baxtiyâr: mutlu.

bäyrâq: bayrak.

beâzâr: sakin, zararsız.

bedâv: at, hızlı at.

befärzänd: çocuksuz.

begim: hanım, hanımefendi.

begünâh: suçsuz.

bek: bey;

beklä-: kapatmak, örtmek.

bel: bel.

belän-: bulanmak, kaplanmak.

belänçäg: hamak.

belbağ: kuşak, kemer.

belgi: işaret.

ber-: vermek.

beş: beş.

beşik: beşik.

bet: yüz, çehre.

bibi: büyükanne, nine.

biç-: kesmek.

bil-: bilmek.

biläk: bilek.

bilän: ile, ve.

binâ: bina.

bir: bir.

birâv: birisi, herhangi bir kimse.

birlik: bir arada olma, birlik.

bittä: bir tane.

bâädâp: edepli.

bâbâv: dede, büyükbaba.

bâc: vergi.

bâci: kız kardeş.

bâdâ: şarap.

bâğ: büyük bahçe, bağ.

bâğıç: kravat.

bâğlâ-: bağlamak.

bâğlıq: bağlı.

bâk: zarar, kötü yön.

bâl: bal.

bâlâ: çocuk.

bâp: uygun , münasip.

bâq: bakmak.

bâr: var.

bâs-: basmak.

bâş: 1. baş, kafa; 2. beyin, akıl.

bâşqa: başka, diğer.

bât-: batmak.

bây: zengin.

bâzâr: pazar, çarşı.

bol-: olmak.

bostân: bahçe.

boş 1. boş; 2. serbest.

boy: 1. boy; 2. şekil.

böri: kurt.

bu: bu.

buğdây: buğday.

bundây: böyle.

burun: burun.

buvi: büyükanne, nine.

buyur:- emretmek.

buz-: bozmak, kırmak.

bülbül: bülbül.

bürgüt: kartal.

bürkâ-: sarmak.

bütâq: dal, budak.

bütün: bütün; bütün bir.

bütünlây: bütünüyle, tamamıyla.

büvä: dede, büyükbaba.

C

câcci: çok küçük, ufak, minik.

câhân: dünya; cihan, evren.

câvlân ur-: taşımak.

cigâr: karaciğer.

cimginâ: sessizce, usulca.

cingälâk: kıvrıkcık.

ciydâ: dar yapraklı iğde.

cân: can.

cânküyâr: canciğer.

cây: yer; makam

cor: bir kuş türü.

corâ: ahbap, arkadaş, dost.

cudâ: ayrı, yoksun, mahrum.

cup: çift.

cüdâ: pek, gâyet.

Ç

çälâ: yarım, yarım kalmış.

çämân: çiçek bahçesi.

çängâl: pençe.

çänqa-: susamak.

çäp: sol.

çaqalâq: yeni doğmuş bebek.

çaqır-: çağırmaq.

çaqmâq: şimşek.

çaqqân: becerikli, mahir.

çarşänbâ: çarşamba.

çäsmâ: memba, pınar, kaynak.

çätinä-: çatlamaq.

çävkân: atın üstünde sopayla
oynanan oyun.

çäynä-: çığnemek.

çek-: içmek.

çevâr: terzi.

çevärâ: torun.

çiq-: çıkmak.

çin: doğru, gerçek.

çirâq: lamba, ışık.

çirây: yüz, çehre.

çiz-: çizmek.

çâp-: koşmak.

çâpân: kaftan.

çâr: dört.

çârbâg: kırsal bahçe.

çârdevâr: hayvan yetiştiricisi.

çâriq: sandalet.

çâv: kasık.

çây: çay.

çoçi-: korkmak.

çomil-: yıkanmak.

çorç-: korkmak.

çori: cariye, esire.

çöl: bozkır, step.

çü: deh, dah.

çürräk: çörek.

D

dädâ: baba, ata, peder.

dähşät: dehşet, endişe, korku.

dâim: her zaman, daima, sürekli.

däkâr: pekmez.

dälâ: tarla, ekili alan.

däm: nefes, soluk.

daraxt: ağaç.

därd: dert, elem, sıkıntı, üzüntü;

rahatsızlık.

därmân: güç; takat, derman,
kuvvet.

dârvâzâ: kapı.

däryâ: nehir, ırmak; derya.

dâst: el.

dâstâ: 1. sap, kol; 2. demet,
deste.

dâstyâr: elinden iş gelen;
yardımcı, destekçi.

dâşt: bozkır, çöl, sahra.

dâvâ: tedavi, şifa, çare, ilaç.

dâvlât: 1. devlet, hükümet; 2.
zenginlik, servet.

dâvr: devir, dönem, çağ.

de-: demek, söylemek.

deb: diye, için, dolayısıyla.

derâzâ: pencere, cam.

dermân: güç, kuvvet, derman.

devânâ: divane, deli, budala.

dil: gönül, kalp, yürek.

dilbâr: 1. gönül alan, cazibeli. 2.
yar, sevgili, güzel.

dimıq-: boğuşmak, zor nefes
almak, tıkanmak.

diyâr: diyar, ülke, memleket.

diydâ: göz.

dâd: sızlanma, inleme.

dâdlâ:- haykırmak.

dâim: her zaman, daima, sürekli.

dân: tahıl tanesi, tohum.

dânâ: tane, tanecik, adet.

dâng: şan, ün, şöhret.

dâyâ: ebe, bilgili kadın.

dombâq: 1. şişkin, pörtlemiş,
kabarık. 2. tombul, dolgun,
şişko.

dondıq: dolgun, tombul.

doppâ: işlemeli takke, doppı.

dordaq: tombul, bodur, tıknaz.

dorilâ:- ilaçlamak.

dost: dost, arkadaş.

dozax: cehennem.

duâ: dua.

dugânâ: kız arkadaş.

dunyâ: dünya.

dur: inci, sedef.

duşman: düşman.

düşanbâ: pazartesi.

E

edi: idi, oldu.

egâ: sahip, iye, efendi.

ek-: ekmek, dikmek, saçmak.

ekân: imiş, iken.

el: 1. halk, ulus, ahali; 2.
memleket, diyar, yurt.

elt-: götürmek, taşımak, iletmek.

em-: emmek, içine çekmek.

enâ: ana, anne.

endi: şimdi, şu an.

er: 1. erkek, adam; 2. koca, eş; 3. kahraman, yiğit.

erâm: irem, cennete benzetilerek yapılmış bahçe.

erkâ: sevgili, kıymetli, gözde.

erkâlâ-: şımartmak, bir dediğini iki etmemek; sevmek, okşamak.

erkâtây: şımarık.

erkin: özgür, serbest, hür.

ertâ: erken, ilk.

eski: eski, kadim.

eslâ-: hatırlamak, akla getirmek.

eşik: kapı, eşik, giriş.

et-: etmek, yapmak.

etâk: etek.

ey: hey!

F

fâlâk: felek, gökyüzü, gök, sema.

faqat: sadece, yalnız, fakat, ancak.

fârâgat: rahatlık, huzur, dinlenme.

fârmân: ferman, emir, karar.

fârzând: çocuk, evlat.

fâzâ: feza, alan, uzay; gökyüzü, gök.

fidâ: feda.

fâydâ: fayda, getiri, kazanç; yarar.

G

gâl-: gelmek.

gâp: söz, laf, söylev, nutuk.

gâpiriş-: konuşmak, söyleşmek, sohbet etmek.

gâvârâ: beşik.

gâvhâr: cevher, inci, sedef.

gilâm: halı.

gin: kin.

gird: etraf, çevre, civar.

girgittân: biricik.

gül: çiçek.

gülbâg: çiçek bahçesi.

güldân: vazod.

güļşân: güllük, gülistan, gül bahçesi.

güļzâr: çiçek bahçesi.

günâh: 1. günah; 2. ayıp, suç.

Ĝ

ĝâfil: gafil, habersiz.

ĝam: gam, keder, sıkıntı, üzüntü.

ġamgin: kederli, hüznü, üzgün.

ġarüz: garez, kin, kıskanma.

ġarib: yoksul, fakir.

ġaş: rahatsızlık, kızdırma, gıcıklık.

ġorä: maġara.

ġunġä: gonca.

ġurräk: kumru.

ġurur: gurur, övünç.

H

hä: evet.

häli: hala, henüz, daha.

häm: -da/-de.

hämäm: arkadaş, ahbap, dost.

hämmä: hep, bütün, tüm.

hämrah: yol arkadaş, yoldaş.

hämşâyä: komşu.

hängrä-: anırmak.

hängşer: eşek.

haq: 1. gerçek, hakikat, doğruluk. 2. haklı, doğru.

här: her.

häsäd: haset, kıskançlık, imrenme, çekememe.

häsät: hasret, keder, tasa.

hävâ: hava.

häväs: heves, istek, arzu.

hâyât: hayat, yaşam.

hâyät: heybet, ihtişam.

hâyvân: hayvan.

hüzâr: sakınma, kaçınma.

heç: hiç.

himmät: cömertlik.

hâl: konum, durum, koşul, hal.

hâvli: avlu, açıklık.

hâzir: şimdi, şu anda.

hür: hür, özgür, serbest.

hürkit-: korkmak, ürkmek.

hüzür: huzur, sefa, rahatlık.

I/İ

ıqbâl: ikbal, baht, talih.

iç: iç, taraf; yürek, kalp.

iç-: içmek.

ikkälä: ikisi, her ikisi.

ikki: iki.

ilân: yılan.

ilk: ilk, birinci.

illâ: illa.

ilm: bilim, ilim, bilgi.

imân: iman, inanç.

ini: küçük erkek kardeş.

insân: insan, kişi.

is: koku.

isiriq: 1. üzerlik otu. 2. tütsü.
iskä-: koklamak, koku almak.
issiq: sıcak.
iş: iş, meslek, çalışma.
işân-: inanmak, güvenmek.
işlä-: çalışmak, iş yapmak.
işq: aşk, sevgi.
it: köpek.
iyiq: yara.
iz: iz, ayak izi.
izlä-: aramak, araştırmak.

K

käbi: gibi, aynı biçimde, aynı
şekilde.
käl: kel, saç dökülmüş.
käm: az, ufak, küçük.
kämär: kuşak, kemer.
kämbağal: fakir, yoksul.
käsib: meslek.
kättä: büyük, iri, koca.
kayvâni: yaşlı.
keç-: geçmek.
keçä: akşam, gece.
kel-: gelmek, varmak.
kelbätli: görkemli, heybetli,
hazmetli.
kelin: gelin.

keltir-: getirmek, neden olmak,
doğurmak.
kencä: en son doğan çocuk, en
küçük kardeş, en küçük çocuk.
keng: geniş, bol; kapsmlı,
yaygın.
keräk: gerek, zaruri, lazım.
ket: arka, geri, arka taraf.
ket-: gitmek, ayrılmak.
keyin: sonra, daha sonra.
kiçik: küçük, ufak, minik.
kiçkinä: küçücük, minicik.
kiçkintây: küçük çocuk;
yavrucak, ufaklık.
kim: kim.
kimxâb: sırmalı kumaş.
kir-: girmek.
kissä: cep, cüzdan.
kişi: kişi, birey.
kişmiş: çekirdeksiz üzüm.
kişnä-: kişnemek.
kiy-: giymek.
kiyâ: netice, sonuç.
kiyik: geyik, karaca.
kiyim: elbise, giyim.
kâinât: kainat, evren, alem.
kâkil: örgü; kurdele.

kâvuş: deri terlik; hafif ayakkabı.

köç-: taşınmak, göçmek.

köçä: sokak.

kök: 1. mavi; 2. gök, sema.

kökräk: göğüs.

köks: göğüs.

köl: göl.

kön-: razı olmak, ikna olmak, kabul etmek; anlaşmak, sözleşmek.

könäyü: eski.

köngil: gönül, kalp.

köp: çok.

köpläb: çokca, çok sayıda.

kör-: görmek.

körpä: yorgan, battaniye.

körsät-: göstermek.

kötär-: yükseltmek.

kötärä: toptan, toplu.

köy: dert.

köyläk: 1. gömlek; 2. elbise, kıyafet.

köz: göz.

közü: ayna.

közmünçâq: göz boncuğu.

küç: güç, kuvvet.

küçük: yavru köpek.

kül-: gülmek.

kül: kül, köz.

külgü: gülüş, gülme.

kümüş: gümüş.

kün: gün.

kündâş: kuma.

kündüz: gündüz.

küt-: beklemek, gözlemek.

küy-: yanmak, yanıp kül olmak.

küydür-: yakmak, yakıp kül etmek.

küylä-: şarkı söylemek.

L

lä'nät: lanet, bela.

läb: dudak.

lähäd: kabir, mezarın iç kısmı.

lâaqa: en azından, hiç olmazsa.

lâlâ: lale.

lâlâzär: laleazar.

lâs: geyik.

lâvillä-: alazlanmak, alev almak, tutuşmak.

lây: kil, toprak, çamur.

lâylän-: bulanmak, çamur olmak.

lâyli: çamurlu, kirli, bulanık.

londä: parça, bir parça.

M

Mä'firâthây: özel isim.
mädäd: medet, yardım, çare.
mädräsä: medrese.
mähäl: zaman, an, vakit, lahza.
mäktâb: okul.
mälhäm: merhem.
mämmä: meme, göğüs.
män: ben.
mängü: ebedi, sonsuz, bengi.
märcân: mercan.
märd: mert, yiğit.
märtä: defa, kez, sefer.
märtäbä: derece, rütbe, kademe.
mäydân: alan, meydan.
mäyin: yumuşak, ince.
mäyiz: kuru üzüm.
mäyli: pekala, oldu, kabul.
mäynä: 1.sığırcık. 2.(mec.)
maskara.
mäzlüm: mazlum, baskı gören,
ezilen.
mäzzä: tat, lezzet.
mehmân: misafir, konuk.
mehnät: emek, iş, çalışma.
mehr: sevgi, şefkat.
mehribân: şefkatli, sevecen.

men: ben.
mevâ: meyve.
mevâzâr: meyve bahçesi,
meyvelik.
mıxlä-: çivilemek, çakmak,
mıhlamak, tutturmak.
miccä: kirpik.
min-: 1. sürmek; 2. binmek.
mindir-: bindirmek.
ming: bin.
misl: benzer.
miyîq: bıyık.
mâmä: 1. sütanne; 2. büyükanne.
mâs: uygun, müsait.
mâş: maş, bürülce.
mây: yağ.
mol: bol, çok.
momin: mümin, Müslüman.
mori: boru, baca.
mudâm: sürekli, devamlı.
muğcäginä: gonca.
mullä: molla.
munçâq: boncuk.
muştâq: bekleyen, gözleyen.
muz: buz.
mücdä: müjde, iyi haber.
müdärris: müderris, öğretmen.

münävvar: ışıl ışıl, aydınlanmış.

müng: keder, hüzüml, gam.

mürt: bıyık.

müş: fare.

müştipär: çaresiz.

müşük: kedi.

N

na'rä: bağıрма, haykırma.

näfäs: nefes, soluk.

nähâr: şafak, tan vakti.

närrâq: uzak.

närsä: şey, nesne.

närvân: merdiven.

ne: ne?

negä: niye? niçin? neden?

nevärä: torun.

nidâ: nida, bağırış.

nimä: ne, hangi şey.

niyät: niyet, maksat, amaç.

nälä: inleme, nale.

nâliş: şikayet, serzeniş.

nâm: ad, isim.

nâmus: namus, onur, şeref.

nân: ekmek.

nâpâk: pis, kirli, temiz olmayan.

nâr: nar.

nârästä: sübyan, reşit olmamış.

nârmä: standart, norm; kural.

nâvdä: filiz.

nâvvât: kaya şekeri.

nuqul: daima, sürekli.

nur: ışın; ışık, nur.

nüsxa: 1. kalıp, moel, numune;

2. nüsha, kopya.

Å

åbrâ: nüfuz; itibar, onur.

åç: aç.

åç-: açmak.

åğız: ağız.

åğuş: kucak.

åh: ah!

åhâr: cila.

ål: al, kızıl.

ål-: almak.

ålä: alaca, renk renk.

ålâm: kainat, alem, evren.

ålâv: ateş; alev.

åld: ön.

åldin: önce, evvela.

ålgır: zorlu.

ålmä: elma.

ålqış: alkış.

âlti: altı.
âltin: altın.
âmân: sağ salım.
ân: an, lahza.
ânâ: anne.
âpâ: abla, büyük kız kardeş.
âppâq: bembeyaz.
âq-: akmak.
âq: beyaz.
ârâm: rahat, huzur.
ârâstâ: düzeltilmiş, toplanmış,
temiz ve düzenli.
ârqa: arka, geri.
ârzu: arzu, dilek.
âs-: asmak.
âsmân: gökyüzü.
âş: yemek.
âş-: artmak, aşmak.
âşîq: aşık.
âşinâ: ahbap, arkadaş.
âşnâ: tanıdık, aşina.
ât: 1. at; 2. isim, ad.
ât-: atmak, fırlatmak.
âtâ: baba.
âtâr: tan vaki, seher.
âvârâ: avare, aylak, gezgin.

âvâz: ses.
âvqat: yemek.
âvqatlântir:- beslemek,
doyurmak.
âvunçâq: avuntu, teselli.
âvut-: avutmak, teselli etmek.
ây: ay.
âyâq: ayak.
âydin: aydın, açık, ışık.
âyi: ana, anne.
âyimçâ: 1. asilzade kadın, soylu
kadın; 2. nazenin, nazlı kadın.
âymâmâ: ay, dolunay.
âynâ: cam, pencere.
âzâd: özgür, azat.
âzâr: azar, paylama.
âzîq: besin, yiyecek.
O/Ö
oçâq: ocak, fırın.
oğl: oğul, erkek evlat.
ong: sağ.
oqı-: okumak, öğrenmek.
orâ-: sarmak, kuşatmak.
orin: yer, mekân, mevki.
ornâş-: yerleşmek.
ot: ateş, alev.
otir-: oturmak; yerine geçmek.

oyinçâq: oyuncak, eğlence.

oylä-: düşünmek, aklından geçirmek.

oynä-: oynamak, rol almak.

oz-: geride bırakmak, geçmek.

öç: 1. intikam, öç, hınç; 2. aç gözlü, hırslı.

öçir-: söndürmek.

öl-: ölmek, gebermek.

öldir-: öldürmek.

ölim: ölüm, ölme, vefat.

ölkä: ülke, memleket, diyar.

öp-: öpmek.

ör-: 1. örmek, kıvrım yapmak. 2. biçmek, tırpanlamak.

ördäk: ördek.

örgil-: çok sevmek, kurban olmak.

örük: kayısı.

ös-: büyümek.

öt-: geçmek, aşmak.

öz: kendi.

özgä: garip, tuhaf.

P

pählävân: cesur, yiğit.

pâk: pak, temiz.

pänâh: koruma, himaye.

pär: kuş tüyü, tüy.

pärçä: parça, bölüm.

päri: peri.

partiyä: parti.

pärvânä: pervane.

pärväriş: bakım, yetiştirme.

päst: alt, aşağı.

pät: tüy.

paxtä: pamuk.

päymân: vade, söz, anlaşma.

päymonä: kadeh.

päyşänbä: perşembe.

päyvän: birleştirme, ekleme.

päyvästä: bitişik, birleşik.

päzändä: usta aşçı, aşçıbaşı.

peş: övgü.

piçâq: bıçak.

pisänd: değer, kıymet, önem.

pistä: fındık.

pişillä-: nefes almak.

pâdşä: padişah.

pâlvân: pehlivan.

pârä: rüşvet.

postäk: post.

Q

qaçân: ne zaman.

qadâq: mısır; sertleşmiş deri,
nasır.

qaddi: boy, pos.

qadr: kadir, kıymet, değer.

qahr: öfke, sinir.

qal'â: hisar, kale.

qalâm: kalem.

qalây: kalay.

qalb: yürek, kalp.

qalpâq: kalpak, keçe şapka.

qamâr: ay.

qamçi: kamçı.

qamiş: kamyş, saz.

qanât: kanat.

qand: şeker.

qandây: nasıl.

qaqşa-: zonklamak, ağrımak.

qarâb: göre.

qarağay: çam, çam ağacı.

qarât-: baktırmak, göstermek.

qarçiğay: şahin.

qari: büyük; ihtiyar.

qari-: yaşlanmak, ihtiyarlamak.

qarindâş: kardeş.

qarşi: karşı.

qarz: borç.

qasâs: intikam, öç.

qat: kat, seviye.

qatâr: dizi, sıra.

qatıq: yoğurt.

qattıq: katı, sert.

qay: ne, hangi.

qayçi: makas.

qaygâ: nereye.

qaygu: keder, hüzn, dert.

qaygur-: kederlenmek,

qaymâq: kaymak.

qaynaq: kaynayan, çok sıcak.

qayril-: bükülmek, kıvrılmak.

qaysi: hangi.

qayt-: dönmek, geri gelmek.

qaytâ: tekrar, yeniden.

qazâ: ölüm, vefat.

qıçqır-: bağırarak, haykırmak.

qıl-: kılmak, yapmak, etmek.

qır: tepe; yayla.

qırân: kıyım.

qırğıy: atmaca, kerkenez.

qırmızı: kırmızı.

qış: kış.

qıy-: kesmek, kırmak.

qıyğâç: çekik.

qız: kız, kız çocuk.	qon-: inmek, konmak;
qızıq: tuhaf, acayip, garip.	qorıqlä-: korumak.
qızıl: kırmızı, kızıl.	qorq-: korkmak, ürkmek.
qâç-: kaçmak, firar etmek.	qoş: çift.
qâl-: kalmak.	qoşälâq: çift, ikişerli, iki kat.
qân- :doymak; kanmak.	qoşıq: türkü, şarkı.
qân: kan.	qoy-: koymak, yerleştirmek, oturtmak.
qâp: çuval.	qoy: koyun.
qâplân: kaplan.	qoyin: bağır, göğüs, koyun.
qâq-: çakmak, kakmak, vurmak;	qozi: kuzu.
dövmek, pataklamak.	qoziçâq: kuzucuk.
qâqındıq: sadaka.	qubbä: kubbe.
qâr: kar.	quç-: kucaklamak.
qâr-: karmak, karıştırmak.	quçâq: kucak.
qarä-: bakmak, seyretmek.	qul: köle, kul, esir.
qârä: kara, siyah.	qulä-: düşmek, devrilmek,
qârângı: karanlık.	qulâq: kulak.
qâraq: göz.	qulf: kilit.
qârây-: kararmak.	qulun: tay, sipa, at yavrusu.
qârq-: korkmak.	qundüz: kunduz.
qâş: kaş.	qur-: inşa etmek, kurmak.
qâşıq: kaşık.	qurbân: kurban.
qât-: katılaşmak, sertleşmek.	qurgur: (s.14)
qoçqâr: koç.	quri-: kurumak.
qoğırçoq: kukla.	qurt: tırtıl.
qol: el.	

quş: kuş.

quvânc: sevinç, neşe.

quvnâ-: sevinmek, mutlu olmak.

quvvât: güç, kuvvet.

quyâş: güneş.

quzğun: kuzgun.

R

râdiâ: radyo.

râhm: merhamet, acıma.

râhmât: teşekkür, şükran,
minnet.

râvân: etkili ve güzel, akıcı,
dokunaklı, düzgün.

râvşân: parlak, pırıl pırıl, ışık
dolu.

râyhân: reyhan, fesleğen.

rizq: rızık.

râhât: rahat, keyif, sefa.

râsâ: çok, hayli, epey.

româl: şal, eşarp.

roz: gün.

S

sâbr: sabır.

sadaqa: sadaka, yardım.

sâhâr: şafak, seher, tan.

sâhrâ: sahra, çöl.

sâlcın: serin, gölgeli, ferah.

sâmâ: sema, gökyüzü.

sâmân: boz, boz renk.

sân: sen.

sânâ: övgü, sena, yüceltme.

sânâ: yıl.

sânâm: güzel, cilveli kız.

saqlâ-: saklamak, korumak.

sârâ: seçkin, güzide.

sârâ: seçkin, güzide, özel.

sârgay-: sararmak.

sâri: ileri, doğru.

sârkârdâ: önder, komutan.

sârvâr: önder, baş.

sâvlât: büyüklük, ihtişam.

saxâvât: sahavet, cömertlik, el
açıklığı.

sâyırâ-: ötmek.

sedânâ: çörek otu.

sekin: yavaş, sessiz, sakin.

sel: sel, şiddetli yağmur.

sen: sen.

seniki: senin, seninki.

sep-: serpmek, serpiştirmek.

serkâ: kısırlaştırılmış keçi.

seşânbâ: salı.

sev-: sevmek, beğenmek.

sevār: sevgili, sevilen.
sevinç: sevinç, neşe.
siçqân: fare.
sinbât: (s.5)
singil: kız kardeş.
sinli: boylu-poslu.
sirâ: asla, kesinlikle, tamamen.
sitârâ: yıldız.
siyâq: siyah.
siypâlâ:- okşamak, ellemek.
siz: siz.
sâç: saç.
sâç-: saçmak, serpmek.
sâf: temiz, saf, şeffaf.
sâğınç: özlem, hasret.
sâglâm: sağlıklı, sağlam,
kuvvetli.
sâl-: koymak, yerleştirmek.
sâlıq: vergi, haciz.
sât-: satmak, pazarlamak.
sâvçi: görücü.
sây: çay, dere.
sâyâ: gölge.
sâyâbân: güneşlik, şemsiye.
sol: sol.
sol-: solmak.

solim: hoş, güzel.
songrâ: sonra.
sori: tahta yatak-oturak.
soy-: kesmek, öldürmek.
sön-: sönmek.
sönâ: at sineği.
söz: söz.
sözlâ-: söylemek, konuşmak.
sudrâ-: sürüklemek, çekmek.
sultân: sultan.
suqsür: ördek.
suv: su.
suvsirâ: susamak.
sübhü: sabah.
sümbül: sümbül.
sür-: sürmek, itmek, ilerletmek.
sürât: resim, görüntü; desen.
sürgün: sürgün, uzaklaştırma,
sürür: hoşnutluk, memnuniyet.
süt: süt.
süvâ-: sıvamak.
süy-: sevmek.
süyân-: yaslanmak.
süzil-: süzülme, elenmek.
Ş
şâbâdâ: hafif rüzgar; esinti.

şäftâli: şeftali.
şähâr: şehir, kent.
şäkâr: şeker.
şâm: mum, kandil.
şâms: güneş.
şäpillâ-: çingırdamak,
şakırdamak.
şärâfât: şeref, asalet, asillik.
şävkât: şevket, büyüklük,
azamet, yücelik.
şây: hazır, amade.
şäydâ: aşık, sevdalı.
şer: aslan.
şirâ: şeker, özsü.
şirin: tatlı, şekerli, lezzetli.
şâd: memnun, sevinçli.
şâh: şah, padişah.
şâm: akşam.
şâyi: ipek, ipekli.
şânâ: pamuk goncası.
şox: şakacı, yaramaz, afacan.
şu: şu, bu.
şudgâr: tarla, bahçe.
şunqâr: 1. bozdoğan. 2. mert,
cesur.
şührât: şöhret, ün, nam.

T

tâbib: doktor, hekim.
täg: dip, alt.
tâlpin-: çırpınmak, uzanmak,
elini uzatmak; çok istemek.
tâlpân: parça.
tâmâm: son.
tâmbâ: kapı dayanağı, destek.
tâmtâm: tatlı.
tân: vücut, beden.
tânâ: düve.
tâniştir-: tanıştırmak.
tânlâ-: seçmek.
taq-: takmak, bağlamak.
taqdir: kader, kısmet.
târlân: ala.
târqat-: dağıtmak, uzaklaştırmak.
taxt: taht.
taxtâ: ahşap; tahta
täylâg: kara yağız.
tebrât-: sällâmak, sällândırmak.
teg-: dokunmak, eleştirmek.
telpäk: kürk şapka.
tepâ: tepe, tepecik.
ter-: toplamak, derlemek
terlä-: terlemek.
termil-: gözünü dikmek, dik dik
bakmak.

teş-: deşmek, delik açmak.

tez: hızlı, tez.

tik: dik, dikey.

tik-: dikmek, dikiş yapmak.

tikân: diken.

til: dil.

tila-: dilemek, istemek.

tiläk: dilek, arzu, istek.

tillä: altın.

tiñç: sessiz, sakin, huzurlu.

tinglä-: dinlemek, kulak vermek.

tinıq: berrak, arı, şeffaf.

tirnâq: tırnak.

tiş: diş.

tâc: taç, çelenk.

tâğ: dağ.

tâğa: dayı.

tâkçä: raf.

tâl: söğüt.

tälä: iplik.

tâm: dam, çatı.

tâmân: taraf, yön.

tâng: tan, şafak.

tâp-: bulmak, keşfetmek;
kazanmak.

tâpgän: kazanç.

tâmgä: damga.

târ: sıkışık, dar.

târt-: çekmek, sürüklemek.

tâş: taş.

tât: tat, lezzet.

tâvlän-: parlamak, ışıldamak,
parıldamak.

tâvuş: ses, ton.

tây-: kaymak, sapmak.

tây: tay.

tâyçä: tay.

tâzä: temiz, arı, taze, saf.

tolä: dolu, tam, eksiksiz.

top: grup, takım.

toqqız: dokuz.

tox- durmak.

toy- doymak.

toy düğün, eğlence.

toz- eskimek.

tökil-: dökülmek.

tön: kaftan.

törä: asilzade, beyefendi.

tözim: sabır, hoşgörü.

tuğ: tuğ.

tur-: durmak.

turnä: turna.

tut: dut.
tut-: tutmak, yakalamak.
tuyġu: duygu, his.
tuz: tuz.
tüfâyli: dolayı, yüzünden.
tüg-: bağlamak, ilikleme,
düġümlemek.
tügä-: bitmek, tamamlamak.
tülki: tilki.
tün: gece.
tür: tür, çeşit.
türt-: dürtmek, itmek.
tüş-: düşmek, inmek; binmek.
tütün: duman.
tüyâ: deve.

U/Ü

u: o, teklik üçüncü şahıs zamiri.
uç: uç, üst nokta; üç.
uç-: uçmak, fırlamak.
uçün: için.
ulän-: ulamak, eklemek, katmak
ulär: onlar.
ulġay-: büyüme, gelişme,
yetişme.
uluġ ulu, büyük.
undä: 1. o zaman, o halde. 2.
onda.

ungä: ona.
uqälä-: ovalamak, ovmak, masaj
yapmak.
ur-: vurmak, dövmek.
uruş: savaş, karga.
uşâq: ekmek kırıntısı.
uşlä-: tutmak, avuçlamak.
uxlä-: uyumak.
uyġân-: uyanmak.
uyġât-: uyandırmak.
uyqu: uyku.
uzâq: uzak.
uzät-: vermek, uzatmak.
uzun: uzun.
ükä: küçük kardeş.
ükki: baykuş, puhu kuşu.
ülâş-: dağıtmak, vermek,
paylaşmak.
ümid: ümit, umut.
ümr: ömür.
üst: üst.
üy: ev, oda.
üyä: yuva, in.
üyüm: yığın, küme.
üzrâ: üzere.
üzüm: üzüm.

V

vāfādâr: vefalı, sadık.
vâhimâ: panik, telaş, korku.
vâsf: tarif, tanım.
vâtân: 1. vatan, yurt; 2. mesken,
ev.
vâyâ: kemal, olgunluk, reşitlik.
vâyırân: hârabə, yıkılmış.
vucud: gövde, beden; vücut.

X

xalâyıq: halk, ulus, insanlar.
xalq: halk.
xat: mektup.
xazân: yaprak dökümü.
xeş: akraba.
xırmân: harman.
xızmat: hizmet, görev, iş.
xâb: uyku.
xâlâ: hala.
xâlis: tarafsız, nesnel, objektif.
xân: han, padişah.
xânâ: ev.
xâr: hor, mazlum.
xâri-: yorulmak, bitap düşmek.
xor: rezil, hor, aşağılanmış.
xorändâ: yiyen.
Xudâ: Tanrı, Allah.

xuddi: tam, net, aynı.
xurcün: heybe, hurç.
xurillâ-: horuldamak,
xursând: memnun, hoşnut.
xuş: hoş, iyi.

Y

yâkşânbâ: pazar günü.
yällâ: türkü, şarkı.
yänâ: yine, tekrar, yeniden.
yângi: 1. yeni; 2. taze.
yâprâq: yaprak.
yârâş-: barışmak, uzlaşmak.
yarog: silah.
yârqın: parlak, ışıltılı.
yârqırâ-: parlamak, ışıldamak,
parıldamak.
yâşâ-: yaşamak, var olmak.
yâşnâ-: güzelleşmek, gelişmek;
çiçeklenmek.
yaxşi: iyi, güzel.
yâyra-: keyif almak, zevk almak,
hoşlanmak.
ye-: yemek.
yel: yel, rüzgar, esinti.
yeng: yen, kol.
yer: yer, zemin; arazi, mekân.

yet-: yetmek, yeterli olmak;
yetişmek.

yığı: ağlama, ağıt, gözyaşı
dökme.

yıqıl-: düşmek; yıkılmak;
kmek.

yigit: delikanlı, yiğit; mert.

yığl-: ağlamak, gözyaşı
dökme.

yil: yıl, sene.

yirq: uzak, ırak.

yitir-: yitirmek, kaybetmek.

y: 1. ya! 2. ya da, veya.

yd: hafıza, hatıra.

yğ-: yağmak.

yğq: ağaç, ahşap, tahta.

yğil-: yağmak, düşmek.

yki: ya da, veya.

ylgız: sadece, ancak; tek başına,
yalnız, tek.

ylvr-: yalvarmak, rica etmek.

ymn: kötü, fena.

yn-: yanmak, tutuşmak, alev
almak.

yn: yan, yandaki.

yndir-: yakmak, ateşe vermek.

yngın: yangın.

yp-: kapatmak, kapamak,
rtmek.

yruğ: parlak.

ystıq: yastık, minder.

yş: 1. yaş. 2. gözyaşı.

yt: yabancı, dış.

yt-: yatmak.

yy-: yaymak, açmak.

yz-: 1. yazmak, kaydetmek. 2.
yaymak, sermek.

yz: yaz.

yol: yol, yöntem.

yolbars: kaplan.

yoldş: yol arkadaşı, yoldaş.

yoq: hayır; yok.

yoql-: ziyaret etmek, uğramak.

yorgl-: rahvan koşmak.

yulduz: yıldız.

yum: ağlama, hıçkırma.

yum-: kapatmak, yummak,
rtmek.

yumşq: yumuşak; ılıman, nazik.

yumuş: iş, görev.

yuq: tortu, kalıntı, artık.

yurt: anayurt, vatan.

ybr-: göndermek, yollamak.

ygr-: koşmak.

yük: 1. yük. 2. ağırlık.
yüksäl-: yükselmek, ilerlemek,
gelişmek.
yül-: yolmak, koparmak.
yüpät-: teselli etmek, avutmak.
yür-: yürümek, dolaşmak.
yüräk: kalp, yürek.
yüz: yüz, surat.

Z

za'färän: safran.
zäfar: zafer, galibiyet.
zähmät: emek; zahmet.
zämân: 1. zaman, vakit. 2.
dönem.
zäp: mükemmel, çok iyi; tam.
zär: altın; zenginlik, para.

zärdâb: peynir altı suyu, kesilmiş
süt.
zärdâli: kayısı.
zeb: süs.
zeyrâl-: gevezelik etmek, çenesi
düşmek.
zil: 1. zil. 2. çok ağır.
zindân: zindan.
zâlim: zalim.
zâğçâ: küçük karga.
zâr: hıçkırma hıçkırma, sitemle;
yalvarırcasına.
zor: büyük.
zormändä: kimsesiz, lanet olası.
zulm: zulüm, baskı, eziyet.
züryâd: fazla.

SONUÇ

Ninni, sözlü gelenek içerisinde çok uzun bir geçmişe sahip olan, nesilden nesile aktararak günümüze ulaşmış önemli bir halk edebiyatı ürünüdür. Çocuğu rahatlatarak uyutmak, ağlayan çocuğu susturmak, çocuğa sevgisini göstermek, onu terbiye etmek maksadıyla, belli bir ezgiyle söylenen, genellikle manzum sözlerden ibaret bir türdür.

Çalışmamızda Özbek sözlü edebiyatındaki ninnilerden hareketle Özbek Türkçesine dair bir söz varlığı tespiti yapılmıştır.

Özbek Sözlü Edebiyatında çok sayıda ninni bulunmaktadır. Çalışmamızdaki ninnilerin tümü “Oxunjon Safarov ile Kamol Ochilov’un “Boychechak” ve “Muzayyana Alaviya’nın Ozbek Xalq Qoshiqlari” adlı eserlerinden derlenmiştir. İncelememizin metin kısmında 140 adet ninni yer almaktadır.

Özbek ninnilerinde en çok bahsi geçen konuların başında annelerin, çocuklarına olan sevgisi gelir. Hatta her ailenin çocuklu olması gerektiği ninnilerde dile getirilmiştir. Bu düşünceyi de çocuklu evi gül bahçesine, çocuksuz evi ise çöle benzeterek kanıtlamışlardır. Diğer bir konu ise annelerin çocukları hakkındaki hayalleri, istekleri ve iyi bir meslek sahibi olmalarıdır. Elbette bundan çok bahsedilmesinin sebebi çocuklarına el bebek gül bebek bakan annelerin, gelecekte evlatlarının çok iyi yerlere gelmesini beklemesidir. Özbek ninnilerinde göze çarpan başka bir konu ise üzerine kuma getirilen annenin çektiği çileleri ve üzüntüyü yalnızca evladıyla paylaşmasıdır. Daha önceden de söylediğimiz gibi ninni, artık annelerin ve kadınların yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini yansıttıkları birer ürün haline gelmiştir. Bir diğer konu da annenin işlerden ve tek başına çocuk büyütmeğe duyduğu hüzdür. Babası işte çalıştığı için yavrusuna tek başına bakmak haliyle çok yorucudur, bu fikrini de ninnide belirtmiştir.

Özbek ninnilerinin ilk işlevi bebeklerin rahatça uykuya dalmasını sağlamaktır. İkinci işlevi ise bireylere küçük yaşlardan itibaren temel dil becerileri kazandırmak ve söz varlıklarını geliştirmektir. Özbek kadınlarının sosyo-kültürel ortamlarından kaynaklı olarak Özbek ninnilerinde gördüğümüz bir diğer işlev de ninniye söyleyen annenin veya kadının olumsuz duygularını, dertlerini ve sıkıntılarını dile getirmek olmuştur.

İncelememizin söz varlığı açısından değerlendirme kısmında ilk olarak fiillere yer verilmiştir. Fiillerle ilgili toplamda 209 kelime tespit edilmiştir. İsim+fiil

birleşmesiyle oluşan 71; fiil+fiil birleşmesiyle oluşan 41 tane birleşik fiil tespit edilmiştir.

Aile, akrabalık, dostluk ve arkadaşlıkla ilgili söz varlığı kısmında 28 tane kelime tespit edilmiştir. Akrabalık ilişkileriyle ilgili bu kadar fazla kelimenin kullanılması Türk kültüründe aileye verilen önemi gösterir.

Zamanlar ile ilgili 28; meslekler ile ilgili 8; organ ve uzuvlar ile ilgili 29; hayvanlar ile ilgili 30; bitkiler ile ilgili 22; soyut kelimelerle ilgili 92; gökyüzü cisimleri ve gök olaylarıyla ilgili 16; yeryüzü ve yeryüzü şekilleriyle ilgili 21; doğa olaylarıyla ilgili 4; su kaynaklarıyla ilgili 5; mekan ile ilgili 20; madenler ile ilgili 4; eşyalar ile ilgili 32; giyecek ve aksesuarlar ile ilgili 18; yiyecek ve içecekler ile ilgili 30 kelime tespit edilmiştir.

Özel isimler ile ilgili söz varlığı kısmında 10 kelime tespit edilmiştir. Kişi adlarıyla ilgili 8; yer adlarıyla ilgili ise 2 kelime tespit edilmiştir. Kişi adlarına daha az yer verilmesinin nedeni, ninni söylenen çocuklara isimlerinden ziyade yavrum, kuzum vs. gibi sevgi sözcüklerinin kullanılmasıdır.

Sayılarla ilgili söz varlığı kısmında sayı sıfatları incelenmiştir. Sayı sıfatları olarak ise asıl sayı sıfatları, sıra sayı sıfatları ve topluluk sayı sıfatları incelenmiştir. Asıl sayı sıfatları olarak en çok “Bir, ikki, üç, beş, toqız ve ming” sayılarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Sıra sayı sıfatlarında ise yalnızca “birinçi” kelimesi kullanılmıştır. Topluluk sayı sıfatlarında kısmında ise sadece “üçälä” kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Zamirler ile ilgili söz varlığı kısmında şahıs zamirleri, işaret zamirleri, soru zamirleri, belirsizlik zamirleri ve dönüşlülük zamirleri incelenmiştir. Şahıs zamirlerinde “men, sän, u, siz, ulär”; işaret zamirlerinde “bu, şu, bul; soru zamirlerinde “kim, ne, qaysi”; belirsizlik zamirlerinde “biräv, bäri, biri, heç kim, här kim, hämmä”; dönüşlülük zamirlerinde ise “özim, özing, özi” en çok kullanılan zamirlerdir.

Bağlaçlar ile ilgili söz varlığı kısmında sıralama bağlaçları, denkleştirme bağlaçları ve cümle başı bağlaçları incelenmiştir. Sıralama bağlaçlarında “bilän, yâ”; denkleştirme bağlaçlarında “yâki” en çok kullanılan bağlaçlardır. Cümle başı bağlaçlarında ise fakat anlamını taşıyan “ämmä, faqat; sonuç ve açıklama ifade edenler “lâaqal” bağlaçlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Edatlar ise son çekim edatları ve sona gelen edatlar olarak incelenmiştir. Son çekim edatlarında “âldin, bilân, kâbi, songrä, tüfâyli, başqa”; sona gelen edatlarda “çi, hãm, -kin, -kü,” edatlarının ninniler söylenirken en çok tercih edilen edatlar olduğu tespit edilmiştir.

Ünlemler ile ilgili söz varlığı kısmında duygu, seslenme ve cevap ünlemleri incelenmiştir. “âh, dâd, ey, hä, yoq” en sık kullanılan ünlemlerdir.

Tekrar grubu ile ilgili söz varlığı kısmında anlamları aynı olan, zıt anlamlı ve yakın anlamlı kelimelerin oluşturduğu tekrar grupları incelenmiştir.

Alıntı sözler ile ilgili söz varlığı kısmında ise Arapça, Farca ve Rusçadan geçen kelimeler tespit edilmiştir. Arapçadan 130; Farsçadan 213; Rusçadan ise 3 kelimenin alıntı olduğu tespit edilmiştir.

Ninnilerin aktarma kısmında yalnızca “ältirâq”, “qurgur” ve “sinbât” kelimelerinin anlamları tespit edilememiştir. Bu kelimeler aktarma kısmında tırnak içinde belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Baş, B. (2010). Söz Varlığının Oluşumunda ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar*, 27, 137-159.
- Coşkun, M. V. (2014). *Özbek Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Coşkun Çıblak, N. (2013). Türk Ninnilerine İşlevsel Yaklaşım. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 8(4) 499-513.
- Çağlaroğlu, N. ve Baştuğ, V. (2013). *Seçme Ninniler*. Ankara: Etkileşim Yayınları.
- Çek Cansız, S. (2010). *Ninnilerde Kadın Anlatıcının Sesi* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çek Cansız, S. (2011). Ninnilere Bağlam Merkezli Bir Yaklaşım, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume* 6(4), 61-75.
- Çelebioğlu, A. (1995). *Türk Ninniler Hazinesi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Çevirme, H. (2004). Şiirsel Halk Edebiyatı Ürünlerinin Çocuğun Dil Eğitimine Katkıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(5), ss.23.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eroğlu Farsakoğlu, A. (2006). *Türk Ninnilerinde İslami Motifler*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- İmamov, K. vd. (1990). *Özbek Halk Ağzaki Poetik İcadi*. Taşkent: Okıtuvçi Nesriyatı.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Keskin, A. (2009). *Özbek Çocuk Folklorunda Türler*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kılıç, A. (2007). *Türkmenistan Türklerinin Sözlü Edebiyatında Hüvdiler (Ninniler)*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kırcı Uğurlu, E. (2014). Kültürel Bellek Aktarıcısı Olarak Ninni. *Millî Folklor*, 26(102), 43- 52.
- Koz, Sabri. (2005). *Her Güne Bir Ninni*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Küçkartay, İ. (2000). Özbek Halk Edebiyatı Terimleri ve Türkçe Karşılıkları, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri. *Kültür Bakanlığı 26-28 Mayıs, Kongre Bildirileri Dizisi* 72, Ankara, Türkiye. ss 509-517.
- Magrfova, Z. M. (1981). *Ozbek Tilining İzahlıq Luğati*. Puşkin Dil ve Edebiyat Enstitüsü.
- Safarov, A. (1985). *Balalar Folklorida Havzak-Havzak*. Özbek Balalar Poetik Folklori, Taskent: Okıtuvçi Neşriyatı.
- Safarov, A. ve OCHİLOV K. (1984). *Boyçeçak*. Özbekistan Dil ve Edebiyat Enstitüsü, Taşkent: Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Solmaz, E. (2020). Kültür Aktarım Aracı Olarak Ninni: Uşak İli Örneği. VII. *Uluslararası Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 23-24 Ekim 2020, Kafkas Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (KAUZEM) / Kars, ss.217-223.
- Şimşek, E. (2016). Anonim Halk Şiiri İçerisinde Ninnilerin Yeri. Ankara: *Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*, 8, 33-64.
- Temizkan, M. ve Solmaz, E. (2018). Anadolu ve Özbek Sahası Ninnilerinin Yapı-Şekil, Konu-İçerik ve İşlevi Bağlamında Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme. *Türk Dünyası / Dil ve Edebiyat Dergisi*, 45, 239-255.
- The Central Asian Heritage Group, (2005). "Özbekcha/İnglizcha Lug'at". Taşkent.

- Uğurlu, E. (2012). *Türk Dünyasında Ninni* (Basılmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Bilimi Bilim Dalı, Ankara.
- Üşenmez, E. (2016). *Özbekçe-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Türk Dünyası Vakfı Yayınları.
- Yılmazoğlu, B. (2020). *Geleneksel Türk Müziğinde Ninni Olgusunun Yeri Ve Ninnilerin Müziksel Çözümlemesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Yusuf, B. (1993). *Özbekçe-Türkçe ve Türkçe-Özbekçe Sözlük*. Taşkent.

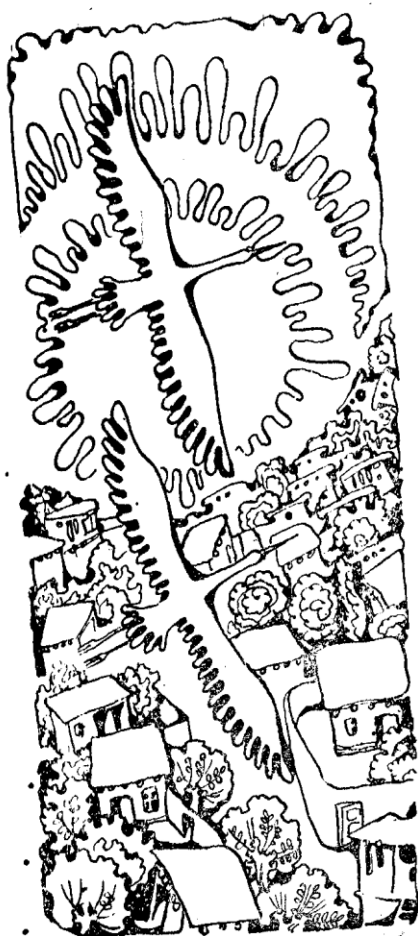
EKLER

EK 1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Özbek	Türkçe	Özbek	Türkçe
А а	A a, Ää	С с	S s
Б б	B b	Т т	T t
В в	V v	У у	U u, Ü ü
Г г	G g	Ф ф	F f
Д д	D d	Х х	X x
Е е	Ye ye, e	Ц ц	Ts ts
Ё ё	Yâ yâ	Ч ч	Ç ç
Ж ж	C c	Ш ш	Ş ş
З з	Z z	Ъ ъ	‘
И и	I i, Í í	Э э	E e
Й й	Y y	Ю ю	Yu yu, Yü yü
К к	K k	Я я	Ya ya, Yä yä
Л л	L l	Ў ў	O o, Ö ö
М м	M m	Қ қ	Q q
Н н	N n	Ғ ғ	Ġ ġ
О о	Å å	Ҳ ҳ	H h
П п	P p		
Р р	R r		

ЎЗБЕК
ХАЛҚ
ИЖОДИ

КЎП ТОМЛИК

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
А. С. ПУШКИН НОМИДАГИ ТИЛ ВА АДАБИЁТ
ИНСТИТУТИ

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

САРВАР АЗИМОВ, МУЗАЙЯНА АЛАВИЯ, ЖУМАНИЕЗ
ЖАББОРОВ, ТўРА МИРЗАЕВ, МУҲАММАД АЛИ, МА-
РАТ НУРМУҲАМЕДОВ, БАҲОДИР САРИМСОҚОВ,
ЮСУФ СУЛТОНОВ, ШОНАЗАР ШОАБДУРАҲМОНОВ,
КОМИЛ ЯШИН, СОЛИҲ ҚОСИМОВ, МАТЕҚУБ ҚУШ-
ЖОНОВ

Тузувчи ва нашрга тайёрловчилар:
ОХУНЖОН САФАРОВ ва КАМОЛ ОЧИЛОВ

С 4702570200—115
М352(01)—81 162—84

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1984 й.

БОЛАЛАР ФОЛЬКЛОРИ

БЕШИК ҚУШИҚЛАРИ

Аллалар

Айланайин ойдиним,
Эл ичида сойдиним.
Қўлимдаги туйғуним,
Гапга тушган қузғуним.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, оппоғим,
Мислингни излаб топмоғим.
Тўй-йиғинлар бўлганда
Отин аяб чопмоғим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, болам-ай,
Айлансин сендан энанг-ай,
Яхши-ёмон кунингда
Худойинг бўлсин панонг-ай
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Синли, синли, синбатлим,
Наъра шердай ҳайбатлим.
Қушдай шунқор келбатлим,
Улуғ шоҳдай савлатлим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, ойдаини,
Қоши сари ёндаини
Талпинганинг қўлимда
Тарлон қарчиғайдаин.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Қўли арслон билаклим,
Ботир, қоплон юраклим
Яхши-ёмон кунимда
Менга жуда кераклим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Айланайин, қароғим,
Уйда ёнган чароғим.
Дўстим кўрса ярашиб,
Душманамга яроғим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Қора қоши қундузим,
Кўзи тонгда юлдузим.
Тўй-ҳайитлар бўлганда,
Кийган тўни қирмизим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Ўзинг гавҳар донадай,
Туртиб эмган танадай.
Қўлимда чўрчиб ўйнасанг,
Кўлда суқсур-сўнадай.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Чопинганинг бўридай,
Бўриларнинг зўридай.
Йиғит бўлар чироғим,
Узи эрининг эридай.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй.

Суйли, сипли, сипёқлим,
Олғир бургут қобоқлим.
Чангалнинг ёзгани —

Қирғий¹, баҳрин тирноқлим.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй

Қараганни қўрқитар,
Қарамаганни беркитар.
Тўйда тўпга қараса,
Қўйда қилиб ҳуркитар.
Алла, болам, алла-яй,
Жоним, болам, алла-яй

* * *

Булбул қушнинг боласи,
Алла, қўзим, алла.
Дарахта бўлар уяси,
Алла, болам, алла.
Дарахт бошини сел олса,
Шайдолар бўлар онаси,
Алла, болам, алла.

Тоғда кийикнинг боласи,
Алла, болам, алла.
Боғда узумнинг ғўраси,
Алла, болам, алла.
Тўпписида уккипар —
Бу кимнинг невараси?!
Алла, болам, алла.

Ёнаману куяман,
Алла, болам, алла.
Учоққа тушган чаладек,
Алла, болам, алла.
Заъфарондек сарғайибман
Бандида қолган олмадек,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, болам, жоним болам,
Қўзичоқларим, алла, алла-ё, алла,
Овунчоқларим, алла,
Қараб турган қароғларим,
Ёниб турган чироғларим, алла-ё, алла.

¹ Ов қуши

Тол ичидан танлаб олган
Тол чанқонларим, алла.
Гул ичидан искаб олган
Гул райҳонларим, алла, алла-ё, алла.

Биринг ўғил, биринг қиз —
Қўшалоқларим, алла.
Усиб-ушинг, олай баҳра,
Чақалоқларим, алла, алла-ё, алла.

Оналарнинг меҳри билан
Кенг жаҳонлар бўлар равшан.
Сизлар мактабга боргунча
Чўл-биёбон бўлар гулшан, алла, алла-ё, алла.

Эркалайман мен ҳар маҳал,
Аллалайман саҳар вақти.
Биринг қандим, биринг асал,
Она бахти — бола бахти, алла, алла-ё, алла.

Дилдагини айтиб берсам,
Тилим етишмас, алла.
Шодлигимни айтиб берсам,
Умрим етишмас, алла, алла-ё, алла.

* * *

Икки булбул сайрашодур,*
Тоғу тошларда юрибон, алла.
Чанқаса сувлар ичодур
Боғу бўстонда юрибон, алла.
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Сув тиниғи бунда қолди,
Бориб ичди лойини-ё, алла.
Суйгани бул ерда қолди,
Бориб олди ўзгани-ё, алла,
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Токчадаги қатиқни
Айрон қилган Тошхон, алла.

* Норозилик оҳангига эга бўлган бандлар инқилобдан илгари тўқилган аллалардир.

Кимёхоннинг уйини
Вайрон қилган Тошхон, алла,
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

Зарга тўлди билагим,
Зардобга тўлди юрагим-о, алла.
Қора лосдир кўйлагим,
Қонларга тўлди юрагим-о, алла.
Алла-ё, алла,
Маърифатхон, бувинг айлансин, болам-о, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатсам-эй, жон алла,
Боллар бериб ухлатсам-эй жон алла.
Алла, алла, ошиғим-эй,
Қимга етгай нолишим-эй,
Ўзингдан бошқа йўқдир кишим-эй, алла.

Алла айтарман отинга-ей, жон алла,
Уймали тўнлар бўйинга-ей, жон алла.
Қўзи-қўчқор сўйилгай
Шу болажонимнинг тўйина-ей, алла.

Хуй алла, хуй раззоқ-эй, жон алла,
Умри-кунинг бўлсин узоқ-эй, жон алла.

* * *

Алла, алла айтаман,
Устингга тўним ёпаман.
Қамбағаллик дардини
Қимларга бориб айтаман?!

Сени аллалаб боқаман,
Устингга кўрпа ёпаман.
Эрта билан турганингда,
Қай кўчадан топаман?!

Юм кўзингни, юлдузим,
Юмгин кўзингни, юлдузим.
Алла-алла деганда,
Йиғлаб ўтар кундузим.

* * *

Алла, алла-ё, ойдин яхши,
Қайгу-ғамдан шодлик яхши.
Қадри бўлмаган қариндошдан
Қадр билган ёт яхши,
Алла-ё, алла.

Алла, алла, тонглар отар,
Алласида болам ётар.
Саҳар вақти булбул ўтар,
Менинг ҳолим булбулдан баттар,
Алла, болам, алла.

Шу ердан ёрим ўтдими,
Нолам фалакка етдими?
Кўз ёшим дарё бўлиб,
Ёрим йўлини тутдими?!
Алла-ё, алла.

Боғимнинг гули учгина,
Учаласи ҳам кичкина.
Кичкинасиз, лоласиз,
Ҳеч ким ўтмас боласиз,
Алла, жоним, алла.

Дарё тўлиб лойланди,
Битта балиқ айланди.
Балиқми деб қарасам,
Илон бўлиб товланди,
Алла-ё, алла.

Қўзи боққан қўй этсин,
Топганига тўй этсин,
Тўй-тўйларга улансин,
Давлат бошингга ўрнашсин.
Алла, жоним, алла.

Гул бўлдим, булбул бўлдим,
Бели боғли қул бўлдим,
Ёмон ёрнинг дастидан
Ёна-ёна кул бўлдим.
Алла-ё, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатаман,
Алла, қўзим, алла.
Қандай сени юпатаман,
Алла, болам, алла.

Кичкинасан, лоласан,
Алла, болам, алла.
Қачон катта бўласан,
Алла, болам, алла.

Алла, алла, орастасан,
Алла, қўзим, алла.
Гуноҳи йўқ норастасан,
Алла, қўзим, алла.

Боғ ичида чаман гуллар,
Алла, қўзим, алла.
Сайрайди шайдо булбуллар,
Алла, қўзим, алла.

Сендан келар гул иси,
Алла, болам, алла.
Ота-онамнинг бириси,
Алла, болам, алла.

Сенга аллалар айтаман,
Алла, қўзим, алла.
Сояларингда ётаман,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, болам, ётарсиз,
Ястуғларга ботарсиз.
Бу ястуғни кўтарсам,
Гулдан тоза ётарсиз...

Кунлардан ҳам кун ошган,
Олдин-кейин йўл ошган.
Шу дунёда бормикин,
Ўз боласидан адашган?

Алла, болам, шер экан,
Уруш қурсин дер экан.
Уруш бўлган жойларда
Полвонлардан зўр экан.

Алла қилсин болам-а,
Уйқусида ором олсин-а.
Алла, алла деганда,
Жимгина ухлаб қолсин-а.
Алла, болам, алла-ё,
Икки кўзим, алла-ё.

* * *

Мен сенга алла дейин,
Аллангда ором олиб,
Ухлаб катта бўлгин сен,
Шавкатжоним, алла.

Бетимнинг қизили, болам,
Тилимнинг узуни, болам.
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, алла, аҳди бор, алла,
Уйқунинг ҳам вақти бор, алла.
Алла айтган онангни, алла,
Қоп-қорайган бахти бор, алла.

Кундошимнинг йўғида, алла,
Қалайи эрди ковушим, алла.
Кундошлиги қурисин, алла,
Балоларга қолди бошим, алла.

Лола гуллар бор эди, алла,
Сувларга солсам сўлимас, алла.
Кундошликнинг дардидан, алла,
Кўзларда ёшим қуримас, алла.

Юрагимнинг дардлари, алла,
Қизил гулдай қатма-қат, алла.
Юраккинамнинг ўтига, алла,
Дўзах ўти мос фақат, алла.

* * *

Мен сени алла қилай, алла,
Кўтариб катта қилай, алла.
Алла — жоннинг роҳати, алла,
Уйқу -- кўзнинг қуввати, алла.

Урик ёғоч бешигинг, алла,
Ургилиб кетсин онанг, алла.
Тут ёғочдан бешигинг, алла,
Термулиб ўтсин онанг, алла,
Аллангда олгин ором, алла,
Улгайиб ўс субҳу шом, алла.
Яхшилиқ билан мудом, алла,
Дунёда тарқатгил ном, алла.
Эл севарим, алла,
Бўл чеварим, алла!

* * *

Қизил гулнинг шохида, алла,
Ғунчамисан, нормисан, алла.
Мунглиғ онанг бахтига, алла,
Қўзичоғим, бормисан, алла?

Мен сени алла қилай, алла,
Қўтариб катта қилай, алла.
Қўтариб катта қилиб, алла,
Уқитиб мулла қилай, алла.

Тонг саҳар уйқум бузиб, алла,
Оқ сут бериб боқай сени, алла.
Катта бўлган чоғларингда, алла,
Лоақал эсла мени, алла.

Эсласанг, эсламасанг, алла,
Юксалиб ўс, шодман, алла.
Юрт писанд этса сени, алла,
Қайғудан озодман, алла.

Дашту саҳрода ўтин, алла,
Терганларимни ким билур, алла.
Ҳасрату армон билан, алла,
Жон берганимни ким билур, алла.
Алла-ё, алла.

* * *

Қора кўзим, алла,
Ширин сўзим, алла.
Ҳавода учган турналар, алла,
Бошгинамдан ўтсалар, алла.
Қанотига хат ёзсам, алла,
Дадажонига элтсалар, алла.

Суяпсанг, сўрилар бўлай, алла,
Ут ёқсанг мўрилар бўлай, алла.
Бошингда нарвоналар бўлиб, алла,
Уйингда чўрилар бўлай, алла.

* * *

Мен бораман элимга, алла, болам,
Белбоғлар бергин белимга, алла.
Олти ойда келмасам, алла, болам,
Қараб қўйгин йўлимга, алла.

Хор болам, хормонда болам, алла,
Зор болам, зормонда болам алла, алла.

Мен боламни боқаман, алла-ё, алла,
Устига бахмал ёпаман, алла-ё, алла.
Отанг қургур келмайди, алла-ё, алла,
Қайси гузардан топаман, алла-ё, алла?!

Этак чўлдан келганман, алла,
Бедов отни олганман, алла.
Болам, отанг зулмига-ё, алла,
Бир сани деб кўнганман, алла!

* * *

Алла, алла, лойишим,
Кимларга етгай нолишим?!
Алла айтай ҳоригунча,
Танда жоним қаригунча.
Сени менга беклаб бергай,
Ризқу рўзинг кўплаб бергай,
Алла, қўзим, алла.

Алла айтиб ором берай,
Кўзичоғимга дармон берай.
Озиқи йўқдир, йўл йироқ,
Йўл чироғим, билмадим.
Озиқ олиб келмадим,
Йўл гамини емадим,
Алла, қўзим, алла!

Қизил гуллардан хирмоним,
Дардимга керак дармоним.
Дармонлар бергай, дорлагай,

Қўзижоним ҳеч ўлмагай.
Алла демак — ҳақ демак,
Ҳақдан сени тиларман,
Алла, қўзим, алла.

Қўзижоним қўйлар бўлгай,
Йиғнаганим тўйлар бўлгай.
Ёнган чироғим сўнмагай.
Ёққан чироғим сўнса-сўнсин,
Қўзижоним ўлмасин,
Алла, жоним, алла,
Алла, қўзим, алла.

* * *

Алла айтай тонг отгунча,
Уйқум келмас кун ботгунча.
Қўзичоғим, алла,
Нури дийдам, алла.

Алла, алла, алладан-ай,
Қокиллари тилладан-ай.
Ўқиб келгай мулладан-ай,
Алла, қўзим, алла.

Қарчиғай қушнинг боласидай,
Дарахт боши уясидай.
Дарахт бошин ел олса,
Шайдуллодир онаси-ей,
Алла, болам, алла.

* * *

Гулим-а, она гулим,
Боғимда булбулимсан,
Беш инимнинг ичинда
Ёлғизгина синглимсан,
Алла-ё, алла.

Опасининг эркаси,
Ухлаб қолсин, алла-ё.
Бўлсин инсон сараси,
Обрў олсин, алла-ё, алла.

* * *

Алла дей-дей, хуй дейман.
Шу ўғлимга тўй дейман.
Тўйларини беклар есин,
Дуоси бунга тексин.

Алла десам бўларми,
Мўмин кўнгли тўларми.
Мўмин кўнгли тўлганда,
Эгам раҳми келарми?!

Шу ўғлим бир қизил гулдир,
Гулга қўнган булбулдир.
Қизил гулим сўлмасин,
Шугинагинам ўлмасин.

Фарзанд деган бир гул бўлар,
Шому саҳар булбул бўлар.
Ота-онага қул бўлар, алла,
Ота-она шунга пайваст, алла.

Ўғилгинам бор бўлсин, алла,
Қўйни тўла нор бўлсин, алла.
Нори тушиб қолганда, алла,
Баҳовиддин ёр бўлсин, алла.

Ўғилгинам ёшинда, алла,
Тулки телпак бошинда, алла.
Худо умр берганда, алла,
Давлат шунинг бошинда, алла.

* * *

Алланинг оти ҳақдир,
Ҳақдан тилаклар кўпдир.
Етирса тилагимни, алла,
Ўлса армоним йўқдир.

Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.
Алла дейман ҳар замон,
Ухлаб тургин, Ойжаҳон.
Ухлаб турсанг бу замон,
Кулгингдан тўлар жаҳон.

Алла, алла, алтироқ,
Озиқим йўқ, йўл йироқ.
Озиқ берсанг, қайтали,
Авлиёга жуп¹ чироқ айтали.
Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.

Манинг жоним ётибди,
Гул ёстиғига ботибди.
Гул ёстиғин тебратманг,
Ўйнаб-кулиб ётибди.

Алла айтайин санга,
Қулоқлар солгин манга.
Қулоқлар солсанг манга,
Иқбол тилайман санга.

Алла, алла, одингданай²,
Алвонжийнинг³ бодинданай⁴.
Онагинанг айлансин-о,
Кўзгинангнинг ёшинданай.
Алла дейин ман санга,
Уйқу келсин кўзингга.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Жоним болам, алла-ё.
Кўрар кўзим, алла-ё,
Сўзлар сўзим, алла-ё.

Гулим алла, гулим алла,
Гули муғжагинам⁵ алла.
Гулим катта бўлсин, алла,
Ажаб муждагинам, алла.

Кўчаларда ўйнаб юрсин,
Мактабларда ўқиб келсин,

¹ Жуфт.

² Отингдан.

³ Ҳайинчак.

⁴ Шамоли, ели, ҳавоси.

⁵ Ғунча.

Муалло мударрис бўлсин,
Мартабаси улуғ бўлсин.

Юзгинамнинг қизилсан, алла,
Тилгинамнинг узунсан, алла,
Армонимнинг пўстагида умр бўйи
Урвогимсан, туз-унимсан, алла.

* * *

Саҳар вақти бўлибди, алла-ё, алла,
Ичим ғамга тўлибди, алла-ё, алла.
Қаддим гулдай сўлибди, алла-ё, алла,
Болагинам, алла.

Сувсиз майдон элларинг, алла-ё, алла,
Сувсираган чўлларинг, алла-ё, алла.
Нега етар қўлларинг, алла-ё, алла,
Болагинам, алла.

Мен кетарман элима, алла-ё, алла,
Боғланг рўмол белима, алла-ё, алла.
Рўмолни боғлай десам-о, алла-ё, алла,
Урди пичоқ қўлима-ё, алла,
Болагинам, алла.

* * *

Тўти қушнинг боласи,
Қамишдандир қалъаси.
Учиб кетса онаси,
Жавлон урар боласи,
Алла, жоним, алла.

Кичкинасан, лоласан,
Қачон дастёр бўласан?!
Сенсан манинг санойим,
Сенсиз йўқдир панойим,
Алла, жоним, алла.

Оқ уйимнинг ойнаси,
Қора уйимнинг бўйраси.

Ҳаёт юкин кўтарганда,
Қадоқ қўлимнинг майнаси¹,
Алла, жоним, алла.

Ота-онам атагани,
Соянгдан жой бер, ётгани.
Соянгдан жой бермасанг,
Яхши бош олиб кетганим,
Алла, жоним, алла.

* * *

Булбул сайрар ёзина, алла-ё, алла,
Қуллуқ қуш овозина, алла-ё, алла.
Берманг булбула озор, алла-ё, алла,
Булбул беозор қушдир, алла-ё алла.

Булбул сайрар чаманда, алла-ё, алла,
Шу бағри кенг ватанда, алла-ё, алла.
Уни асло чўчитманг, алла-ё, алла,
Сайрасин шу чаманда, алла-ё, алла.

Булбул учар қўлимдан, алла-ё, алла,
Ҳар ким қўрқар ўлимдан, алла-ё, алла.
Шу булбулим сайраса, алла-ё, алла,
Ўлим қочар йўлимдан, алла-ё, алла.

Қизил гулнинг хирмонисан, алла-ё, алла,
Жонгинамнинг дармонисан, алла-ё, алла.
Булбулгинам, алла қилгин, алла-ё, алла.
Гул умримнинг дармонисан, алла-ё, алла.

* * *

Сан-ку манинг биргинам, алла-ё, алла,
Бошимдаги гулгинам, алла-ё, алла.
Гулгинамни йитирдим, алла-ё, алла,
Йиғлаб куним ўтқирдим, алла-ё, алла.

Менинг бачам, ёшгинам, алла-ё, алла,
Ёнимда йўлдошгинам, алла-ё, алла.
Аллажонимнинг учи, алла-ё, алла,
Санинг дилларинг чучу, алла-ё, алла.

¹ Қуш.

Сангинанинг ҳар сўзинг, алла-ё, алла,
Мангинага боллардан чучу, алла-ё, алла.
Қаршидан келибди совчи, алла-ё, алла,
Белларига босдим қамчи, алла-ё, алла.

* * *

Алла қилсин, алла,
Ширин сўзим, алла.
Икки кўзим, алла,
Қулун тойим, алла.

Дардинг далага, алла,
Қатор туяга, алла.
Туя йиқилсин, алла,
Дардинг тўкилсин, алла.

Алла, алла, алла-ё,
Жоним болам, алла-ё,
Кўзим нури, алла,
Дилим ҳузури, алла.

Алла, қулуним, алла,
Мангу ўланам, алла.
Қулунтойгинам, алла,
Кенжатойгинам, алла.

Дўндиғим жоним, алла,
Бир қошиқ қоним, алла.
Меҳри баҳорим, алла,
Кенжа шунқорим, алла.

* * *

Умримнинг ширин они,
Оқ буғдойнинг нони.
Ҳамма ёмон кўрсаям,
Онажонининг жони, алла-ё, алла.

Қизил гулнинг жони,
Дилимнинг меҳмони.
Дардинг олай ўзим,
Онажонининг жони, алла-ё, алла.

Сен боғимнинг баҳори,
Сен умримнинг наҳори.
Сен қалбимнинг оҳори,
Онажони шунқори, алла-ё, алла.

Алла-ё, алла,
Оппоқ қизим, алла,
Қаймоқ қизим, алла.
Гўзал қизим, алла.
Асал қизим, алла.
Оқча қизим, алла,
Зоғча қизим, алла.
Санам қизим, алла,
Тамтам қизим, алла.
Эрка қизим, алла,
Серка қизим, алла.
Чаман қизим, алла,
Саман қизим, алла.
Шакар қизим, алла,
Дакар қизим, алла.
Ботмон қизим, алла,
Шодмон қизим, алла.

Алла-ё, алла,
Ётсин қизим, алла.
Ширин ухлаб, алла,
Қотсин қизим, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Кўрар кўзим, алла.
Йиғиларинг бор бўлсин,
Шу ўғлим шунқор бўлсин.
Яхши-ёмон кунларда
Билгинг¹ номус-ор бўлсин.
Алла, болам, алла-ё, алла!

* * *

Ухла, кўзим, алла-ё,
Шакар сўзим, алла.
Укам йиғлар тунда ҳам,
Алла айтади ойим,
Кўшиқлари мулойим.
Оббо қилсин, алла-яй,
Ухлаб берсин, алла-яй!

¹ Билганинг.

Алла, алла, алла-яй,
Ҳозир ишланга налла-яй.
Ишларни тамом қилиб,
Кейин қиламиз ялла.

* * *

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла-алла, одиндан,
Алвонжийнинг бодиндан.
Момоси алла айтар,
Невараси одиндан.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтайин ўзингга,
Қулоқ берсанг-чи сўзима.
Умрлар тиларман ўзингга.
Жонимга берсин тўзим-а.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтиб хуш бўлди,
Кўзи боғли қуш бўлдим.
Кечалар алла айтиб,
Бачагинам хуш бўлди.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Бачами оласим келади,
Бағрима босасим келади.
Шу бачамни жонина
Жоним қоқасим келади.

Алла, отаси келди,
Ухлаб ётаси келди.
Алла айтсам ётарминг¹,
Гул ёстиға ботарминг²?!
Гул ёстиқни кўтарсам,
Ухлаб-ухлаб ётарминг?!

¹ Ётарминг.

² Ботарминг.

* * *

Дарахтларга солдим алвонж¹, айлана-ё, алла,
Келган-кетган учсин деб, айлана-ё, алла.
У томонда ўрик бор, айлана-ё, алла,
Бу кеча уйда ёрим бор, айланай-ё, алла.

Йўқламас ўғлимни отаси, айланай-ё, алла,
Ухлаб шу донг қотса-чи, айланай-ё, алла.
Ўғлим олса бир пари-ей, айланай-ё, алла.
Ҳали замон тонг отса-чи, айланай-ё, алла.

* * *

Алла, болам, бахти бор,
Ҳар ниманинг вақти бор.
Отанга лаънат тош отган,
Ҳайвонмидур бу ётган?!
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, алла, алламга,
Тегилманглар баррамга.
Барражоним, ёт, алла,
Гул ёстиққа бот, алла.
Гул ёстиқни кўтарманг,
Шоймардон кеталар!
Шоймардон йўл бўлсин,
Тиканлари гул бўлсин,
Ҳар тиканнинг бошида
Шу бачам булбул бўлсин.

Жоним-жоним жонона,
Қушларга сепдим дона.
Кўк отимни миниб чиқсам,
Ҳамма унга девона.
Дардинг урсин жонимга,
Ўғил-қизинг ёнимда.
Дардинг урсин дардаққа,
Кўчадаги мардакка.
Сан-ку манинг ҳабибим,
Ҳар дардимга табибим.

¹ Аргумчоқ.

* * *

Алла манинг бир гулим-о,
Гулга қўнган булбулим-о,
Алла-ё, алла.

Алла айтарман, ўзингга-ё,
Уйқулар келсин кўзингга-ё,
Алла-ё, алла.

Алла, жоним, отингдан-эй,
Нур ёғилсин муртингдан-эй,
Алла-ё, алла.

Алла, жоним, ором ол-эй,
Кўзинг юмиб, ухлаб қол-э,
Алла-ё, алла.

Алла, сени ялқасин-о,
Паноҳида сақласин-о,
Алла-ё, алла.

Алла деган, отингдан-эй,
Зурёд берган эгангдан-эй,
Алла-ё, алла.

Қайноқ қоним сан мани-ей,
Отам-онам сан мани-ей,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла дейман, жон, болам,
Аллалар оринг бўлсин-о, алла,
Қўйнингда норинг бўлсин-о, алла,
Норларинг йиқилганда-ё, алла,
Дадажонинг ёринг бўлсин-о, алла,
Алла-ё, алла.

Қизил гулдай очилгин-о, алла,
Писта-бодомлар чаққин-о, алла,
Даданг ишдан келганда-ё, алла,
Олдидан чопиб чиққин-о, алла.
Алла дейман, жон болам-о,
Алла-ё, алла.

* * *

Саҳарлар уйғонарман,
Туриб санга суянарман.
Суянганим сан ўзинг,
Раҳм қил манга, қўзим,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло, алло, одингнан.
Авлонжийинг бодинан,
Онажонинг ўргилсин,
Кокилингни торинан,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло дедим, ҳуй дедим,
Ҳуйдан сани тиладим.
Сани манга бергандан,
Узун ёшинг тиладим,
Алло-о, ҳуй-е.
Алло десам, ҳуй десам
Шунга ўзим қул бўлсам.
Алла деган қулларнинг
Ёнинда ман юрисам,
Алло-о, ҳуй-е.
Саҳарларнинг салқини
Сўлдирди гул баргини.
Кима айтиб йиғлайин,
Юрагимни дардини,
Алло-о, ҳуй-е.

Алло дерман азонда,
Қўзим сенда ҳар онда.
Раҳм этмасанг ҳам, қўзим
Сени сақлагум жонда,
Алло-о, ҳуй-е.

* * *

Нидо қилдим, нидо қилдим, алла,
Сени йўқдан бино қилдим, алла.
Бу йўлда дўсту душманга, алла,
Ўзимни ошино қилдим, алла.

Ўзинг гулзор боғимсан, алла,
Умрлик соғинч тоғимсан, алла.
Зил қоронғу кечаларда, алла,
Ёндирган чироғимсан, алла.

Даста гулни даст кўтардим, алла.
Куч-мадорим борича, алла.
Сақладим гулларни сенга, алла.
Сабру қарорим борича, алла.

* * *

Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Қўзичоғим қўй бўлсин-э, алла,
Қўйлар тўйга буюрсин-э, алла,
Алла, болам, алла-ё.
Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Йўрғала, той, от миндирай, алла.
Сан билан ишқим тиндирай, алла.
Алла, болам, алла-ё.
Алла, қўзим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Тўйларингда қўй сўяйин, алла,
Қўй эмас, қўчқор сўяйин, алла.
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Паст-пастгина тепадан,
Тойдим-тушдим-о, алла.
Қўлимга қайчи олиб-о,
Сенга қўзичоғим-о,
Чопон бичдим-о, алла,
Жоним, болам-о алла.

Енглари тор келмасин деб,
Қўлингга қараб-о, алла.
Чопон бичган қўлимни-ё,
Менинг тайлоғим-о, алла,
Ойи бордир-о, алла,
Жоним болам-о, алла.

* * *

Булбул қушимнинг боласи,
Олтиндандир қалъаси,
Алла-ё, алла.
Сутдан оппоқ, гулдан ислим,

Ширинликда йўқдир мисли,
Алла-ё, алла.
Олти ўғлоннинг султони,
Сенга қоқиндиқ шу жоним,
Алла-ё, алла.
Орзуларим олтин тожи,
Менинг жоним шунинг божи,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла, алласи галар,
Ётса уйқуси галар,
Узоқ йўлдан қир ошиб,
Амма, холаси галар,
Алла-ё, алла.
Алла, алла отали,
Соясинда ётали,
Соясинда ётмаса,
Сотиб олиб ётали,
Алла-ё, алла.
Алла, алла армоним,
Шугинадир дармоним,
Хизматингда бўлай ман,
Бош устига фармонинг,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла дерман ўзингга-ё, алла,
Уйқу келгай кўзингга-ё, алла.
Уйқу келса кўзингга-ё, алла,
Қулоқ бергин сўзимга-ё, алла.
Алла, жоним, айтайин-о, алла,
Изгинамга қайтайин-о, алла.
Алланди-ё, алланди-ё, алла,
Сувга қараб солланди-ё, алла.
Шугина жоним ёшинда-ё, алла,
Қалпоғи бор бошинда-ё, алла.
Ёлғиз эмас шу жоним-о, алла,
Ўзим турай қошинда-ё, алла.
Алла тутди уними-ё, алла,
Кўрсатгайсиз йўлими-ё, алла.
Кўрсатмасанг йўлими-ё, алла,
Солмагайсиз ўлимми-ё, алла.

* * *

Алла, жоним, оппоғим,
Гул ичинда япроғим.
Суймадиклар суймасин,
Ўзим суйган оппоғим.
Алла деб аллаламан¹,
Сени деб ёлвораман.
Ўлим тушса ёдимга,
Илондек тўлғонаман.
Алла, алла, алтироғ-э,
Ўлимдан сен тур йироғ-э.
Сен учун жоним фидо-е,
Сен уйимда бўл чироғ-э,
Алла-ё, алла!

* * *

Кечалари уйғонадурман, алла,
Илон каби тўлғонадурман, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Гули чорбоғимдурсан, алла,
Суянган тоғимдурсан, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Бунда сира йўқ тургим, алла,
Аммо келмас ҳеч ўлгим-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Не учун бойга тушдим-о, алла,
Қоп-қора лойга тушдим-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.
Бой уйи зиндон экан-о, алла,
Тақдирим хазон экан-о, алла,
Жоним болам, алла-ё, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Ухла, болам, алла-ё.
Подшо замони қурсин,
Бойлар имони қурсин,
Ширин сўзим, алла-ё.
Катта бўлгин, алла-ё,
Кучга тўлгин, алла-ё.
Отанг ўчини олгин-о,

¹Аллалайман

Отанг ўрнида қолгин-о,
Жоним жигарим, алла-ё.

Жонкуярим, алла-ё.
Эл суярим, алла-ё,
Золимлар додини бер,
Мазлумларга мадад бер,
Жажжигинам, алла-ё.

* * *

Кела қолсин алласи-ё, алла,
Дадажонининг боласи-ё, алла,
Дадажони қайга кетди-ё, алла,
Онажонисин лоласи-ё, алла.
Кечалари қўрқиб чиқаман-о, алла,
Дадажонини ўйлаб-о, алла.
Ваҳимадан димиқаман-о, алла,
Даҳшатидан қақшайди лаб-о, алла.
Қуриб кетсин подшолар-о, алла,
Қаҳри қаттиқ ошнолар-о, алла.
Ўзинг тезроқ улғайиб-о, алла,
Қирон келтир уларга-ё, алла!
Даданг қасос деб кетди-ё, алла,
Даданг аламда кетди-ё, алла,
Ухлаб-ухлаб улғайгин-о, алла,
Ўч вақти келиб етди-ё, алла.
Подшо тахти қулайдиган кун келар,
Яйраб-ўйнаб куладиган кун келар!
Уйимиз ҳам шунда қувончга тўлар,
Алла, ўғлим, сенинг ҳам бахтинг кулар!
Алла-ё, алла.

* * *

Юзимнинг ёруғи, кўзимнинг нури,
Белимнинг қуввати, дилим сурури.
Элимнинг қувончи, тоғдек ғурури,
Эрка болам, оппоғим, алла,
Севган болам, тойчоғим, алла.
Ўргилай кўзингдан, эрка фарзандим,
Новвотим, асалим, шақарим, қандим.
Умрингни тилайман, кўнгил хурсандим,
Қўзичоғим, оппоғим, алла,
Ёниб турган чироғим, алла.

* * *

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла.
Дарё сувга тўлаётир, алла,
Ўғлим менга кулаётир, алла,
Ўғлим менга қараб кулса, алла,
Кўнглим нурга тўлаётир, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла.
Ширин узумнинг шираси, алла,
Балхи тутнинг оқ меваси, алла.
Сўлим баҳорнинг ҳавоси, алла,
Болам бағримнинг севаси¹, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла.
Боғимнинг гули сўлмасин, алла,
Кичкина жоним ўлмасин, алла.
Душманлари бир кулмасин, алла,
Шу гулим ҳеч юлмасин, алла.

Дилимдаги ҳимматим, алла,
Оғзимдаги новвотим, алла,
Бошим паноси, болам-о, алла,
Кўзим қароси, болам-о, алла.
Алла айтай, ухлагин-о, алла,
Бахтим сароси², болам-о, алла.

* * *

Тингла, алла айтайин, алла,
Сени овутмоқ учун, алла.
Ўйинчоқни ўйнатдим, алла,
Сени овутмоқ учун, алла.
Кўзинг юмгин, алла-ё,
Даминг олгин, алла-ё.

Баланд-баланд тоғлар узра, алла,
Қишнашади қулун тойлар, алла,
Парваришга олсин сени, алла,
Мен йўқ бўлсам, йиллар, ойлар, алла.

¹ Севгани.

² Сараси, яхшиси.

Алла, ботирим, алла-ё,
Умрим-тожирим, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Тоғ юраклим, алла-ё,
Арслон билаклим, алла-ё,
Холис тилаклим, алла-ё.

Алла, болам, алла-ё,
Қўриқдовчи онанг бор.
Аллаловчи моманг бор,
Шукроналар, бобонг бор.

Алла, болам, алла-ё,
Эрка, болам, алла-ё.
Онаси паноҳида,
Серка болам, алла-ё.

Алла, болам, алла-ё,
Умрлик бўлсин, алла-ё.
Шарофатли замонда
Иқболи кулсин, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алласи,
Қамишдандир қалъаси.
Қамиш боши қайрилса,
Жавлон урар онаси.

Алла, алла, оппоғим,
Гуллар ичин япроғи.
Қизил гулни бутоғи,
Она — шунинг адоғи.

Алла, алла, тўхтасин,
Қизил гулим сўлмасин.
Душманларим кулмасин,
Шугина ўғлим ўлмасин.

Алла, алла, армоним,
Қизил гулим, хирмоним,
Алла қилсин шу жоним,
Жонимнинг шу дармони.

* * *

Алла-алла, ошногим,
Гул ичида япрогим.
Япроқлари сўлмагай,
Паймонаси тўлмагай.

Алла-алла, омон бўл,
Дардли қулга дармон бўл.
Алла-алла, ораста,
Гуноҳи йўқ нораства.

Алла-алла, отингдан,
Отанг кетмас ёдимдан.
Алла-алла, ҳорибман,
Раҳминг келгай, ғарибман.

* * *

Бордаги гулим, алла,
Уйдаги булбулим, алла.
Онаси япрогим, алла,
Боласи юмшоғим, алла.

* * *

Қўкда ой ярқирайди, алла,
Деразадан қарайди, алла.
Кўзларинг юмгин, қўзим,
Ёт, қувончим, қундузим.

Алла, алла, алванди, алла,
Сочларим дарё банди, алла.
Мен бу ерда туролмасман,
Сен-ку оёғим банди, алла.

* * *

Бу дунёда сени севдим, алла,
Бошқа тилак йўқ менда-ё, алла.
Сендан ўзга ёр бўйнига, алла,
Тушар билак йўқ менда-ё, алла.

Баҳор келиб қор кетмаса, алла,
Гул очилиб яшнамас, алла.
Ҳеч ким мендек дардинг билан, алла,
Ғамларингга ошнамас-о, алла.

* * *

Ишонмасдан еру кўкка
Оғушимда аллалай,
Юзларимга тиниқ кўзгу,
Кўзларингдан айланай,
Алла, болам, алла-ё.
Соф осмонда маъсум боққан
Тўлин ойдир йўлдошим.
Меҳринг билан ловиллаган,
Кўксимда сен қуёшим.
Алла, болам, алла-ё.
Нафасингга қалбим тўйиб,
Майин-майин куйлайман,
Дилбар тунда кўриб ёрқин
Тонгларингни ўйлайман.
Алла, болам, алла-ё.
Ой ҳам сенга термулади,
Бошинг узра мен онанг.
Ер сени деб айланади,
Олам сенинг парвонанг.
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Алла, эркам, қулунтой.
Алла қилсин полвоним,
Беланчагинг тебратай.
Алла, болам, алла-ё.
Тилабгина олганим,
Дўмбоқ ўғлим, Умидбой,
Беланчагинг устига
Оймомани қаратай.
Алла, болам, алла-ё,
Сен ухласанг пишиллаб,
Онацг ҳам олар ором.
Отанг ҳам келар ишлаб,
Дам олгин, юрак порам,
Алла, болам, алла-ё.

* * *

Ариқ бўйи лолазор, алла-ё, алла,
Чор атрофи мевазор, алла-ё, алла,
Жингалак соч ўғилчам, алла-ё, алла,
Доим бўлсин беозор, алла-ё, алла,

Бахмал пўстини киясан, алла-ё, алла,
Зўр паҳлавон бўласан, алла-ё, алла.
Тезроқ вояга етгин, алла-ё, алла,
Онажонинг, меҳрибонинг боқасан, алла-ё, алла.

Кўзлари худди отажони кўзи, алла-ё, алла,
Юзлари худди отажони юзи, алла-ё, алла.
Тилларинг чиқса, азиз эркатой, алла-ё, алла,
Сўзлаган сўзингнинг бўларми тузи, алла-ё, алла.

Кечалари мижжа қоқмай чиқаман, алла-ё, алла,
Кўкрак сутим билан сени боқаман, алла-ё, алла.
Катта бўлиб зўр паҳлавон бўларсан, алла-ё, алла,
Сен туфайли ишқимга ўт ёқарман, алла-ё, алла.

* * *

Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибон.
Ҳозир ишга қарай-о, алла,
Ишларни тамом қилай-о, алла,
Кейин қиламиз-о, ялла,
Алла-ё, алла.

Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибоним.
Сабр қил, жоним қурбон,
Тугайди ишим шу он,
Ўзим сенга гиргиттон,
Ҳа, алла-ё, алла.

Алла, алла, алла жон,
Алла жоним, меҳрибон.
Борганинг бозор бўлгай,
Йўллари гўлзор бўлгай,
Иқболинг мудом кулгай,
Алла-ё, жоним, алла.

* * *

Соч ўрнига сумбулим, алла,
Боғимдаги булбулим, алла.
Ичим ғашга тўлганда, алла,
Очувчи қулфи дилим, алла.

Алла, алла ярашсин, алла,
Бўйнига гул ўрашсин, алла,
Атласлардан тўнлар тиксам, алла,
Чин бўйига ярашсин, алла.

Қизил гул новдасидан, алла,
Қамар қилай белингга, алла.
Сочларим толасидан, алла,
Боғич қилай тўнингга, алла.

* * *

Алла қилсин, овунчоғим, алла,
Алла қилсин, севинч чоғим, алла.
Қўзмунчоғим, алла,
Қўзичоғим, алла.
Алла деб тебратай ойимчани,
Алла деб ухлатай бегимчани.
Ухласа — уйқум, алла,
Лабдаги кулгум, алла,
Қўзгинам нури, юрагим қони,
Вужудим қуввати, танам дармони.
Ўтирсам — ўрним, алла,
Қулоғим, бурним, алла.
Алласи келсин, ухласин, алла,
Жонгинам шунга миҳлансин, алла.
Барра тойим, алла,
Юлдуз, ойим, алла.

* * *

Ширин болам, алла,
Жону дилим, алла.
Тахти равони бўлсин,
Ота-онаси кулсин,
Мавлудажоним, алла.
Ширин болам, алла,
Жону дилим, алла.
Қизил гулим сўлмасин,
Келин бўлиб сузилсин,
Мавлудажоним, алла.

* * *

Ухла эркин, ол ором,
Алла, алла, жон болам.
Мендан зурёд, мендан ном,
Боғда очилган лолам, алла.
Деразадан ой боқади,
Уйга сочиб кумуш нур,
Алла сенга хуш ёқади,

Дилинг тонади ҳузур.
Бойганидангда ўлтираман
Алла айтиб тун бўйи.
Юрагимни пайванд қилай
Сенга жоним шу кўйи.
Қора кўзим, алла,
Ширин сўзим, алла.

* * *

Ширин эркам, оппоғим, алла,
Жон дилим, кўз қароғим, алла.
Ой ҳам ботди, чироғим, алла,
Кўзичоғим, алла.
Кундуз роса ўйнадинг, алла,
Шод қўшиқлар куйладинг, алла.
Ярашибди кўйлагинг, алла.
Овунчоғим, алла.
Кўлдаги ўрдаккинам, алла,
Чўлдаги чурраккинам, алла.
Булбулим, гурраккинам, алла,
Шўх тойчоғим, алла,
Алла-ё, алла!

* * *

Алла, болам-эй,
Гули лолам-эй.
Тезроқ катта бўл,
Муштоқ олам-эй,
Алла, алла-ей,
Ёрқин келажак,
Сени кутажак,
Тоза қалбингга
Севинч тўлажак,
Алла, алла-ей.
Алла, эркатой,
Оғзинг тўла мой,
Бахтинг мунаввар,
Шарофатга бой,
Алла, алла-ей.
Алла, эркатой,
Муштоқ сенга ой,
Ухласанг, қалбинг
Очади чирой,
Алла, алла-ей.

* * *

Жон болам, эркатойим,
Булбулгинам, алла.
Ухлаб қолсин шу ойим,
Сумбулгинам, алла.

Жон болам, дўмбоққинам,
Меҳри ёргинам, алла.
Ухласин оппоққинам,
Шунқоргинам, алла.

Онажониси гулбоғи, алла,
Эркатойгинам, алла.
Отажониси зўр тоғи, алла,
Ёп-ёруғ ойгинам, алла.

* * *

Ухла, ухла, Ҳилола,
Ухлади қирда лола, алла-ё, алла.
Бас қил энди, йиғлама,
Қочиб кетар оймома, алла-ё, алла.
Ухла, қизим Ҳилола,
Ухлаган барча бола, алла-ё, алла.
Ухлади қирда лола,
Сен ҳам ухла, Ҳилола, алла-ё, алла.

* * *

Осмондаги ойим, алла,
Менинг қора чойим, алла,
Алла, болам, алла,
Жоним болам, алла.

Саҳар чоғи бўлибди,
Ичим нурга тўлибди.
Алла, болам, алла,
Жоним, болам, алла.

Жигаримнинг пораси, алла,
Кўзгинамнинг қораси, алла.
Алла, болам, алла,
Жоним, болам, алла.

* * *

Ғи болам, ухла, кўзим,
Уйларда ўчди чироқ,
Ухлар асаларилар,
Ухлар балиқлар тинчроқ.
Кўкда ой ярқирайди,
Деразадан қарайди.
Кўзларинг юмгин, кўзим,
Ёт, қувончим, қундузим,
Алла-ё, алла.

Сув сепгандек уйлар тинч,
Қоронғи ҳужралар тинч,
Ҳеч дарвоза тиқ этмас,
Сичқон ухлар, миқ этмас.
Кимдир оҳ тортса унда,
Не ишимиз бор унга.
Кўзларинг юмгин, кўзим.
Овунчоғим, қундузим,
Алла-ё, алла!

Қушчам ғамсиз яшайди,
Унинг ҳар дам вақти чоғ.
Ширинликлар мўлу кўл,
Кўпдир қизиқ ўйинчоқ.

Бари сенгадир, кўзим,
Ишғлама ҳеч, юлдузим.
Бахтиёр ўтени умринг,
Ёт, қувончим, қундузим,
Алла-ё, алла.

* * *

Алла, болам Бахтиёр,
Ҳар нарсанинг вақти бор,
Кўзимнинг нури ўзинг,
Келажагим бахтиёр,
Алла, болам, алла-ё,
Гулу лолам, алла-ё.

Ўзинг менга қанот бўл,
Юрагимга мадад бўл,
Тогни талқон қилгудек,

Полвону боодоб бўл.
Суяр тоғим, алла-ё,
Севар боғим, алла-ё.

Тезроқ катта бўлгин сен,
Тезроқ кучга тўлгин сен.
Соғлом бўлиб доимо
Ёнгинамда юргин сен.
Пилдироғим, алла-ё,
Умр арқоғим, алла-ё,
Алла-ё, алла!

* * *

Онаману онаман, алла,
Болам учун ёнаман, алла,
Болам тинчликда ўсса, алла,
Орзуларга қонаман, алла.
Тоғда нуқул ўсибди, алла,
Қарағай билан арча, алла.
Ёмон ният душманни, алла,
Қиламиз парча-парча, алла.
Болажоним бағримда, алла,
Эркалайман, ўйнатиб, алла.
Ватан — тинчлик боғимда, алла.
Булбул қушдек сайратиб, алла.
Партия ҳурлик берди, алла,
Дўстлик ҳам бирлик берди, алла.
Ёшу қари — ҳаммага, алла,
Бахтни умрлик берди, алла.

* * *

Улғай, болам, гул Ватанда, алла,
Ботир бўлиб ўсгил, қўзим, алла.
Сени кўриб бу чаманда, алла,
Яйрай-қувонай, юлдузим, алла.

Роҳатингга — улуғ Ватан, алла,
Тинчлигингга хадқ посбон, алла.
Сенинг учун ҳамма бир тан, алла,
Сеники еру осмон, алла.

Кўз тутар халқ, бутун ўлка, алла,
Келажагим, орзуим деб, алла.
Усиб, бурка уни гулга, алла,
Катта бўлгач, шу қарзим деб, алла.

* * *

Алла айтиб, жон болам, ардоғлайман, алла,
Ҳеч қачон мен ёнингдан айрилмайман, алла.
Ором олиб ухлагин, жоним болам, алла,
Сени боқиб ҳеч қачон қайғурмайман, алла.

Отанг билан онангнинг қора кўзи, алла,
Сайраб турган булбулдай ширин сўзи, алла.
Тез ўсиб катта бўлгин, жоним, болам, алла,
Менинг тилак-мақсадим, шунинг ўзи, алла.

Қошгинангнинг қийғочи қаламмиди, алла,
Кўзгинангнинг қораси гавҳармиди, алла,
Бошингдаги байроғинг аламмиди¹, алла,
Радиолар сайрайди сен учундир, алла,

Ёки у тожи давлат сарвармиди, алла?!
Яшнаган гул хирмони сен учундир, алла,
Қоинотнинг қучоғи сен учундир, алла,
Ҳамма илм ўчоғи сен учундир, алла.

Халқимизнинг меҳнати сен учундир, алла,
Москванинг шуҳрати сен учундир, алла.
Гагариндек Ер йўлдошида учиб юргин, алла,
Кўксинг билан фазоларни қучиб юргин, алла.

* * *

Ухла, қўзим, юлдузим, алла,
Қора кўзим — қундузим, алла.
Оппоғимсан, жонимсан, алла,
Дилимда оромимсан, алла.

Ўзинг гулзор боғимсан, алла,
Суянишга тоғимсан, алла.
Қоронғи кечаларда, алла,
Ёндирган чироғимсан, алла.

Йўлбарслардай юраклим, алла,
Қоплонлардай билаклим, алла.
Яхши-ёмон кунимда, алла,
Менга жуда кераклим, алла.

¹ Қизилмиди.

* * *

Болам, қувнаб ўсасан, алла,
Доим сенга бахтинг ёр, алла.
Ғам-кулфатни билмайсан, алла,
Ватанингдир ҳур диёр, алла.

Алла десам, бор бўлгил, алла,
Менга номус-ор бўлгил, алла.
Қатта бўлган чоғингда, алла.
Халққа вафодор бўлгил, алла.

Бахтиёрим, кичкинтойим, алла,
Қатта бўлсанг, чевар бўлгин, алла,
Улуғ Ленин суратини, алла,
Ҳавас билан чизар бўлгин, алла.

* * *

Тоғдан ўйнаб оққан дарё, алла,
Ариқдан шудгорга оқсин, алла.
Сувдек саховатли бўлиб, ўғлим, алла,
Қўкрагига юлдуз тақсин, алла.

* * *

Айланайин алласи, алла,
Қачон тегар фойдаси, алла.
Қароғим қатта бўлса, алла,
Шунда тегар фойдаси, алла.

* * *

Осмонда учган қушлар, алла,
Секин чиқар товушлар, алла.
Мани солма қайғуга, алла,
Болам тўйсин уйқуга, алла.

* * *

Алла, оппоқ гавҳар қизим, алла,
Овунчоғим, ой, юлдузим, алла.
Мен сенинг онанг муштипар, алла,
Сенсан менинг икки кўзим, алла.

* * *

Етдик яна бардамликка, алла,
Онанг келур ҳамдамликка, алла,
Ё бутунлай қолур бунда, алла,
Ёки келган бир дамликка, алла,
Қўл узатиб олса, шу чоғ, алла,
Эркаланиб юзига боқ, алла.

* * *

Алла, алла алдона,
Бешикларинг туғдона,
Алла-ё, алла.

* * *

Суқсур деган қуш бўлар, алла,
Тортсам пати бўш бўлар, алла.
Отангдан гар хат келса, алла,
Менинг кўнглим хуш бўлар, алла.

* * *

Алла айтсам, юрагинг, алла,
Тўйиб-тўйиб қонарми, алла.
Юракдаги аламлар, алла.
Олов бўлиб ёнарми, алла?!

* * *

Ургиламан ўзингдан, алла,
Шамчироғдек кўзингдан, алла
Қўғирчоғим, алла
Қўзичоғим, алла.

* * *

Эркин-эркин юргин, алла,
Давр-даврон сургин, алла.
Узоқ яшаб чироғим, алла,
Кўрмаганимни кўргин, алла.

* * *

Қиз — дунёнинг зеб-зийнати,
Уғил — хонадон давлати, алла.

**Дилимдаги ҳимматим,
Оғзимдаги новвотим, алла.**

* * *

Эй ёронлар, ҳеч кимнинг
Боғда гули сўлмасин, алла.
Боғда гули сўлса ҳам, алла,
Ҳаргиз боласи ўлмасин, алла.

* * *

Суйса суйсин, деб берган,
Меҳри қонсин, деб берган,
Араби хуржунни олиб,
Майизу кишмишни солиб,
Шаҳарлар борсин, деб берган,
Алла, болам, алла-ё,
Кўзи қорам, алла-ё.

* * *

Айлансиннинг айвони бор,
Томга чиқса, нарвони бор.
Уйқуси келса, алласи бор,
Эмгиси келса, маммаси бор,
Алла, жоним, алла-ё.

* * *

Алла, алла, оппоғим.
Гул ичида япроғим.
Япроқлари сармагай¹,
Паймонаси тўлмагай.

* * *

Алла, алла, омон бер,
Дардли қулга дармон бер.
Алла, алла, ораста,
Гуноҳи кам нораства.

¹ Сарғаймагай.

* * *

Алла, болам, бахти бор,
Ҳар нарсанинг вақти бор.
Жоним болам, алла,
Ширин болам, алла,
Икки кўзим, алла.

* * *

Алла қилсин болам-о,
Уйқудан ором олсин-о.
Алла, алла, деганда,
Жимгина ухлаб қолсин-о.
Алла, болам, алла,
Икки кўзим, алла.

* * *

Алла, кўзим, ол кўзим,
Олмалари нор, кўзим.
Анжирлари бол, кўзим,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла десам, ёд этсам,
Ғамгин кўнглим шод этсам.
Фалак дардидан дод этсам,
Алла, кўзим, алла.

* * *

Аллани айтсам, алданармикин-э?
Қулоқ солиб тинглармикин-э?
Алла, кўзим-э, алла.

Алла айтиб ухлатсам-эй, алла,
Боллар бериб ухлатсам-эй, алла,
Алла, ошиғим-эй, алла.

* * *

Фарзандлик уйга ёғар раҳмат, алла,
Фарзандсизлар чекар заҳмат, алла.
Фарзандликнинг уйин кўрсанг — гулистон, алла,
Бефарзанднинг уйин кўрсанг — чўлистон, алла.

• • •

Мамаюсуф, жоним болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.
Тутга чиқиб тут еган болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.
Унг кўзини қурт еган болам-о, алла,
Келгин ёнимга-ё, алла-ё, алла.

* * *

Алла айтиб ухлатайин, ман сани,
Қўшиқ айтиб қувнатайин ман сани.
Қўлларимда ўйнатайин ман сани,
Алла, қулуним-о, алла.

* * *

Алла, болам, алла-ё,
Кўрар кўзим, алла-ё,
Суяр кўзим, алла-ё.

Алла болам, алла-ё,
Ширин жоним, алла-ё,
Иссиқ ноним, алла-ё.

* * *

Алла, болам, алла-ё, алла,
Дўмбоққинам, алла-ё, алла,
Урвоққинам алла-ё, алла.

* * *

Музни тешдим, сувни ичдим,
Лой эканин билмадим, алла.
Бошида чақмоқи телпак,
Қал эканин билмадим, алла.

Қал эканин билганимда,
Ошна бўлмас эдим-о, алла,
Даста-даста гул юборса,
Қайрилиб боқмас эдим-о, алла.

**Чақалоқ бешикка беланмасдан
қазо қилганда...**

Болам кўйлаги кўкмиди, алла-ё, алла,
Камарча боғи йўқмиди, алла-ё, алла?
Азроиллар келганда-ё, алла,
Шеру мардлар йўқмиди, алла?

Узатарлар элу хешим, алла-ё алла,
Устимда йўқдир бир кишим, алла-ё, алла.
Бу ватанда ёлғиз бошим, алла-ё, алла,
Орқамда қолмас бир кишим, алла-ё, алла.

Сочин ёзиб онам йиғлар, алла-ё, алла,
Бели боғлиқ отам йиғлар, алла-ё, алла.
Лаҳад оғзи сувалганда-ё, алла,
Менинг васфим адо бўлмас-о, алла.

Булбулигўё бўлсам, алла-ё, бир алла,
Ғам-қайғуни хатга олсам, алла-ё, алла.
Азроиллар келганда-ё, алла,
Шу хатни тутсам-о, алла,
Раҳми келмасмикин-о, алла-ё, бир алла.

Адо бўлдим, адо бўлдим, алла,
Адо бўлганга йиғларман, алла.
Қариндош ёру дўстимдан, алла,
Жудо бўлганга йиғларман, алла.

Ғамлар бошимдан ошади, алла,
Юрагим тўлиб-тошади, алла.
Ғамнинг бири кетмай туриб, алла,
Бошқаси келишга шошади, алла.

АЙТИМ-ОЛҚИШЛАР

**Чақалоқни биринчи бор
бешикка солаётганда...**

— Шугина жоним, бир жоним,
Бўйнимдаги маржоним.
Худо берди севсин деб,
Олтин бешикка кирсин деб.

Бундай боғлаймизми?
— Йўқ, йўқ.
— Бундай боғлаймизми?
— Ҳа, ҳа.
— Қоч, қоч бабаси,
Келди эгаси.
Ота-онанг гапиришса,
Қичқиришса, яна қўрқма,
Опаларинг, акаларинг
Бақиришса, яна қўрқма!
Олапар ит акилласа,
Қўрқиб қолма!
Моши мушук ҳурилласа,
Қўрқиб қолма!
Ҳангшер¹ ҳангилласа,
Яна қўрқма!
Биров баланд овоз солса,
Чақириб қолса,
Яна қўрқма!

* * *

Қоч, қоч, бабаси,
Келди эгаси.
Онанг додласа,
Отанг ичиб келса,
Қўрқма, садқаси.

* * *

Ой келади-ё ботгани,
Уғлим келади ётгани,
Тонг-саҳарда шабада
Хизмат қилсин уйғотгани.

* * *

— Қоч, қоч, бабаси,
Келди эгаси.
Бу ёнда ётасанми?
— Йўқ.
— У ёнда ётасанми?
— Ҳа, ҳа, бибижониси,
Бўлди, ётади, бибижониси.

¹ Эшак.

* * *

Кет, кет, бабаси,
Келди эгаси.
Тилла қалъаси,
Гулдай боласи,
Тақ-тақи гавора¹,
Душманлари овора.

* * *

Кет-кет, бабаси
Келди эгаси.
Ухлаб дам олсин,
Қувнаб уйғонсин.

* * *

Кетсин бабаси,
Келди алласи.
Тошдай қотсин,
Қушдай турсин.

* * *

Эгалари келди,
Бобовлари кетсин.
Хоби² фароғатда бўлсин,
Ҳузур-ҳаловатда бўлсин.

* * *

Қоч, қоч, қоч, бўжилар,
Келди бешикнинг эгалари,
Боламнинг ўзи келди,
Алла қилади,
Мазза қилади.

* * *

Болам кирсин бешикка,
Бабаси чиқсин эшикка.

¹ Бешик.

² Уйқуси.

* * *

Оладур, балодур,
Бало-қазо, нарроқ тур.
Эгаси келди,
Кучуги қоч!

* * *

Бешиги тахта,
Орқаси пахта
Эгаси келди,
Кучуги қоч.
Ичида ётганни
Баҳрини оч.

* * *

Ота касбинг, эна касбинг,
Эгалари келди, бобовлари кетсин.
Ухлаб қолгин, жоним болам.
Уйқунг келса, мана ҳуянг,
Ухлаб қолгин, жоним болам.

Чақалоқни бешикдан олаётганда...

Тақар-туқур гавораси,
Дарди дили овораси.
Сунгра уч марта:
— Ус, ўс, ўс!— дейилиб, ўнг қўл билан чақалоқ ётган
ўрни сийпаланиб, бола орқа-бели уқаланади.

* * *

Тақ-туқи гавора бўлсин,
Душмани овора бўлсин.
Уйқуси бешикда қолсин,
Душмани эшикда қолсин.

* * *

Болам орқаси пахта,
Болам бешиги тахта.
Тахтаси юмшоққина,
Шу болам ушоққина.

* * *

Чақалоққа чопонча
Олиб келинг, дадаси,
Еқасига кўзмунчоқ
Тақиб келинг, дадаси.
Еқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин.

* * *

Болам бешикдан чиқсин,
Уйқуси бешикда қолсин.

Чақалоққа исириқ тутатилганда...

Ҳазориспанднинг¹ донаси,
Шу бегуноҳнинг шонаси,
Чашми² эш, чашми хеш,
Ҳамсояхон³ гирду пеш.
Ҳазориспанд ҳазор⁴ дони,
Ҳазор дардга давойи.
Онасининг кўзи,
Дадасининг кўзи.
Емон кўзлар йўқолсин,
Бало-қазо йўқолсин,
Шу болам омон қолсин.

* * *

Исириқ, исириқ,
Чатнасин исириқ,
Патласин исириқ.
Бачага кўз тегмасин,
Қим бачамга кўз қилса,
Кўзлари оқиб тушсин.

¹ Исириқ.

² Кўз.

³ Қўшни.

⁴ Минг.

* * *

Исириқ, исириқ,
Тоғлара кет,
Тошлара кет.

* * *

Исириқ донаю дона,
Тутунидан тўлсин хона.
Куя қолсин ҳасадли кўз,
Кўча қолсин ғаразли кўз.
Кўчсин, кўчсин, чўлга кетсин,
Оқсин, оқсин, кўлга оқсин.
Бачагинам яшнаб боқсин.

Чақалоқни илк бор чўмилтирганда

Сув пок,¹ сан нопок,
Пок сув санга бўлсин,
Сани нопоклигинг
Амиру хонларга бўлсин.

* * *

Сув — лоғар², бача — фарбеҳ³,
Боланинг танига малҳам бўлсин сув.
Боланинг танидан нопокликни юв.
Ҳаммавақт роҳатда бўлсин шу болам,
Кўрмасин сираям ҳеч дарду алам.

* * *

Якшанба — бир ман гўшт,
Душанба — икки ман гўшт,
Сешанба — уч ман гўшт,
Чоршанба — тўрт ман гўшт,
Пайшанба — беш ман гўшт,
Сув — лоғар, бача — фарбеҳ.

¹ Тоза.
² Озғин, ориқ.
³ Семиз.

* * *

Оллоҳу,
Талқону ту¹
Лолахонни
Юзларини
Сувда юв.

* * *

Терла, терла, қўзим,
Терламасанг ўтга туш.
Чап қулоғим,
Ўнг қулоғим, ҳу... у... уш...

Чақалоқ беш кунлик бўлганда...

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Эски тегирмондан ўтди.
Чориқ кечиб, чўлдан ўтди.
Онасининг кўз мунчоғи,
Отасининг овунчоғи.

* * *

Бешдан ўтди бу бача,
Тошдан ўтди бу бача,
Энди ўлмайди бача.
Онасининг ош пичоғи,
Отасининг қўш пичоғи,

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Отасининг гўшт пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Бешдан ўтди, чўлдан ўтди,
Чоригини судраб кўлдан ўтди.

* * *

Бешдан ўтди, тошдан ўтди,
Чордевор ҳовлидан ўтди,

¹ Сен.

Чоли бор ҳовлидан ўтди,
Отасининг қўш пичоғи,
Онасининг ош пичоғи,
Опасининг овунчоғи.

* * *

Бу кеча беш кечаси,
Бу отасининг бачаси.
Онасининг кўзмунчоғи,
Акасининг овунчоғи.

Чақалоқ тўққиз кунлик бўлганда

Тўққиздан ўтди бу бача,
Эндики ўлмас бу бача,
Боғларнинг ғўраси бача,
Болалар жўраси бача,
Шу уйнинг тўраси бача,
Шамсу қамару ситора
Ҳамроҳи шу бача.

Чақалоқни биринчи марта таништирганда...

Ҳой-ҳояси бордир шунинг,
Зап дояси бордир шунинг,
Мард отаси бордир шунинг,
Бек буваси бордир шунинг,
Жон бувиси бордир шунинг,
Зўр акаси бордир шунинг,
Жўр опаси бордир шунинг,
Узоқ-узоқ жойларда
Бахшидаси¹ бордир шунинг.

* * *

Отаси айтадики:
«Белгинамнинг қуввати».
Онаси айтадики:
«Уйгинамнинг сараси».

¹ Бешиккerti қилинган.

Акаси айтадики:
«Тилла пичоғим дастаси».
Тоғаси айтадики:
«Адрас тўнимнинг киссаси».
Опаси айтадики:
«Юраккинамнинг қуввати».
Аммаси айтадики:
«Эшиккинамнинг тамбаси».
Холаси айтадики:
«Рўмолгинамнинг нусхаси».
Амакиси айтадики:
«Жигаргинамнинг боласи».

* * *

Бабалаки бўпписи бор,
Бошчасида дўпписи бор.
Кайвони бувиси бор,
Саркарда буваси бор.

* * *

Қаролидандир бешиги,
Қайрилиб олсин онаси.
Тилла қамишдан бешиги,
Товланиб олсин отаси.
Олма дарахтдан бешиги,
Айланиб олсин бувиси,
Шафтолидандир бешиги,
Шапиллаб ўпсин бувиси.
Зардолидандир бешиги,
Зейралиб¹ олсин опаси,
Жийда дарахтдан бешиги,
Кўтара қолсин акаси.

Боланинг илк бор тиши кўринганда...

Баҳор келди, қиш чиқди,
Чақалоққа тиш чиқди.
Кичкинтой деб ўйламанг,

¹ Жавраб.

Унга ҳам юмуш чиқди,
Овқатини чайнашга
Ҳар куни бир иш чиқди.

* * *

Икки тишинга дур бўлай,
Этган ишинга қул бўлай,
Халойиқнинг кўзи бўлиб,
Жонажонинг ўзим бўлай.

* * *

Икки тишингдан айланай,
Қилган ишингдан айланай.
Мадрасанинг қуббасидай
Лўнда бошингдан айланай.

Бола биринчи марта ўтирганда...

Ўтирсин-о ўтирсин,
Бошини гулдан тўлдирсин.
Шугинани кўрган қизлар,
Ўзини осиб ўлдирсин!

Бола оёқ чиқарганда...

Адоқ-адоқ юрисин,
Тикан шунга кирмасин.
Кўзи қаттиқ бандалар
Кўзи шунга тегмасин.

* * *

Югурса, онаси кўрса,
Югурса, отаси кўрса,
Югуриб бозорга борса,
Гўшту биринж¹ кетирса,
Онаси пазанда бўлса,
Боласи хўранда бўлса.

¹ Гуруч

* * *

Кел-а, кела, келади
Онасининг боласи,
Ёна-ёна келади
Энасининг боласи,
Ўзим ўргулай шуннан.

* * *

Чопиб-чопиб юганда,
Чақир ҳам шунга урмасин,
Югуриб-югуриб юганда
Тикан ҳам шунга кирмасин;
Ийик билан мийикка,
Тоғда юрган кийикка.

Болани той-тойлаганда...

Той-той болам, той болам,
Ширин эркатоё, болам,
Юмшоқ саримой болам,
Ўзимнинггина ой болам.

Болага янги кийим кийдирилганда...

Сан кўнаю¹ ман янги
Сан ўлгину ман қолай.
Мани умрим минг йиллик,
Сани умринг бир йиллик.

* * *

Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик.
Кия-кия тўздирайлик,
Дугоналаримдан ўздирайлик.

* * *

Тепа-тепа тўздирай,
Минган отим ўздирай.
Сан — бир йиллик,
Ман — минг йиллик.

¹ Эски.

* * *

Ёқаси мойли бўлсин,
Этаги лойли бўлсин.
Майли, бир йилда тўзсин,
Узи-чи, минг йил кулсин.

* * *

Қимхоб чопон айлансин,
Пар гиламлар айлансин,
Сандан дунё айлансин.

***Қизалоқнинг сочини илк бор
ювиб-тараганда...***

Ойда — қулоч
Кунда — тутам.
Сенга — куёв,
Менга — палов.

Болани овқатлантирганда...

Десам-чи, ҳа десам-чи,
Чорвоққа гул эksam-чи.
Седонали нонини
Қаймоқ билан есам-чи.

АЛЛАЛАР

Суйса суйсин деб берган,
Меҳри қонсин деб берган.
Араби хуржунни солиб
Майизу кишмишни олиб
Шаҳарлар борсин деб берган.
Алла, болам, аллаё, кўзим аллаё.

* * *

Учирма чирогимни,
Ушлама биллагимни.
Ушласанг биллагимни,
Куйдирма юрагимни.
Алла, болам, алла,
Жоним болам, алла.

Мен сени алла дейин,
Аллангда ором олиб,
Ухлаб катта бўлгин.
Шавкатжоним алла.

Бетимнинг қизили, болам,

Тилимнинг узун, болам,
Алла, болам, алла.

* * *

Алла, аллаяй, отинг яхши,
Минг қайғу ғамдан шодлик яхши,
Қадринг билмаган қариндошдан,
Қадрингни билган ёт яхши.

Хўйдин, хўйдин тонглар отар,
Тонгда гофил банданг ётар.
Саҳар вақти булбул ўтар,
Мен ҳам булбуллардан баттар.

Шу ердан булбул ўтдими,
Нолам аллага етдими?
Боғимнинг гули учгина,
Учгинаси ҳам кичкина.

Хўйдин, хўйдин хўйланди
Дарёда балиқ лойланди.
Балиқмикин деб қарасам,
Илон бўлиб товланди.

Қўзи боққанлар қўй этган,
Топганини тўй этгай.
Тўйдан-тўйга улашгай,
Давлат бошингга ўрнашгай.

* * *

Алла, деб чиқсам чўллара,
Алла, қўзим, алла.
Солиғлар солиб эллара,
Алла, болам, алла.
Алла айтиб ухлатаман,
Алла, қўзим, алла.
Қандай сени юпатаман.
Алла, болам, алла.
Кичкинасан, лоласан,
Алла, болам, алла.
Қачон катта бўласан,
Алла, болам, алла.
Алла, алла, орастасан,

Алла, қўзим, алла.
Гуноҳи йўқ норастасан,
Алла, қўзим, алла.
Боғ ичида чаман гуллар,
Алла, қўзим, алла.
Сайрайди шайдо булбуллар,
Алла, қўзим, алла.
Сендан келар гул иси,
Алла, болам, алла.
Ота-онамнинг бириси,
Алла, болам, алла.
Уймали тунлар бўйингга,
Алла, қўзим, алла.
Қўйдан қўчқор тўйингга,
Алла, болам, алла.
Сенга аллалар айтаман,
Алла, қўзим, алла.
Сояларингда ёгаман,
Алла, болам, алла.

* * *

Тол ичидан танлаб олган,
Тол човканим болам, алла.
Гул ичида искаб олган,
Гулу райҳоним болам, алла.
Зарга тўлди билагим,
Зардобга тўлди юрагим.
Даданг ўлсин, аянг куйсин.
Маъфиратхон алла.

Ой чиқиб туйнукка келди
Мен худодан айланай,
Суйганим олдимга келди,
Мен бўйингдан ўргилай.
Даданг ўлсин, аянг куйсин, алла.

Саргайиб турган дарахтнинг,
Соябони бөрмикин.
Термилиб турган йигитнинг,
Меҳрибони бөрмикин.

Юр кетайну бўлмасам,
Юргин кетайну бўлмасам.

Иккаламиз бир бўлиб,
Ҳажга кетайну бўлмасам.

* * *

Алла, болам, алла,
Жоним болам, алла.
Икки кўзим, алла,
Ширин сўзим, алла.

Бопаману, бопаман,
Устинга кўрпа ёпаман.
Икки кўзим, алла.
Ширин сўзим, алла,
Эртаминан турғизиб
Қай кўчадан топаман.

Юм кўзингни юлдузим,
Юмгин кўзингни юлдузим.
Алла, алла демасам
Йиғлаб утар кундузим.

Жоним болам они,
Оқ бугдойнинг нони.
Ҳамма ёмон кўрсаям,
Онасининг жони.

Айлансиннинг айвони бор,
Томга чиқса нарвони бор.
Уйқуси келса алласи бор,
Эмгиси келса маммаси бор.
Алла, жоним, аллаё.

